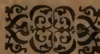

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
14
4 B
7

ARNOLDI CLAPMARII
DE
ARCANIS RERUMPUBLICARUM
Libri sex.
AD
AMPLISSIMUM ATQUE FLORENTISSIMUM SENATUM
REIPUBLICÆ BREMENSIS.

Justus Lipsius Epistol. quæst. lib. 5. Ep. 11.

Quis ille tam confidens, aut tantis cervicibus, qui audeat Historiam usquequaque veram scribere? Quis regum illa κρύφια, & ut Tacitus noster appellat, Arcana Imperii prodi vult? Denique ubi illa Juvenalis Simplicitas, cujus non audeo dicere nomen, &c.

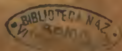
FRANCOFURTI,
Typis Johannis Bringeri, sumptibus
Johannis Berneri.
Anno M. D C XI.

EPITAPHIUM
D. M. S.

Authori vero consecratum,
Viator
Qui transis
Cedo hoc in loco, siste:
Tametsi non erit
qui te doceat
Erit opinor quod te memorem faciet omnium virtutum & humanæ conditionis.
Quod hoc sub tumulo reservatur,
sed parte minore sui
ARNOLDUS CLAPMARIUS. BR.
Christop. Filius. Arnol. Nepos.
Juvenis magno ingenio triginta annorum, sed insigni supra ætatem doctrina, à Patre honestiss. natus, & à prima pueritia liberaliter educatus,
A qua cum litteris supra omnium expectationem vacasset, cum Germaniam, Angliam, Belgium, aliasque regiones perlustrasset, cum res militares miles ipse didicisset, & jam maturos fructus suos ostenderet, operamque suam primum Magnis Principib. deinde florentissimæ Reipubl. Noribergensi devovisset, cum eruditionem suam publicis ingenii monumentis ad invidiam usque testatam fecisset, cum denique in hac mundi fabula laudabiliter personam suam ageret.
Morbo, proh dolor, correptus, quem Febrem vocant continuam, & menses aliquot æger, idque ex decidentia, varioque morbi statu, tandem vero virib. paulatim collabentibus cum ingenti fortitudine & pia animi devotione Calend. Junii moritur.
Et vero immaturo suo obitu
Omnib. eruditis dolorem; Parenti luctum, æqualibus æmulationem, sibi in hoc mundo, quo omnia sine suo laborant, ærumnarum requiem, fratrib. desolatis æternum desiderium, conditionis humanæ & omnium virtutum illustre reliquit exemplum, posteritatemque ad sui spectaculum convocavit.
Tantum fuit Viator
Cujus ne nescius esses voluerunt Pater mœstissimus, & luctuosiss. fratres.
Qui
Quod cariss. filii, & præstantiss. fratris immaturum obitum senili & volentissima sua morte contra jus anteverrere nequiverunt
Hunc Lapidem
L M P C
Tanquam æternum summi mœroris & pietatis
MONUMENTUM
ANNO
M. D. C I V.
I. C. B.

AMPLISSIMO FLORENTISSIMOQUE SENATUI REIPUBLICÆ BREMENSIS S. P. D.

Ioannes Clapmarius Med. D.

Aturanti fratri, heu quondam, meo, rationes & consilia studiorum suorum, propterea quod & tardè inita & adhuc opera quadam ad conficiendum egere videbantur, objectum est ex improviso tam atrox impedimentum, cujus impetu non illa modo, verum etjam spes omnes nostræ simul fere conciderunt: Cum enim eô properaret, idque ab ineunte ætate ageret Frater meus, ut erga Rempub. literariamq; studium qualecunq; extaret suum, quod an assecutus sit, pudor est

mihi dicere, veruntamen, ut id aliquando posſet, omni ope enixus eſt: id verò ipſum dum ſedulo cogitabat, proh dolor, funeſta febre corripitur, ex cujus ſævitia & immanitate cum aliquot mēſes decubuiſſet juvenis ætate, &, quod auſim dicere, ingenio florens viribus paulatim collabentib. ex hac vita ad beatarum mentium ſedem emigravit. O interemptas cogitationes, O ſpes inanes noſtras: parentatum eſt manibus tuis, mi frater, nō pecudum ſanguine, ſed acerbiſſimo interitu conſiliorum tuorum: Neq; tamen vos, Viri Amplisſ. fugit, quam adverſa ſæpè fortuna utriuſque noſtrum invaſerit juventutem: quò majore mihi, qui adhuc ſuperſtes ſum, ope nitendum eſt, idque ut hodierna ſunt tempora, quo iſtorum ſupercilium, quorum injuriis aliorum modeſtia obnoxia eſt, frangere poſſim, qui dum alienis obtrectationib. nominis ſui laudem exædificare cupiunt, fortunamq; ſuam ea vindictæ cupiditate conſolantur, mihi tanto majorem ad majora nitendi cupiditatem conciliant, quanto minus parcunt mode-

modestiæ atq; innocentiæ meæ: Ceterum, Viri Splendidissimi, diu est, ex quo Vobis destinavit Frater meus particulam aliquam ex censu suo literario, verum nihil dum suppetiit pro splendore vestro magnum, atque autoris expectatione dignum: Enimverò erant alia quædam præ manibus, atque ut ita dicam in incude, & jam ferè exasciata, veluti Tractatus de Jure sacro: Commentarius de publicis Judiciis: Libellus de Vectigalibus: Libri quatuor de Jure publico: Libri tres de fœderibus: Liber de Magistratu: Notæ in Politicam Aristotelis: Commentarius in C. Cornelium Tacitum, & id genus alia, quorum quædam penes me sunt, quædã verò ab aliis dolo malo subtracta, quod tolerabilius esset, nisi insuper bonorum Virorum famæ adeò inclementer inhiarent, ut taceam eorundem ventosos & hordeaceos terrores, contra quos, tantum abest, ut me muniam, ut potius istiusmodi hominum fũmos rideam atque spernam. Sed hisce relictis præcurrunt de Arcanis Imperiorum Libri Sex, quos

ego ex magnorum aliquot virorum conſilio ad Amplit. veſtras mitto, adeoque in lucem do, fretus non tam dignitate rei, quæ tamen non exigua eſt, quam novitate materiæ: equidem in quibuſdam autor

Avia Pieridum peragrat loca, nullius ante
Trita ſolo.

Qui enim de Arcanis Rerumpublicarum ex profeſſo ſcripſerit ſcio neminem, quod ipſum Joannes Bodinus Vir plurimæ Lectionis Multi, inquit, graviter & copiosè de ferendis moribus, de ſanandis populis, de Principe inſtituendo, de legibus ſtabiliendis, leviter tantum de ſtatu, nihil de Converſionibus Imperiorum, & ea quæ Ariſtoteles principum σοφισμάτων ſeu κρύφια Tacitus Imperij arcana vocat, ne attigerunt quidem: hæc ille: an quod periculoſum erat illa imperiorum κρύφια in vulgus dare, an vero quod neſcio quam deceptiunculæ ſpeciē præ ſe ferunt, à qua abhorrent ſeverioris notæ homines & caperata fronte magiſtri: at enimvero quantum illi nimia ſua pervicacia, ne dicā ſuperſtitione alios

alios antecellūt, tanto harum Lucubrationum autor Reipublicæ communisq; salutis amantior videri voluit: malo nunc Viri Amplifs. pluribus rebus supersedere cōmemorandis, & maximis tamen atque pulcherrimis, quarum illustratio ex hujus Operis Lectione, quod quidem per se breve est, at verò & compositum & digestum plenumq; sine ambitione dicam, publicis rebus, nemini non elucebit, magna, ut spero, tum eorum qui legerint voluptate, tum etjam non minori autoris gloria atq; commēdatione: quò major me spes fovet Viri Amplifs. huic meę audaciæ veniam datum iri; equidem singularis vestra erga me benevolētia tacito quodam nutu atque imperio aliquod gratitudinis monumentum à nobis postulavit, cujus declarandæ desiderio atq; testimonio hosce Fratris mei Arnoldi Clapmarij Juris & Historiarum Professoris quondam in Illustri Academia Noricorum Labores & Lucubrationes Amplissimo atque Splendidissimo nomini vestro inscribere atq; dedicare volui, partim pro jure nostro, quod cives

cives uterque veſtri ſimus, partim etjam, quod quamvis à dignitate rei & à materia ipſa ſatis illuſtres ſint, propter utriuſque tamen tenuitatem ab Inclyta Repub. veſtra lucem atque patrocinium aliquod mereri atque mutuari ſtudent: DEUS Immortalis Rempub. veſtram adeoque univerſum Ordinem ſanctiſſimum diu florentem & incolumem conſervare velit.

B. VV.

MATTHIÆ HUBNERI JC. ODARION

AD CLARISs. ARNOLD. CLAPMARIUM JURIS ET HISTORIARUM Professorem, Collegam conjunctissimum.

RNOLDE, quâ te mactet adoreâ
Iam cura vatum, quâ ve Politicum, ob
ARCANA RERUM publicarum
Edita quæ tibi sex libellis?
ARCANA; verè plenum opus aleæ
Periculosæ, quæ studio tuo
Ex intimis Prudentiæ sunt
Eruta, & egregiè explicata.
Quid his futurum est, si tibi sumpseris
Fingenda rursus principio sui
Tam recta? summos certè honores
Quisq; tibi tribuet merenti.

IN LIBROS DE ARCANIS IMPERIORUM VIRI CLA.

D. ARNOLDI CLAPMARII Professoris Historici Politici.

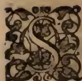
HOC hodie ingenium est multis, vt tempora prisca
Anteferant nostris, tantum laudentq; quod absit
Longius, & nostro dudum se subtrahit ævo.

Tanquam ſi nequeat dici laudabile quicquam,
Ni prius id ſeries annorum longa porbarit.
Haud equidem inficior veteres virtute animiſq́;
Extendiſſ ſua latè pomaria fama,
Atq́; illis partes laudis deberier omneis,
Hoc verò doleo atq́; queror, quod laus ea fœdâ
Segnitie plures hodiè res preſſerit, vt dum
Majorum laudem deſperat quiſq́;, ſe ipſum
Negligit & prorſum ſibi nil deſumit agendum,
Ac ſi nil reliquum nobis veneranda vetuſtas
Fecerit, aut pro ſe ſibi ſoli cuncta pararit.
Degeneres animi, tandem reſipiſcite, tandem
Diſcite, nec nobis Famæ atria fortè recluſa,
Huc ſtudium atq́; animi neruos intendite ſolum.
Ecce meus magno dum ſe CLAPMARIVS *auſu*
Ingerit in latebras atq́; arcana Imperiorum
Et quæ tot populis, quæ tot jam clauſa per annos
Quærit ad illa aditum, multi ævi cuncta pererrans.
Indefeſſo animo, tandem & plenâ ingreditur vi,
Involucra expediens, extricatuſq́; recedens
Cognoſcenda foras ſeruandaq́; regibus edit:
Quæ, Di, fama Virum ſequitur? quæ gloria famam?
Qui veterum non ſponte ſua conceſſerit illi?
Et ſi primitiæ ſunt tales, conſequa meſſis
Qualis erit? quæ nunc pleno ſe oſtentat in agro.
Dî ſuperi, merito vitam producite ſolum,
Et merentur avos alij, veterumq́; labores.
Cum paucis mihi, quos mirer, CLAPMARIVS *eſto.*

Officij & Amicitiæ
teſtandæ f.
Michael Piccartus Profeſ.
Organicus.

AD

AD EUNDEM CLARIS: AUTOREM.

I Medicos laus digna manet, qui arcana recludunt,
Unde hominis corpus debile sentit opem:
Qua tua, CLAPMARI, laus est, qui arcana recludis
E quis compages civica sentit opem?
Uno complector verbo; dum arcana recludis,
Non erit arcanum nomen in orbe tuum:
Nomen in orbe tuum clarescet honosq; manebit,
Et famam extollet candida posteritas.

J. G. H. A.

INDEX
LIBRORVM ET CAPITVM:
LIBER PRIMVS,
DE JVRE IMPERII.

πολί-

LIBER SECVNDVS, DE ARCANIS IMPERII: SIVE SOPHISMATIBVS.

LIBER TERTIVS, *DE* ARCANIS DOMINATIONIS.

ma ac justa Tyrannis. Tyrannica dominatio. Libertas. Modus libertatis. Diffluens licentia. Dominationis vocabula. Dominantia nomina. Imperator, rex, dominus. Cæsar. κύριος τῆς δυνάμεως. regalis census. Instrumenta regni.

C A P. III.

Arcana regiæ Dominationis. ne Senatoribus aut Equitibus illustribus liceat intrare Ægyptum. Ægyptus claustrum terræ ac maris. Ægyptiorum artificia ac manupretia formidolosa Principib. Roman.

C A P. IV.

Ne liceat Senatori pro arbitrio peregrinari vel extra Romam ire, & ad exercitum. libera legatio. Ne milites domos senatorias adeant: ne legatus Pontificis in Germaniam veniat. Ne quis Romam proficiscatur: Ne quis cursiones publicas instituat

C A P. V.

Ne quis ad Senatum vel exercitum scribat præter Principem. ne quis Principis manum imitetur: ne acta publica evulgentur, nevê penes alium sint quam Principem. Ne quis habeat nobiles ab Epistolis, libellis, aut rationibus. Nomina summæ curæ & meditamenti. Acta, gesta, ὑπομνήματα δημόσια, γράμματα, registra publica. secretæ cartæ.

C A P. VI.

Ne quis Prætorianorum aut exercitus studia largitionibus ambiat Ne cuiquam præter Principem alloqui liceat Prætorianos milites. ne quis præmia militibus det excepto Principe, multo minus stipendia augeat, Prætoriæ cohortes, Janitschari

C A P. VII.

Ne quis sponte civitatem muniat. Jus muniendi. Lex Romuli. Transilitio murorum. Murorum destructio. Et in transitu quędam de usu propugnaculorum.

C A P. VIII.

Ne quis arcem exstruat, vel nimis splendide ædificet. Ne quis tribunal militare exstruat vel ascendat. ne quis in clypeo sedeat. Signum dare prætoriæ cohorti. Annulus aureus. fortuna aurea.

C A P. IX.

Ne consules pecunias spargant. Ne quis regia vela suspendat. Principales vestes. Purpura. Inscriptio purpurea. Insignia Imperij: τὰ τῆς ἀρχῆς ἐπίσημα. Excubiæ, arma. comitatus militum. Diadema. Sella. crux.

C A P. X.

Ne mentio fiat hæredis duobus ad Imperium contendentibus & vivo Principe. Principes Juventutis. Augusti. Cæsares Reguli. Reges Romanorum Delphinus. Infans. Σολοικισμὸς Galbæ, Corrhois aliorumque in nuncupando hærede.

CAP.

CAP. XXI.

Ne patricij cum plebeis matrimonia ineant. ne familiæ deficiant, & vt nouæ sublegantur.

CAP. XXII.

Ne alterius quam Vernaculæ linguæ vsus sit. Crimen alieni sermonis. Linguæ Germanicæ dignitas. Dæmagogi. Tribuni pleb.

CAP. XXIII.

Arcana Dominationis Democraticæ. Ne quis ciuem Romanum vinctum teneat. Lex Porcia. Quiritatio ciuis Romani. Ut Tribuni sint sacrosancti. Ne extra vrbem abnoctent. vt nunquam eorum potestas cesset. Tribunicia potestas. Ne Patricij nimis multos lictores habeant.

CAP. XXIV.

Alia quædam famæ & existimationis obtinendæ & communia consilia. Romanorum stupenda magnanimitas. Externa corporis maiestas. Magnus animus in rebus adversis.

CAP. XXV.

Omnium firmissima Dominationis munimenta. Pietas & cultus diuinus. Clementia. Nullæ iniuriæ. mitis gubernatio. Fati vis in interitu Principum & Rerumpublic.

LIBER QVARTVS,
DE
JVRE DOMINATIONIS.

CAP. I.

DIVERSITAS Juris publici & priuati. In illo magis dominatur Vis & Salus populi quam æquitas. Jus humanum. Jus belli. belli commercia: Militaris Jurisdictionis in summa lex, pecunia. Quomodo juri dominationis reliqua cedant Jura.

CAP. II.

Jus Dominationis quotupliciter appelletur. Vis potestatis. Vis regni. Vis imperij. Vis Principis. ἐπανόρθωμα νομίμου δικαίου. Ragion di stato. Exceptiones regiæ Jura exorbitantia. Dispensationes. Juris huius definitio. Boni publici cura apud Deum & homines. Magnorũ Heroum dicta.

CAP. III.

Qua in re differant Jura dominationis ab arcanis dominationis. Disiunctio honestatis & Utilitatis. Inter Jus Dominationis & Jus Imperij quid intersit. Jus in manu positum. τὸ ἐν χερσὶ νόμῳ. Manu gubernare. manu agere. Manu obtendere. ἐγχειρίζειν τὰς ἐπαρχίας.

CAP. IV.

Quare tantopere hæc Jura Dominationis vapulent, & an merito? Iniquitas bono publico rependitur:

CAP.

LIBER SEXTUS,

De simulacris Imperii, sive de arcanis inanibus.

CAP. I.

QVID sint simulacra Imperij, sive Arcana inania. quomodo differant ab arcanis, & jure Imperij, item ab arcanis Dominationis. Libertatis vmbra. Inania jubendi jura. Imperium sine re, Imago sine re. blandimenta. Vis ac vera potentia. ἀπεικόνισμα εἴδωλον. In Republ. quomodo simulatio locum habeat.

CAP. II.

Aliarum rerum simulacra. περίεργος. ἀπειρόκαλος. infrunitus. Speciosæ inscriptiones librorum. tumores Poetici. Inania famę. inania honoris. τὰ κενὰ τοῦ πολέμου. Πανικά. belli simulacra. Tutanus.

CAP. III.

Quotuplicia sint imperiorum simulacra: Simulacra Imperij regij. Magni tituli. Sacerdos Turcicus. regia sepultura.

CAP. IV.

Tiridatis regis Parthorum inanis & fumosa ambitio. ferrum non tradere. ꝓvinciales amplecti. in honore consulari esse. Victis nomen, linguã, habitum & vestes relinquere. superba nomina. toruli fœminarum.

CAP. V.

Simulacra Aristocratici Imperij: non omnia momento immutare. Eadem vocabula Magistratus relinquere, paulatim καὶ βραδεῖ ποδὶ insurgere. cuncta per consules incipere. speciem pristinæ Reipubl. relinquere.

CAP. VI.

Non vsurpare nouos aut fastuosos titulos. Princeps Senatus, ciuitatis, plebis princeps. Tribunatus: à regis, Domini, & Jouis titulo abstinere. Servum seruorum se appellare. fratrem se profiteri ciuium. Superstitio & curiositas circa titulos.

CAP. VII.

Senatum principem facere comitiorum. habeat potestatem creandi minores magistratus, & gerendi. Quæstura Romanorum. Pontifices horum arcanorum Magistri.

CAP. VIII.

Altercationes senatui prębere. de omnib. reb. ad P.C. referre. quædam ad senatũ reiicere, vt coercitionẽ luxus, prouinciarũ postulata, in speciẽ etiam ea quæ maiora sunt, offerre.

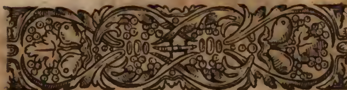
CAP. IX.

Decennalia Imperij. Senatui tradere regendas ꝓuincias imbelles. Exercitũ appellare nõ suum, sed pop. Ro. Senatũ appellare caput Imperij. P.cõ scriptos in oratione ꝓponere Cęsari. Senatui assurgere. via cedere. Senatũ appellare dominos suos. Senatui jus vectigalium ad tempus demandare.

CAP. X.

Simulacra imperij Democratici. Varias voluptates vt ludos & spectacula præbere plebi. congiaria militibus & plebi dare. plebem laudare. gratias

FINIS.

ARNOLDI CLAPMARII DE ARCANIS RERUMPUBLICARUM, LIBER PRIMUS.

CAP. I.

'CAP. I.

Occultæ & abstrusæ artes Reipubl. constituendæ atq; conseruandæ: Rationes & leges quid apud plebem possint: Simulacra Deorum.

Duo sunt potissimum, quæ in considerationem veniunt in omni Republic. componenda conseruandaque. Primum non est vnius generis, sed spectat tum securitatem eorum, penes quos est, vt ait Aristot. πολίτευμα, id est, summum Imperii Jus, tum etiam pertinet ad præsentem Reipubl. statum confirmandum atque conroborandum. Nam præterquam quod, vt D. Augustus olim dicebat, *cũ omnia quæ preclara sunt, tum inprimis summum Imperium cum invidia conjunctum est*, permulti vel satietate præsentis Reipubl. vel animi mobilitate novis Imperiis student, qui facile, nisi illis obex aliquis opponatur frenumque injiciatur, Rempubl. occupabunt, & iis qui principatum in Republ. obtinent, violentas manus adferent. Quæ causa est propter quam nonnunquam quibusdam institutis opus est, quæ & Juri communi derogant, & speciem quandam iniquitatis repræsentant, ad

Salus Reip. consistit primo In securitate eorum qui imperant, præsentisq; Reip. diuturnitate.

ad

ad quam tamen conniuendum est boni publici causa: Quod ait Cassius apud Tacit. 14. Annal. *Habet aliquid ex iniquo omne magnum exemplum, quod contra singulos utilitate publica rependitur:* & Jason ille apud Plutar. in Polit. ὡς ἀναγκαῖον ἀδικεῖν τὰ μικρὰ, τοὺς βουλομένους τὰ μεγάλα δικαιοπραγεῖν. *Iniustitia in parvis negotiis nonnunquam deflectas, si vsurpatam eam voles in magnis.* Alterum est vt iis quibus fenestra ad Imperium atq; dignitates occlusa est, obtrudantur tamen imagines, siue simulacra quædam cùm Imperij, cùm libertatis, quorum specie sese nutrientes, & veluti lactantes ab ipsa Imperij vi ac dominatione abstineant: quæ simulacra, si speciosa sunt, immane quantum plebis oculos mentemque perstringant. Nam vt eos qui libertatis amantes sunt, vel Imperij auidi, in officio contineas aperta ac regia viâ, frustra es; quippe apud quos nullus locus est rationis, nullus aut legum, aut philosophicorum præceptorum vsus: quem cum ineptè ac ridiculè apud plebem quæreret Musonius quidam studia philosophica & placita Stoicorum sectatus, periculo & cachinnis se exposuit. *Venerant*, inquit Historicus 3. Histor. *Legati ad milites seditiosos de pace: Ibi Musonius, (erat enim equestris ordinis) se Legatis miscere, permixtus manipulis bona pacis ac belli discrimina differere, armatos monere: verum id plerisque ludibrio fuit, pluribus tædio, nec defuêre qui eum propellerent proculcarentque, nisi admonitu modestissimi cuiusque, & alijs minitantibus omisisset intempestiuam sapientiam.* Etenim ἐν ἀσυγμοῖς. & veluti per ambages atq; simulacra plebs tractanda est, quæ vbi libertatis, aut imperij imagine teguntur, maiorem speciem præ se ferunt, quam reipsa habent. Quo consilio antiqui Scriptores simulacra Deorum & φάσματα illa vltra modum humanum descripserunt, terriculamenti causa. Plinius: *Offertur ei*, inquit *mulieris figura humana grandior:* & Satyricus, *Tua sacra & maior imago*

Humanâ turbat pauidum cogitq; fateri.

Hinc Virgil. *Simulacra modis pallentia miris.* Quod etiam de voce vsurpat Liuius lib. 5. *in Noua via vocem noctis silentio audiuisse clariorem humana:* Et de primoribus Romanorum ibid. *Gallis* inquit *venerabundi intuebantur in ædium vestibulis sedentes*

Viros

Secundo in quiete & patientia populi.

Rationes & præcepta legũ parum valent in populo.

Musonij ἀκαιρία.

Ἀσυγμοὶ adversus plebem.

Simulacra & Sermones Deorum supra humanum modum.

Externa maiestas Senatus Romani.

viros preter ornatum habitumq; humano augustiorem; majestate etiam, quam vultus gravitasq; oris præseferebat, similimos Diis; ad eos veluti simulacra versi cum starent, &c. Eadem fuit ratio eorum, qui malas expandebant dentibusque collisis crepitabant; vnde Manduci dicebantur: Græcis Μορμολυκεῖον, de quo Juuena. Cap. I. Μορμολυκεῖον, *Manducus.*

Tandemq; redit ad pulpita notum
Exodium, cum personæ pallentis hiatum
In gremio matris formidat rusticus infans.

Ceterum sunt hæc simulacra inania, cassa, fumosa, ac veluti hordeacea, vt Cœlii verbo vtar: Illa verò Arcana, occulta & valida Imperij fundamenta, & vt Curtius ait lib. 9. ex solido, quibus conuenit illud Poetæ: *Solida Imperij fundamenta.*

Sit solidum, quodcunq; subest, nec inania subtus
Indicet admotus digitis pellentibus ictus.

CAP II.

Variarum scientiarum atque artium arcana, siue σοφίσματα. σοφίσματα τῶν χρωμάτων. Belli commenta. ἐνδύμενον. Doli Medicorum, χωελσμοὶ. Fictiones Juris. Arcana parietum, Dialecticorum σοφίσματα, peccare in Repub. cum beneficio.

AC nescio, an vlla sit scientia, ullave in rebus humanis conditio, in qua non hujusmodi reperiantur vestigia. Hinc Niceph. Greg. 11. Histor. *arcana* vocat *Theologiæ, quibus inhiat vulgus ut herbis & pascuis armenta.* Et Justinianus: *Legitimis* inquit, *arcanis Jurisprudentiæ reseratis:* & in l. 5. C. ad l. Jul. Mai. *Consiliorum arcana.* Sic in mercatura sive contractibus, sunt doli, quibus aliud agitur, aliud simulatur agi, ut ait Servius l. 1. ff. de dolo. Ars pictoria habet sua σοφίσματα τῶν χρωμάτων, sive colorum fucos, quorum in adumbratione, sive obfuscatione usus est. In rebus bellicis sunt stratagemata circumveniendi hostis excogitata: Unde ab Ammiano appellantur *belli commenta*, à Tacit. *meditamenta*, & à M. Tullio & Livio lib. 4. omnium magnificentissimè *consilia atque artes Imperatoriæ.* Quam calliditatis partem *Arcana Theologiæ.* *Arcana Jurisprudentiæ.* *Dolus in contractibus.* σοφίσματα τῶν χρωμάτων. *Commenta belli.*

Cap. II. Consilia Imperatoria.

Valerius Max. egregiam vocat, & ab omni reprehẽsione procul remotam; veluti, suspicionem fugæ inducere, hostis agros intactos relinquere, & id genus plura. Sic in re domestica est

ἐνδόμυχον.

ἐνδόμυχον, id est arcanum de re familiari, de quo Cic. ad Att. Epist. 14. lib. 5. Medici, qui, vt ait Plato, Reipublicæ imago sunt, suos habent dolos, quibus ægros circumveniunt valetudinis restituendæ causa. Ideo *pueris*, ut canit elegantissimus Lucret. *absinthia tetra medentes*,

Medicorum doli.

Cum dare conantur, prius oras pocula circum
Contingunt mellis dulci flavoq; liquore.
Ut puerorum ætas improvida ludificetur
Labrorum tenus: interea perpotet amarum
Absinthi laticem, deceptaq; non capiatur.

Et Plin. in Epist. *Nam si Medici salubres, sed voluptate carentes cibos blandioribus alloquiis prosequuntur, &c.* Sic Horat. lib. 1. Serm.

Ut pueris olim dant crustula blandi
Doctores, elementa velint ut discere prima.

Eodem fere modo stipendii dationem Tribuni apud Liuium, lib. 5. appellant, *donum inimicorum veneno illitum*. Mathematici etiam quibusdam utuntur fictionibus, quas Aristot. χωρισμοὺς appellat, à quibus tamen abest ψεῦδος: quibus etiam similes sunt Jurisconsultorum fictiones illæ, atque imaginariæ venditiones. Sed & parietes arcanorum conscios esse scribit Marcell. lib. 14. & Tragicus in Octav. *Arcanus sensus*, sicut & Virg. *arcanos etiam tibi credere sensus*. Porro omnium frequentissime Disputatores, siue Dialectici sua usurpant contorta & aculeata sophismata, ut Cicer. appellat in Academ. quorum beneficio veritatis fenestra panditur. Horum omnium exemplo viri πολιτικοὶ, & in qualibet Republ. Principes, utuntur arcanis quibusdam sophismatibus, quibus imponunt hominibus factiosis, & Reipubl. salutem ab eorundem iniuriis vindicant. Illud est quod M. Tullius, lib. 3. de Nat. Deo. appellat, peccare in Republ. cum beneficio; de quo etiam Paterc. lib. 2. *Cicero insito amore Pompejanarum partium Cæsarem tamen laudandum censebat, quod aliud diceret, aliud intelligi vellet.*

χωρισμοὶ Mathematicorũ.

Dialecticorum aculeata sophismata.

Peccare in Republ. cum beneficio.

CAP.

CAP. III. CAP. III.

Arcanum, arcere, Arcivum ἀπόῤῥητον, arcana sacra, βίβλια ἀπόῤῥητα, arcani milites, Arcanorum præfecti, Arcana principum quomodo obsignari solita, Arcanum Q. Ciceronis. τηχνίφιον, cella Imperatorum.

ARcanum, inquit Festus, *trahitur ab arce, tutissima pars urbis est, vel à genere sacrificii, quod in arce fit ab auguribus, adeo remotum à noticia vulgari, ut ne literis quidem mandetur, sed per memoriam successorum celebretur; vel ab arca, in qua quæ clausa sunt, tuta manent, cujus ipsius origo ab arcẽdo pendet.* Optime omniũ ab arca & arcendo. Unde etiam arcus ἀπὸ τοῦ ἀρκεῖν. Est enim arcere quod continere; quod Tac. coercere. *Coercendi*, inquit, *Imperii consilium.* Unde Arcivum, vel archivum, alias Græcis Ἀρχεῖον, in quo hujuscemodi arcana conservantur. Arcanum in vet. gloss. ἀπόῤῥητον, *Arcanum secretum, inauditum*, & ἀπόκρυφον, *absconditum, abditum, absconsum.* Ceterum arcana consilia laxe ea dicuntur, quæ evulgari nefas est. Valer. Max. *Adeo autem magna charitate patriæ omnes tenebantur, ut arcana consilia patrum conscriptorum nullis seculis nemo Senator evulgaverit:* & Tacit. 12. Annal. *Arcanum fœdus*, & de mor. Germ. *Arcana sacra & conjugales dii.* Unde arcana Veneris, & arcana Cereris apud Poetas. Horat. 3. od. 2.

Arcanum ab arcendo.

Archivum.

ἀπόῤῥητον.

ἀπόκρυφον.

Arcana consilia.

Arcanum fœdus.

Arcana sacra.

Arcana Ceteris.

Vetabo qui Cereris sacrum

Vulgarit arcana, Justin. lib. 5. vocat Cereris mysteria: Sic apud Suidam sunt βίβλια τὰ ἀπόῤῥητα, τὰ ἱερὰ, hoc est, *arcani libri*, & apud Ammian. *Arcana piacularia.* Hinc quoque *arcani milites* olim, teste eodem Marcell. dicebantur illi, qui ultro citroque per longa spatia discurrentes, vicinarum gentium strepitus Romanis ducibus intimarent, quos alias *scrutatores* & *speculatores* appellat Sueton. Græci κατάσκοποι: dicebantur & *scultatores*, ut emendavit Cuiac. Unde apud eundem Marcellin. *Arcanorum Præfecti.* Ideo Angli in bellum euntes, teste Frossardo, jurant se arcana consilia non evulgaturos. Et Turca te quapiam

Arcana piacularia.

Arcani milites.

Scrutatores.

Arcanorum Præfecti.

CAP. IV. decreta dicitur Bassas, sive Visieros suos secum aliquamdiu in venationem solitudinemq; ducere, quo illis occasio adimatur vulgandi decreta, siue arcana bellica. Et olim teste Curtio lib. 4. *moserat Persarum arcana regum mira celandi fide, non metus non spes eliciebat vocem, qua proderentur occulta.* Huiuscemodi arcana ab Impp. Romanis duplicib. tabellis obsignabantur. Herodia. in Maxim. οἷς ἔδωκε καὶ τὰ σημαντικὰ γράμματα ἐν πτυκτοῖς πίναξι δι' ὧν τὰ ἀπόρρητα καὶ κρυπτὰ ἀγγέλλειν τοῖς βασιλεῦσιν ἐπιστεύετο; *Quibus etiam dedit literas duplicibus obsignatas tabulis, per quas arcana occultaq; negotia significare Imperatores consueverunt.* Hinc identidem significationem sumsisse opinor illud prędium de quo Cic. Epist. 2. lib. 10. ad Att. *Sustinui me in Arcano fratris, vt dum aliquid certius affertur, occultiore in loco esse possimus.* Quale etiam fuit τεχνύφιον Augusti & cella Imperatorum de qua idem Herodia. in Max. ἐπιστῆναι εἰς δικάζοντα, ἢ ἀναχωρήσαντα τῷ βασιλείῳ ἐν τῷ τοῦ δικαστηρίου οἰκίσκῳ ἔνθα μόνος τὰ ἀπόρρητα καὶ κρυπτὰ δέχεσθαι ὑπὲρ σωτηρίας ἠδύνατο καὶ ἐξετάζειν. *Iubet eum accedere intra cellulam vbi res secretas atq; arcanas ad salutem Principis pertinentes perscrutari consueverant*: de quo loco intellige illud Attij:

Arcana principū quomodo obsignari solita.

Arcanum Q. Ciceronis.

τεχνύφιον.

Cella Imperatorum.

Arcana urbis.

Ut omnes, qui arcana asteumq; incolunt,
Cives ominibus faustis augustam adhibeant faventiam.

CAP. IV.

Σοφίσματα τῶν πολιτειῶν κρύφια. artes. delinimenta. blandimenta, tela patrum. Imperii arcana. Arcana Dominationis, arcana domus. arcana inania, jura regni. Fürstliche Reservaten vnd Hochheit.

EADEM significatione dicuntur Arcana Rerumpublicarum, quæ tamen multifariam apud Scriptores appellari reperio. Arist. 5. Politic. c. 8. vocat ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΩΝ ΣΟΦΙΣΜΑΤΑ, alibi ΚΡΥΦΙΑ. item κατασκευάσματα. Interpp. verterunt *machinamenta*, *Rerumpublicarum figmenta*, *fallacias*. Sic Aristoph. τὸ γὰρ σόφισμα δημοτικὸν χρήσιμον. Liuius lib. 2. blandimenta: *Multa blandimenta*, inquit, *plebi per id tempus data*: Ibid. artem: *Arte agendum in exoleto iam vetustate odio*: Ideo qui hæc arcana callebant

τῶν πολιτειῶν σοφίσματα.

κρύφια.

Ars.

vocat Artifices. lib. 6. *Artifices tot iam annorum vsu tractandi plebis animos:* hoc est, vt ait Cic. *quorum tanquam manus opere, sic animus vsu concalluit.* Idem Liuius appellat *delinimenta* lib. 4. Nonnunquam *Patrum* tela vt lib. 5. *aliud telum patres inventuros esse.* item *ludificationem* lib. 6. Cicero. *Arcana Reipubl.* Tacitus lib. 2. Annal. IMPERII ARCANA. *Haud dubium erat,* inquit *arcana Imperij tentari.* ibidem ARCANA DOMINATIONIS & ARCANA DOMVS; alibi *secreta Imperij.* Polyb. ἐπιχείφια, vel vt est in gloss. ἀπόκρυφα. Eiusdem farinæ sunt illa apud Tacit. ARCANA INANIA, *subdola.* item *Imperij simulacra.* Gloss. ἀνευηγοίτημα, ὑποκρίσματα. item φαινόμενα. Quibus etiam non absimilis est Platonica εἰρωνεία, & Milesii lex ὑπόφυλλον quasi dicas personata lex. Item προσωπεῖα & Oscilla Aristoph. Unde Nonius, *osciculatim,* id est, *simulatim.* Sunt enim actiones publicæ veluti comœdiæ in quibus persona sumitur ac deponitur, & vt canit Satyr. *vera redit facies, dissimulata perit.* Vulgo occulta consilia, quamvis hæc plerumq; in malam partem accipiantur. Cic. de Arusp. resp. *Monent iidem ne occultis consiliis respubl. lædatur:* & Tac. 2. Ann. *credidere quidam data à Tiberio occulta mandata.* Hinc etiam Tac. tentare Imperij arcana. *Et vulgare Imperij Arcana:* & Juven. *Arcanum prodere;* & in privatis negociis, *nudare intima atq; secreta negotii aperire* l. 3. D. de recep. qui arbit. & secreta patrimonii pandere l. 2. C. de alim. præst. Huc accedunt *Jura Dominationis,* sive, vt Curt. JURA REGNI, Itali, *ragione de dominio:* Germani arcana Imperij non efferunt, quod sciam, nisi forte per gehaime Reichssachen / neque arcana aut Jura Dominationes, nisi per Keyserliche oder Fürstliche reservaten und Hochheit. Nullam enim causam video, qui hæc omnia inter Rerump. arcana referas: quæ tamen singula inter se plurimum differunt, adeoq; subtiliter discriminanda sunt, vt ex sequentibus liquebit.

CAP. V. — Delinimenta. — Tela patrum. — Ludificatio. — Arcana Imperii. — Dominationis. — Domus. — Arcana inania. — εἰρωνεία. — Occulta consilia. — Vulgare Imperii arcana. — Jura Dominationis. — Gehaime Reichssache.

CAP. V.

Definitio Arcanorum, finis eorundem. Boni publici significatio, τὸ κοινῇ συμφέρον, τὸ πόλει ἀγαθόν. Egregium publicum, ejus dignitas; simulationis in magnis negotiis usus & necessitas.

CAP. V. Quid ſint arcana Rerump.

ARCANA Rerumpublicarum ſic definio; eſſe intimas & occultas rationes, ſive conſilia eorum qui in Republ. principatum obtinent, tum ipſorum tranquillitatis, tum etiam præſentis Reipubl. ſtatus conſervandi, idque boni publici cauſa, & fere ſunt talia quibus, vt ait Vell. lib. 2. *alıud dicitur, alıud intelligitur*, ſive, vt de dolo ſcribit Seruius, *alıud agitur, alıud ſimulatur agi*. Quæ ſingula ſi lubet aliquãto putemus accuratius. Dico eſſe occulta conſilia, & ſunt certe ἀνεξίμιστα. tum quod ea vulgus non facile perſpicit: quod enim de ſacris Poetæ; *odi profanum vulgus & arceo*, nos non immerito de Arcanis uſurpemus, tum etiam quod plerumq; clanculum iis imponunt, qui præſentem in ciuitate ſtatum videntur odiſſe. Porro finis eorum duplex eſt: ſalus & diuturnitas præſentis Reipublicæ: hoc eſt, ne in aliam formã mutetur; Et eorum ſecuritas qui imperant: Sic enim Herodia. in Maxim. τὰ ἀπόῤῥητα καὶ κρυπτὰ δοκοῦντα ὑπὲρ σωτηρίας τοῦ βασιλέως; *Secreta atque arcana ad ſalutem principis pertinentia*.

Finis arcanorum.

Bonum publicum. *Bonum populicum.* *Bona publica.* *τὸ κοινῇ συμφέρον.* *τὸ πόλει ἀγαθόν.* *Egregium publicum.* *Peſſimum publicum.* *Eius cura & dignitas.*

Illud eſt Bonum publicum, vt à Vell. lib. 2. vſurpatur. *Gracchus Octavio collegæ pro bono publico ſtanti imperium abrogavit*: quaſi dicas bonum populi, vel vt eſt in vet. gloſſ. *bonum populicum*. Unde bona populi Rom. ſola dicuntur publica, l. 15. De V. ſignif. Et in l. 1. D. de uſurp. & uſuc. *Bono publico uſucapio introducta eſt*. Ariſtot. 4. Polit. cap. 8. vocat τὸ κοινῇ συμφέρον, τὸ πόλει ἀγαθόν. Tacitus 3. Annal. *Egregium publicum*: cui à Livio lib. 2. opponitur, *Peſſimum publicum*: à Vellejo *malum publicum*: Quinimo habent conſilia nonnunquam ſpeciem aliquam fraudis atque iniquitatis, à ſe & ſimpliciter conſiderata, ſed reſpectu publici boni, & ſtatus Reipub. tolerantur. Quid ni enim? cum boni publici tanta ſit religio atque cura, ut ei omnes humanas affectiones, omniaque conſilia merito poſtponamus: id quod minime metiendum eſt reſpectu rerum priuatarum, *quæ teſte Livio lib. 2 ſemper offecere officientque publicis negotiis*. Ceterum ſimulatio quædam ſunt arcana Rerumpublic. quæ veluti glaucoma obducitur civibus, ut illud quod nõ habeant, tamen ſe habere putent, qua re freti præſentem Reipublicæ ſtatum ne turbent: de quo Liuius lib. 2. *Tanta inquit, tum gratia, tum arte præparaverant fœneratores, quæ non modo*

modo plebem, sed ipsum etiam Dictatorem frustrarentur: Sed est simulatio honesta, sed licita; quæ si in priuatis contractibus locum habet, veluti Labeo dicit in d. l. 1. D. de dolo malo posse sine dolo malo aliud agi, aliud simulari, quanto magis in publicis negotiis quorum maius momentum est, maiorq; dignitas: quod monet M. Tullius lib. 10. Epist. 9. *Ut ad effectum consiliorum suorum veniant, multa oportet simulent inviti, dissimulentq; cum dolore*, & Poeta 4. Æneid.

Arma parent, & quæ sit rebus causa novandis
Dissimulent. Et apposite Livius lib. 5. *Comitijs* inquit, *Tribunorum militum patres summa ope evicerunt, vt M. Furius Camillus crearetur: propter bella simulabant parari ducem, sed rogationi Tribunitiæ aduersarius quærebatur.* Et de immortali Deo, qui nihil est nisi iustum ac bonum, sacra sapientia lib. 11. *Tu omnium misereris quoniam potes omnia & dissimulas hominum peccata vt resipiscant.* & de Saule Samuel 1. c. 10. *Filij impij despexerunt eum, neq; attulerunt ei vllum munus: ipse vero erat veluti surdus.* Hinc Aeschylus Ἀπάτης δικαίας οὐκ ἀποστατεῖ θεός. *A fraude iusta nec Deus quidem abstinet.* Quo pertinent illa Taciti: *Intelligebantur artes, sed pars obsequij in eo ne deprehenderentur.* & alibi lib. 1. Annal. *Patribus erat vnus metus, ne intelligere viderentur.* & illud Comici Syri ad Dromon. *Tu quod scis, nescis, si sapis Dromo.*

CAP. VI. Simulationis vsus & necessitas.

CAP. VI.

Quomodo hæc intelligatur simulatio: duplex prudentia: καλὴ πανουργία: promontoria flectere. Simulatio Tiberij, παλιλλογία. Verborum involucra, oratio intorta, artes politicæ.

DUPLEX est apud Arist. prudentia, alia simpliciter sic accepta, alia vero pro ratione Reipubl. Hanc calliditatem ac simulationem appelles: Sicut etiam apud Medicos, teste Galeno, aliud est salubre simpliciter, aliud febricitanti. Et in Jurisprudentiâ aliud est justum simpliciter, aliud pro hac, vel illa republ. hac, vel illa gente, vnde Aristoteli excidit illud δίκαιον πολιτικόν, & Basilio καλὴ καὶ ἐπαινετὴ πανουργία. Ceterum in trãquilla Rep.

Duplex prudentia.

ἐπαινετὴ πανουργία.

CAP. VI. &ut ait Cicer. in Platonis Politia prioris usus est, posterioris in turbata & in fœce populi, in qua multa fiunt *cum dolore agentium*, ut ait Cic. vel ut Tac. 3. annal. *cumpudore:* veluti ad multa facinora tacere, legatos dissentientes mittere, discordias, sive ut dicebat Cato oppositiunculas serere inter primates, principum

Mœrere ac laudare tamen. facta attollere, velut Tac. ait de Burrho: *Burrhus mœrens ac laudans.* Ideo Liv. lib. 4. *Ut fortasse vere, sic parum utiliter ad præsens certamen respondit:* Idq; haud absurde vetus Poeta: *Cum contendi nequitū est, clam intendenda plaga:* quod nautæ vocant promontorium flectere. Quibus artibus quod Tiberius instructissimus

Suspensa, perplexa, eluctantia verba. *πλοκαὶ καὶ παλιλλογίαι.* *Verborum involucra.* [illegible] fuit, ideo ejus verba plerumq; Tac. appellat *obscura, suspensa*, nūc *perplexa*, nunc *eluctantia*, nunc *verba in speciem recusantis cōposita*. Græci πλοκὰς καὶ παλιλλογίας, ἀμφιβόλους λόγους. in ver. gl. [illegible]. Plautus, *orationem intortam*. Cicer. *verborum involucra*. Dion. ἀπλοκίαν καὶ ὑπόκρισιν: quorum nonnulla fortasse si accurate consideras, quo loco tum ipse erat Tiberius, tum Rom. Respubl. non tantopere detesteris, quamvis ut Augustinus ait, sine culpa non sunt. At Plat. lib. 5. de Rep. συχνῷ τῷ ψεύδει καὶ ἀπάτῃ δέησει χρῆσθαι τοὺς ἄρχοντας, ἐπ᾽ ὠφελείᾳ τῶν ἀρχομένων. *Crebro mendacio & fraude imperantes uti oportet ad commodum subditorum.*

Mendacia in Republica. Et quis est adeo sui potens, alterius vero salutis oblitus, qui à viro magno postulet, ut omnia sensa ex animi sententia coram quovis expromat. Quanto rectius Philos. cap. 3. Eth. lib. 4. Vir magnus, inquit, utitur libertate in loquendo & veritate, non vero loquitur ad voluntatem aliorum: *reticet etiam & dissimulat apud infimos, indignos nimirum, quibus omnia sua consilia dicta factave aperiat, aut communicet:*

Simulatio μεγαλοψύχου. *σιωπᾶν.* *ψευδοπολιτικοί.* Ideo in vet. gloss. dissimulare est σιωπᾶν. At enimvero sunt limites hujus artis, quos egredi impune non licet, ut sunt fides, honestas, virtus: quorum qui obliviscitur, non amplius prudentis, aut politici nomen meretur, sed vafri, astuti, ac nefarii hominis: Qui si politicus appellandus est, major est hoc tempore Politicorum proventus, quam magistellorum qui in scholis plorant, &c, ut ait ille, *ternas docent.*

Variæ artes politicæ. Civilis autem scientiæ longe aliæ rationes sunt; quam vulgus putat, veluti aliorum animos occupare, miris modis sententiam extorquere, in suam sententiam allicere,

allicere, & id genus alia; quemadmodum apud Saluſt. Metellus ille *Legatos Jugurthæ, qui ad illum cum ſuppliciis venerant, alios ab aliis diverſos aggreditur, ac paulatim tentando, poſtquam opportunos ſibi cognovit, multa pollicendo perſuadet.* Hiſce nimirum artibus opus eſt in magnis & publicis negotiis. CAP. VII.

CAP. VII.

Temporum homines. Media via in negotiis publicis. Simulatio turpis. Simulatio aperta. nimis preſſa. Simulandi difficultas, γεγῦα γυμνά. Diſſimulatio ſuſpecta, incompoſita.

DE Franciſco Soderino Cardinali & viro acuto memoriæ proditum eſt, eum dicere ſolitum, nihil homini petenti excelſa, & præſertim in aulæ fortuna verſanti, vel uſu melius, vel expeditius eſſe, quam duab. omnino ſellis ſedere, vel ut ait ille, τὴν μέσην χαμμὴν tenere, ſi abſq; certa offenſione fieri poſſit, quorum nihil unquam ex toto in alterum aleæ inventū ſapienti periclitandum eſſe videretur. Itaq; reliquis Cardinalibus à Pontifice deficientib. hic Soderinus ſolus manſit, tanquam conſiliorum Pontificis Speculator. Hujuſcemodi *temporum homines*, ut à Cornel. appellantur, in quodam depinxit Claudianus, *Πολιλεκτεῖν ſe gerere, & τὴν χαμμὴν tenere.* *Tempori inſidiari.*

Libravit geminas eventu judice vires
Ad rerum momenta cliens, ſeſeque daturus
Victori.

Ardua ſane res ac periculoſa, præſertim in magnis & præruptis negotiis. Verius meo judicio Pontius ille apud Livium lib. 9. *Media via eſt, quæ neque amicos parat, neq; inimicos tollit.* Et apud eundem lib. 35. Quintus ille Cos. Romanus ad Achæos: *Quod*, inquit, *optimum eſſe dicunt, non interponi vos bello, nihil tam vanum, aut tam alienum à rebus veſtris eſt: quippe ſine gratia præmium victori eritis.* Ubi addit Livius: *Nec inquit abſurde dixiſſe viſus eſt Quintius.* Idem ait Tacit. de Valente libro tertio Hiſtor. *Mox utrumq; conſilium aſpernatus, quod inter ancipitia deterrimum eſt, dum media ſequitur, nec auſus eſt ſatis, nec providit.* Atenim vero, quicunq; hanc ſcenam *Media via in præruptis negotiis periculoſiſſima.*

CAP. VII. agere decenter volet, à duobus cavere debet: Primo à simulatione turpi; deinde ab aperta: Est enim simulatio, quæ non tantum in vitiorum confinio posita est, verum etiam quę ipsas possessiones intrat sceleris & flagitij. Deinde opera danda est, tum ne nimia sit simulatio, nimis enim pressa erumpit, tum vt simulate tegatur. Nam ut ait Comicus:

Simulatio nimis pressa erumpit.

Doli non sunt doli, nisi astu colas.

Et pulcre Lyricus: *Si quid inexpertum scenæ committis & audes Personam formare nouam, seruetur ad imum, Qualis ab incepto processerit, & sibi constet.*

Simulans ab omni parte sibi constare debet.

Alias enim fiunt γεγυῖα γυμνὰ. Tiberius astutissimus ceteroquin princeps, occiso Germanico, ut induetet luctum contra animi sui sententiam, laruam sibi ipsi detraxit; partim quod non simulate texit, neque vero tunc temporis potuit; *aberat quippe*, inquit Tacitus, *adulatio, gnaris omnibus latam Tiberio Germanici mortem male dissimulari*, partim quod nimis tegere studuit, dum ingentem luctum super Germanici obitu ementitur, inquiens: *Defleo filium meum semperque deflebo:* quod falsum fuisse ex eo constat, quod paulo post discusso hoc, si Dis placet, luctu, ad munia Reipubl. reversus est. Ideo acer scriptor argute: *Periisse Germanicum nulli jactantius mœrent, quam qui maxime letantur.* Sic cum quidam factum suum nimis diligenter & curiose excusaret, Plinius lib. 1. Epistol. *Respondi*, inquit, *nunc me intelligere maligne dictum, quia ipse confiteretur, ceterum potuisse honorificum existimari.* Difficulter enim vultus oratio atque actio ita tegitur, vt non appareat. Cœlius de Pompejo: *Quam orationem habuerit tecum, quamque ostenderit voluntatem, solet enim aliud sentire, aliud loqui, neque tamen tantum valere ingenio, vt non appareat quod sentiat, fac mihi perscribas.* Ac sæpe dissimulatio seipsam prodit, veluti Vitellius nimiam securitatem ementitus, suppresso Vespasiani nomine, magis de Vespasiano famam aluit. Quanto melius Eumenes, ut Perdiccam occisum, se ut hostem à Macedonibus judicatum bellumque Antigono decretum cognovit, ultro militibus suis indicavit, *ne fama aut rem in maius extolleret, aut militum animos rerum novitate terreret.* Justin.

Dissimulandi difficultas.

Qui nimis se tegit indicat se.

Simulatio damnosa.

Justin. libro 14. Sic Galba seditionem duarum legionum ultro asseveravit, ne dissimulans seditio in majus crederetur, ut est apud Tacit. Et Valens cum milites seditiosi mortem meriti essent, usus moderatione dissimulavit iram, & nullius supplicium poposcit: *ac tamen ne dissimulans suspectior foret, incusavit:* Idem ait Alexa. apud Curt. lib. 7. *Nisi quæ delata essent excussissem, valde dissimulatio mea suspecta esse potuisset.* Et Perdiccas cum nuptias Cleopatræ sororis Alexandri ambiisset, prius tamẽ Antipatrum sub affinitatis obtentu capere cupiebat: itaque fingit se in matrimonium filiam ejus petere, quo facilius ab eo supplemẽtum tyronum ex Macedonia obtineret. Verum hunc dolum præsensit Antipater: Quare Perdiccas dum duas eodem tempore uxores quærit, neutram obtinuit. Justin. lib. 13. Sic nimirum secundum Poetam; *Eripitur persona, manet res.*

Cap. VII. *Simulatio suspecta.* *Antipatri incompositus dolus.*

Cap. VIII.

Arcanorum τύπος. Arcanorum varia genera: & totius operis partitio sive distributio. Humanarum rerum lapsus & incertitudo.

Sunt autem Arcana hæc varii generis; omnia tamen, intima & recondita consilia, tum stabiliendæ Reipublicæ præsentis formæ, tum etiam salutis, eorum qui dominantur, conservandæ. Et sunt triplicis generis: priora duo proprie sic dicta; postremum improprie. Alia enim sunt arcana Rerumpub. quæ spectant ad præsentem Reip. formam atq; speciem conseruandam, & sunt sextuplicia, veluti arcana Aristocratica, contra plebem; Arcana Aristocratica, cõtra regnum; Arcana democratica contra Patricios, & arcana Democratica contra regnũ; Arcana regia, sive, ut Tac. vocat, Arcana Imperij cõtra plebem; & Arcana regia contra patricios: Quorum fundamenta sunt, & veluti στοιχεῖα, vel si ita vis, cognata sunt illa, quæ appellantur Jura Imperij. Alia Rerump. arcana sunt, quæ spectãt ad securitatem eorum qui principem locum in civitate obtinent, & proprie appellãtur Arcana Domi-

Arcana imperii sive sophismata. *Iura Imperii.* *Arcana Dominationis.*

CAP. IX.

Dominationis, suntque triplicia: alia arcana dominationis regiæ, alia dominationis aristocraticæ, alia dominationis popularis. Hisque cognata sunt, quæ vel appellantur jura Dominationis, quæ sunt veluti restrictiones Juris Imperii, vel Dominationis flagitia, sive, ut appellat Tacitus Arcana domus: & sunt Imperij transgressiones, eaque facio totidem, id est, triplicia. Vel enim sunt jura & flagitia dominationis regię, vel popularis, vel aristocraticæ. Tertij generis sunt quæ appellantur simulacra Imperij sive rerumpublicarum & improprie dicuntur Arcana: ideo Tacitus vocat Arcana inania: quæ identidem pro forma Reipub. variant. Vel enim sunt Simulacra regia: tum in Aristrocratico, tum etiam in populari statu; vel Aristocratica, in regio & populari; vel popularia in regno & Aristocratia. Quorum omnium quædam propria sunt, & uni Reip. formæ conveniunt, quædam communia; & omnibus competunt. Quibus omnibus accedunt arcana quæ appellantur militaria: item arcana privata, hoc est, intima consilia communis privatæque vitæ in luce hominum feliciter & decore instituendæ. His adde alia quædam abstrusa & recondita Reipubl. administrandæ consilia, quæ omnia & ab rationibus, & à multarum rerum eventu, qui, ut ait Livius, stultorum magister est, observata sunt. Nam ut in omnibus publicis negociis, ita etiam hac in doctrina plerumque obtinet illud Taciti: *Non perinde diiudicari potuisse, quod optimum factu fuerit, quam pessimum fuisse, quod factum est.*

Iura Dominationis.

Flagitia Dominationis sive Arcana domus.

Arcana inania sive Imperii simulacra.

Arcana militaria.

Arcana civilis vitæ.

Eventus Stultorum magister.

CAP. IX.

Arcanorum fundamenta atque στοιχεῖα, & quot modis differant arcana Imperij à Jure Imperij, ἀφοσιῶς. Arces sive propugnacula Majestatis atque Imperij.

QUÆ Rerumpublicarum Arcana ut rectius intelligantur, precium est scire, quæ sint summa illa Imperij jura quæ sunt veluti στοιχεῖα, atque fundamenta hujus doctrinæ. Ea circa hæc

Iura Imperii sunt fundamenta huius doctrinæ.

CAP. X.

hæc quinque verſari tradit Ariſtot. lib. 4. Polit. circa comitia, magiſtratus, Judicia, arma, & armorum uſum. Arcana enim hæc nihil aliud ſunt, quam abſtruſæ artes per quas à jure Imperij, atque ab ipſa dominatione, homines ſeditioſi prohibentur. Quæ cognatio facit, ut multi hæc Imperiorum arcana cum jure Imperij confundant. Cæterum differunt non uno modo. Primum, quia jus Imperij, ſive πολίτευμα, eſt quod competit ei qui in Republ. primas tenet, eſtque extremum, ut appellat Cicero, & ſummum Jus. Arcana vero Rerumpubl. ſunt modi & rationes conſervandi illam Imperij Majeſtatem, ne ab aliis occupetur. Vis enim Imperij omnis in conſenſu obedientium eſt, ait præclare Livius lib. 2. Dicam clarius, Jus Imperij eſt, ne cuiquam liceat arma capere aut tractare abſque conſenſu Principis; Arcanum Imperij eſt excogitare rationes, quibus contenta plebs, & quaſi faſcinata, ab armorum uſu abſtineat. Sic jus comitiorum, eſt jus Imperij: Arcanum Imperij, eſt licita aliqua fraude alios à jure comitiorum prohibere. Jus enim Imperij eſt inſtar arcis vel palatij, Arcana vero Imperij ſunt veluti muri ac propugnacula, ſive cuniculi qui hanc arcem à factioſorum injuriis defendunt: quemadmodum Icilius ille, apud Livium lib. 3. tribunitium auxilium & provocationem plebis Romanæ, *duas* vocat *arces tuendæ libertatis*. & lib. 6. *conſulatum* vocat *arcem & columen libertatis*. Secundo, Jus Imperij eſt fere unum & idem in omnibus Rebuſpubl. cujuſcunq; ſint generis, neq; variat. At vero arcana Imperij variant pro Reipub. forma. Alia enim arcana ſunt regni Turcici, alia regni Galliæ, alia Venetorum, alia Noricorum, alia Argentinenſium; hoc eſt, alia regni, alia plebis, alia Patriciorum. Poſtremo, jus Imperij, eſt purum putum non ſimulatorium: At Arcanum Imperij eſt cum aliud agitur, aliud ſimulatur agi; quod pulcre dicitur in gloſ. ἀφοσιοῦσθαι. id eſt, perfunctorie agere, & non ex animi ſententia. Exempli gratia; Creatio magiſtratus eſt Jus Imperij, teſte Modeſtino & Zonara. At ne magiſtratus quinquennales fiant, eſt arcanum Imperij. Tac. 2. Annal. Quare Tiberius, quod intelligebat quinquennalib. comitiis arcana Imperij tentari, tamen quaſi augeretur poteſtas Imperatoria,

Extremum ac ſummum Ius.

Arcana Imperii ſunt veluti arx & propugnaculum principalis Maieſtatis.

Arcana Imperii variant pro varietate Rerumpubl.

Arcana ſimulata.

Cap. X. petatoria, differuit: Sic enim Tacit. *Favorabili*, inquit, *oratione vim Imperij tenuit*; id est aliud dixit, sive simulavit, aliud egit. Hasce differentias qui non agnoscunt, eos parum aceti in pectore habere oportet.

CAP. X.

Jura Imperij. Jura Majestatis, Sacra regni, Jura regni, summa rerum. πολίτευμα. Jura sublimia Fürstliche Land Obrigkeit/ Regalia. Imperium. Principatus. Regnum. Potestates. ἐξουσίαι ὑπερεχοῦσαι. Dignitas. Culmen dignitatum. Autoritas. Autoritates Senatus. Consilium. Arbitrium. Autoritas Cæsaris.

SUNT igitur Jura Imperij, non Arcana Imperij, sed horum πυχῆαι atque fundamenta; quæ M. Tull. appellat *Jura Maiestatis*. Livius JURA SUMMI IMPERII. *Proditum* inquit *à patribus summi imperij jus*. & lib. 3. *regiæ majestatis imperium*. Et Curt. lib. 10. *Ius Imperij Perdiccæ morte sanciendum est*. Idem Liv. Jura consulum, jura regni. Tac. *sacra regni*, quomodo & sacra legationis, sacra fœderum, sacra Larium, Livius nonnunquam appellat *summam rerum*. lib. 2. *Ad eos summa rerum ac majestas Imperij consularis venerat*. JCti *sacra sacrorum*, *sacra individua*, *Iura sublimia*. Aristot. πολίτευμα Feudistæ Regalia, quæ tamen latius patent. Germ. ferè Fürstliche Landtobrigkeit: Et quæ sunt plura summi Imperij vocabula, quæ tamen plurimum inter se differunt. Majestas enim propria est summi Princip's, & olim consulum, Senatus, populique Romani l. 2. De orig. Jur. & Livius lib. 2. *Iam propè erat, ut ne consulum quidem majestas coerceret iras hominum*. Hinc Cicero, *Majestas* inquit *est magnitudo summi Imperij*; Præsidi etiam majestas tribuitur, sed abusivè. Eadem etiam significatione summum Imperium usurpatur. Propriè tamen Imperium sumitur pro Imperio militari, ut antea notavit Sigonius. Cicero, *Idem dies & victoribus Imperij & victis finem vitæ dedit*, & alibi; *Demus igitur Imperium Cæsari, sine quo res militaris geri*

Iura summi Imperij.

Iura consulum.

Sacra sacrorum.

Sacra & iura individua.

πολίτευμα.

Maiestas.

Maiestas præsidis.

Imperium pro militari.

geri non potest, & in Oration. de Provinc. Cons. *Bellum cum maximis Syriæ gentibus tyrannis consulari exercitu imperioq; confectum*. Sic Curt. lib. 4. *Tuus miles adhuc inermis expectat Imperium*. Tribuitur etiam Magistratui ab Ulpiano in l. 32. D. De Injur. *Minores* inquit, *magistratus neque potestatem habent*. Hinc Varro in Satyr. *Imperium populi petere & contendere honores*. Imperium itaque plerumque generale nomen est principatus, quod & Principium speciale. Ideo Cæs. lib. 6. de bello Gall. *Cingetorigi Principatus atque Imperium est traditum*. Indistincte tamen in glos. græci ἀρχὴ imperium, Magisterium, Præsidatus, Principium, ponuntur; Sed & Principatus à regno distinguitur. Sueton. de Calig. *Nec multum abfuit, quin statim diadema sumeret, speciemque principatus in regni formam converteret*. & Ta .2. Annal. eum qui dominatur, distinguit ab eo qui regit: *Addidit*, inquit, *præcepta ut non dominationem & servos, sed rectorem & cives cogitaret*: Ab Imperio etiam differt potestas. d. l. 32. De injur. Hinc potestates apud Ammianum aliosque dicuntur, penes quos sunt Jura militaria. Itali retinent Potestat. Germ. der Gewaltige. Sed olim pro summo magistratu qui rerum imperium habebat sumebatur l. 13. De Jurisdict. quod vel Paulo ad Rom. ἐξουσία ὑπερεχούσα. Longe aliud est Dignitas. Quivis enim Urbani honores, teste Cassiodoro, appellantur dignitates. Pompon. & Tac. vocat dignationem: lib. 2. Annal. *Sed & locis, ordinibus, & dignationibus antistent*. In Ecclesiasticis Historiis tribuitur iis qui hodie dicuntur Reverendi. Quare Pontificii interpretes, Pontificatum appellant culmen dignitatum, Sic Autoritas distinguitur ab Imperio. Liv. lib. 1. *Evander autoritate magis quam Imperio ea loca regebat*. Sed & Senatusconsulta, quæ absente Cæsare fiebant, neque dum ad ærarium delata erãt, Autoritates dicebantur, ut alij notarunt ex Dione. Quinimo Tacitus SCta sub Impp. facta non tantum autoritates, verum etiam adulationes appellat. 2. Annal. *Quorum autoritates adulationesque retuli*. Aliâs Autoritas plerumque Senatui tribuitur. Cic. 2. off *cum dominatu unius omnia tenerentur, neque esset consilio aut autoritati locus*. & Tac. 12. Annal. *An jussis populi an autoritati Senatus*

Cap. X.

Imperium Magistratus.

Principatus. Principium.

ἀρχὴ

Regnum.

Rector.

Potestas.

Dignitas.

Autoritas.

Cap. XI. *cederet*. nonnunquam etiam Principi: Plin. 4. Epist. *Cæsare autore Senatus consuluit* & in inscriptione Brixiensi. *Ex SCto, & ex authoritate Cæsaris*. Sic Imperium à necessitate dispungit Cæsar: *Quod abesse*, inquit, *à periculo viderentur, neque ulla necessitate, neque imperio continerentur*. Eodem modo Consilium sejungitur ab Imperio. Livius lib. 1. *Nec imperium illud meum, sed consilium & Imperij simulatio fuit*. Et lib. 6. *Sed Imperium quam consilium segnius fuit*. & lib. 22. *Non imperio modo, sed consilio etiam ac prope precibus agens*. & Curtius lib. 5. *Sive Imperium magis, quam consilium sequentibus*. Sed & Imperium à Tacito Arbitrium appellatur 6. Annal. *Mox rei Romanæ Arbitrium tribus ferme & viginti annis obtinuit*: & Justin. lib. 1. *Arbitria principum pro legibus erant*. Hinc *arbiter rerum*. 2. Annal. *si solus arbiter rerum si jure & nomine regni fuisset*: quos Livius lib. 9. appellat *Dominos rerum temporumque*. De quibus omnibus ago plenius in tumultuariis meis lib. 5. cap. 3. Subtiliter enim hęc principatus potestatumque vocabula distingui debent: Ceterum hanc Majestatem graphice describit Gunterus lib. 4.

Necessitas. *Consilium.* *Arbitrium.*

Scilicet hanc in se majestas regia justi
Vim terroris habet, procul an prope, præsto vel absens,
Semper terribilis, semper metuenda, suoque
Plena vigore manet, nullique impune premenda
Creditur, & semper cunctis & ubique timetur.

CAP. XI.

Definitio juris Imperij: Quibus in rebus consistat Jus Imperij: Et quot sint species sive capita Juris Imperij.

IUS hoc Imperij definio, potestatem absolutam atque extremum Jus omnium earum rerum, quæ ad majestatem Regni, & Reipubl. pertinent, vel belli titulo, vel subditorum patientia acquisitum: quod vetale est, ut non facile aliis demandetur, &, ut ait Poeta ille, *Partiri quod nemo potest*. Illud est quod Sallustius apud Tac. lib. 1. Annal. monuit Liviam, *ne vim Principatus resolve-*

Iura Imperij penes eos solos esse debent, qui imperant.

resolveret, cuncta ad Senatum vocando; eam conditionem esse imperandi ut non aliter ratio constet, quam si uni reddatur: quem locum Tacitus ex Aristot. mutuatus mihi videtur: ita enim in 4. Polit. cap. 4. καταλύοντα τὰς ἀρχάς. hoc est, ut vertit Tac. resolvi. quo identidem respexit poeta. *Clavumque adfixus & haerens,* Cap. XI.

Nusquam amittebat, oculosque sub astra tenebat.

Ceterum majestas potissimum in duobus consistit. Primum, ut princeps legibus sit solutus, deinde ut civibus & subditis leges ponat. Quod utrunque fieri ex usu est Reipub. inprimis in principatu & Republ. turbulenta. Quare cũ Consules Romani increparentur, quod largitiones Sp. Melij, cœtusque plebis in privata domo passi essent fieri, Titius Quintus *immerito Cos. increpari dixit, qui constricti legibus, de provocatione ad dissolvendũ Imperium latis, nequaquam tantum virium in magistratu ad eam rem pro atrocitate vindicandam, quantum animi haberent.* Itaque opus esse nõ forti solum viro, *sed & libero exolutoq; legum vinculis.* Livius lib. 4. Idcirco *Dictator creatus est, adversus cujus vim Tribuni pl. aut ipsa plebs ne attollere quidem oculos, aut hiscere audebat.* Liv. lib. 6. Alterum est, ut legem det aliis. Quæ duo in regno obtinet rex, in Rep. populus, in Aristocratia Patricii, sive ut est in gl. πολιτευόμενοι. Ceterum majestas late patet: ad undecim tamen species plus minus adstringi potest: ut sunt; legem aliis dare non accipere; legibus solutum esse; magistratus creare, jus mittendi legatos ac recipiẽdi, Jus vitæ & necis, jus rerum sacrarum, extrema provocatio, bellum inferre & pacẽ facere, monetam cudere, Jus Nundinarum, jus vectigalium. Quorum quædam Ligurinus ille lib. 8. hisce versibus comprehendit, quædam etiam addit, quæ proprie Regalia appellantur, eaque huc non refero:

Ius Imperii in duobus consistit.

Quam necessi in Rep. aliquem esse solutum legibus:

Undecim capita summi Imperii.

Ac primum Ligures super hoc à rege rogati,
Vectigal, portus, cudendæ jura monetæ,
Cumq; molendinis telonia, flumina, pontes,
Id quoq; quod fodrum regali nomine dicunt.
Et capitolitium certo sub tempore censum,
Hæc Ligures sacro tribuerunt omnia fisco.

Harum enim fere rerũ potestas penes illos esse debet, qui in

Cap. XII. Republ. imperant: suntque hæc paulo fusius explicanda atque illustranda, ad naturam Arcanorum intelligendam.

CAP. XII.

Legibus solutum esse. Principatus Romanus solutus legibus scriptis. Quomodo dicitur lex vinci alios certis legibus solvere. Augustarum potentia in principatu Romano. Provocatio immortalis DEI ad populum.

HUJUS Imperij usus in Republ. turbulenta maximus est, quicquid alii negent. Ideoque Pompejus lege Gabinia legibus solutus est. *Lex Gabinia.* Quod tamen non potuit fieri, nisi ducenti Senatores adessent, ut notat Asconius. De regibus quidem Romanis auctor est Tac. 3. Annal. iis leges scriptas fuisse: *Reges Romani astricti Legib.* *sed præcipuus*, inquit, *Servius Tullius sanctor legum fuit, queis etiam reges obtemperarent*; quarum tamen exemplum luculentum vix extat. Stante Republica, Dictatores aliique in bellum ituri, legibus solvebantur; sed ad tempus tantum, Principatus vero Romanus in perpetuum ab omnibus legum vinculis exolutus est, *Principes Romani soluti legibus.* teste Dion. lib. 53. ἤδη δὲ καὶ ἕτερόν τι, ὃ μηδενὶ τῶν πάλαι Ῥωμαίων ἰδίθη, σφεσεποιήσαντο. λέλυνται γὰρ δὴ τῶν νόμων, ὡς αὐτὰ τὰ Λατῖνα ῥήματα λέγει· τουτέστιν ἐλεύθεροι ἀπὸ πάσης ἀναγκαίας νομίσεως εἰσί, καὶ οὐδενὶ τῶν γεγραμμένων ἐνέχονται. *Id vero sibi usurpaverunt, quod ante civium Romanorum datum est nemini, ut soluti legibus esse dicantur, hoc est, omni legis necessitate liberati, nec iis quæ scripta sunt subjecti.* Et postea. *Senatus*, inquit, *Cæsarem à quo magno honore afficiebatur, ut Imperatorem decreto liberavit omnibus legum vinculis, ut ea quæ vellet faceret, & iis quæ nollet abstineret.* Hinc Ulpianus: Princeps inquit legibus solutus est, scilicet scriptis; quemadmodum cum ex Dione, tum ex Corn. Tacito liquet. Id ait Plato ἄρχοντα κατὰ τὰς νόμους οὐκ ἀνυπεύθυνον. Hoc sensu capienda sunt illa Tac. 2. *Lex victa.* Annal. *Lætabatur*, inquit, *Tiberius cū inter filios ejus & leges Senatus disceptaret, victa est sine dubio lex, sed neq; statim & paucis suffragiis, quomodo etjam cum valerent leges vincebantur.* Eodem modo Livi-

Livius libro 3. *Ut satis appareret, si sic agi liceret, victam legem esse.* Quare Augustus alios etiam legibus soluit, veluti conjugem lege Voconia Dion. 58. liberos legibus annariis. Tacit. 1. Annal. *Augustum Cajum & Lucium nondum posita* puerili *pratexta consules designavit.* Et de Tiberio 3. Annal. *Tiberius Neronem ingressum juventam commendavit patribus, utque munere capessendi viginti viratus solveretur, & quinquennio maturius, quā per leges, quaesituram peteret postulavit, pratendebat sibi atque fratri decreta eadem petente Augusto.* Sic Pontifex Ambrosium, Nicolaum, & Severum ea lege soluit, ne sacris initiarentur, ac tamen Episcopi fierent. Sed & Tiberius equiti Romano jurisjurandi gratiam fecit, ut uxorem in stupro generi compertam dimitteret, quam se nunquam repudiaturum ante juraverat. Suet. in Tiber. Augustas tamen legibus solutas fuisse nusquam reperias, quod tamen multi existimant: quamvis harum potentia fuerit maxima, cujus rei exempla, ut omittam alia, fuerunt in illa Virgulania, & Placina Pisonis uxore, quas judicio Senatus extraxit Livia; & hanc secutae nonnullae aliae, ut Theodora Justiniani, & inprimis Agnes illa, mater Henrici IV. quae Ducem Sueviae accusatum in consessu Imperatoris & Archiepiscoporum absoluit, cujus rei autor Scafnaburgensis. Ceterum aurea est illa Impp. sententia: *Revera majus imperio est summittere legibus principatum.* Ideo Tacit. 3. annal. *Praecipuus*, inquit, *astricti moris Vespasianus fuit, antiquo ipse cultu victuque; obsequium inde in Principem, & aemulandi amor validior, quam poena ex legibus & metus.* & Plin. in paneg. *Nec tam imperio nobis opus quam exemplo.* Nam haec legibus soluta potestas, quousque extendi debeat, & intra quos terminos conscribi, agendi locus est infra lib. 4. & 5.

CAP. XII. Principes Romani alios certis legib. soluerunt.

Augustae legib. solutae nō fuerunt.

Princeps exemplo maior.

Nam nihil, ut verum fatear, magis esse decorum
Aut regale puto, quam legis jure solutum,
Sponte tamen legi sese supponere regem,
Gratia sit magno, qui temperat omnia regi.

Ut canit Germanus vates lib. 8. de rebus gest. Frider. Exemplo nimirum admirando illo justissimi Dei, apud Jerem. capite quadragesimoquinto, *Cogite*, inquit, *omnes populos totius orbis terrarum,*

CAP. XIII. *rum, ut inter me ac populum meum judicent, si quid à me fieri debuit, quod non fecerim.*

CAP. XIII.

Leges dare non accipere. Legibus imperare. Legibus fraudem facere nemini licet. novi Juris repertor Tiberius. invictum legibus esse.

Princeps à Deo solo leges accipit.

LEges ferre summi Imperii est, estque proprium ejus, qui in Republ. principem locum obtinet. Is enim leges dat, non accipit, nisi à summo Deo, quod ait Propheta & Rex: *Tibi soli peccavi.* Quam majestatem Romani curiose exercuerunt adversus hostes: quo modo Q. Cicero, teste Cæsare libro quinto, de bel. Gall. respondit Nerviis; *non esse consuetudinem populi Romani ullam accipere ab hoste armato conditionem.* Et Curt. libro 8. *Quos equidem victores esse confiteor, si ab illis leges, queis vivamus, accipimus.* In quam identidem sententiam Carolus V. ad Pontificem scripsit: Non esse ex dignitate Augusti longe maximi Principis, leges accipere minisque terreri, ab his maxime, qui Imperio suo subiecti, & dijudicante fortuna, toties bello victi ingratique, demum graviore pœna digni censerentur. Iov. in vita Leon. X. Cujus autem est legem jubere, ejusdem est abrogare; etiam subrogare; hoc enim est οὐ κατὰ τοὺς νόμους μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν νόμων ἄρχειν, non solum juxta leges, sed etiam ipsis legib. imperare, ut ait Plutarch. in Flam. Ideo Tiberius in causa Pisonis, quod verere Senatusconsulto quæstio in caput Domini prohibebatur, mancipari singulos servos actori publico jubet. Idem fecit in filiola Sejani, quæ, quod triumvirali supplicio virginem affici inauditum habebatur juxta laqueum & carnificem compressa est. Tacit. 6. annal. Sic Triumviri, ut impubes secundum legem supplicio afficeretur, prius eum induerūt toga virili. Quæ tamen exempla, quamvis ad securitatem Principum pertinebant, tamen & in ludibrium legum excogitata sunt, & cum crudelitate conjuncta, adeoque potius ad flagitia dominationis referenda. Unde Tac. Tiberium appellat callidum & novi Juris reper-

Leges abrogare, subrogare.

Fraudem facere legibus nemini licet, vix etiam principi.

repertorem. Ceterum fraudem legi facere nemini licet. Ideo C. Licinius, teste Livio lib. 7. à M. Popilio Lenate, lege sua, decem millibus æris est damnatus, quod mille jugerum agri cum filio possideret. Id ait Fabius Max. lib. 10. apud eundem; *Quid ergo attinet leges ferri, quibus per eosdem qui tulissent fraus fieret, jam regi leges, non regere.* Quare Tiberius, cum fœminæ famosæ, ut ad evitandas legum pœnas, jure ac dignitate matronali exsolverentur, lenocinium profiteri cepissent, & ex juventute profligatissimus quisque, quo minus in opera scenæ arenæque edenda Senatusconsulto tenerentur, famosi judicii notam sponte subissent, eos easque omnes, *ne quod refugium in tali fraude cuiquam esset*, exilio affecit. Quo pertinet Senatusconsultum apud Tacit. *ne simulata adoptio, in ulla parte muneris publici juvaret, ac ne usurpandis quidem hæredibus prodesset:* Eadem enim majestas est, ne quis leges Imperii violet: *Nec me regnante licebit*, ait Imperator ille apud Gunt. lib. 8.

CAP. XIV. Callidus & novi Iuris repertor Tiberius.

Has cuiquam nostras impune lacessere leges;
Ac si quis tumidus præsumserit obvius ire,
Supplicium præsens manifestaque pœna docebit,
Non magis invictum bello, quam legibus esse.

Imperatoria Majestas legibus armata.

Idem Justinianus *Istorum*, inquit, *alterum alterius auxilio semper eguit, & tam res militares legibus, quam ipsæ Leges armorum præsidio servatæ sunt.* Sic Const. dixit, *armari jura gladio*, & Livius lib. 6. *Ipsi causam plebis ingentibus animis armant.*

CAP. XIV.

Jura comitiorum: magistratus creare; candidatos commendare; creationem ratihabere. Deorum secundorum curæ, Cadilesqueri Turcarum.

HOc jure comitiorũ, & creandi Magistratus, apud Venetos, teste Contareno, nullũ sanctius est atque antiquius: & merito, quippe quod in eo maxima Imperii majestas atq; dignitas elucet.

CAP. IV. *Ius comitiorũ.* elucet. Ideo Decemviri, apud Livium, fœdus clandestinum fecerunt, ne comitia haberentur, perpetuoque Decemvirati possessum semel retinerent imperium. Fuit autem hoc fere semper populi Romani: *Mutata Republica è campo ad patres translatum est*, ut restatur Tac. tandem ad Principem: Modest. in l. vnic. ff. ad leg. Jul. amb. *Ad curam*, inquit, *Principis magistratuum creatio pertinet, non ad favorem populi.* & Zonar. *Creatio*, inquit, *magistratuum maxima pars est muneris Imperatorii:* Idque Mecænas apud Dion. multo ante Augustum monuit, *ut solus, sine plebe, populo ac Senatu, magistratus crearet.* Quare Tiberius, teste eodem Dion. lib. 58. omnium consulum, quorum erat olim summum Imperij nomen, renunciationem sibi soli attribuit, ceterorum tamen magistratui indulsit, commendatione sua interposita.

Creatio magistratus est munus Imperatorium.

Commendare candidatos. Eadem commendatione usus est Cæsar. *Commendo vobis illum & illum, ut vestro suffragio dignitatem suam teneant.* Verum enimvero hoc fuit sophisma tantum ac simulacrum, ne cruda adhuc servitus uno ictu totum Imperium populo Romano amputaret, de quo libro vlt. Habuit certe hæc commendatio necessitatem aliquam: *Hæc enim est conditio Principum*, ut ait Quint. Declam. 4. *ut quicquid faciant præcipere videantur.* Cajus etiam, vel dominandi imperitia, vel studio ludificandi plebem, tentavit comitiorum more revocato, suffragia populo reddere. Nam id postea omisit. Tranquill. in Calig. Sufficit tamen nonnunquam ratihabitio, in creandis magistratibus, ejus qui summum Imperium habet; veluti teste Cassiodoro Theodoricus rex Gotthorum ad Senatum scripsit: *Judicium vestrum, Patres conscripti, noster comitatur assensus.* Quemadmodum enim Plato in mundi gubernatione, facit Deum Deorum relinquere Diis secundis minora officia: ita etiam Principes consulto, minorum magistratuum creationem relinquunt aliis, ceu Vicariis suis; veluti Imperatores Turcici suis Cadilesqueris, ut vocant. Ideo de Tiberio Historicus, eum per literas patres oblique castigasse, quod cuncta ad principem rejicerent, & M. Lepidum & Mœnium Blæsum nominasse, ex queis proconsul Asiæ legeretur. Illud memoratu hoc loco dignissimum est, de populo Ungariæ, qui patrocinii

Creationem ratihabere.

Dii secundi.

Vicarii principum.

trocinii specie in Turcarum servitutem redigi maluit, quam sinere regis creandi potestatem sibi extorqueri. Quod & in sacro ordine locum habuit: mortuo enim Treverorum Archiepiscopo Eberhardo, quidam consilio & autoritate solius Coloniensis Episcopi Episcopatum suscepit. Verum tam clerus quam populus, quod se non vocatis neque consultis Episcopus electus esset, adeo grauiter ferre, ut è vestigio electum ex altissima rupe præcipitarint. Postea tamen, consentientissimis animis, tam clerus quam populus Episcopatum tribuerunt Uconi. Jacobus Scaffneburg. *CAP. XV.* *Certamina de hoc iure.*

CAP. XV.

Jus rerum Sacrarum. supplicationes publicæ. Penes quos Rep. Rom. fuerit jus sacrum. Summus Imperator. summus Pontifex; ἱεροφιλάρχης. Quare Christus inter Deos non relatus. Pontificum Jus. Eorundem profunda ambitio.

JUs rerum sacrarum, quod Virgil. 2. Æneid. vocat Jus sacratum, quodve ingentem majestatem ac reverentiam principibus conciliat, ad summum imperium refero. Idque antiquissimi reges & principes sedulo coluerunt. Justin. de Judæorum Republic. *Post Mosen*, inquit, *ejus filius Arvas, sacerdos sacris Ægyptiis, mox rex creatur, semperque ex inde hic mos apud Judæos fuit, ut eosdem & Reges & Sacerdotes haberent.* & de Rege Anio Poeta, 3. Æneid. *Rex idem hominum Phœbique sacerdos.* Religio enim, ut Afer ille Episcopus dicebat, in Republ. esse debet, non contra. Quam fuisse causam existimo, propter quam Turcarum Imperator, receptis in fidem Regibus, cum multa Imperii jura remittit, præter alia pauca sacras & publicas preces, quæ pro salute Principis in templis concipiuntur, perpetuo excipit. Hinc etiam apud Romanos supplicationes, de rebus feliciter domi militiæque gestis, à solo Senatu decerni potuerunt. Enimvero Jus hoc, in Republ. Romana, non reperio penes alios fuisse, quã penes reges & Impp. & penes summum illum ac maximum *Ius sacratum.* *Reges & Sacerdotes iidē.* *Supplicationes de rebus gestis.*

CAP. XV.

Leges x, regum Rom.

maximum Senatum: In LL.regiis. *Rex sacrorum præses esto.* Pontificis enim tantum jus fuit, sacra administrare, scireque, ut ait Liv. lib. 1. *quibus hostiis, quibus diebus, ad quæ templa sacra fierent, atque unde in eos sumtus pecunia erogaretur.* Ejectis regibus, penes

Senatus.

Senatum fuisse constat ex Senatusconsulto, quo ædilibus remissum est, ne qui nisi Romani Dii, neve alio more quam patrio colerentur. Et quod M. Æmilius pro concione recitavit, ut quicunque libros vaticinos precationesque, aut artem sacrificandi conscriptam haberent, eos libros omnes ad se deferrent, ne quis in publico sacrove loco, novo aut externo ritu sacrificaret. Liv. libro 25. Cumprimis vero ex illo apparet quo cautum est, *ne qua Bachanalia Romæ, neve in Italia essent: Si quis tale sacrum solemne ac necessarium duceret, nec sine religione ac piaculo se id omittere posse apud Prætorem Urbanum profiteretur, Prætor Senatum consuleret, si ei permissum esset, cum in Senatu centum non minus essent, ita id sacrum fieret, dum ne plus quinque sacrificio interessent.* Mutata vero Rep. ut omnia, ita etiam quæ ad res divinas pertinebant, in

Et postea principum.

se transtulerunt Imperatores. Tac. 3. annal, *Nunc Deum munere summum Pontificem, summum hominum esse.* A primis tamen Imperatoribus, quædam Juris sacri, Senatui indulta sunt; quod

SCta de rebus ad religionem pertinentibus.

testatur Tacit. 2. annal. *factum Senatusconsultum de sacris Judaicis Ægyptiisq; pellendis.* Et sub Claudio Senatusconsultum factum est, *viderent pontifices, quæ retinenda firmandaq; Aruspicum essent.* Nam Senatusconsultum illud contra Tiberium latum, ne Christus inter Deos referretur, singulare & μυστικὸν esse scimus. Simili-

SCtũ, ne Christus inter Deos referretur.

ter, cũ Alexander Severus Christo vnico Servatori nostro, templum facere destinarat, eumque inter Deos recipere, (quod & Adrianus cogitasse fertur, qui templa in omnibus civitatibus sine simulacris jusserat fieri) prohibitus est ab iis, qui consulentes sacra, repererant, omnes Christianos futuros, si id optato venisset, & templa reliqua deserẽda. Æl. Lamprid. in Severo, sed hoc, vt dixi, mysticum est. Jus enim sacrum postea solius fuit summi

Imperator summus Sacerdos.

Principis. Leo ad Imp. Leon. *Debes*, inquit, *Imperator incunctanter advertere, regiam potestatem tibi non solum ad mundi regimen, sed maxime, ad Ecclesiæ præsidium esse collatum.* Quo facit respon-

sum.

ſum illud Demetrii Chomateni, In reſp. Oriental. quod miror ab aliis negligi. *Imperator*, inquit, *ut communis* ἐπιστημονάρχης *exiſtens & nominatus, ſynodalibus praeeſt ſententiis, & robur tribuit; eccleſiaſticos ordines componit, & legem dat vitæ politiæque, eorum qui altari ſerviunt*. Et poſtea, *ut uno verbo dicam, ſolo ſacrificandi excepto miniſterio, reliqua pontificialia privilegia Imperator repræſentat*. At enimvero Jus hoc, Sacerdotes ſive Pontifices Romani, vel ambitionis æſtu inflati, vel lenitate & religione Principum adducti, involarunt; adeoque appoſite illud Ottonis apud Tacit. huc conuenit, *Imperium amore religionis ſeipſum exhauſiſſe*. Hinc ex vno capite biceps factum eſt, de quo Gunterus lib. 5. CAP. XVI. Biceps Imperium.

Quos laude ſerena
Inſula vel gladius mundo facit eſſe verendos.

Quod tolerandum eſſet, niſi inſuper falcem in negotia Reipub. immitterent; imo ipſi Principi diem dicerent. Unde in Proverbium ivit, teſte Guicciard. in Comm. Polit. *Cæſares timere & odiſſe proprium eſſe Eccleſiæ*. Quam impietatem ambitionemque, Illuſtris Scriptor Otto Friſingenſis, Pontificius ceteroquin Epiſcopus, multis in locis graviter atque argute perſtrinxit. Et hunc ſecutus alter ille Auguſtorum Vates lib. 6.

Jam non ferre crucem Domini, ſed tradere regna
Gaudet, & Auguſtus mavult, quam præſul haberi.

Ac tamen hic ipſus eſt, qui olim Imperatorem Dominum ſuum appellavit, ut conſtat ex diplomate illo, cujus meminit Guicciard. in fragmentis, quæ dolo malo ex prudentiſſimi ſcriptoris Hiſtoriis detracta fuerunt, & nuper velut ex poſtliminio reſtituta, *Imperante Carolo Domino noſtro*.

CAP. XVI.

Monetas cudere. monetas ſua imagine ſignare. ſignatam monetam vultu Principis conflare. Religio Romanorum circa monetas.

ETiam monetas cudere jus imperii eſt. Quod jus cum olim eſſet penes Triumviros monetales, in ſe tranſtulerunt Cæ-

CAP. XVI. *Ius monetæ.*

ſares. Hinc in acclamationibus Principum: *Moneta nomen Antonini reddatur* : Ael. Lamp. in Seu. *Et Antonino Diadumeno ad Imperium evecto, ſtatim apud Antiochiam moneta Antonini nomine percuſſa eſt*. Sic Vopiſcus in Firmo: *Cum ille diceret Firmum latrunculum fuiſſe, non Principem: contra ego illum, & purpura uſum, & percuſſa moneta Auguſtum eſſe vocitatum; quinque etiam numos Severus Archontius protulit.* Præter enim Principem nemini licuit monetas cudere, vel ſua imagine ſignare. Quare Commodus Perennium familiarem ſuum pœna capitis affecit, quod numos publicos ſua imagine ſignaſſet, Herodia. in Com. Idem de rege Perſarum refert Herodot. qui eandem ob cauſam Ariandrum præfectum Ægypti ſecuri percuti juſſit: & de Ungarorum Politia Otto Friſing. *Nullus*, inquit, *in tam ſpatioſo ambitu, rege excepto, monetam vel telonium habere audet*: Unde Poeta. lib. 3. de Frid. I.

Monetas ſua imagine ſignare.

Rege figuratam regis patet eſſe monetam
Cæſaris, & Domino ſub Cæſare fulget imago.

Iura monetarum in Germania diſtracta ſunt.

Quod idem tidem Jus Turcæ, teſte Bonfin. nemini concedunt. Hodie autem, in Germania & Italia, in tot fere partes diſtractum eſt, quot ſunt Principatus, Comitatus, Civitates. Ceterum in principatu Romano tanta olim Religio fuit circa monetas, ut nefas fuerit vultu Principum ſignatam monetam conflare; adeoque qui hoc auſus fuerat, lege Cornelia tenebatur, ut teſtatur Paul. 5. Sentent. tit. 25. Imo cum in provinciis omnibus numos æreos & argenteos liquefieri permiſſum eſſet, aureos conflari vetitum fuit, teſte Procopio & Zonar. Hinc Statius,

Nefas ſignatā imagine Principum monetam conflare.

Quæ dudum in vultus igni formanda liqueſcat
Maſſa, quid Auſoniæ ſcriptum crepet igne moneta.

Unde etiam grauiſſime puniebantur illi, qui numorum circulos circumcidebant, de quo extat Conſtitutio Conſtantini in Cod. Theodoſij, & majeſtatis pœna tenentur, qui numos corruperunt. l. 2. C. de fal. mon.

CAP.

C A P. X V I I.

Cap. XVII.

Jus vitæ & necis. Pugio. gladius. condemnatos absolvere. jura ordinis reddere. commeatum concedere. Consilium magnum Venetorum. Pœnam differre. Sententiam in acta relatam mutare. Secunda deliberatio Principis. Judex *Mitdings*.

Sexta species est, Jus vitæ & necis: Curt. de reb. gest. Alex. lib. 4. *Et cum in regali solio residebis vitæ necisque omnium civium dominus.* Cujus testimonium sive insigne, apud Impp. Romanos erat pugio, & gladius. de Galba Imp. facto. *Iter*, inquit, *ingressus est paludatus, ac dependente à cervicibus pugione ante pectus*, & Tacit. lib. 3. Histor. *Vitellium, solutum à latere pugionem, Cacilio Simplici Consuli in concione reddidisse, tanquam Ius vitæ & necis.* In inauguratione enim Principi pugio tradebatur velut insigne Imperij: quo nomine Commodus Imperator à militibus salutatus, & circumlatus est per celeberrimos vicos, strictum D. Iulij gladium tenens, detractum delubro Martis, atque in prima gratulatione porrectum sibi à quodam. Unde existimo consuetudinem illam curiæ mansisse, ut regna per gladium traderentur, de quo Frisingensis. Quare condemnatos, vel à se, vel à Senatu, absolvere, jura ordinis reddere, solus potest is qui in Republ. Principatum obtinet, ut Vergobetti apud Gallos, de quo Cæs. lib. 1. de bell. Gall. Item Tribuni, vel potius populus, teste Livio, & Halicarn. & Imperatores Romani, quippe qui erant perpetui Tribuni. Tac. 14. Annal. *Tunc primum*, inquit, *revocata ea lex credebatur, qua haud perinde exitium Antistio, quam Imperatori gloriam quæsivit, ut condemnatus à Senatu, intercessione tribunitia, morti eximeretur.* Hinc Iulianus, *Scis*, inquit, *quam sim lentus ad condemnandum, & quanto lentior, postquam condemnavi, ad ignoscendum.* Et Augustinus de Fato. *Imperatori soli licet revocare sententiam, & reum mortis absolvere, & ipsi ignoscere.* & in L. 1. C. de sentent. pass. & restit. ad Licianum in Insulam deporta-

Vitæ necisque Dominus.

Pugio insigne Imperij.

Gladius.

Regna per gladium traduntur.

Condemnatos absolvere.

Vergobetti.

Intercessio tribunicia.

CAP. XVIII. *Honoribus restituere.* tum Antoninus Augustus, *Restituo*, inquit, *te integrum provinciæ tuæ*: & adjecit: *ut autem scias, quid sit integrum restituere; honoribus & ordini tuo, & omnibus ceteris te restituo.* Unde Carolus V. cum Senatui Mediolanensi omnia pene jura Imperii concederet, hęc duo excepit. 1. ne possint delictorum veniam tribuere; 2. neve literas salvi conductus, sive pacis publicæ, reis darent: teste Bodino. Nam, de commeatu remeatuq; concedendo exuli, cavit Marcianus in l. 4 ff. de pœn. sic apud Venetos, nemo damnatus restitui potest, nisi à toto Senatu, quem appellant *Consiglio magiore*. Quam ob causam pœna eorum, quos Princeps jusserat supplicio affici, differebatur in decimum, ut testatur Tac. 3. Annal. sive, ex constit. Theodosii, in 30. diem: l. 20. C. de pœnis. Judex vero sententiam in acta relatam mutare nequit. l. quod iussit. D. de Judic. & ejus sententia statim executioni datur l. 15. C. de pœnis, idque duabus de causis. Prima est, quod sæpe interiectu temporis dominantium severitas mitigatur; quod de eodem Theodosio Aurel. *Irasci sane*; inquit, *rebus indignis, sed flecti cito, unde modica dilatione emolliebatur.* Ammianus vocat *secundam deliberationem*. lib. 15. Quod tamen de Tiberio frustra fuit. *Neque enim*, inquit Tacit. 3. Annal. *interjectu temporis mitigabatur.* Deinde, Judex ius vitæ & necis non habuit, sed solus Princeps:

Commeatum concedere.

Constitutio Theodosii, de intervallo ad pœnam.

Iudex sententiam executioni statim dare tenetur.

A quo sæpe rei, nullo licet ære redemti,
Accipiunt propriam donato crimine vitam,

ut est in Liguri. lib. 4. Idque ait Tacit. 1. *Sed non Senatui libertas ad pœnitendum erat.* Et causa redditur: l. 18. C. eod. *ne sit occasio supplicandi, vel malignis artibus absolutionem impetrandi.* Quomodo vero Judex sententiam latam lenire possit, vide Cuiac. in Obser. Unde ab Arist. dicitur Μετρίως. Multo autem minus hoc ius populus habet, de quo cautum est l. 12. C. eod. *Vanæ voces populi non sunt audiendæ; nec enim vocibus eorum credi oportet, quando aut noxium crimine absolvi, aut innocentem condemnari considerat,*

Iudex Metrίως.

CAP. XVIII.

Cap. XVIII.

Legatos mittere ac recipere. Subditi non habent jus legationis. Oratores publicæ causæ. Inter dissentientes cives jus legationis obtinet.

Legationis etiam jus extremum est ac summum; id quod propterea diis immortalibus tribuunt Poetæ. Virg. *Iura Legationis.*

Interpres Divûm fert horrida jussa per auras:

Curtius lib. 10. ait regium esse. *Et pristina quidem regia species manebat. Nam & legati gentium, regem adibant, & copiarum duces aderant, & vestibulum satellites armatique compleverant.* Ideo ex hoc legationis Jure, Legati sancti sunt & inviolabiles, etiam hostilia tentantes, ut est quorundam sententia. Et Livius de Legatis Tarquinij lib. 1. *Quanquam visi sunt commisisse, ut hostium loco essent, jus tamen gentium valuit.* Ceterum Romani paucis hoc jus concesserunt. Galliæ tamen Reges olim sub præfectis Prætorii retinuerunt. Quinetiam primi Imperatores, occupato Imperio, Senatui reliquerunt. De Augusto Dion lib. 55. *Augustus*, inquit, *permisit tribus viris consularibus, ut legatos regum populorumque, qui ad se venirent, ipsi singuli audirent separatim, iisque responderent; nisi forte quædam acciderent, in quibus suo & Senatus decreto opus esset.* & de Tiberio Tranquil. *Cetera quoque non nisi per Magistratus, & jure ordinario agebantur, tanta Coss. autoritate, ut Legati ex Africa adierint eos querentes, trahi se à Cæsare, ad quem missi forent.* Alioquin subditis legatos mittere, regulariter non licuit. Ideo Livius lib. 6. scribit, *Colonis Circejensibus denunciatum Senatus verbis, facesserent propere ex vrbe ab ore atque oculis pop. Romani, ne nihil eos jus legationis, externo non civi comparatum, tegeret.* Aliud est inter cives dissentientes, & jure civitatis turbato; inter quos manet jus Legationis. Cicer. lib. 3. de finib. Et sub Impp. civitatibus legatos mittere licuit, sed non plusquam ternos, ex edicto D. Vespas. ut est in l. 4. D. de Legation. *Milites tamen seditiosi Legatos miserunt.* Blæsus apud Taci. 1. Annal. *Decernerent lega-*

Sacra Legationis.

Cives dissentientes habent ius Legationis.

Cap. XIX. *legatos, seque coram mandata darent.* Hinc factum est, ut is qui à seditiosis militibus mittebatur, ut de postulatis ac desideriis militum referret, non tam Legatus appellaretur, quam Orator publicæ causæ, Tacit. ibid. *Quod filius Legati*, (hoc est, Blæsi, qui erat Legatus militaris Germanici) *Orator publicæ causæ satis ostenderet, necessitate expressa, quæ per modestiam obtinuissent:* quanquam ibidem etiam Legatos appellat. Legati enim dicuntur omnis generis: Oratores vero, qui deprecabundi veniunt, ut apud Maronem: *Orans mandata dabat:* Atque iterum ad milites mitti legatos, tralaticium fuit. Ideo Tacitus 1. Annal. *Cur venerint Legati aperit, Ius legationis, atque ipsius Planci gravem atque immeritum casum, facunde miseratur.*

Orator publicæ causæ.

CAP. XIX.

Extrema provocatio. Summus causæ judex. Claudere jura manu.

NOn minorem Majestatem præ se fert extrema provocatio; idque jus olim reges Romani usurparunt, ut ab aliis erudite ostensum est: postea populus invasit, cuius hoc, teste Livio, firmissimum propugnaculum fuit. Ideo Appius apud eundem, *Minas esse consulum, non Imperium dicit, ubi ad eos, qui una peccaverant, provocare liceat.* Idem Livius lib. 3. ex eo, quod provocatio sublata erat, colligit libertatem sublatam. *Nam,* inquit, *præterquam quod in populo nihil erat præsidii, sublata provocatione, intercessionem quoque consensu sustulerunt, cum priores Decemviri, appellatione collegæ, corrigi reddita ab se jura tulissent.* Ad populum tamen raro appellabatur, & nisi in crimine majori. Dico extremam provocationem. Nam alias, etjam à prætore ad prætorem, item ad Tribunos appellatum est, ut notavit doctissimus Lipsius. Mutata demum Republ. Augustus, Jure Tribunitiæ potestatis, extremam appellationem sibi reservavit, ut constat ex Dione, & cumprimis ex Tacit. lib. 4. Annal. *Jisque instantibus,* inquit, *ad Principem provocavit.* Nam quod postea Cajus mutavit, haud diuturnum fuit: sicut etjam, quod Tiberius, ut refert

Provocatio ad populum.

Extrema provocatio ad Principem.

refert Tranquil. quædam adversus sententiam suam decerni passus est, simulacrum potius est ac larva pristinæ libertatis. Tunc appellabatur ad Principem à toto fere terrarum orbe; l. 45. D. de cond. & demonstr. ut mirum sit, hoc tempore esse qui existiment, Cameram Imperij imparem esse litibus Germaniæ decidendis. Hodie tamen etiam in Imperio, ut testantur Pragmatici, ab omnibus fere ordinibus ad Cameram provocatur; ut apud Gallos ad octo curias majores; apud Hispanos ad quatuor curias; apud Venetos ad quadraginta viros. Quod Jus reges Galliæ tanti fecerunt, ut, cum Carolus 5. rex Francorum, Joanni Duci Biturigum multa imperij Jura indulsisset, extremam provocationem, singulari exceptione, sibi reservarit. Sic Conradus rex Romanorum, Trajectenses, quod à se ad Pontificem Rom. provocassent, pro reis Majestatis habuit. Otto Frising. de reb. gest. Frid. Et Julius 3. Pontif. cum per legatos apud Henric. III. regem Galliarum testatus esset, Deum fore ultorem, ad eumque se provocare dixisset; Rex annuit, seque pro tribunali Dei affuturum spospōdit; ceterum certo se scire, Pontificem vadimonium deserturum. Hinc Princeps dicitur summus Judex, talis enim est, ad quem postremo appellatur. Plinius in præfat. ad Vespas. *Adeo summum quisque causæ suæ judicem facit, quemcunque eligit, unde provocatio appellatur:* & Gunt. lib. 2.

CAP. XX.

Suprema indicia.

Princeps summus Index.

Ut præsens quasi maximus omnia Iudex
Claudere jura manu, cunctasq; recidere lites
Debeat, atque omnis Iudex omnisq; potestas
Atque magistratus, ipso præsente quiescant.

Claudere iura manu.

Unde illud de Paulo in Actis: *Hic homo servari poterat nisi provocasset.* Ait autem Poeta, claudere jura manu; quod est fere Pomponio, manu regia agere. Estque vox manus JCtis etiam familiaris. Unde in LL. 12. tab. *Si quei in jure manum conferunt:* de quo alias.

Cap. XX.

CAP. XX.

Bella decernere. pacem facere. Pacta Caudina, Numantina. Majestas est, arma capere injussu Principis. Jura triumphi.

Bellum indicere. HOc vero vel omnium maximum Imperii Jus est. Certe apud Romanos bellum decernere non licuit, nisi comitiis populi centuriatis, id est, maximis. Nam, ut ait Plato 2. de LL. ἐάν τις, ἰδίᾳ ποιῆται πρός τινας εἰρήνην, ἢ πόλεμον, ἄνευ τοῦ κοινοῦ, θάνατος ἔστω ζημία *Si quis pacem vel bellum fecerit, privatim sine publico scito, capitale esto.* *Jura armorum.* Et mutata Rep. lege Julia Majestatis tenebatur, qui bellum injussu Principis gesserat. l. 3. ad l. Jul. Majest. & l. unica C. Ut armorum usus, &c. *Nulli*, inquit, *prorsus nobis inscius atq; inconsultis, quorumlibet armorum movendorum copia tribuatur.* & Novel. 17. *Arma ferre, nisi militanti, non licet.* & Auth. de armis, Justiniani constitutione inhibetur Fabricensibus, *ne arma privatis hominib. vendant.* *Fabricensibus non licebat arma privatis vendere.* Quo nomine, præter alia, Piso accusatus est, *quod armis provinciam, unde ejectus erat, repetiisset.* Atque hæc causa fuit, propter quam Cato censuit, Cæsarem nudum & vinctum dedendum esse Germanis. quod tamen haud scio, an non nimis incleméter; de quo vide alios. *Jus pacis faciendæ.* Non enim libenter αὖτις ἀριζήλως, εἰρημένα μυθολογεύω. Eadem est ratio pacis faciendæ; quæ apud Romanos iniri non potuit, nisi cónsensu Senatus ac populi, & postea Imperatorum. *Fœdera inire.* Ideo Posthumius ille, *sponsione*, inquit, *quæ injussu populi Romani facta est, non teneri populum Romanum*, ut est apud Livium. & Tacit. 15. Annal. *Donec referantur literæ Neronis, an paci annueret.* *Sponsiones Caudina & Numantina.* Quare pacta illa Caudina & Numantina, non fuerunt pax, sed sponsio, de quo vide Bodinum, & quæ notavi ad Tacit. Nam quod ajunt alii captiunculam hanc fuisse Romanorum, nego. Quin potius prudenter à Ducibus pacta componi noluerunt, ne hi necessitate adducti, ut sunt momenta ac vices belli, infamia turpiaq; pacta inirent. *Quid si spospondissemus*, ait Postumius ille apud Livium, *urbem hanc relicturum pop. Romanum; si incensurum; si magistratus, si senatus, si leges non habiturum?* Debuit itaque pax, non aliunde peti quam Roma, quæ dicitur urbs.

urbs æterna, & caput rerum, & in quo Fortunæ sedes; de qua Poeta 6. Æneid. *Cap. XXI.* *Vrbs æterna.*

En hujus, nate, auspiciis illa inclyta Roma,
Imperium terris, animos æquabit Olympo.

Itaq; deceptio non fuit, sed lex, & justum populi. Quid, quod, ut ait Plin. lib. 8. Epist. decipere pro moribus temporum prudentia est? Quin ergo imputant sibi suæq; ignaviæ Samnites, quod juris fæcialis expertes fuerunt, statumq; ejus Reipubl. qui cum bella gerebant, ignorarũt. Nam, ut est in l. 16. D. De Reg. Jur. *Qui cum alio contrahit, vel est, vel esse debet non ignarus conditionis ejus, aut sibi imputet.* Et plerumq; in sponsionibus Ducum adjungebatur illa clausula, *ita id ratum fore, si populus censuisset.* Ideo sapienter Helvetii, non aliter fœdus cum Tramulio inire voluerũt, quam acceptis qui capite punirentur, nisi Princeps rem ratam haberet: & laudabiliter Angli belli gerendi causa profecturi ad exteros, Regi suo sancte promittunt & conceptissimis verbis, se nullas conditiones pacis cum hoste firmaturos, citra regis ac procerum voluntatem. Froissard. Similiter res habuit circa jus triumphi, quod cum insolenter plebs Romana ad se rapuisset, Livius, *nunquam*, ait, *ante de triumpho per populũ actum semper existimationem arbitriumq; ejus honoris penes Senatum fuisse; ne Reges quidem majestatem summi ordinis imminuisse.* quam etiã ob causam, Senatui reliquit Augustus sanxitq;, ut de bellis triumphisq; Senatus cõsuleretur. Sueton. in Aug. Hac nimirum speciosa & insidiosa modestia Augustus tot annos Imperium Rom. obtinuit. *Ius fæciale.* *Ius triumphi.*

CAP. XXI.

Jura vectigalium, sive teloniorum. Imperiales & provinciales collectæ, Reichssteur. Landt vnnd Tranckssteur. Jura Nundinarum. Regalia ut differant à Jure Imperii. Jus postarum, jus dandi civitatem, muniendi, &c.

PORRO Jus vectigalium penes solum Principem est, vel eos qui in Republica principatum obtinent. Hermog. in l. 10. D. de pu- *Vectigalia à quo.*

Cap. XIX. de public. & vectig. *Vectigalia, sine Imperatorum praecepto, neque praesidi, neque curatori, neque curiae constituere, nec praecedentia reformare, & his vel addere, vel deminuere licet.* & l. 3. C. vectig. nov. inst. non pos. & l. unic. §. 3. D. De l. Jul. Amb. Et fuit hic praetextus, ad mortem in Christo servatore nostro, quod testatur Luc. cap. 23. *Hunc invenimus prohibentem tributa dare Caesari, & dicentem, se Christum Regem esse.* Quod etiam Jus, primi Imperatores consulibus & tribunis aliquandiu concesserunt, acri tum pop. Romani libertate Tacit. 4. Annal. Reliqui enim acerrime exercuerunt. Ideo Galeacius ille Vicecomes Mediol. majestatis accusatus est, quod tributa subditis, sine Imperatoris arbitrio, imperasset. Multo minus à Principe tributa flagitari queunt. Gunt. lib. 4.

Improba Romano poscunt à Rege tributa,
Cujus ad arbitrium disponitur omne tributum,
Et Capitolitiam cogunt appendere summam,
Quo caput in toto non est mage nobile mundo.

Collecta Imperij. *Iura nundinarum.* *Regalia, & quomodo differant à Iure Imperij.*

Ceterum hisce similis est hodierna, ut appellant, imperialis collecta, Reichsstewr: item provincialis collecta Landt vnd Tranckstewr. Ejusdem generis est Jus nundinarum, de quo est lex C. de nund. & mercat. Et Plin. lib. 15. Epist. *Solers vir Pratorius à Senatu petiit, ut sibi instituere in agris nundinas permitteretur.* Reliqua enim, quae Regalia dicuntur Feudistis lib. 2. Feud. tit. 56. huc non refero, quippe quae à Jure Imperij multis modis differunt: partim quod regalia, sive majora, sive minora, non secus atque immobilia, aliis in feudum cōceduntur, Jura vero Imperii non facile, quippe quae summo Principi, in modum superioritatis, reservantur: partim etiam, quod regalia praesertim minora, tantam majestatem minime prae se ferunt; quin potius patrimonio & rebus domesticis augendis inserviunt: ut sunt ripatica, argentariae, portus, salinarum reditus &c. Adde, quod rerum feudalium Regaliumque, finis est fere solus administratio belli: ideo is qui jus belli habet, regalia communicare potest. Atque haec sunt praecipua capita summi Imperij, è quibus eruuntur ea quae nos indagamus Imperiorum Arcana; quae sunt veluti propu-

propugnacula conservandi Imperii, ad quod nonnunquam sensim, & quasi obliquis gradibus, grassari solēt cives factiosi, quorum auiditas adeo insatiabilis est, ut cum particulam aliquam Reipubl. absciderint, suoque, ut ita dicam, corpori adferruminarint, semper plura abradant nunquam quieturi. Ad hæc Imperii capita, plerique etiam referunt Jus instituendi cursus publicos; sive, ut vocat Laconicus, *regios cursores*, hodie *postas*: de quibus vide C. de curs. publ. Id enim solus habet Imperator, adeoq; non ita pridem, Duci cuidam Germaniæ, qui publicos cursus in Belgium & Italiam disposuerat, severe interdixit. De quibus postis, ut vocant, intellige illud Cæs. 3. de bel. civ. *Nuncios, per dispositos* (hoc enim postæ) *equos, de victoria Cæsaris Messanam allatos*: & illud Capitolini, de nuncio qui mutatis animalibus cucurrit, ut cædē Maximini Romanis narraret. Enimvero hæc ratio maximam securitatem præstat Principi. Quare Augustus, quo celerius ac sub manum annunciari cognoscique posset, quid in provincia quaque gereretur, Juvenes primo modicis intervallis, per militares vias, dehinc vehicula disposuit: commodius id visum, ut qui à loco eodem perferrent literas, interrogari quoque, si quid res exigeret, possent. Hæc Tranquillus in Aug. Hisce etiam adjungūt nonnulli Jus dandi civitatem, quod Jurisconsulti appellant spiritum & vitam dare civitatibus. Item Jura muniendi, & portis interdicendi. Quæ quidem ego malo ad Arcana Dominationis Regiæ referre; sicut etiam purpuream illam Inscriptionem, qua solus usus est Imperator l. 6. C. de Diver. Resc. De quibus, & id genus aliis vide in libro tertio.

Cap. XXII.

Ius instituendi cursus publicos.

Regii cursores.

Posta.

Ius dandi iura civitatis.

Spiritum & vitam dare civitatibus.

CAP. XXII.

Imperium militare non est juris Imperii. Jura militaria Ducis. Romanorum ducum libera belli administratio: pro tempore consulere. Vollisgen Gewalt haben. Hodiernus belligerandi mos ex directoriis. Militia Turcica.

Cap. XXII. Jura militaria summi Ducis.

MUlto minus huc pertinet Imperium militare, cujus usus ac vis obtinet tantum in castris, extra Remp. & est penes Duces belli. Sane Imperio militari comprehenditur Jus plectendi militem. Ita enim Agamemnon apud Homer. ut refert Arist. 3. Polit. πὰρ γὰρ ἐμοὶ θάνατος: & Venul. l. 9. de cust. & exh. reor. *L. qui exercitum accepit, etiam jus animadvertendi in milites caligatos habet.* potestas pugnam pro libitu instituendi; castra metandi, obsidiones, expugnationes decernendi; captos servandi, edicta castrensia proponendi, obsides accipiendi, denique faciendi omnia, quæ ad bellum expediendum pertinent: veruntamen excepto pacis faciendæ jure ac privilegio, quod est, ut dixi, in Rep. πολιτεύμα. Reliqua enim jura militaria, Romani Duces exercuerunt etiam contra Senatusconsulta; ut in Historia Fabii, & Livii Marcati legimus: imo etiam contra Imperatorum mandata, de quo Procopius in Historia Belisarii & Narsis. Uterque enim contra mandati fines pugnavit, adeoque victoriam obtinuit. A Ducibus etiam legati nulla certa mandata accipiebant, sed, *ut pro Republ. consulerent.* Tac. in annal. item, *ut consilium pro tempore & more caperent.* Id Germani efferunt mit vòlligem Gewalt. Ulpian. *cum libera universorum negotiorum administratione.* Cæsar tamen hanc particulam addit: *si Reipubl. commodo facere possent.* Summum tamen, de quo nos dicimus, Imperium non habuerunt, ne Pompejus, aut Germanicus, aut Corbulo quidem, quorum tamen Imperium extra ordinem amplificatum est. Tac. 2. annal. *Tunc decreto patrum permissæ Germanico provinciæ, quæ mari dividuntur, majusq; Imperium quoquo adisset, quam his qui sorte, aut missu Principis sustinerent.* Quo loco mihi mirari libet hodiernum in Germania belligerandi morem, quandoquidem belli ducibus non tantum certi commentarii, &, ut vocant, directoria traduntur; verum etiam hora pugnæ, si Dis placet, ultro citroque missis literis præscribitur; adeoque bella nostra ex decretis, ut Thucid. lib. 1. ait, vel ut Galenus, veluti naves, ex commentariis geruntur, quo nihil stultius fieri potest. *Necessitas,* ait Curt. lib. 7. *anterationem est, maxime in bello, in quo raro permittitur tempora eligere.* Unde accidit, ut, teste acerrimo Scriptore,

Romanorum Ducum potestas supra Senatum.

Legatorum libera administratio.

Pompeii, Corbulonis, Germanici extraordinarium Imperium.

Ex decretis pugnare.

tore, *distantibus terrarum spatiis consilia post res adferantur. At* Cap. XXII.
hercule Reges, ait Livius lib. 9. *non liberi solum impedimentis, sed domini rerum temporumque, trahunt cuncta consiliis, non sequuntur.* Quam comparationem Alexandri cum Romanis Imperatoribus, imitatus est Tacitus in comparatione Germanici cum Alexandro, lib. 2. annal: *Quod si*, inquit, *solus arbiter rerum, si jure & nomine regio fuisset, tanto promtius assecuturum gloriam militiæ.* In bello enim nihil magis præstat, quam unius regimen. Id quidam collega ait apud Liv. lib. 6. *regimen omnium rerum, ubi quid bellici terroris ingruat, in viro uno esse, sibique destinatum in animo esse, Camillo summittere Imperium; nec quicquam de majestate sua detractum credere, quod majestati ejus viri concessisset.* Et lib. 4. *Tres*, inquit, *delectu habito profecti sunt Vejos, documentoque fuere, quam plurium imperium bello inutile esset: tendendo ad sua quisque consilia, cum aliud alii videretur, aperuerunt ad occasionem locum hosti.* Hinc apud Turcas, superiorib. annis, Sinan Bassa totum septennium, etiam præsente Principe, supremum belli Imperium, ea potestate, qua Imperator ipse, in castris exercuit, teste Sorantio in Ottom. Quo etiam consilio Britanniæ Princeps Procancellario suo chartas publicas tradebat, sed sigillo suo obsignatas, quibus in publicis negotiis pro arbitrio suo uteretur: Cominæ. lib. lib. 1. de hujusmodi chartis Gunterus,

πολυαρχία τῶν στρατηγῶν.

Sinanis Bassa supremum belli Imperium.

Impresso plurima signo
Deprensa est vacuis apud illos pagina chartis.

Hactenus de Jure Imperii pro hoc loco, de quo plenius à me expecta in libris de Jure publico. Hic enim obiter tantum ac perfunctorie egisse sufficiat, ut monet insignis tractandi Artifex Aristoteles, ad rem præsentem intelligendam, παντελῶς γὰρ ὥσπερ καὶ τὰ πάρεργα τῶν ἔργων πλείω γίγνεται.

FINIS LIBRI PRIMI.

ARNOL-

ARNOLDI CLAPMARII
DE
ARCANIS RERUMPUBLICARUM,
LIBER SECUNDUS.

CAP. I.

Triplex civilis prudentia. triplex Reipubl. status, ex eo nascuntur totidem Arcanorum Reipubl. species. Quare Aristot. arcana regia alto silentio præterierit. Arcanorum præcipui autores.

Cap. I.

Triplex prudentia. Popularis, Aristocratica, Regia.

RCANA, in specie sic dicta, facio triplicia, ex triplici illo statu Imperii. *Nam cunctas nationes & urbes*, ait Tacit. *populus, aut primores, aut singuli regunt.* Unde triplicem prudentiam notarunt Aristoteles, Cicero, & cumprimis Tacit. lib. 3. annal. *Olim*, inquit, *plebe valida, vel cum patres pollerent, noscenda vulgi natura, & quibus modis temperanter haberetur Senatusque & optimatum ingenia qui maxime perdidicerant, callidi temporum & sapientes credebantur: sic converso Reip. statu, neq; alio rerum, quam si vnus imperitet, hæc conquiri tradiq; in rem fuerit.* Hoc est, crassa Minerva; aliud est nosse rationem gubernandi popularem Rempubl. aliud aristocraticam, aliud regnum sive principatum. Id quod notarunt Historici in civibus Florentinis: eorum quosdam gratos fuisse tempore Reipubl. sed Principibus invisos; alios stante

Republ.

Republ. minime gratos, principibus vero acceptissimos; alios vero neque sub principatu, neque stante Republ. locum habuisse. Qua de re paucis puto constare. Pro hac Rerumpubl. varietate, & circa hanc prudentia, variant etiam Rerumpubl. arcana, sive sophismata. Vel enim sunt Aristocratica, vel Democratica, vel Regia. In hac Rep. periculum est Regi, vel à plebe, vel à nobilitate, in illa, vel ab uno, qui imperium invadat, vel à patriciis; in ista, vel à plebe, vel ne unus totius Reipubl. summam ad se trahat. Hujuscemodi enim civiles dissensiones, ait Cicero in Catil. Orat. non ad delendam, sed ad mutandam Rempubl. pertinent. De prioribus duobus quædam tractat Philosophus in Polit. regiorum vero vix meminit, an quod in occulto erant; an vero quod ea in vulgus dare, adeo Principum sinus populo obnoxios reddere, dubitavit, ut consuleret dominationi Alexandri Regis sui? Quod ait Cassiodorus 8. Var. Epist. 10. *Arduum esse meruisse Principis secretum, ubi, si quid cognoscitur, prodi vel ab alio formidatur.* & Tacit. 3. annal. *Arduos principis sensus, & si quid occultius parat, exquirere illicitum, anceps; nec ideo assequare.* Sunt tamen quædam lib. 5. Polit. de Tyrannicis artibus, quarum nonnullas, recte intellectas, ad arcana dominationis regiæ, sine periculo referas, de quibus postea. Ceterum Arcanorum popularium, & Aristocraticorum, exempla plurima ex Livio, Salustio, aliisque Historicis excerpi possunt. Regia vero arcana omnium acerrime atque frequentissime notavit Cornelius Tacitus, & hunc secutus Amm. Marcellinus: absque quo Tacito esset, hæc doctrina maximam partem adhuc in obscuro esset. Itaque quod olim de Timotheo ac Phrynide sc[r]itum est, Timotheum quidem artem fidicinam auxisse, & multis modis reddidisse locupletiorem: sed absque Phrynide fuisset, Timotheum artificem posterior ætas non habuisset; identidem hac de re dici posset. Etenim absque Aristotele & Tacito esset, nihil, vel parum, de Imperiorum arcanis posteritati constaret.

Cap. I.

Arcanorum species.

Aristoteles cur omiserit arcana regia.

Arcanorum præcipui autores.

Cap. II.

CAP. II.

Arcana Aristotelica Optimatum sive patriciorum adversus plebem. plebis significatio. plebs mavult decipi quam cogi.

ARcana igitur Patriciorum contra plebem, sunt recondita consilia per quæ in Republ. ita inescatur plebs, ut putet se habere id quod non habet. Hac enim fallacia lactandus est populus, cui invito aliquid imponere periculosissimum est, quod ait Livius lib. 4. *Verumenimvero lege id prohiberi & connubium tolli patrum ac plebis, id demum contumeliosum plebi est.* Loquor de plebe, nō qualis fuit apud Gallos, quæ teste Cæsare lib. 5. de bel. Gall. pene servorum habetur loco, quę per se nihil audet, & nulli adhibetur consilio, & in quos eadem omnia sunt jura, quæ dominis in servos: sed de populo libertatis amāte, quive ut de Romanis Tacitus, Guicciard. de Florentinis, & Crantzius de quibusdam Germaniæ Rebusp. testantur, neque totam libertatem, neque totam servitutem ferre possunt. Ceterum Arcana Patriciorum adversus plebem hæc fere sunt apud Arist. lib. 4. Polit. c. 13. cujus verba huc referre jus & fas est. Ἔτι δ᾽ ὅσα προφάσεως χάριν ἐν ταῖς πολιτείαις σοφίζονται πρὸς τὸν δῆμον πέντε τὸν ἀριθμόν. περὶ ἐκκλησίαν, περὶ τὰς ἀρχάς, περὶ δικαστήρια, περὶ ὅπλισιν, περὶ γυμνασίαν. Περὶ ἐκκλησίαν μὲν τὸ ἐξεῖναι ἐκκλησιάζειν πᾶσι. Ζημίαν δ᾽ ἐπικεῖσθαι τοῖς εὐπόροις, ἐὰν μὴ ἐκκλησιάζωσιν, ἢ μόνοις, ἢ μείζω πολλῷ. Περὶ δὲ τὰς ἀρχάς, τὸ τοῖς μὲν ἔχουσι τίμημα, μὴ ἐξεῖναι ἐξόμνυσθαι. Τοῖς δ᾽ ἀπόροις ἐξεῖναι, καὶ περὶ τὰ δικαστήρια τοῖς μὲν εὐπόροις εἶναι ζημίαν, ἂν μὴ δικάζωσι. τοῖς δ᾽ ἀπόροις ἄδειαν ἢ τοῖς μὲν μεγάλην, τοῖς δὲ μικράν. ὥσπερ ἐν τοῖς Χαρώνδου νόμοις. ἐνιαχοῦ δ᾽ ἔξεστι μὲν πᾶσιν ἀπογραψαμένοις, ἐκκλησιάζειν καὶ δικάζειν· ἐὰν δὲ ἀπογραψάμενοι, μήτε ἐκκλησιάζωσι, μήτε δικάζωσιν, ἐπίκεινται μεγάλαι ζημίαι τούτοις. ἵνα διὰ μὲν τὴν ζημίαν, φεύγωσι τὸ ἀπογράφεσθαι· διὰ δὲ τὸ μὴ ἀπογράφεσθαι, μὴ δικάζωσι μηδ᾽ ἐκκλησιάζωσι. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ περὶ τοῦ ὅπλα κεκτῆσθαι καὶ τοῦ γυμνάζεσθαι νομοθετοῦσι· τοῖς μὲν γὰρ ἀπόροις ἔξεστι μὴ κεκτῆσθαι, τοῖς δ᾽ εὐπόροις, ἐπιζήμιον μὴ κεκτημένοις· κἂν μὴ γυμνάζωνται, τοῖς μὲν οὐδεμία ζημία τοῖς δ᾽ εὐπόροις, ἐπιζήμιον. ὅπως οἱ μὲν διὰ τὴν ζημίαν, μετέχωσιν· οἱ δὲ διὰ τὸ μὴ φοβεῖσθαι, μὴ μετέχωσι. ταῦτα μὲν οὖν ὀλιγαρχικὰ σοφίσματα τῆς νομοθεσίας. *Sunt autem illa arcana sive sophismata, quæ ab optimatibus apud populum prætexuntur quinque: Comitia, Magistratus, Judicia, arma, & armorum usus atque meditatio. Circa comitia licere omnibus adesse, sed pœna dicta majore patriciis sive divitibus, si non adsint.*

Σοφίσματα Aristotelica.

Sophismata circa quinque versantur.

Circa comitia.

adsint, quam plebi. Circa magistratus autem, non licere his qui magnum censum habent, renunciare magistratui, plebi vero & pauperibus licere. Circa Iudicia, pœnam decernere divitibus, nisi jus dicant civibus; plebi vero, impune sit, sive illis magnam, his vero parvam mulctam dicere, ut est in Charondæ legibus. Quibusdam vero in locis licet omnibus qui descripti sunt, ad comitia judiciaque adesse: qui nisi parent, pœnas luunt magnas adeoque metu pœnæ, neq; nomina edunt, neque ad conciones & judicia veniunt. Eodem modo circa arma & gymnasia statuunt. Plebi & pauperibus non licet habere arma: patriciis vero pœna constituta est, ni habeant. Illi si se in armis non exerceant, minime plectuntur: Patricii vero puniuntur; adeoq; hi metu pœnæ arma tractare compelluntur, illi impuniti ab armis abstinent. Hæc sunt optimatum artes sive arcana consilia adversus plebem. Idem Aristot. lib. 4. cap. 9. ἐν μὲν γὰρ ταῖς ὀλιγαρχίαις τοῖς εὐπόροις ζημίαν τάττουσιν, ἂν μὴ δικάζωσι· τοῖς δ᾽ ἀπόροις οὐδένα μισθόν, hoc est, *In paucorum potentia pœna decernitur optimatibus*, nisi *jus dicant, plebi vero merces nulla.* Hactenus Philosophus. Eandem rem innuit Livius cum ait lib. 4. *Patrum ambitione artibusque fieri, ut obseptum plebi sit ad honorem iter:* Verum hæc singula in disquisitionem veniunt.

Cap. III. *Magistratus.*

Iudicia.

Arma & Gymnasia

CAP. III.

Ut à Comitiis absit plebs impune; Patricii vero si emaneant, ut puniantur. Plebi ad honores via minime occludenda est. Occulta ratio propter quam Tarquinius & Antonius, indictis comitiis, ipsi emanserint. Campi Dominus.

IN Republica, in qua vel optimates, vel pauci, [neq; enim hos hoc loco discerno] principatum obtinent, maximum periculũ est à plebe, quæ si ab Imperio prorsus remota est, infensissima est præsenti Reipubl. statui, ut testatur Aristot. lib. 3. Polit. cap. 7. *Cum*, inquit, *multitudo inopum in civitate est, eademque ab honoribus exclusa est, necesse est eam civitatem plenam esse hostium Reip.* Hinc in omnibus historiis tot dissensiones ac bella civilia apud

Plebs expers Reip. hostis est eiusdem.

Cap. III. omnes fere gentes, ut in Romana Republ. cum plebs ab omnibus honoribus excluderetur, adeo contra Patres insurrexit, ut maluerit Rempublicam Romanam armis hostilib. obrui, quam à Republ. prorsus remoueri. Cujus rei in Christianorum etiam Rep. exempla fuerunt creberrima, ut de Florentina Rep. Guicciardinus, de Trevirẽsi Scaffnaburgẽsis, & de aliis testatur Crantzius. Idq; ait Just. lib. 13. *Cum*, inquit, *Equites quoq; idem fecissent, pedites indignati nullas sibi consiliorum partes relictas, Aridæum Alexandri fratrem regem appellant.* Ceterũ ne, in Aristocratia, plebi fenestra pateſiat ad magistratuum creationem, ita enim tãdem mutatio atq; conversio præsentis Reip. futura est, obliquis artibus & lento nisu, à Reipubl. administratione arcenda est atque deterrenda. Primo enim non occludenda est via plebi; quin potius admittenda est, Livius lib. 4. *Et principes plebis ea comitia malebant, quibus non haberetur ratio sui, quam quibus ut indigni præterirentur.* Verumenimvero pœna dicenda est patriciis ac divitibus, nisi ad comitia veniant, plebi vero & pauperibus pœna remittẽda est. Qua speciosa fallacia fascinata plebs, operis domesticis sui suorumq; sustentandorum causa occupata, facile emanebit: sufficit enim plebi copiam sibi dari Reipubl. à qua tamen abstinet propter negotia privata, quorum homines magis satagunt, quam publicorum, quod ait Tac. 1. Hist. *magnitudine nimia communium curarum expertem esse populum*, & ibid. *Privata cuique stimulatio vile decus publicum.* Patricii vero ac divites, qui nõnunquam in Imperio suo exercendo remissiores sunt, Rempub. administrare malunt, quam pecuniaria pœna puniri. Unde quod in rem est Reip. utrunq; fit, hoc est, patricii in administranda Reip. industrii sunt, & plebs ab imperio lubẽs abstinet. Hanc artem, parum abfuit, quin animadvertisset plebs in Rep. Romana: quare tribuni pl. apud Livium ajunt lib. 4. *Fraudem profecto in re esse, & Sempronium comitiis plus artis adhibuisse, quam fidei.* Ceterum iis qui Rempubl. administrant, à comitiis impune se subducere non licet; id enim potius est δυνάστην, quam ἀρχόντα, quo nomine Sylla à Val. Max. lib. 7. appellatur *campi Dominus.* Ideo Tarquinius cum Latinis indixisset comitia, se tamen non stitit: neq

Plebs indignatur se cõtemni & præteriri.

Plebs magis occupatur rebus privatis quam publicis.

meo judicio, ut exemplum esset suæ in Latinos dominationis & prærogativæ. Quam fallacem superbiam animadvertens Turnus Herdinius suasit Latinis, ut quoniam Tarquinius se non sisteret, domum abirent, neque magis observarent diem consilii, quam ipse qui indixisset, observaret. Idem etiam notat in Antonio Cicero in Philip. *Antonius*, inquit, *edixit, ut adesset senatus frequens, ipse vero non adfuit*. In libera enim Republ. jura comitiorum omnes eos adstringunt, qui Reipub. præsunt: quæ causa esse videtur inter alias, quod Cæsar Treviros, quod neque ad consilia veniebant, neque imperio parebant, pro transfugis habuit.

CAP. IIII. Ostenditur ratio, quare Tarquinius & Antonius indictis comitiis, abfuerint tamen.

CAP. IIII.

Ut plebi liceat renunciare Magistratui: Patricio vero non liceat. Sophisma Romanorum adversus Ap. Claudium. Magistratus summum Imperium non est: ac tamen de eo magna sunt in Rep. certamina.

Aristotelis & omnium Politicorum sententia est, magistratus officium non solum tribuendum esse volentibus, sed & nolentibus, si digni sint, duabus inprimis de causis. prima est, quod hæc recusatio plerumque fucosa est, veluti Tacit. de Augusto expressit, eum specie recusantis flagrantissime cupiisse. Deinde, quod id communis Reipubl. salus postulat: adde, quod plerumque ij qui honores reiiciunt, eorum difficultatem atque onera sentiscunt, & vel ob hanc causam eligendi sunt vel retinendi. Id observavit Galba, de quo Tranq. *Existimabatur*, inquit, *Senatoria & equestria officia biennii spacio determinaturus, nec daturus nisi invitis ac recusantibus*. Contra hanc regulam, in optimatum Republ. indulta est plebi licentia renunciandi Magistratui. Cum enim ex plebe magistratus fiunt, autore Liv. lib. 4. ibi non vulgari modo cum infimis communicatur, sed prorsus aufertur à primoribus ad plebem summum Imperium. Idem lib. 7. *Dictatore obstinato, tollere potius totum è Republ. consulatum,*

CAP. V. *quam promiscuum patribus ac plebi facere.* Quare tribus ex plebe creatis tribunis consulari potestate, idem Livius lib. 5. ait; *non communicatum modo imperium cum plebe, sed prope amissum summum Imperium.* Ceteroquin hac renunciandi licentia plebs, & inprimis illi qui pauperes sunt, sæpenumero à magistratu abstinet, quippe qui plerumque cum oneribus conjunctus est. Econtrario, ut optimates Rempubl. obtineant, pœna illis dicitur, qui magistratui renunciant. Quam rem facere ad præsentem Reipubl. statum conservandum, unicuique liquet. Huc refero sophisma illud Romanorum adversus Appium Claudium; qui petebat prorogationem Decemviratus: itaque Patres comitiorum illi habendorum munus injungunt. *Ars hæc erat*, inquit Livius lib. 3. *ne semetipse creare posset, quod præter Tribunos, & id ipsum pessimo exemplo; nemo unquam fecisset.* Sed enim dices magistratum summum Imperium non esse: Summum enim Imperium aliquid excelsius est; ait Tacit. 3. Annal. Ceterum in Republica maxima ratio haberi debet ejus quod paulatim repit. *Latet enim* inquit Arist. lib. 5. Polit. *corruptio, quia non tanta apparet.* & eodem libro: *per negligentiam*, inquit, *mutatur status Republicæ, cum ad potestates assumuntur illi, qui præsentem Reipubl. statum oderunt*, & Demost. 4. Philip. Quemadmodum in privata, sic etjam in Repub. desidia & socordia quotidiana, non in singulis statim, ut quidque est neglectum, sed in summa rerum apparet. Ac tamen de magistratu obtinēdo semper maxima fuerunt certamina, adeoque teste Livio lib. 2. *distrahitur laceraturq́ Respubl. per magistratus, magisq́ quorum in manu sit, quam ut incolumis sit, quæritur.*

Sophisma Romanorum adversus Ap. Claudium.

Magistratus non est summum Imperium.

τὸ ὀλίγῳ μικρόν.

CAP. V.

Immunitas plebis à Jurisdictione. Plebs tantum sui rationem haberi cupit.

EAdem est ratio jurisdictionis. Magistratus enim est, qui deliberando, sive, ut definit Cujac. juridicundo & adsidua jurisdictione servando, præest. Quicunque ergo magistratus est,

Juris-

jurisdictionem habet:at non contra. In jurisdictione enim summum imperium non est. Veruntamen jus dicentis,ut ait Ulpi. amplissimum est; adeoque Patricii Romani plebi aditū ad consulatum concedere noluerunt, nisi invicem impetrato à pl. be de Prætore uno, qui jus in urbe diceret,ex patrib. creando. Liv. lib.6. Imo ipse Tiberius Princeps imperādi scientissimus, patrū cognitionibus non satiatus, judiciis adsidebat, multaque eo coram adversus ambitum & potentum preces constituta. Ubi Tacitus. *Sed dum*, inquit, *veritati consulitur, libertas corrumpebatur*; hoc est, dum juridicundo operam dat Tiberius, imperiū populi Rom. occupat. Veritatem enim pro justitia usurpari ab aliis annotatum est. Imperatores nimirum non contenti ipso jure Imperii, cognitionem etiam & Jurisdictionem in se rapuerunt, ut videre est in Suetonii Nerone c. 15. Patricii ergo qui imperium obtinent, non facile ad Jurisdictiones admittūt plebem. Quod ut sine periculo fiat, legem ferunt, qua patricii ac divites puniuntur, nisi postulati jus dicant, & quidem severe, plebeii vero non puniuntur, vel saltem leviter:eaq; lex olim fuit Charondæ. Qua fallacia soli patricii regnum judiciale obtinēt, exclusis plebeiis. Quare quibusdā in locis, teste Aristot. nomina edunt:quo facto, qui se à Judiciis subtrahit, in maximas pœnas incidit. A quibus pœnis ut securi sint plebeii, non facile nomē suum inter ordinem judiciarium profitentur, & impune emanent. Unde fit ut patricii & divites summam Reipubl. obtineant vel inviti: hęc est enim paucorum potentia, ut definit Aristot. lib. 4. Polit. c.5. Ceterum ea est natura plebis, ut tantum rationem sui haberi velit, qua impetrata, reliqua transmittit. Arripuerat plebs Romana jus creandi magistratus: ubi Livius lib. 4. *Plerisque haud dubium erat creaturos ex plebe seditiosissimū quemq;. Verum enimvero eventus eorum comitiorum docuit, alios animos in contentione libertatis dignitatisque esse, alios secundum deposita certamina incorrupto judicio esse. Tribunos enim omnes patricios creavit populus, contentus eo quod ratio habita plebejorum esset.* Sic Romæ ingens fuit certamen rei Agrarię. Sententia tandem Fabii fuit, T. Quintii ductu & auspicio agri capti priore anno aliquantum à Volscis

Cap. V.

Prætor urbanus.

Imperatorum jurisdictio.

Veritas pro justitia.

Plebs sui tantum rationem haberi postulat, reliqua transmittit.

Cap. VI. esse. Aretium, propinquam, oportunam & maritimam urbem, coloniam deduci posse. Ita sine querelis possessorum, plebem in agros ituram, civitatem in concordia fore. Itaque jussi sunt nomina dare qui agrum accipere vellent: ibi Livius: *Fecit statim, ut fit, fastidium copia, adeoque pauci nomina dederunt.*

CAP. VI.

Ut plebi liceat arma nō habere. Jus armorum. Crimen sumtorum armorum. Armorum positio. Armamentarium Romanorum. Venetorum Arsenale.

JUS armorum, ut dixi lib. 1. non est privatum, sed publicum, de quo est l.unic. C. Ut arm. us. &c. et in novel. 17. arma ferre nisi militanti non licet. Arma intellige omnis generis, inprimis illas machinas fusiles, quæ privatis interdici debent: quales hodie sunt bombardæ, Colubrinæ, Salamandræ, Basilici, Sclopi majores, Crocodili & arcus perforati, sive arquebuses, qui ad murorum demolitionem usui sunt. Quorum possessio ejus est, qui in Republ. summum imperium obtinet. Ideo Arist. 2. Pol. 8. οὐκ ἔχοντες ὅπλα γίνονται σχεδὸν δοῦλοι τῶν τὰ ὅπλα κεκτημένων. Qui arma non habent, fiunt servi eorum qui habent. & lib. 3. cap. 5. In republica illa pars potentissima est, in qua robur belli consistit, & qui sunt in possessione armorum: quam ob causam rusticus arma vel lanceam portare, vel gladium prohibetur. tit. 27. Feud. 2. De pac. ten. Qua in re Romani inprimis religiosissimi fuerūt. Quinimo in seditione servorum, ne quidem armare plebem voluerunt propter dubium animum plebis. *dant tamen arma*, inquit Livius lib. 3. *non vulgo.* Hinc Minucius Melium accusat, de sumtis armis. *Tela*, inquit Livius lib. 4. *in domum Melij conferri, eumque conciones domi habere, ac non dubia regni consilia inisse.* Nam, qui privatâ autoritate arma sumunt, hostes Reipubl. judicantur. Hinc Tacit. 1. Annal. *paratum ab adolescente privato exercitum.* & 5. Annal. *Sed non arma, non rerum novarum studium, sed amores juvenum, & pudicitiam nepoti objectabat.* Quo modo hostes

Armorum possessio.

Privatim arma habere, aut sumere, capitale est.

hostes in potestatem redacti arma ponere jubentur. Livius lib. 4. *Dedi imperatorem, arma poni jubet.* & lib. 5. Faleriorum legati ultro; *Mittite*, ajunt, *qui arma, qui obsides, qui urbem patentibus portis accipiant.* & Caes. lib. 2. de bell. Gall. *obsidibus traditis, omnibusque armis ex oppido collatis, eos in fidem recepit.* & Tacit. 1. Histor. *publice*, inquit, *armis mulctati.* & Gunth. lib. 7.

Cap. VII. Armorum positio.

Armaq; victori castellaq; plena relinquens,
Nudus ad hostilem misere compellitur urbem.

In Republ. igitur optimatum, arma habere oportet, & nisi habeant, puniri; plebs vero impune armis carebit. Quin etiam patricios armamentario instructos esse convenit, quale fuit Romae, cujus meminit Cicero pro Q. Rabirio, & quod coelimontio continebatur in regione secunda, ut videre est in Notitia utriusque Imperii, quale etiam est Venetorum instructissimum Armamentarium quod Arsenale vocant. Ac tamen sub Imp. illustribus viris, quorum explorata fides erat, usus armorum concedebatur. l. ult. C. de praep. sac. cubic. *cum hoc ad implendum eorum desiderium, & ad nullius laesionem respicere videatur*, ut ibidem ait Imp. Anastasius. Et in tit. de pac. ten. & ejus viol. 27. Feud. lib. 2. Miles ad palatium Comitis ferre arma potest, rogatus à Comite.

Armamentarium pop. Rom.

Venetorum Arsenale.

CAP. VII.

Ut plebi liceat ab armorum exercitio abstinere; & πικρῶς atque cum distinctione, an expediat cives armis exerceri. Artes patriciorum & Principum. Equitatus Romanus & Turcicus. Ludificatio M. Rutilii, & Germanici, in componenda seditione.

Controversum est inter Politicos, an expediat cives armis exerceri, de quo dissentiunt magni viri. Mihi constat cives, si à natura sint feroces & Imperii impatientes, armis instru-

Cives feroces armis promti facile rebellāt.

Cap. VII. ctos ac manu promtos, facile rebellioni operam dare, & viam reperire ad Imperium. Quam ob causam Cretenses, cum multa servis permitterent, solum illis vetuerunt armorum usum atque possessionem. In Aristocratia certe eos, qui primas tenent in Republ. armis exerceri oportet, indicta gravi pœna, ni id faciant: plebeiis vero impune ab armis abstinere licet. Hinc fit, ut illi artem militarem addiscant, & plebem facile ferro à Republ. prohibeant; hi vero, ocio & luxuria torpescant. Hanc ob causam Patricii apud Romanos scientia militari instituebantur; & inprimis arte equestri. Ideo Valerius Cos. ad Equites: *Agite*, inquit, *Juvenes præstate virtute peditem, ut honore atque ordine præstatis.* Et Perseus ille, apud eundem Livium, *Equites Romanos* appellat *Principes Juventutis, seminarium Senatus; inde lectos in primum numerum Consules, inde Imperatores creari.* Adeoque, in equitatu tota militiæ Romanæ dignitas consistebat, ut & hodie in militia Turcica: veluti hac de re egregie disputat Scipio Admirates contra Machiavellum; & ego quædam ex Sorantio & Bonfinio annotavi ad Tacitum: habetque hoc locum non tantum in optimatum Republ. verum etiam in Principatu, circa Regum liberos. quo consilio Cæsar Octavium ad imperandum exercuit, omniaque docuit, quæ convenire videbantur ei, qui summum Imperium occupaturus erat, Dion. lib. 45. & Tacit. de Druso filio Tiberii: *nec multo*, inquit, *post Drusus in Illyricum missus est, ut suesceret militiæ, studiaque exercitus pararet; simul juvenem urbano luxu lascivientem, melius in castris haberi Tiberius, seque tutiorem rebatur, utroque filio legiones obtinente.* Patriciorum enim atque nobilium propria est, certe esse debet scientia militaris. Quod Tacitus de Agricola refert, eum in prima juventa studio flagrasse Philosophiæ, ultra quam concessum Romanis ac Senatori; ni prudentia matris incensum ac flagrantem animum coercuisset. Addit igitur Tacit. *Prima castrorum rudimenta in Britannia, &c.* Relicta enim Philosophia, statim scientiæ militari operam navavit. His adde scientiam civilem, studium dicendi, & historias; quibus artibus patricii facile præstant vulgo. Ac tamen nescio, cur mihi ad bellum etiam placeat Marius

Patriciorum & Principum artes.

Ars Equestris.

Equitatus Romanus & Turcicus.

Scientia militaris.

Scientia civilis.

rius ille, de quo Saluſtius in Jugurtha. *Non didici literas, parum placebat eas diſcere, quippe quæ ad virtutum doctoribus nihil profuerunt. At illa multo optima Reipub. doctus ſum; hoſtes ferire, præſidia agitare, nihil metuere niſi turpem famam, hyemem & æſtatem juxta pati, humi requieſcere, eodem tempore inopiam & laborem tolerare: hac atque alia faciendo majores noſtri Rempubl. celebrarunt.* Hæc ille de Mario, quantumvis homine novo. Ac quidem plerumque ita fit, inquit Ariſtot. 5. Polit. cap. 9. *Gubernatorum filii deliciis operam navant, tenuiorum vero Gymnaſiis, atque exercitiis militaribus. itaque & volunt magis, & poſſunt res novas moliri.* Porro hiſce non diſſimilis eſt ludificatio illa M. Rutilii, Coſ. Rom. Hic, cum milites Romani de Capua occupanda clam iniiſſent conſilia, exercitum purgat miſſionibus turbulentorum hominum; *aliis emerita dicendo ſtipendia eſſe; alios graves jam ætate aut viribus parum validos; quidam in commeatus mittebantur, ſinguli primo, deinde & cohortes quædam; per ſpeciem etjam militarium uſuum, cum alii alio mitterentur, magna pars ablegari: quam multitudinem Conſul alter Romæ, Prætorque, alias ex aliis fingendo moras, retinebat.* Hac eundi licentia milites, ignari ludificationis, fracti ſunt: ideo dicebant, *nervos conjurationis ejectos eſſe arte Conſulis.* Sic Germanicus, veteranos ſeditioſos in Rhætiam miſit, ſpecie defendendæ provinciæ: ceterum ut avellerentur caſtris trucibus adhuc, non minus aſperitate remedii, quam ſceleris memoria. Idem Tacitus 1. Hiſtor. *Longis ſpaciis diſcreti exercitus, quod ſaluberrimum erat.*

Cap. VIII. Eloquentia.

Quomodo ſeditioſi milites per artem disjungendi ſunt.

CAP. VIII.

Aliquot alia arcana ſophiſmata. Interceſſio Tribunitia pro Patriciis. Hybernaculorum ædificatio. Agrorum diviſio. Coloniarum deductio, &c. Sedes ſervitutis.

EAdem fere ars fuit Patrum Romanorum adverſus plebem, in interceſſione impetranda à Tribunis apud collegas.

Sophiſmata Liviana.

Cap. VIII. Tribunorum intercessio apud collegas.

Magnum erat certamen inter patres ac plebem de re Agraria. Itaque cum viderent Patres vi Imperii atque argumentis se parum proficere, ad hasce artes se contulerunt: quod prudenter Appius Claudius apud Livium lib. 4. *Facile homines novos, autoritate Principum, de sententia deduci, si temporum interdum potius, quam majestatis memor adhibeatur oratio.* Quare prensant, ambiunt sex ex tribunis, suadendo, monendo, pollicendo, simulando, omnem spem positam esse in Tribunicio auxilio: ibi Livius. *Praeclarum tribunis potestatique esse, non ad vexandum senatum, discordiamque ordinum movendam, plus in tribunatu virium esse, quam ad resistendum improbis collegis.* Quae intercessio plebis insolentiam saepenumero fregit: idque ait Livius lib. 6. *Potestas tribunicia, jam suam ipsa vim frangit intercedendo.* Eodem tendit Hybernaculorum aedificatio, quippe quae dissolvebat potestatem Tribuniciam, ut hoc pacto plebi adimeretur copia usurpandi libertatem, & creandi Magistratus, Livius lib. 5. Quo etiam nomine saepe bellum adornabatur Livius lib. 2. *Decernunt, ut delectum quam acerrimum habeant, ocio lascivire plebem.* Hinc Tribuni plebis tantopere conquesti sunt de ablegatione Juventutis ad Veliternum bellum. Idem Romani exasperassent plebem, vindicatis seditionibus, divisionem agrorum plebi objecerunt. Livius lib. 4. *Aptissimum, inquit, tempus erat, delinimentum animis Volani agri divisionem obiici, quo facto, minuissent desiderium Agrariae legis, quae, possesso per injuriam agro publico patres pellebat.* Sic ad frangendum plebis impetum, deductio coloniarum instituta est, Livius lib. 10. *Romae quoque plebem quietam & exoneratam, deducta in colonias multitudo praestabat:* quo nomine Tacito, in Agric. coloniae dicuntur sedes servitutis. Sed de usu coloniarum vide alios. Sunt enim haec omnia arcana consilia Patriciorum, per quae plebs oblique & per ambages à Jure Imperii atque administratione Reipubl. abstrahitur, quippe simulatur agi de salute Plebis, cum interea plebs in servitutem redigitur: quod ait Tacit. idque apud imperitos humanitas vocabatur, cum pars servitutis esset.

Hybernaculorum aedificatio.

Divisio agrorum.

Coloniae.

CAP.

Cap. IX.

Religione infatuare plebem. publice testari & cavere plebi de injuriis. Magistratus fingere damnosos. non omnia nimis aristocratice agere: ἐκ παραγωγῆς agere.

PRimores Romanornm cum omnia nequicquam egissent, ne plebeii magistratus gererent, tandem rem omnem ad religionē verterunt, quippe qua, veluti thyrso, percutiuntur mentes humanæ. Quare cum dixissent, comitiis, auspicato quæ fierent, indignum Diis visum honores vulgari, discriminaque gentium confundi: ibi dictum factum, plebs religione attonita, patricios omnes tribunos militum cōsulari potestate creavit. Ubi Liv. lib. 5. *Patres*, inquit, *non vi agebant, sed precibus, & inter preces multa Deorum mentio erat, religiosum parti id maxime fuit.* Est hoc arcanum, quo utebantur Patricii ad plebem veluti dementandam. Itaque interfecto Consule qui plebeius erat, quasi piaculo hoc expiato, indignantes, *irent*, inquiunt, *crearent consules ex plebe, transferrent auspicia, quo nefas esset, potuisse patres plebiscito pelli honoribus suis; num etiam in Deos immortales inauspicatam legem valuisse? Vindicasse ipsos suum numen, sua auspicia; quæ, ut primum contracta sint ab eo, à quo nec jus nec fas fuerit, deletum cum duce exercitum documento fuisse, ne deinde, turbato gentium jure, comitia haberentur.* Livius lib. 7. Atque hoc arcano aliud agitur, aliud simulatur agi. Unde idem Livius lib. 10. *simulabant ad Deos magis, quam ad se pertinere: ipsos visuros, ne sacra sua polluantur; id se tantum optare, ne aliqua in Republica clades obveniat.* Religio enim permultum potest apud plebem, & inprimis apud milites. Sic Germanicus seditionem composuit in defectu Lunæ, quo veluti ominoso, militum vulgus terrebatur. Itaque Tacit. *Utendum*, inquit *ea inclinatione Cæsar, & quæ casus obtulerat, in sapientiam vertēda ratus, &c.* Cujus rei, in Historiis omnium fere gentium, exempla sunt. Adeo autem plebs religioni dedita est, ut etiam in Juramento Patriciorum acquiescat: quale erat illud Atheniensium, & hodie multorum Principum; *Juro, populū nullis*

Religionis thyrso plebem percutere.

Superstitio in plebe quātum valeat.

Juramentum de salute populi.

Cap. X. *iniuriis affectum iri*. Plebs enim juramento hoc contenta, & veluti secura, de reliquis non admodum erit sollicita, etiamsi postea magnis iniuriis afficiatur. Itaque Aristot. lib. 5. Politic. cap. 9. *In quibusdam*, inquit, *ciuitatibus nunc iurant, & denuncians populo omne odium, expediret autem simulare, ac fingere contrarium, atque ita juramentum concipere: Non afficiam populum injuriis.* Quo

Onera magistratui addere. magis onera adjungenda sunt ipsis Magistratibus, quæ plebem à Reipub. administratione absterreant, ut monuit idem Aristot. Hinc Senarius ille:

Honus est honos, qui sustinet Rempublicam:

Non nimis Aristocraticum esse. Nonnunquam enim ἄριστον est, non omnia aristocratice agere. Romani certe, nimis undique libertatem minimis quoque rebus muniendo, modum excesserunt, teste Livio lib. 2. adeoque *avide ruendo ad libertatem, in servitutem delapsi sunt.* Livius lib. 3. Ideo Cœlius ille ad Ciceron. *Vide ne dum pudet te parum optimatem esse, parum diligenter quod optimum est, eligas.* Atque hæc sunt sophismata, sive arcana Patriciorum adversus plebem, quibus aliud simulatur aliud agitur, verbi gratia, Simulatur illud agi, ut plebi parcatur, neve nimia mulctarum indictione vexetur, atq; emungatur. At enimvero illud agitur, ut plebeI, quos hac in Repub. Imperiorum capaces esse minime oporret, à publicis negotiis abstineant: idque obliquis hujuscemodi artibus & ἐκ παραγωγῆς, ut loquitur Arist. 5. Polit.

CAP. X.

Alia consilia Aristocratica adversus plebem. Educatio Juventutis varianda pro forma Reip. Leges Aristocraticæ. Leges Romanæ. Quinquennalis Reipubl. redintegratio apud Florentinos. publica munificentia.

SIcut Servius definit dolum malum, machinationem quandam alterius decipiendi causa, cum aliud simulatur, aliud agitur: sic nos Arcana Reipublicæ definimus, machinationem, sive occulta consilia conservandæ præsentis Reipublicæ quibus aliud

aliud agitur, aliud simulatur agi. At enimvero Labeo definitionem doli impugnavit, posse & sine simulatione id agi, ut quis circumveniatur. Eadem ratio est hujus doctrinæ. Quædam enim sunt arcana, in quibus aliud agitur, aliud simulatur. quædam etiam sunt occulta consilia, in quibus nulla est, vel saltem exigua simulatio: qualia fere sunt hæc. Primum, cum juventus secundum hanc formam educatur. Id quod teste Aristotel. plurimum facit ad præsentem Reip statum conservandum: adeoque Tacit. ponit inter fundamenta Principatus Romani. Extinctis enim, qui Republ. adhuc stante & libera vixerant, nemo amplius supererat, qui dulcedinem libertatis gustaverat. Itaque Tacit. *quotus quisque*, inquit, *reliquus qui Rempubl. vidisset.* Aliter enim imbuuntur Aristocratici Juvenes, aliter populares, aliter Regum ac Principum liberi, hoc est, aliter juventus educanda est in regno, aliter in optimatum Imperio, aliter in populi: de quo paucis constat. Quæ tamen res Brutum impulisse mihi videtur, ut parta libertate, sustulerit liberos suos, qui in regno nati atq; educati erant. Deinde leges ad præsentem statum conformandæ sunt. Aliæ enim leges, teste Philos. conveniunt regno, aliæ Democratiæ, aliæ Aristocratiæ. Quare de Augusto Tacit. 3. annal. *eum, multis abolitis, dedisse jura queis pace & principe uteretur Respubl.* Hinc liquet quandoquidem Imperium hodiernum à veteri illo Romano, permultum declinat, etiam leges quasdam antiquæ Reipubl. Romanæ hodiernæ minime convenire; ut sunt de imperio Principis, de dote, de successionibus & id genus aliæ: quas tamen quidam Jurisconsulti valde infruniti, promiscue & veluti obtorto collo, ad præsentem Remp. torquere conantur. Tertio, ad principia sua resolvenda est sæpe Respublica: quâ arte, nullam ad statum conservandum præstantiorem esse notavit acutissimus Machiavellus. Hæc enim est natura Rerump. ut facile ultro aliquid attrahant, sive ex progressu temporum, sive ex incuria atq; negligentia eorum qui Remp. administrant: quod si serpat ulterius, neque abscindatur, facile in aliam Remp. mutant. Nam, ut canit Poeta, *Si paulum summo discessit, vergit ad imum.* Quare operam dabunt in Aristocratica viri Principes,

Cap. X.
Doli & consilia absque simulatione.

Juventus pro natura Reip. educanda est.
Aristocratica institutio.

Quare Brutus sustulit liberos suos.

Leges Aristocraticæ.

Respublica ad principia sua revocanda est.

Cap. X. *Plebi minime cedendum est.*

cipes, ne facile cedant plebi: quod ajunt seniores Patrum apud Liv. lib. 3. *ut nimis feroces juvenes patricios esse; ita malle, si modus excedendus esset, suis quam adversariis superesse animos.* Deinde, sicubi à jure suo discesserunt, Rempubl. instar Chimicorum resolvere, qualis apud Florentinos, teste Machiavello, erat quinquennalis Reipubl. redintegratio. Idque in Italiæ urbibus fecit Fridericus Ænobarbus, de quo Gunt. lib. 8.

Quinquēnalis Florētinorum redintegratio.

> *Sed veterum leges, edictaque regia, longo*
> *Justitio suppressa silent, quæ Carolus olim,*
> *Quæ noster vulgavit Otho, vestigia Juris*
> *Pauca sui Italicis agnoscit fiscus in oris.*
> *Consulite in medium, quas me, vel ferre recentes,*
> *Vel senium passas leges renovare, velitis.*

Inprimis autem populus doceri debet, pecuniam publicam in Reipubl. salutem atque splendorem converti. Ideo publica ædificia exstruenda sunt; Academiæ aperiendæ; pontes, portus, templa ad magnificentiam aliquam exædificanda. Quæ publica munificentia, ut Tacit. 3. annal. vocat, valde mitigat plebis ferociam. Qua in re Romani prudentissimi fuerunt, atque dignissimi admiratione. *Voverat*, inquit Tacit. de Capitolio Romano, *Tarquinius Priscus rex bello Sabino, ieceratq; fundamenta, spe magis futuræ magnitudinis, quam quo modica adhuc populi Romani res sufficerent. Pulsis vero Regibus, Horatius Pulvillus iterum consul dedicavit, ea magnificentia, quam immensæ postea populi Rom. opes ornarent potius, quam augerent.* Sed de his satis, τούτων γὰρ ἅλις πραγματείας.

Publica Romanorū munificentia.

CAP. XI.

Arcana Aristocratica contra regnum. Virum nimis excelsi animi in bellum ablegare, sed cito revocare. Offerre urbanos honores, & non nisi præsenti. Ne quis diu magnum magistratum gerat: imo ne bis gerat; eaque omnia simulatione minuendæ molestiæ. Nimis elatum non præcipitare, sed sinere ut à se ipso ruat.

Sequun-

SEquuntur nunc Arcana Aristocratica contra regnum: suntque hæc occultæ rationes, ne unus aliquis in Republica optimatum nimis potens fiat, adeoque imperium invadat. Circa quam rem maxima cura opus est, quod facile inter tot potentes, non nemo spem capit occupandæ dominationis. Ideo Sueton. de Cæsare: *Unus*, inquit, *ex eo tempore omnia in Republ. & ad arbitrium administravit*: Idem *Cæsar societatem cum Pompejo & Crasso iniit, ne quid ageretur in Repub. quod displicuisset ulli è tribus.* In quo etiam Brutus recte increpavit Ciceronem, quod nimiis efferendo honoribus adolescentem Octavium, adversus Rempublicam armasset. Quod si nunc aliquis nimia potentia creverit, is in bellum ablegandus, sed specie honoris, & cito revocandus, vel simulatione minuendæ molestiæ, vel offerendo honores urbanos, idque non aliter, nisi præsenti: quemadmodum etiam Tiberius Germanico consulatum obtulit, cujus munia præsens obiret, quo eum à cursu victoriarum abstraheret: *Itaque non cunctatus est ultra Germanicus, quanquam fingi ea, seque, per invidiam, parto jam decori abstrahi intelligeret.* Hujus autem rei inprimis usus est in Aristocratia, in qua nemini diu summum Imperium, ac præsertim bellicum, destinandum est. Ideo nefas fuit apud Romanos, Dictaturam ultra sex menses retinere, teste Pompon. Quod identidem graviter M. Tullius in Epistola ad Attic. de Cæsare. *Nam quid impudentius? tenuisti provinciam per decem annos, non tibi à Senatu, sed a te ipso, per vim & per factionem datos: præterit tempus, non legis, sed libidinis tuæ; fac tamen legis: ut succedatur, decernitur: impedis & ais, habe mei rationem; habe tu nostrûm. Exercitum habeas diutius quam populus jussit, invito Senatu?* Quam etiam naturalem nobilitatis superbiam, morandique in Imperiis cupiditatem, perstringit C. Marius apud Paterculum. Quo magis cavendum est, ne quis eundem magistratum bis gerat: idque monuit Aristot. in Polit. Et M. Rutil. Censorinus iterum censor creatus, ad concionem populum vocatum, quam potuit grauissima oratione corripuit, quod eam potestatem bis sibi detulissent, cujus majores, quia nimis magna videretur, tempus coarctandum judicassent. Quare co-

Cap. XI.
Ne unus supra reliquos nimis crescat.
In bellum ablegare.
Rursum urbanos honores offerre.
Nemini diu magnum magistratũ, præsertim bellicum, committere.
Naturalis nobilium morãdi in Imperiis, cupiditas.
Nemini bis deferre eandem potestatem.

re co-

Cap. XI. re eodem censente, ut refert Plutarch. lata lex est, ne cui bis eum magistratum ambire liceret. Sic Athenis nemo potuit bis esse ἐπιστάτης, teste Polluce lib. 8. Eodem pertinet SCtm de tribunis militum creandis: *ne cujus ratio haberetur, qui eo anno tribunus plebis esset, neve quis reficeretur in annum tribunus plebis.* Verumenimvero nonnunquam accidit, ut unus in Repub. vel propter res gestas, vel per collegarum negligentiam, potentiâ nimia crescat: ibi tum frangendæ sunt ejus vires; sed per ambages, & circumductione aliquâ, ne si continuo præcipitetur, causam habeat extrema, eaque præcipitia, ac Reipubl. periculosissima, experiundi: idque Pericles monuit, teste Valer. lib. 7. cap. 2. ut præcipuæ nobilitatis & concitati ingenii juvenes refrenentur. Nimio vero favore ac profusa indulgentia pasti, quo minus potentiam obtineant, ne impediantur: *quod stultum sit & inutile, eas obtrectare vires, quas ipse foveris.* Quare objiciendæ sunt illi rationes, per quas à se ipso ruat, *invidiaque flamma ac via*, ut loquitur Livius. *suggerenda*: veluti Manlius apud eundem: *Quin cum plebe aggredimur, quem per ipsam plebem tutius est aggredi, ut suis ipse oneratus virib. ruat.* Sic Mecænas, teste Paterculo, per summam quietem & dissimulationem speculatus est præcipitis consilia juvenis, & mira celeritate, nullaque cum perturbatione aut rerum aut hominum, oppresso Lepido, novi ac resurrecturi belli civilis extinxit incendium. Quam astutiam etiam calluit Alexander, à quo Philotas ad ultimas epulas invitatus est: & Rex, nō cœnare modo, sed etiam familiariter conloqui cum eoquem damnaverat, sustinuit. Et Tiberius, Libonem delatum affectati regni, ornavit præturâ, convictibus adhibuit, non vultu alienatus, non verbis commotior, cunctaque ejus dicta factaque, cum prohibere posset, scire malebat.

Elatum non præcipitare.

Suggerere flammam invidiæ.

Ut suis oneratus virib. ruat.

CAP. XII.

Factiones alere; sed cavere ne erumpant; vel arte dirimere. πολιτικὸν opus. πολιτικὸν σκίμμα. Ne duo ex una familia uno tempore in Senatu sint. Ne magna Imperia in una familia continuentur.

Catonis,

Cap. XII.

CAtonis, aliorumque prudentissimorum virorum sententia fuit, expedire Reipub. ut factiones atque discordiæ sint inter viros magnos & potentes. Quorum ego sententiam non attenuabo. Ceterum discordiam ordinum, Livius ait, venenum esse Reipublicæ. Adeoque paucorum gubernatio, teste Aristotel. 5. Politic. 6. si concors est, non facile à se ipso ruit, quod instar oraculi esse debet optimatibus. Propter quam causam Fabius, Tiberius Gracchus, aliique, privata odia publicis utilitatibus remiserunt. Quod si nunc factiones serpunt inter civitatis principes, hæ artificiose ac prudenter dirimendæ sunt. Quod ni fiat, hujuscemodi æmulatio erumpit tandem, facitque ut alteruter, & à victoria potens, & à dominandi libidine efferatus, imperium & dominationem solus invadat. Quæ res postea, eum in statum Remp. deducit, teste Pomponio & Tacito, ut pacis intersit, omnem potestatem in unum conferri: idque ipse M. Tullius vel invitus fatetur, eum statum fuisse Reip. Romanæ, ut eam unius consilio atque cura gubernati fuerit necesse. Verum hac in re arte opus est atque singulari prudentia: adeoque Cicero appellavit πολιτικὸν opus, veluti in dirimendis controversiis Cæsaris & Pompeii. *Utinam*, inquit, *in hac miseria Reipubl. πολιτικὸν opus efficere, & navare mihi liceat*, libro 9. Epist. 11. ad Attic. Et Balbus in epistola quadam ad Cic. *Quod si Pompejus & Cæsar conjungi possint, me satis vixisse putabo.* Est πολιτικὸν opus, arduum opus ac difficile. Sic idem Cicero πολιτικὸν σκέμμα: quæstio politica, quæ difficultatem habet. *Est*, inquit epistola 1. libro 10. ad Attic. τῶν πολιτικωτάτων σκεμμάτων, *veniendumne sit in consilium Tyranni, si is aliqua de re bona deliberaturus sit.* Ceterum ad unius etiam potentiam, quæ in Republica optimatum formidolosa est, infringendum, arcanum illud quod ab Æduis usurpatum reperio apud Cæsar. in Comment. ne duo ex una familia, vivo utroque, non solum magistratus essent, sed ne quidem uno tempore in Senatu, quamvis etiam hoc ipsum periculo non caret, ut innuit Aristot. 5. Polit. Eadem causa fuit, quare Pompejus Columna, Julianum Mediceum Pontificem fieri noluit, quod Pontificatum in una domo duobusq; fratribus conti-

συμφωνία Patriciorum.

Factiones artificiose dirimere.

πολιτικὸν opus.

σκέμματα πολιτικά.

Ne duo vel plures ex una familia magnos magistratus gerant, eodem tempore.

Ne magna imperia ab una familia præscribantur.

Cap. XIII. nuari, parum æquum ac maxime ambitiosum putaret, autore Jovio. Atque olim apud Livium lib. 1. Sabini, sui corporis regem creari volebant, *ne, quia post Tatii mortem, ab sua parte non erat regnatum, in societate æqua possessionem imperii amitterent.* Quanquam regulariter jura publica præscribi nequeunt: Præscriptio enim temporis juri publico resistere non debet, l. 6. C. de operib. publ.

CAP. XIII.

Arcana plebis sophismata contra Optimates: & quomodo ingenia Democratica discernenda sint à patriciis & regiis. Lex Licinia. Lex repetundarum. liberæ accusationes. ne plebs penuria laboret.

Arcana Democratica sophismata. ATque horum præcipuus usus est in Aristocratico statu. Ceterum arcana Democratica contra optimates, pene eadem sunt; sed inverso ordine. Ita enim Aristoteles lib. 4. Polit. c. 13. ἐν δὲ ταῖς δημοκρατίαις, πρὸς ταῦτ' ἀντισοφίζονται, τοῖς μὲν γὰρ ἀπόροις, μισθοὶ πορίζουσιν, ἐκκλησιάζουσι, καὶ δικάζουσι, τοῖς δ' εὐπόροις οὐδεμίαν τάττουσι ζημίαν. *In populari autem statu, contra hæc, alia excogitant. Pauperibus enim salaria constituunt, concionantibus atque judicantibus; divitibus autem, ac Patriciis, nullam pœnam imponunt.* Unde plebs ad magistratus contendit, inlecta mercede ac præmiis; Patricii vero ultro à magistratu abstinent. Et libro quarto, capite nono, ἐν ταῖς δημοκρατίαις, τοῖς μὲν ἀπόροις μισθὸν τάττουσι· τοῖς δ' εὐπόροις οὐδεμίαν ζημίαν. *In populari statu plebi mercedem, divitibus pœnam nullam constituunt.* Quod ait Livius lib. 4. *Eo impendi laborem atque periculum, unde emolumentum atque honos speretur.* Eadem est ratio circa arma & armorum usum atque meditationes bellicas, quibus in Democratia cumprimis plebs vacare debet. Respublica enim, teste Aristot. est eorum qui arma possident: quæ omnia ex superioribus intelliguntur. Sunt & alia occulta consilia in Imperio populi. Permagni enim interest in Democratia, eos imperare, qui & populares sunt, & præsentē Imperii statum amant.

amant. Qui distincte disce[r]ni possunt in Historia Romana. Nam stante Republ. boni Aristocratici fuerunt App. Claudius, Coriolanus, Furius, Manlius, C[illegible] Contra, boni populares fuerunt & veluti magistri plebis, Servil[illegible], Tit. Quintius, Menenius, Sicinius Virginius, aliique. hos libenter plebs in magistratu videt; illos Patricii: Quibus adde tertium genus eorum, qui regnum affectabant; quales erant Melius, & Manlius. De Manlio Livius lib. 6. *Vir, nisi in civitate libera natus esset, incomparabilis.* Sed & alia huc refero quorum familiam ducunt Lex Valeria, de qua Halicar. & Livius lib. 10. & lex Licinia, qua cautum fuit, ne quis civium plus possideret, quam quinquaginta jugerum. Ideo Tribuni pl. ad Patricios: *Auderent ne postulare, ut cum bina jugera agri plebi dividerentur, ipsis plus quingenta jugera habere liceret?* & Lex repetundarum: id quod identidem monuit Aristot. in populari statu, rationem rerum gestarum à magistratu sæpenumero petendam esse. quibus adde populares leges, popularem educationem, liberas accusationes, quæ veluti arma fuerunt plebis Rom. adversus Patricios. Sicut enim illæ calumniãdi artes Reipubl. perniciosissimæ sunt; ita accusationes liberæ maximum in Republ. usum habent. Id tradit Livius lib. 2. *In exeuntem*, inquit, *Coriolanum è curia impetus factus esset, ni peropportune diem tribuni dixissent.* Ubi *ira est suppressa se judicem quisque, se dominum vitæ necisque inimici factũ videbat.* Aliud est enim calumniari, aliud prævaricari, aliud a[c]cusare: quod docet Cuj. in obs. lib. 4. & 10. & vide hac de re duos prudentissimos scriptores ac populares, Machiavellum & Ammiratem. Ac tamen recte monet Aristot. in populari statu magnam pœnam constitui oportere iis, qui crimen alicui sternere intentaverint. Inprimis autem iis, qui in Republ. populari imperant, cavendum est, ne plebs penuria laboret, neve cogatur à divitibus opẽ petere, iisdemq; se summittere. Ita enim primores Romani usi sunt occasione annonæ, ad d[i]ssolvendam tribuniciam potestatem. Deinde opera danda est, ut divites & nimis potentes per vectigalia, tributa, aliosq; occultos sed legitimos sinus emungantur, adeoq; semper maneat penes populum & potentia, & summa autoritas atque majestas.

CAP. XIV. *Boni Aristocratici cives, Democratici cives.* *Cives Regii.* *Lex Licinia.* *Lex repetundarum.* *Libera accusatio.* *Accusare & calumniari differunt.* *Cavere ne plebs penuria laboret.* *Annonam sufficere plebi.*

CAP. XIV.

Arcana Democratica contra regnum. Jurare neminem passurum regnare; bona regia diripere; destruere domum ejus qui regnum affectat; Regum imagines abolere; memoriam damnare; statuas frangere. Innominabiles. Imperia non prorogare; cavere intestina bella, [illegible] Rerumpubl.

OMnium maximum periculum est in populari statu, ab iis, qui vel animi mobilitate novis Imperiis student, vel dominandi libidine ipsi imperium adfectant. Hæc est natura mortalium, non contentum esse præsenti statu. Qui in libertate vivunt, regnum exoptant, qui in regno, libertatem. Multi nullo contenti sunt Imperio, nullo Reipubl. genere, qui vix, dum hodie unum experti sunt, cras aliud affectant, quod postridie identidem evertant: adeo ipsos quidem Judæos non potuit non pœnitere recuperatæ libertatis, Exod. 16. Contra hujuscemodi reperta etiam sunt arcana consilia stabiliendæ libertatis: quale est illud Bruti, qui omnium primum, avidum novæ libertatis populum, ne postmodum flecti precibus aut donis regiis posset, jurejurando adegit, neminem Romæ passuros regnare, adeoque bona regia diripienda plebi dedit, ut contacta regia præda, spem in perpetuum cum his pacis amitteret, Livius lib. 2. Idem lib. 4. *Nec satis esse sanguine ejus expiatum, nisi tecta parietesque, intra qua tantum amentiæ conceptum esset, dissiparentur, bonaque contacta pretiis regni mercandi publicarentur. Jubere itaque quæstores vendere ea bona, atque in publicum redigere; domum deinde, ut monumento area esset, oppressæ nefariæ spei dirui extemplo jussit.* Quod etjam mansit sub Imperatoribus. ita in lib. 2. tit. 53. De pac. ten. *bona ejus publicentur, & domus ejus destruatur.* Pulcra certe ratio confirmandi plebem alias inconstantem, & vento mobiliorem. Quo nomine Ædui, ut refert Cæs. 1. de bell. Gall. profectionem suam adversus Gallos lege confirmarunt. Eandem ob causam nemi-

Arcana consilia conservandæ libertatis.

Jurare neminem passurum regnare.

Bona regia diripere.

Ædes diruere.

Lege confirmare.

nemini in Republ. Rom. licuit Tyranni imaginem habere. Ambros. 1. offi. *si Tyrannis aliquis imaginem habeat, nonne obnoxius est damnationi?* adeoque memoria tyrannorum eorumque qui regnum affectaverant, damnabatur. Nam postquam Manlius regnum affectasset, gentis Manliæ, decreto cautum est, ne quis deinde M. Manlius vocaretur. & Cic. 14. Philip. *cujus totus consulatus est ex omnium monumentorum memoria revulsus.* & hi in jure Canonico dicuntur innominabiles, sicut & statuæ eorum frangebantur: Juvenal.

Cap. XIV. Tyrannorum imagines abolere. Memoriam damnare. Innominabiles.

Frangenda miseram funestat imagine gentem.

Quibus artibus & plebi regnum invisum redditur, & regni memoria perpetua oblivione sepelitur. Præcipue autem illa imperiorum diuturnitas atque prorogatio, in populari Repub. periculosa est: quod ait Livius lib. 4. *Libertatis magna custodia est, si magna imperia diuturna esse non sinas, & temporis modus imponatur, quibus juris non potest.* & lib. 9. clarius: *Triennium, inquit, & sex menses, ultra quam licet Æmilia lege, censuram geram, & solus geram, hoc quidem jam regno simile est.* & lib. 3. de Decemviris. *Idus Majæ venere nullis subrogatis magistratibus, privati pro decemviris, neque animis ad imperium inhibendum imminutis, neque ad speciem honoris insignibus prodeunt; id vero regnum haud dubie videri, deploratur in perpetuum libertas.* Quod quidem proprie sophisma non est, est tamen occulta & necessaria ratio conservandi democratiam, quarum aliquot alias vide apud Aristot. in Polit. sicut & illud, cavendas esse inprimis in hac Republ. seditiones ac bella civilia, quæ componi vix possunt, nisi Imperio ad unum devoluto: quod Tacitus de Augusto refert, eum Rempubl. discordiis civilibus fessam nomine Principis sub imperium accepisse. Quare scriptor quidam Gallicus hujuscemodi bella civilia ex Plutarcho, ni fallor, appellat dolores, sive ut Græci vocant ὠδῖνας Reipubl. parturientis magnum aliquod regnum.

Haud diuturna Imperia. Bella civilia avertere. Bella civilia parturiunt regnum.

CAP.

Cap. XV.

CAP. XV.

Arcana regia ſive Arcana Imperii contra plebem. πρόφασιν ac titulum excogitare occupati Imperii, colorem quærere. Lex regia, ſive lex Imperii. Lex Valeria. Donatio Conſtantini. Solymanni prætextus ad occupandã Romam. Veneti quomodo ſint Domini maris.

Arcana Imperii.

HActenus de Ariſtocraticis & Democraticis Arcanis. De regiis vero, quæ Cornel. Tac. appellat *Arcana Imperii*, fruſtra apud Ariſtotelem quæras. Itaque operæ precium me facturum puto, ſi quædam etiam ex Scriptoribus aliis excerpſero, quæ latent, & vix ab ipſis autoribus exprimuntur: tum quod id à nemine hactenus factum eſt, tum etiam quod id maximum in Principatu uſum habet. Æque enim difficile eſt, atque haud ſcio an difficilius, populum natum libertati, cujus, ut ait Jovius, dulciſſimum nomen eſt, ad regni leges cogere atque aſſuefacere. Quo majori opus fuit prudentia illis, qui libertate plebi erepta, regni fundamenta valida jecerunt. Cujus rei multæ ſunt artes; qualis eſt illa. Excogitare prætextum ſive πρόφασιν occupati Imperij. Unde Salluſtius appellat legitimum Imperium, veluti de Romanis in bello Catilin. *Imperium legitimum, nomen Imperii regium habebant.* Tiberius certe famæ dedit, ut vocatus electuſque potius videretur, quam per uxorium ambitum & ſenili adoptione inrepſiſſe. Idem de Nerone Seneca in Octavia,

Colorem & titulum quærere accepti Imperii.

Licet ingratum
Diræ pudeat munere matris
Hoc Imperium cepiſſe.

Titulus invidioſus.

Pleraque enim regna vi & bello, nonnunquam per ſcelera, occupantur, qui titulus quandoquidem invidioſus eſt & violentus; conſultius eſt ementiri Imperii Leges, & SCta, vel ſaltem invitis extorquere, quæ poſtea omnibus aliis poſtpoſitis ſola & & veluti ἐν αἰνιγμοῖς magnifice oſtentaturi, ὅπως, ut ait Xiphil. καὶ δὴ δόντας τινὸς ἔχειν, δοκῶσιν. hoc eſt, ut omnia habere videantur conceſſu

concessu populi. Sicut etiam *in contractibus privatis color quaeritur* ut ait Julian. l. 7. ff. de SCto Maced. Quo certior sum legem regiam, quae de Imperio Principis lata dicitur, quave populus ei, & in eum, omne imperium suum & potestatem concessit, ante Vespasiani imperium nullam fuisse, vel si fuit, aut emendicata est, aut vi extorta, quicquid alii sentiant. Veluti Sylla, fretus exercitu ac legionibus in urbem admissis, Dictatorem se in annos 53. lege Valeria creari jussit, quam tamen legem M. Tullius negat fuisse legem. Sic Augustus consulatum 20. aetatis anno invasit, admotis hostiliter ad urbem legionibus, missisque qui sibi nomine exercitus deposcerent: cum quidem cunctante Senatu, Cornelius Centurio princeps legationis, rejecto sagulo, ostẽdens gladii capulum non dubitasset in curia dicere: *hic faciet, si vos non feceritis*. Tranqu. in Augusto. Et Cosmus Medices post Alexandri caedem Senatum Florentinum coegit, ut se perpetuum ducem crearet. De donatione Constantini, nemo est tam bardus, quin idem sentiat: & erudite nuper hoc praeter doctiss. Hottomannum ostendit Gentilettus in Apologia. Quin etjam ingenue, καὶ ἀφελῶς, ipse Pontifex Paulus III. respondit, quaerenti de Jure Pontificatus totque Principatuum titulo: *O te*, inquit, *hominem scholasticum & omnium rerum ignarum, qui imperii jus quaeris, quod jam a tot annis contra omnium vim possidemus ac ferro defendimus:* Eandem fraudem fassus est Solymannus; Romam ad Ottomannos pertinere, propterea quod à Constantino, in praejudicium successorum, alienata sit. Veneti certe Dominatum maris nō alio titulo se obtinere publice professi sunt, quam bello & victoria: ut constat ex arguta & ingenua responsione missa ad Pontificem.

Cap. XVI.

Lex Regia.

Lex Valeria de Imperio Syllae.

Cosmus perpetuus Dux creatus ab Senatu invito.

Donatio Constantini.

Imperium Pontificum.

Turcarum praetextus in occupanda Roma.

Veneti Domini maris iure victoriae.

CAP. XVI.

Ἀκκισμὸς sive tergiversatio in accipiendo imperio. ἀεὶ μέλλων semper deliberat. Ingerens se suspectus fit. Blaesi inepta recusatio.

Eadem ratio est infatuandi plebem, quoties ii, quibus imperia & dignitates demandantur, ita se fingunt atque com-

Cap. XVII. posuerit, ut videantur inviti illud agere, quod agunt. Græci eleganter appellarunt ἀκκισμὸν, ab Acco illa, quæ quod cupiebat, curiosissime recusabat. Cujus rei duplex vsus est. Nam hac recusatione cum aliorum sententia elicitur; quod de Tiberio refert Tacitus, *eum ad introspiciendas procerum voluntates induxisse dubitationem*; tum plebs magis magisque accenditur ad rem, quam intendit, efficiendam. Id ait Livius lib. 6. *Licinius*, inquit, *Sextiusque cum tribunorum plebis creandorum indicta comitia essent, ita segerere, ut negando omnia sibi velle continuari honorem accerrime accenderent ad id, quod dissimulando petebant, plebem.* Quam artem egregie calluit Augustus, de quo Tacit. 1. Annal. *eum specie recusantis flagrantissime cupivisse*: & de Tiberio idem Tacit. *Ambiguus imperandi*: & Sueton. *tandem* inquit, *quasi coactus, & querens miseram & onerosam sibi injungi servitutem, recepit Imperium, nec tamen aliter, quam ut depositurum se quandoque spem faceret.* Qualem dubitationem etiam belle finxit Otto Imp. factus: qui, teste eodem Sueton. *quasi raptus de publico, & suscipere Imperium vi coactus gesturusque, communi omnium arbitrio palatium petiit.* Hinc Arbiter:

Vsus Accismi.

Dubitationem inducere.

Nolo, quod cupio statim tenere,
Nec victoria mi placet parata.

Eadem arte Joannes ille Basilides Muscoviæ dux usus fuisse legitur. Talis autem Theophrasto εἴρων dicitur. Ita enim in Characteribus: *Quicquid agit cavillator, clam id habet, & se adhuc deliberaturum dicit.* Unde etiam lege cautum est; ne magistratus, eos tutores crearent, qui se ipsos volunt ingerere; quive, ut creentur, pecuniam dant. hos enim pœnæ obnoxios esse promulgatum est l. 21. D. de tutor. & curat. & l. 25. D. de procurat. *Non ferendus est procurator, qui sibi adserit procurationem: nam hoc ipso suspectus est, qui operam suam ingerit invito.* Hinc Alexan. Imp. dicere solitus est invitos, non ambientes, in Rempubl. collocandos esse. Et vel ob hanc causam hujuscemodi accismum finxerunt primi Imperatores. Circa quam rem tamen magna difficultas est. Talis enim cunctatio, quamdiu non apparet, dignitatem & usum habet suum, vbi vero erumpit & palam fit, inepta est.

Qui operam suam ingerit, suspectus est.

est atque ridicula. quales sunt illi, qui quod cupidissime ambiunt, ita recusant, ut ipsorum libido atque aviditas vel cæcis appareat. Idque Tacit. notat in Blæso. *Hic Blæsus, cum legeretur Procos. Africa, respondit specie recusantis; sed neq; eadem asseveratione & consensu adulantium auditus est: exin promtum quod multorum intimis questibus tegebatur, &c.* *Cap. XVII.*

C A P. XVII.

Otium plebi auferre. discernere contumaces ab obsequiosis. Ἀντίτυποι. contumaces. Elati supra modum hominis privati. feroces. plus quam civilia agitantes. Recalcitrantes Majestati: Modesti, obsequiosi, obsequio grassantes, ἄρεσκοι, Placentini, Courtisani, Hoffleute; & notatur ingeniorum diversitas in magnis civitatibus.

Sicut autem cum in regno, tum in aliis Rebuspubl. plebs ab Imperiis & armorum exercitio abstrahenda est, ita è contrario nonnunquam expedit Reipubl. plebem, eosque omnes qui præsentem Reipubl. statum oderũt, in bellum mittere. Id quod maximi Imperatores ac Principes sæpenumero observarũt. Quod si bello opus non est, ibi tum aliis modis plebs fatiganda est, veluti Herodes ille, de quo Josephus lib. 15. cap. 13. *eum cavisse conjurationes ac turbas, quod ocium abstulerit plebi, eamque semper laboribus fatigaverit.* Idem Arist. lib. 6. Polit. innuit. Hinc Livius lib. 6. *Timor*, inquit, *inde Patres incessit, ne si dimissus exercitus foret, rursus cœtus occulti conjurationesq; fierent.* & lib. 3. *Nunc cernentes, ex ocio illo brevi, multiplex bellum oriturum.* Ea enim est natura plebis, ut in periculo constituta citius & facilius officium suum faciat, quam ubi omnia feliciter eunt. Quo etjam nomine nonnunquam novos hostes quæsiverunt Romani vel inviti, ut videre est apud Livium lib. 3. *Secunda* enim inquit, *res extemplo urbanos motus excitaverunt.* Sed inprimis discernere hic quoque operæ precium est civium animos, eosque tanquam suspectos notare, qui nimium popularitati studẽt. hi enim facile plebis animos quoquo versum torquent ac rapiunt; q; libertatis avidi

Vulgus occupatum tenere bello aliisque negotiis.

I 2

Cap. XVII. πρὸς τὴν ἀρχὴν ἐμπόδιοι. avidi, præsentem Rempubl. contemnunt, quos Aristot. appellat ἀντιτίχους, καὶ πρὸς τὴν ἀρχὴν ἐμποδίους. Corn. Tacit. nunc *contumaces* vocat, nunc *feroces*, nunc *turbidos*, nunc *violentos*; item *plus quam civilia agitantes*; Livius lib. 4 *elatos supra modum homines privati*; Curtius, *contumaciæ suspectos*, lib. 6. de Philota: *non quidem sceleris, sed contumaciæ suspectum*; Ammianus *recalcitrantes Majestati*; Calpurn. *Sceleratos*. *Sceleratis*, inquit, *ingeniis & plus quam civilia agitantibus, non dominari, instar servitutis est*; posteriores Impp. *impios & Majestatis hostes*. Hinc Tacit. de Druso: *displicere regnantibus civilia filiorum ingenia*; & de Agrippina, *eam popularibus studiis inhiare dominationi*, & de Aruntio, *eum plus quam civilia agitare, Pollionisque Asinii patris ferociam retinere*. Qualis erat etiam Avidius ille Cassius, de quo Volcatius: *oderat tacite principatum, nec ferre poterat Imperatorium nomen* & de quo Verus apud eundem. *Omnia ei nostra displicent, opes non mediocres parat, literas nostras ridet*. Contra vero magni facit Princeps eos, qui dominationi suæ & præsenti Imperio favent, &, ut cum Horatio loquar, *obsequio grassantur*. Hinc Tac. lib. 3. Annal. *Quibus claritudo sua obsequiis protegenda erat*. Hi enim præsentem Reipubl. statum amant. ideo Tacitus appellat *modestos, obsequiosos, servitio promptos*; Græci χρήστους, Latini *bellos, placidos homines*, quasi dicas Placentinos. hodie sunt Courtisani sive Hoffleute; Aristot. βασιλευτὸν γένος ἀνθρώπων: quales erant Sabinus, Capito, Vitellius, aliive quos vulgus hodie appellat Aulicos Politicos. Ceterum hujuscemodi ingeniorum diversitas in plerisque magnis & vastis civitatibus reperitur, in quibus alii Aristocratici sunt, alii plebeij & populares, alii principum partibus favent, alii patriciorum, & factionibus student, ut de urbe quadam Joniæ testatur Aristot. 5. Polit. cap. 3. & Plutarchus de Athenis, & de Parisiis Monstrolettus, & de Atrebatibus Cominæus: eamq; ... rem naturæ locorum & intervallis adscribit Aristoteles.

Margin notes: *Turbidi.* *Violenti.* *Contumaciæ suspecti.* *Scelerati.* *Impii.* *Populares.* *Servitio promti.* *Ingeniorum diversitas in vastis Respub.*

CAP. XVIII.

Cap. XVIII.

Arcana regia cōtra Patricios. Ne quis ſententiam dicat ſuper comitiis. Ne comitia Magiſtratuum in quinquennium habeantur. Ut conſul quinquennio poſt in provinciam eat. Ne quis proprio ſumtu ludos edat. Ut Præfecti Prætorio ſint viri togati, viri principales.

IN Senatu Romano, ſub Tiberio, Aſinii Galli ſententia fuit, ut magiſtratuum comitia in quinquennium haberentur, & ut princeps duodecim candidatos in annos ſingulos nominaret. Ubi Tacit. 2. annal. *Haud dubium*, inquit, *erat, eam ſententiam altius penetrare, &* ARCANA IMPERII *tentari.* Eſt hoc arcanum regium adverſus patricios. Primo, quod creatio magiſtratus ad Imperatorem pertinet. Deinde, quod prorogatio Imperiorum imminebat præſenti Reipubl. adeoque periculum erat, ne hac ratione Reſpubl. Romana in priorem ſtatum reduceretur. Itaque poſtea addit: *Superbire homines annua deſignatione, quid ſi honorem per quinquennium agerent?* Item, *Vix per ſingulos annos offenſiones vitari, quamvis repulſam propinqua ſpes ſoletur, quantum odii fore ab his, qui ultra quinquennium projiciantur?* Tertio facultas eripiebatur principi gratificandi pluribus, cum tamen princeps, & cumprimis novus, nulla re magis opus habeat, quam favore ac benevolentia civium. Ac quanta ſit poteſtas & autoritas ejus, qui in Republica largiendi gratificandique civibus occaſionem habet, videre eſt apud Ariſtot. lib. 2. Polit. c. 7. idq; Caſſiodorus innuit. *Ideo*, inquit, *antiquitas dignitatem provinciarum voluit annua ſucceſſione reparari, ne diuturna poteſtate unus inſoleſceret, & multorum provectus gaudia reperirent.* quare Ariſtot. Laconicam Rempub. reprehendit, quippe in qua diu durabant magiſtratus, & cum maximo imperio: quo nomine Auguſtus, ut plures partem adminiſtrandæ Reip. caperent, nova officia excogitavit. Eadem ratio eſt, quare, cum tribuni pl. peterent, ut ſibi liceret proprio ſumtu ludos edere; Tiberius inhibuit, decretā pecuniâ ex ærario: quod hac privata popularitate,

Creatio magiſtratus.

Diuturnitas Imperiorum.

Cap. XVIII. tate, ad priorem statum vergere poterat Respublica. Ceterum illud callide juxta ac prudenter idem Augustus; quod cum, stante Republica, consul Romanus provinciam sortitus, deposito consulatu, statim cum Imperio in provinciam ivisset, primus instituit, ut deposito honore, in urbe maneret quinquennium, antequam in provinciam abiret. Ita tam consules, quam Prætores, in provincias ibant nō promiscue, sed secundum ordinem, quo eos magistratus in urbe gessissent; hoc nimirum consilio, ut superbiam illam animiq; ferociam, quam ex annuo illo & potenti magistratu conceperant atq; imbiberant, intra quinquennium iterum deponerent, ac privato vitæ genere quasi depascerentur. Eadē etiam causa fuit, quod cum antea Præfecti Prætorio. [quorum officium maximum fuit, & teste Zosimo, *proximum post sceptrum*] ex hominibus militaribus legerentur; postea Juris scientia hunc locum sibi vendicavit. intutū enim videbatur, viris rei militaris peritis, quamvis tenui origine natis, tantam potētiam tribuere. Quare Ulpiani, Papiniani, aliorumq; JCtorum industria factum est, ut amplissimū hoc munus, togata potius quam bellica arte administraretur. Unde & Pomponius Jurisconsultos appellat *Principales viros*. & Spartian. in Juliano; *nobilem nobiliorem fieri Jurisprudentia*. Ceterum sententia illa Asinii Galli; quamvis præsenti dominationi periculum intentare videbatur: Tiberius tamen, quasi augeretur potestas ejus, distulit, & favorabili in speciem oratione vim imperii tenuit. hæc enim est natura arcanorum, & bellissimā ratio obtinendi quod velis.

Sortitio provinciarum quinquennalis.

Præfecti præt.

Ut magna Imperia committantur potius togatis quam militaribus viris.

CAP. XIX.

Quare Tiberius Magistratus & Jurisdictionis Præsidium continuaverit. Duo hominum genera in regno. Quibus potissimum in regno magistratus demandandi sunt. Fideles, Liebe Getreuwen/gut Keyserisch.

Dixi arcanum Imperii esse, ne prorogentur Imperia, cumprimis in principatu recenter occupato. Quare Cæsar & Augu-

Augustus, omnes magistratus annuos fecerunt. At enimvero Tiberio id morum fuit, inquit Tacit. 1. annal. *continuare Imperia, ac plerosque ad finem vitæ in iisdem exercitibus, aut jurisdictionibus habere.* & lib. 4. annal. *Res suas Cæsar spectatissimo cuique, quibusdam ignotis ex fama mandabat: semelque assumpti, tenebantur prorsus sine modo, cum plerique iisdem negotiis insenescerent.* Cujus rei causæ variæ recensentur, quæ merito in disquisitionem veniunt. Dion testatur, Tiberium rogatum respondisse, hirudines multo sanguine hausto quiescere, recentium morsus esse acerrimos. Alii putarunt id factum à Tiberio tædio novæ curæ. Nam, ut ait Horatius:

Reges dicuntur multis urgere culullis,
Et torquere mero, quem perspexisse laborent,
An sit amicitia dignus.

Hinc Alexander Sever. dixit, magnum virum esse oportere, qui velit creare senatorem. Quidam dicebant, ad majestatem imperatoriam pertinere, ut ea quæ semel placita erant, pro æternis servarentur. Nonnulli ex invidia fieri, ne plures fruerentur. Fuerunt qui existimarẽt, ut callidum ejus ingenium, ita anxium judicium: neque enim eminentes virtutes sectabatur, & rursum vitia oderat; ex optimis periculum sibi, à pessimis dedecus publicum metuebat. Ab his enim Reipublicæ periculum est, ab illis Principi. Hi sunt, quos Græci appellant ἀπονενοημένους, Ulpianus personas in turpitudinem notabiles, Cicero desperatorum hominum flagitiosos greges. Ac tamen illi, ut ait Salustius, quam hi, regibus suspectiores sunt, semperque iis aliena virtus formidolosa est. Rationem reddit Tac. 4. an. *optimos quippe mortalium altissima cupere.* Hæc alii. Ceterum ut dixi, duplex erat Romæ hominum genus, quemadmodum etiam Athenis fuisse testatur Athenæus. Alii favebant dominationi Principum, quos Gunterus fideles appellat; hodie Liebe Getrewe: Alii memores adhuc pristinæ libertatis, antiquam Rempubl. restitutam cupiebant. Germani distinguunt per, gut Keyserisch / & gut Stättisch. His imperia & Jurisdictiones nõ dedit Tiberius, nedum prorogavit; quin potius eorum vitam, cõsilia, sermones, publice privatimq; nota-

Cap. XIX. *Tiberii consilia in continuandis Imperiis.* *Pessimi in Rep.* *Duplex hominum genus.* *Fideles.*

Cap. XIX. notavit; præsertim quorum erat spectata virtus: quales Asinius, Aruntius, Haterius, Piso, Scaurus. Idque expresse Aristot. 5. Polit. cap. ult. monet, ut Principes ejuscemodi circa se habeant, qui non tantum ipsius sint amici, verum etjam Imperii; quive nolint præsentem statum eversum. His ergo & dedit, & continuavit, præsertim mediocribus virtutibus præditis: quales erant Sabinus, Capito, & sub Claudio, Vitellius; in cujus statua fuit hæc inscriptio: *Pietatis immobilis erga Principem.* adeoque Poppæo Sabino non tantum provinciam Mæsiam prorogavit, verum etjam alias addidit, Achajam & Macedoniam: quas aliis, quorum ingenia nondum noverat, vel suspecta habebat, & anxie, & cum periculo dedisset. Sic Jovianus, ut refert Marcellin. lib. 25. *ut sub initia se firmaret, Maliarcham, ex familiaribus negociis, agentem etjam tum in Italia, Jovino jussit succedere armorum Magistro per Gallias, genuina utilitate prospeculata, ut & dux meriti celsioris, ideoque suspectus, abiret è medio, & homo inferioris spei, ad sublimiora provectus, autoris sui nutantem adhuc statum studio fundaret ingenti.* Quam ob causam Mecœnas Augusto svasit, ut ex equitibus tantum eligeret Præfectum Prætorio, ne quis generis nobilitate fretus, aliquid conaretur adversus principem ipsum. Ceterum Sabino prorogata fuit provincia, nullam ob eximiam artem; ut ait Tacit. 6. Annal *sed, quod par negociis, neque supra erat:* Tales enim vere aulici sunt; adeoque principibus grati. quippe apud quos, teste eodem, *industria ac vigilantia haud minus noxia sunt, quoties parando regno finguntur.* In quo laudat Tacitus socerum suum: *Nullis*; inquit, *in hoc suis sermonibus, sed quia par videbatur*, & alibi: *nihil compositum in ostentationem*: & Pisonem Vellejus: *actu*, inquit, *otioso simillimus.*

Quibus imperia commendanda & proroganda sunt.

Character boni Aulici.

Reliquis enim, magnitudo illa
famæ exitio est.

CAP.

CAP. XX.

Extra Romam creari posse Principē. Peregrinum creari posse Pontificem. Roma sedes Imperii æterna, pignus Imperii, auspicato condita, Terrarum Domina, Fortunæ sedes. Electio in Imperio. Electoris Palatini dignitas. Interregnum in Imperio.

DE Ser. Galba in Hispaniis Imperatore creato, ita Tac. lib. 1. Histor. *Finis*, inquit, *Neronis, ut lætus primo gaudentium impetu fuerat, ita varios motus animorum, non modo in urbe apud patres, apud populum, apud urbanum militem, sed omnes legiones ducesq; conciverat; evulgato* IMPERII ARCANO, *posse principem alibi, quam Romæ, fieri.* Hæc ille. Ceterum magnum hoc erat præjudicium adversus Romanam Rempubl. Roma enim non tantum dicebatur caput, & sedes Imperii orbis æterna; ut est in l. 3. C. de Coss. [Unde etiam urbs æterna appellabatur: item terrarum Domina ab Ammian. lib. 14. & ab Athenæo ἐπιτομὴ τῆς οἰκουμένης & Capitolium, sedes Jovis Opt. Max. atque pignus Imperij; item auspicato inauguratoque à maioribus conditum] verum etiam in ea ipsa Roma, fortuna Imperii putabatur habitare: quo nomine fortunam inter Lares patrios colebant Principes, credo, quod Ser. Tullius à Fortuna ex servo in regem esset evectus. Quare merito in tam augusto loco principem orbis terrarum eligi oportebat. Quam etiam ob causam Consul Romanus auspicato fieri non potuit extrà Romam, vel in provinciis, ut testatur Livius lib. 21. Verum ego puto illud factum, ad infringendam libertatem populi Romani. Sicut enim in eo libertas posita erat populi Romani, quod non nascebatur, sed eligebatur princeps; quod ait Galba apud Tac. 1. annal. *loco libertatis erit, quod eligi cœpimus*: ita in eo quædam servitus apparet, quod extra Romam creari potuit. Porro in Pontificio Imperio arcanum videtur, peregrinum, & qui in Hispania erat, creari posse Pontificem. Id quod ex Jovio colligo in vita Hadriani. *Creato*, inquit, *Pontifice Hadriano & in Hispania versante, cum*

Ne extra Romam creetur Princeps.

Roma caput & sedes Imperii æterna.

Terrarum Domina.

ἐπιτομὴ τῆς οἰκουμένης.

Pignus Imperii.

Consul non potuit alibi, quā Romæ fieri.

Ne peregrinus fiat Pontifex.

Cap. XXI. *opifices, puerique, minacibus oculis, voceque & manibus obstreperent Cardinalibus, nec à seditiosissimis probris abstinerent; Sigismundus Gonzaga Cardinalis, renidenti vultu his egit gratias, quod adversus extrema supplicia meritos contumeliis essent contenti, nec lapidibus publicam injuriam vindicarent.* Qua de re, apud eundem, hæc est Oratio seditiosorum. *Quasi Romanæ civitati omnino erubescendum sit, aut Christiano orbi pœnitendum, quod Cœlestinus comes, Honorius, Sabelius & Martinus Columna* (hi fuerunt cives Romani) *sacris præfuerint.* Ejusdem fere generis est electio hodierna Imperatorum. Juris enim Imperii apex est, (verba sunt Frisingensis) non per sanguinis propaginem descendere, sed per Principum electionem reges creare, idque sibi tanquam ex singulari vendicant prærogativa Imperii ordines. Item cognitio illa Electoris Palatini, in causis gravatoriis ut vocant, in Imperatorem, ex pragmatica sanctione aureæ Bullæ. Sicut & illud, quod tempore interregni, Maiestas Imperii ad Electores devolvitur: quemadmodum, mortuo Conrado Imp. Elector quidam apud Guntherum ait:

Electio in Imperio.

Electoris Palatini dignitas.

Interregnũ in Imperio.

In manibus nostris regnum est: ea quippe potestas
Ad nos, more suo, semper viduata recurrit.

CAP. XXI.

Ut certus sit successor, & heres Imperii. Consortes Imperii. Adminicula Augusti. Munimenta Imperii. Subsidia Aulæ. Subsidia Dominationis. Pacta gentilitia de mutua successione, ἀλληλοκληρονομία, Erbverbrüderung. Omnis mutatio Principum periculosa.

PErmultum autem facit ad regnum conservandum, ut quovis tempore Imperii heres sit, & certus heres: inprimis hanc ob causam, quod principatus sive regnum, mortuo sine herede rege, facile in partes distrahitur, & in aliam Rempublicam mutatur, ut testatus est Aristotel. & exempla sunt obvia in Alexandro, Philippo Maria, Joanna regina Neapolitana, aliisque. De Alexandro ita Justinus: *Alexander*, inquit, *rogatus, quem heredem*

Certus heres.

Imperium sine herede in aliã Remp. mutat.

dem faceret Imperii, respondit, dignissimum; qua voce veluti bellicum inter amicos cecinisset, aut malum discordiæ immisisset, ita omnes in æmulationem consurgunt, & ambitione vulgi tacitum favorem multum quærunt. & Curtius libro 10. *Sine certo*, inquit, *regis herede, sine herede regni, publicas vires ad se quemque tracturum.* Sumo hoc pro arcano regio adversus regni proceres. Ubi enim successor in incerto est, ibi facile ad pristinum statum relabitur Respublica. Olim Caroli Magni stirpe sublata, cum postremus Germanorum rex neminem adoptasset, regnum momento devolutum est ad quinquaginta quatuor Imperii Principes. Sic Longobardi, mortuo sine legitimo herede Cleophonio, in populi potestatem lapsi sunt: & in Polonia, postquam stirps Lechi defecisset, comitiis de constituenda Republ. habitis, regnum duodecim invaserunt nobiles: & rursum cum stirps Craci defecisset, ad eandem oligarchiam eadem occasione reversi sunt. Deinde, præsentia & certitudo heredis aliorum spes tollit; quod ait Tacitus lib. 3. annal. *sic cohiberi pravas aliorum spes rebatur*: & alibi *plena Cæsarum domus, juvenis filius, nepotes adulti, moram cupitis Sejani adferebant*: Sed hac de re accuratius disputo in Oratione de successore Principis, & quædam vide in libro tertio: propterea quod hoc potius ad dominationis arcana referendum est. Non enim tantum Reipublicæ præsentis salus in eo posita est, verum etiam ipsius Principis. qua ratione Seneca heredes appellat *adminicula Augusti*: Sueton. *subsidia aulæ* & cōsortes Imperii: Plinius *subsidia dominationis*. Ideoq; Augustus Germanicum adsciri per adoptionē à Tiberio jussit, *ut pluribus munimentis insisteret*, ut recte legit Lipsius, nō monumentis: quo fere modo Livius, tribunitiam potestatē vocat munimentum libertatis, & Curt. lib. 4. Tygrin. Araxen, & Hydaspen vocat magna munimenta regni. Unde etiam nata sunt pacta illa gentilitia de mutua successione: Græci vocant ἀλληλοκληρονομίαν; nos Erbverbrüderung / Erbeinigung: ut hujus gente exstincta, illius huic succedat. quo nomine Cosmus Mediceus, postquam fundasset Episcopatum S. Stephani, lege cavit, ut eius administratio penes gentē suam esset, qua deficiente ad eos devolveretur,

Cap. XXI.

Adminicula Augusti. Subsidia Dominationis, Munimenta Imperii.

Fœdera gentilitia mutua successionis. Erbeinigung.

Cap. XXII. qui uterentur titulo magni Ducis Hetruriæ. Quæ pacta, utut juri civili contraria sint, gravissimis tamen de causis in regno Galliæ & Germania usurpantur, accedente Imperatoria confirmatione, & cum hac clausula, dem heiligen Reich/vnd männiglichen an seinem Recht vnnachtheilig: de quo vide Gailium in observationibus. Ac tamen omnis mutatio Principum periculosa est, sive heres sit præsto, sive non sit: id quod argute Imp. Otto: *opportunos*, inquit, *esse conatibus transitus rerum*. & alibi Tacit. *totius orbis mutatione fortunam Imperii transivisse*: item, *agendum audendumque, dum Galbæ autoritas fluxa, & Pisonis nondum concaluisset*. & seditiosus ille Percennius, ad milites Romanos, apud eundem 1. annal. *Quando tandem*, inquit, *ausuri estis remedia petere, nisi novum adhuc & nutantem principem precibus vel armis adieritis?*

Mutatio Principis periculosa.

CAP. XXII.

Jura Imperii absque aliorum arbitrio tractare. Ne principatus in partes secetur. συμβουλία, & bonorum consiliorum usus atque necessitas.

Ne quis iura Maiestatis tractet prater principem.

VErum fuit effatum Salustii scriptoris illius florentissimi nepotis; *eam conditionem esse imperandi, ut non aliter ratio constet, quam si uni reddatur*: idque identidem usurpo pro arcano quodam Imperii in regno; quod facile illa assidua relatione imperium dissolvitur, atque in aliam formam redigitur; id quod idem Salustius dicebat, *vim principatus resolvi cuncta ad Senatum vocando*: & Curt. lib. 10. *Quod imperium sub uno stare potuisset, dum à pluribus sustinetur, ruit*. Aliam rationem reddit Cornel. Nepos: *Non enim*, inquit, *potest respubl. bene geri multorum imperiis*; quod ut in militia locum habet, ita in omni magnarum rerum administratione, teste Livio, saluberrimum est. Ac tamen illa Liviana lib. 3. huc referri non possunt. In exercitu Romano, cum duo Consules fuissent potestate pari, summam Imperii, concedente Agrippa, penes collegam fuisse, & prælatum illum, facilitati summittentis se comiter respondisse, communi-

εἷς κοίρανος ἔστω, εἷς βασιλεύς.

cando consilia laudesque, & æquando imparem sibi. Principatus enim consortem non patitur: & ut pulcre Seneca: *Nec regna socium ferre, nec tædæ sciunt.* Quo nomine Nero recte fœminam, quamvis matrem, à negotiis publicis arcuit. Et merito Principem, omnia illa quæ ad majestatem regni pertinent, solum agere atque administrare, vel saltem moderari oportet, neque facile pati, ut alius principalem locum occupet: qualis fuit error illius Bibuli, qui cum actiones J. Cæsaris impedire vellet, majore parte anni domi se tenuit, quo facto, dum augere voluit invidiam collegæ, auxit potentiam. Est tamen boni principis, viros prudentes in consilium vocare. Quod monet Micipsa apud Sal. *Non exercitus, neq; thesauri præsidia regni sunt, sed amici,* & Theodos. & Valent. Impp. præclare in l. 8. C. de LL. *Bene cognoscimus, quod cum vestro consilio fuerit ordinatum, id ad beatitudinem nostri Imperii, & ad nostram gloriam redundare.* idque ait Plinius lib. 3. Epistol. *sunt quidem cuncta sub unius arbitrio, qui pro utilitate communi solus omnium curas laboresque suscepit: quidam tamen salubri quodam temperamento, ad nos quoque, velut rivi ex illo benignissimo fonte decurrunt, quos & haurire ipsi, & absentibus amicis quasi administrare possumus.* Sed & illud cavendum est, ne principatus facile distrahantur, sed ut penes unum sit omnis vis Imperii, omnia regalia, omniaque feuda & publici reditus: alioquin ex illa partitione, & imperium, & ipsi subditi detrimentum capiunt. Rationem reddit Scaffnaburgensis: *Ne,* inquit, *in plures divisa provincia, claritas illius familiæ, per inopiam rei familiaris, obsoleret.* cujus rei exempla nimis multa sunt in regno Galliæ, Poloniæ, aliisque. Laudabiliter profecto majores nostri, ut refert Tacit. de mor. German. omnia prædia, juraque prædiatoria uni deferebant, reliquis cum pecuniola abire jussis; id quod adhuc obtinet in regno Galliæ secundum legem Salicam, & in aliis illustribus Germaniæ familiis; quod & Aristoteles alicubi innuit, ac probat. Quo magis vellem, esse qui Aristotelis Politicam cum aliis scriptoribus & Historicis, etjam cum Jure civili conferat, examinet, addat, illustret. Amplus esset campus industriæ, ingeniique exercendi, & quem ego decurrere constitui,

Cap. XXII.

Boni Consiliarii.

Divisio principatuum perniciosissima.

Cap. XXIII. sed valde lento gradu: adeo imposterum non tantum delicatis illis JCtorum scriptis omnem operam addixi; verum etiam horridulis illis Bartolorum Baldorumque dumetis.

CAP. XXIII.

Census Senatorum juvare. nimias divitias, nimiamque inopiam in viro magno notare. novos & peregrinos non nimis attollere. Moderata gubernatio.

Pauperes senatores locupletare.

ANte omnia autem in principatu, præsertim novo, omni ope nitendum est, ut amoveantur illa, quæ Rempublicam ad pristinum statum reducere videntur: quorum illud præcipuum est, cavere ne viri atq; senatores magni inopia premantur: quod ut est acerbissimum, ita in memoriam • vocat viris magnis pristinam Rempub. ad eamque recuperandam animos eorum sollicitat, ac veluti accendit; quod laudat Tacitus in Tiberio cæteroquin avarissimo principe, eum *census Senatorum juvisse*: & 13. Annal. *Nerone*, inquit, *tertium consule, simul iniit consulatum Valerius Messalla, cujus proavum Oratorem Corvinum divo Augusto abavo Neronis collegam in eo magistratu fuisse, pauci jam senum meminerant: sed nobili familia honor auctus est, oblatis in singulos annos quingenis sestertiis, quibus Mesalla paupertatem innoxiam sustentaret. Aurelio quoque Cotta, & Auterio Antonino annuam pecuniam statuit Princeps, quamvis per luxum avitas opes dissipassent.* Quo imprudentius mihi Claudius fecisse videtur, qui pauperes senatores ordine movit, quo nihil acerbius viro egregio, Reipublicæ vero nihil periculosius accidere potest. Idque fatetur Aristot. 5. Politic. *difficile est*, inquit, *pauperes qui divites fuerunt, aut nati sunt è divitibus, res novas non moliri.* Et Cicero in epistol. quadam: *Itaque me nunc scito tantum habere æris alieni, ut cupiam conjurare, si quisquam recipiat.* & Tacit. de Ottone: *Inopia vix privato toleranda*: & de Sylla: *Sylla inops, unde præcipua audacia.* Quemadmodum etiam nimiæ divitiæ principibus merito suspectæ sunt, ut de Aruntio notat prudens scriptor, quem Tiberius

Viri magni nimia inopia, & nimia divitia.

berius *ne divitem suspectabat*, & Annal. II. *caveri vim atque opes principibus infensas*: & de Cassio Verus ille apud Volcat. *opes non mediocres paras*. Omnium vero imprudētissime faciunt, qui homines novos, vel ex plebe natos, nimis attollunt, & dignitatibus ornant, ceteris viris magnis & incolis à tergo relictis. Veluti Rixa illa regina Poloniæ, quæ, cum externos eveheret, neglectis Polonis, magnis seditionibus occasionem dedit: quæ etjam præter alias, causa fuisse dicitur interitus Henrici III. Galliarum regis. deque eo recte exceperunt principes Germaniæ in electione Caroli V. Reg. & H. Ispaniarum. Ceterum non est præstantior aut securior ratio conservandæ præsentis Reipubl. quam moderata gubernatio: quod divine Horatius:

Cap. XXIII.

Ne peregrini præponantur incolis.

Moderata gubernatio.

Vim temperatam dii quoque provehunt
In majus:

& eleganti similitudine expressit vetus Poeta Titinius

Sapientià gubernator navim torquet, non valentia:
Cocus magnum abenum, quando fervet, paullà confutat trua.

Id quod ego pro fundamēto regni inprimis novi capio, ex consilio sapientissimi Augusti, qui initio principatus, teste Sueton. *omnimodo nixus est, ne quem novi status pœniteret*. Sed hæc sunt fere imperiorum arcana, quæ id cavent, ne Respubl. mutentur, vel in aliam formam fluant: quorum pleraque sunt simulatoria, ficta, ἐ ἀφορμαί; ut ecce, Tiberius census Senatorum juvit, non adductus amore erga ipsos, neque impulsus studio liberalitatis, sed ut viris magno animo præditis occasionē adimeret, aliquid moliendi adversus se & præsentem Rempubl. itaque aliud simulavit, aliud egit. Eodem modo se habent reliqua fere omnia: quæ qui vellet, sine negocio illustrare posset, multa etjam alia addere, & instar phrygionis attexere. Verum mihi hoc in opusculo decretum est studere breviati, & viam mihi aliisque facere, ad hanc tam nobilem, tamque necessariam doctrinam magis magisque investigandam atque discutiendam.

FINIS LIBRI SECUNDI.

ARNOL-

ARNOLDI CLAPMARII DE ARCANIS RERVMPVBLICARVM, LIBER TERTIVS.

CAP. I.

Arcana Dominationis qualia sint. Quomodo differant tum ab arcanis Imperii, tum à Jure Imperii. Quotuplicia sint hæc Dominationis Arcana.

T respublica salva sit atque incolumis, non satis est præsentem Reipublicę statum integrum & salvum esse, nisi etiam eorum qui imperant & Reipubl. præsunt, habeatur ratio. De illis, quæ dicuntur Rerumpubl. arcana & proprie arcana Imperii atque σοφίσματα, quæve præsentem Reipubl. formam conservant, hæc fere dicta sunto. Sequuntur nunc Rerump. arcana, quæ appellantur ARCANA DOMINATIONIS, quæve à prioribus differunt; tum quod illa sunt Reipubl. veluti præsidia, hæc vero illorum qui rerum potiuntur propugnacula atque munimenta; tum etiam quod illorum pleraque simulatoria sunt, horum vero pauca quædam. quod discrimen luculentissimum est, & alii in Tacito erudite observarunt; idque Aristot. ait lib. 5. Polit. c. 10. *Insurgi quandoque in corpus dominantis, quandoque in ipsam domi-*

Arcana Dominationis differunt ab Arcanis Imperii.

dominationem. Illud est, μισῶ σοφιστὴν, ὅστις οὐχ αὑτῷ σοφός. Sunt enim Arcana isthæc dominationis intima, occulta atque recondita consilia, sive rationes, non tantum pristini status conservandi, verum etjam & inprimis, eorum, qui in Republ. principatum obtinent, sive sit unus, sive plures, securitatis causa introductæ, & quidem contra eos, qui imperium student extorquere Principibus, ni prohibeantur. Quod ait Attius, *Multi iniqui atque infideles regno, pauci sunt boni.* Adversum quos merito Imperatores, & quivis in Republica civitatum principes, excogitarunt arcana quædam consilia cum sui tegendi causa, tum etjam plebis fascinandæ gratia: quod ait Seneca, *Multi fallere docuerunt, dum timent falli.* Ac sunt tamen Arcana hæc dominationis, & Arcana imperii, confinia valde atque conjuncta. Fieri enim non potest, ut Respubl. sit salva, non salvo principe, aut Reipubl. proceribus, & contra. Ideo præclare Imperator ille, non salva Republ. se salvum esse negabat, jurabatque se ab amplexu ejus, nisi cum morte, discessurum. Ubi vero Princeps laborat, qui caput est Reipubl. ibi omnia membra languescere ac confici oportet. Utraque hæc arcana intelligit Jovius quoque, cum ait ult. Histor. *Franciscus moriens Henrico filio arcana tuendo regno communicavit, & quibus maxime artibus subjectarum gentium studium promereretur.* Porro totidem facio arcana dominationis, quot sunt arcana Imperii. Vel enim sunt Arcana dominationis Regiæ, vel Arcana dominationis Aristocraticæ, vel Arcana dominationis Popularis: hæc faciunt, ut plebeii sint salvi; illa ut patricii securi sint ab insidiis aliorum: ista ut rex, sive princeps salvus sit atque inviolabilis. Ex quibus omnibus apparet, parum harum rerum intelligentes esse illos, qui hæc arcana dominationis cum iis, quæ appellantur jura imperii, confundunt, quippe à quibus multis modis differunt. Primo enim jura imperii, ut antea dictum est, sunt unum & idem, neque variant pro Rerumpubl. varietate. At vero dominationis arcana alia sunt in Regno, alia in Aristocratia, alia in Democratia, alia in aliis Rebuspubl. Deinde arcana dominationis aliis remitti possunt, jura vero Imperii minime. Denique jura imperii sunt in conspi-

Cap. I.

Affinitas Arcanorum Imperii, & Dominationis.

Arcana Dominationis triplicia.

Differentia Arcanorum Imperii, & Iuris Imperii.

CAP. IX. cuo, & ab omnibus sciri atque intelligi fas est; at vero arcana dominationis sunt occulta atque abscondita consilia, & quibus convenit illud poetæ *hinc fida silentia sacris*. Quarto jura Imperii sunt augusta & majestatis plena, unde etjam appellantur jura majestatis; at arcana dominationis sunt multo humiliora, contra quæ qui committit, non tam aperte majestatem lædit aut imminuit, quam lente & clanculum ad imperium repit: hic dicitur ferox, contumax, civilis; ille reus majestatis, perduellis, ut in veteri illo carmine C. Martii apud Livium, quod suo nitori restituit eruditissimus Scaliger:

Perduellis.

Romulida, si perduellis expellere vultis,
Et vomicam, quæ gentium longe alienigenarum
Venit.

Postremo arcana dominationis, sicut & arcana imperii, sunt veluti propugnacula juris imperii, non ipsum jus imperii: quæ omnia ex utriusque exemplis eorumque invicem collatione clariora fiunt.

CAP. II.

Dominatio, Herrschafft. Legitima ac justa Tyrannis. Tyrannica Dominatio. Libertas. Modus libertatis. Diffluens licentia. Dominationis vocabula. Dominantia nomina. Imperator, Rex, Dominus, Cæsar, κύριος τῆς δυνάμεως. Regalis sensus, instrumenta regni.

HAnc, de dominationis arcanis, doctrinam antequam aggrediamur, ante omnia constare debet, quid sit dominatio, quam Græci appellant κυρίαν ἀρχήν. Itali Signorian, Germani Herrschafft / Galli Altesse. quod dominationis vocabulum severioris notæ homines difficulter concoquunt. Est autem summa illa vis imperandi, proprieque competit iis, qui noviter, vi & jure belli, sive, ut Pomponius loquitur, manu regia imperium occupant vel tenent; quo tempore pauca admodum vi tractantur, ut Tacitus de initio principatus Augusti, quo ceteris quies sit,

Signoria.

Dominatio.

fit. Est enim conjuncta cum violentia quadam & superbia, atq; à tyrannide prope abest, ac meo periculo legitimam ac justam appelles tyrannidem. vnde in veteri glossario: *dominatur*, *δυναστεύει*, *τυραννεῖ*; & Virgil. 6. Æneid. *Unde genus longa nostrum dominabitur Alba*: & in sacra sapientia interpretes retinuerunt. *quando dominantur justi, lætatur populus, & cum dominantur impii, gemuit populus.* Tyrannidi tamen, quam Apulejus vocat *tyrannicam dominationem*, opponitur. De qua accipio illud Salustii: *post, ubi regium imperium, quod initio conservandæ libertatis atque augendæ Reipubl. fuerat, in superbiam dominationemque convertit*: & illud Curtii lib. 6. *illi pro libertate, hi pro dominatione pugnabant.* Quæ causa est, propter quam sapientissimi Principes Romani, Domini vocabulum fastidiverunt; quippe quod herile & violentum imperium præ se ferebat, veluti de Augusto & Tiberio Suetonius, de Trajano Plinius, & Jovius de Juliano Medice testantur. Hinc illud Poetæ: *Tu domini nomen, principis ille tenet.* quod etjam ex illo versu Martialis liquet,

E servo scis te genitum, blandeque fateris,
Cum Dominum appellas, Sosibiane, patrem.

Ac tamen dominatio, sive principatus, civibus libertatem minime adimit: quod olim de Nerva scitum fuit, eum conjunxisse principatum & libertatem: Atque est hæc libertas, medium aliquod inter abruptam servitutem, qualis est sub tyrannis, & interdissolutam licentiam, sive corruptam libertatem. Pulcre Tacitus 4. Historiarum vocat *modum libertatis*: *quomodo pessimis principibus sine modo dominationem*, (intellige tyrannidem) *ita quamvis optimis, modum libertatis placere*: de qua Gunter. lib. 3.

Quæ tibi libertas poterit contingere major,
Quam regi servire tuo? & lib. 8.
Libertas maxima nobis,
Tam placido parere viro.

Quod identidem Cicero intelligit: *Nihil*, inquit, *à me asperum fit, nec tamen quicquam populare ac dissolutum.* Nimia enim libertas, libertas non est, sed soluta quædam ac diffluens licentia:

Cap. 11
Iusta Tyrannis.
Tyrannica dominatio.
Dominus.
Servitus.
Libertas, sive modus libertatis.
Soluta licentia.

Cap. III. qualis erat apud Parthos olim teste Tac. 2. Annal. *Incerti nimirum solutique, & magis sine domino, quam in libertate:* & de Aboriginibus Salust. *genus hominum agreste, sine legibus, sine Imperio, liberum atq; solutum.* quam libertatem Livius lib. 5. graviter perstringit: *quoniam ea demum libertas Romæ est; non Senatus, non magistratus, non leges, non mores majorum, non instituta patrum, non disciplinam vereri militiæ.* Est igitur Dominatio nihil aliud, quam legitimum imperium, sed paulo violentius: quo tamen opus est, in republica præsertim noviter occupata, vel plena seditiosissimis ac ferocissimis civibus, quam qui regia via gubernare volet, is præpostere faciet, & serpentem, quod dicitur, in sinu alet. Sive ergo appelles arcana dominationis, sive arcana principatuum, *Dominationis vocabula. Dominantia nomina.* sive alio modo, perinde est. Illa enim *Dominationis vocabula*, ut Tacit. vocat, sive ut Horat. *dominantia nomina*, ut sunt Imperator, Dominus, Cæsar, Rex, Princeps, Κύριος τῆς δυνάμεως, & quæ sunt plura, mihi unum & idem fuisse videntur; nisi quod glaucoma obducta fuit populo: quod aperte ac vere de Vitellio Tacitus: *Præmisit*, inquit, *in urbem edictum, quo vocabulum Augusti differret, Cæsaris non reciperet, cum de potestate nihil detraheret.* Neque est quod contradicat Plinius, cum etiam illa dominationis vocabula promiscue à scriptoribus usurpentur. *Regalis sensus. Instrumenta regni.* Hinc Justinia. *regalis sensus*, & Tacitus: *instrumenta regni* & 14. Annal. *de quo opinio est, tanquam mutationem regis portendat.* apud eundem *Rerum Domini.* Tac. Vespasianus appellatur *rerum Dominus*; & Sueton. in Galba: *oriturum quandoque ex Hispania principem, dominumque rerum.*

Cap. III.

Arcana regiæ Dominationis. Ne Senatoribus aut Equitibus illustribus liceat intrare Ægyptum. Ægyptus claustrum terræ ac maris. Ægyptiorum artificia & manuprecia formidolosa Principibus Rom.

Arcana Dominationis regiæ. HInc igitur nata sunt arcana dominationis. Ac primum quidem dominationis regiæ sunt, occultæ quædam rationes

tiones ad securitatem regis vel principis pertinentes, adversus illos qui imperiis inhiant, non tam regni, quam regis odio, ut de Cassio olim tritum fuit. quibus inprimis opus est in regno, propterea quod regum majestas, ut vere Livius lib. 37. *difficilius à summo fastigio ad medium detrahitur, quam à mediis ad ima præcipitatur.* cui periculo prævenit Augustus lata lege; ne cui ex Senatoribus liceret intrare Alexandriam. Ita enim Tacitus lib. 2. annal. *Augustus, inter alia* DOMINATIONIS ARCANA *vetitis, nisi permissu, ingredi senatoribus aut equitibus Romanis illustribus, seposuit Ægyptum, ne fame urgeret Italiam, quisquis eam provinciam claustraq; terræ ac maris, quamvis levi præsidio, adversus ingentes exercitus insedisset.* Hæc Tacit. Quam etiam causam opinor esse, quod Gallienus, volens Theodoto imperium proconsulare in Ægypto decernere, prohibitus est cum hoc dicto; *fasces consulares ingredi Alexandriam non oportere.* Reperio etiam aliam causam; ne si quis Romanus perturbidam & natura seditiosam intraret provinciam, quo eum natura ducebat, societate quoque gentis duceretur. Quare Tiberius Germanicum, cum Ægyptum profectus esset, vel cognoscendæ antiquitatis vel cura provinciæ, acerrime increpuit, quod contra instituta Augusti, non sponte Principis, Alexandriam introivisset, deque eo gravissime in Senatu questus est. Quæ res Germanico causa mortis fuisse creditur, Suet. in Tiber. Nimirum in eo sibi caverat Augustus, quod noluit senatorem eo ire, unde dominationi suæ periculum creari posset. Quo consilio Vespasianus invasurus Imperium Romanum, alias aliis provincias demandavit, ipse claustra Ægypti obtinuit, Tacit. 3. Histor. Et hoc nomine antea Julius Cæsar victor regnum Ægypti Cleopatræ fratrique ejus minori permisit, veritus provinciam facere, ne quandoque, violentiorem præsidem nacta, novarum rerum materia esset. Quo pertinet etiam illud Tac. 3. Histor. *adjuvabat*, inquit, *imperio consilium; quando Ægyptus claustra annonæ, vectigalia opulentissimarum provinciarum obtinerentur, posse Vitellii exercitum egestate stipendii frumentique ad deditionem subigi.* Hinc Diocletianus, teste Suida, suspectos habuit inprimis Ægyptios, eosque variis modis

Cap. III.

Intrare Alexandriã claustrum terræ ac maris.

Ægyptii feroces & seditiosi.

Claustrum annonæ.

Ægyptiorum artificia.

 puni-

Cap. IV. punivit, propter nimia artificia, quæ callebant; adeoque veterum scripta, de fusione argenti & auri, conquisita combussit; pessimo quidem exemplo, sed tamen hoc consilio, ne exinde ditati Ægyptii facile rebellarent. Eandem ob rationem, Ægyptiis alienæ civitatis civibus esse non licuit, ut testatur Josephus adversus Appianum.

CAP. IV.

Ne Senatori liceat pro arbitrio peregrinari, vel extra Romam ire, & ad exercitum. Libera legatio. Ne milites domos senatorias adeant: ne Legatus Pontificis in Germaniam veniat: ne quis Romam proficiscatur. Ne quis cursiones publicas instituat.

Ne viri illustres injussu Principis peregrinentur, neve ad exercitus eant.

ADeo autem consuluerunt dominationi suæ Principes Romani, ut ne peregre quidem abire senatori, aut illustri viro, licitum fuerit, injussu permissuve Principis; multo minus ad exercitus commeare: quod hæc occasio facilima videbatur aucupandi militum studia. De Cæsare Suet. *Sanxit*, inquit, *ne quis civis major annis viginti plus triennio cõtinuo Italia abesset: neu quis Senatoris filius, nisi cõtubernalis, aut comes Magistratus, peregre proficisceretur.* De Augusto expressius Dion lib. 52. προεῖπε πᾶσι τοῖς βουλευταῖς, μὴ ἐκδημεῖν ἔξω τῆς Ἰταλίας, ἂν μὴ αὐτός τινι κελεύσῃ: *Edixit omnibus Senatoribus, ne quis eorum peregrinaretur extra Italiam, injussu suo*: imo non tantum extra Italiam, verum etiam ne extra Romam quidem, teste Suida. Est hoc arcanum dominationis regiæ proprium, plurimumque facit ad securitatem Principum, eorum inprimis qui recenter imperium invaserunt, neque dum radices egerunt. Tales enim, facilimo concussu, è regno ejici atque exturbari possunt. Ceterum libera Republica Senatori licuit etiam privatæ rei causa peregrinari; tantum una petebat liberam legationem, quo majori iret & abesset cum dignitate. Quæ ratio fuit legis 15. Cod. de dignitat. Clarissimis & Spectabilibus licebat sine commeatu discedere, Illustribus non licebat, quod horum potentia major erat, adeoque Principi pericu-

riculosior recessus. Quam ob causam Claudius, commeatus à Senatu peti solitos, sui beneficii fecit, Sueton. in Claud. Et dicebatur libero commeatu ire, qui, ubi vellet, morãdi arbitrium impetraverat. l. filii eorum. §. 6. D. ad municip. Ceterum hoc jus singulariter indultum fuit Senatoribus Siciliæ & Galliæ Narbonensis, ut est apud Dion. libro 52. & Tacit. 12. annal. Eadem causa fuit Senatusconsulti Claudiani, ne milites domos senatorias adirent salutandi causa. Unde etiam Fridericus Ænobarbus vetuit legatum Pontificis in Germaniam venire, nisi vocatum. Quin etiam prohibuit eos, qui ad Romanum tribunal provocaverant, Romam proficisci, ut est apud Naucleum: Et Gunth. lib. 6.

Cap. IV. Libera legatio. Liber commeatus. Ne milites domos senatorias adeant. Ne quis à Pontifice in Germaniam veniat. Itinera obsidere.

Vetitosque ultra procedere jussus,
Turpiter ac trepidos ad limina sacra remisit,
Neve quis ad nostram, toto de corpore regni,
Audeat ulla sui deferre negotia sedem,
Observare aditus, angustaque claustra viarum
Dicitur, & medium, positis custodibus, Alpem.

Idem fecit Alexander occiso Philota de quo Curtius lib. sexto: *Jam ad omnes aditus dispositi equites, itinera quoque obsidere jussi, ne quis ad Parmenionem, qui tum Mediæ magnisque copiis præerat, evaderet.* quo nomine identidem cursiones publicas prohiberi oportet. tot. titul. C. de cursu publ. omnesque occasiones mittendi nuncios aut literas: qualis fuit illa de qua Cæsar libro 7. de bello Gall. *Ubi major atque illustrior res incidit, clamore per agros regionesque significant, hunc excipiunt alii, & proximis tradunt, ut tunc accidit. Nam quæ Genabi oriente Sole erant gesta, ante primam confectam vigiliam, in finibus Arvernorum audita, quod spacium est millium passuum circiter* CLX. De quibus vide etiam supra.

Ne quis publicas postas instituat.

CAP.

Cap. V.

CAP. V.

Ne quis ad ſenatum vel exercitum ſcribat præter Principem. Ne quis Principis manum imitetur. Ne acta publica evulgentur, neve penes alium ſint, quam Principem. Ne quis habeat nobiles ab epiſtolis, libellis, aut rationib. Nomina ſummæ curæ & meditamenti. Acta, geſta, ὑπομνήματα, δημόσια γράμματα, regiſtra publica, ſecretæ cartæ.

Ne quis publice ſcribat ſenatui, vel militibus.

EOdem conſilio cautum fuit, ne quis ad ſenatum neve ad exercitum ſcriberet, præter Principem. Tacit. lib. 3. *Miſerat,* inquit, *Mutianus epiſtolas, quæ materiam ſermonibus præbuere, ſi privatus eſſet, cur publice loqueretur, potuiſſe eadem paucos poſt dies loco ſententiæ dici.* Eſt hoc arcanum dominationis regiæ. In eo enim ſibi volebant conſultum Imperatores Romani, ne quis per publicas literas apud ſenatum res novas moliri poſſet adverſus ſe. Publice enim ſcribere eſt ſolius Principis, non alicujus privati, quod Tacit. ait: *ſi privatus eſſet, cur publice loqueretur.* & 2. Hiſt. *Recitatæ Fabii Valentis Epiſtolæ ad Conſules ſcriptæ haud immoderatæ: gratior Cæcinæ modeſtia fuit, quod non ſcripſiſſet.* Ideo Gordianus gerens ſe pro Imperatore, publice ad ſenatum populumque Rom. ſcripſit. Herodian. in Maxim. Deinde, ad exercitum etiam ſcribere nefas fuit: quare Tacitus hoc refert inter ſigna accepti Imperii: *literas,* inquit, *ad exercitus, tanquam accepto principatu miſit.* Pari ratione nemini licuit Principis manum aut picturam imitari atque mutuari; de quo alias cautum fuit in l. 23. D. de l. Cornel. de falſ. & ſeveriſſime olim, non tantum Imperatores, verum etiam ipſi Pontifices vindicarunt. Unde Poeta 2. de Ponto.

Ne quis Principis ſcripturā imitetur.

Nec mea fallaci convicta eſt gemma ſigillo
Mendaces lignis impoſuiſſe notas.

Quippe eſt hoc non tantum improbum, verum etiam periculoſum ipſi Principi, quod is, qui eadem quâ Princeps vtitur ſcriptura aut litera, Principem apud ſubditos miris modis ſuſpectum

ctum atq; invisum facere potest; sibi vero aditum patefacere ad Imperium. Quod ipse Titus Imper. cum omnia chirographa posset imitari, professus est, sæpe se maximum falsarium esse potuisse. Tranquill. in Tito. Quo consilio Augustus nihil æque laborasse dicitur, quam ut ii, quos heredes imperii destinaverat, imitarentur chirographum suum, ut refert idem Tranquill. in Aug. Quam fraudem imitati sunt legati Manuelis Græci Imperatoris: de quo Gunth. lib. 5. Cap. V.

Gentilibus usi
Fraudibus, impressas falso sub imagine regis
Mendaces cartas sibi confecere sigillo.

Similis religio fuit circa acta publica, ne evulgarentur. Intelligo acta publica senatus: de quibus Sueton. in August. cap. 36. *Auctor etiam aliarum rerum senatus fuit, in queis, ne acta senatus publicarentur.* Nam acta populi, quæ alias diurna acta, emanabant; de quibus Juven. *Fient ista palam, cupient & in acta referri.* In actis senatus continebantur acta, sive monumenta publica de Asylis, de Diis receptis in Rempublicam, de fœderibus initis, de legationibus missis & receptis: imo omnia illa, quæ in senatu de quavis re dicebantur agebanturve; de quibus Tacit. *Magna*, inquit, *ejus diei species fuit, quo senatus majorum beneficia, sociorum pacta, & qui ante vim Romanam valuerunt decreta, ipsorumque numinum religionem introspexit.* Quæ quidem stante Republ. in tabulario conservabantur, teste Livio libro 43. Postea apud neminem esse licebat, quam apud principem, vel ejus præfectum. Unde Tacit. 13. ann. *Princeps curam tabularum publicarum à quæstoribus ad præfectos transtulit:* hinc actuarios habere, loco criminis fuit; idque ego pro arcano dominationis usurpo. Tacit. lib. 15. annal. de accusatione Junii Torquati: *jussi*, inquit, *accusatores objicere, eum nobiles habere, quos ab epistolis, & libellis, & rationibus appellet; nomina summæ curæ & meditamenti, &c.* Quid enim aliud sunt nomina hæc summæ curæ, quam actuarii & censuales publici. Eadem fere Sueton. de Pomposiano refert, eum interfectū fuisse à Domitiano, *quod habere Imperatoriam genesin vulgo ferebatur, & depictum orbem terræ in membranas, concionesque*

Acta senatus ne emanent.

Acta publica qualia fuerint, & de quibus rebus.

Ne acta publica penes alium sint quā principem, & in arcivo.

Ne quis habeat Actuarios vel censuales publicos, & nobiles ab epistolis.

Cap. VI. *regum ac ducum ex Tito Livio circumferret; quodve servis nomina Magonis & Annibalis indidisset.* Ceterum varie hæc acta appellari reperio. In jure civili κατ' ἐξοχὴν *Acta*; ut in l. 45. de re judic. In veteri glossario *Gesta*; sicut & in l. 31. C. de donar. l. 10. D. de probat. *monumenta publica*. Similiter Livius nunc *publica monumenta*; nunc *commentarios publicos*; nunc *tabulis publicas*. Polyb. ὑπομνήματα; Tacit. *acta patrum*; Ammian. *volumina publica*; Dion δημόσια γράμματα. Vopisc. *registra publica, instrumenta publica*: In respons. Oriental. οἱ τῶν ὑφ' ἡμᾶς σεκρέτων χάρτας, *secreta carta*. Quorum actorum qui curam habebant, apud Athenienses dicebantur νομοφύλακες: postea Quæstores. Chartophylacii, hodie Cancellarii, sive Curiæ & Archivi præfecti. Quarum rerum tamen cura hoc tempore negligitur cum summo Reipubl. detrimento: de quo olim etiam Cicero conquestus est contra Rullum, & Plutarch. in Catone Uticen. Quo magis laudo Senatusconsultum illud apud Capitol. Ut non scribæ, non servi publici, non censuales illis actibus interessent: senatores exciperent, senatores omnia officia censualium scribarumq; complerent, ne quid forte proderetur.

Acta. *Gesta.* *Monumenta publica.* *Tabula publica.* *Instrumenta publica.* *Secreta carta.* νομοφύλακες. *Cancellarii.*

CAP. VI.

Ne quis Prætorianorum, aut exercitus studia largitionibus ambiat. Ne cuiquam, præter Principem, alloqui liceat prętorianos milites. Ne quis præmia militibus det, excepto Principe; multo minus stipendia augeat. Prætoriæ cohortes. Janitschari.

Vis prætorianorũ militum. *Janitzari.*

MAgna vis atque autoritas fuit prætorianorum militum in Rep. Romana; & longe, meo judicio, major, quam hodie Turcicorum Janitzarorum: nec tantum prætorianorum, verum etiam reliquorum militum. Ideo seditiosi illi apud Tac. *sua in manu sitam rem Romanam, suis victoriis augeri Rempub. in suum cognomentum asciscι Imperatores.* Certe horum ope multi imperium occuparunt. Ita enim de Augusto Tacit. *Ubi militem donis, popu-*

populum annona, cunctos dulcedine otii pellexit, insurgere paulatim: Cap. VI.
& de eodem Aurel. *inlectis per dona militibus, &c.* Quare merito Principes facti notarunt eos, imo odio prosecuti sunt, qui favore militum pollebant, quo freti facilime res novas moliri poterant. Aurel. in Octav. *Avunculum quoque vehementer arguebat, qui milites commilitones novo blandoque more appellans, dum affectat charior fieri, autoritatem Principis emolliverat.* Quo nomine Piso, teste Tacit. 3. annal. accusatus est, quod studia militum per ambitionem quæsivisset: item quod vulgus militum, per licentiam & sociorum injurias, eousque corrupisset, ut parens legionum appellaretur. Quo ægrius tulit Tiberius de Junio Gallione qui censuerat, ut prætoriani, auctis stipendiis, jus adipiscerentur in quatuordecim ordinibus sedendi; adeoque ipsum vehementer per literas increpavit: *quid illi cum militibus, quos neque dicta Imperatoris, neque præmia, nisi ab Imperatore, accipere par esset?* Primum ait, *dicta:* Erat quippe arcanum dominationis, ne quis Prætorianos alloqueretur, præter principem. Julianus certe id noluit teste Aminian. Marcellino, *ne videretur id affectasse, quod sibi soli deberi Augustus existimabat.* Sic Herodian. in Comm. ἐν ὅσοις περὶ τὴν κηδείαν τοῦ πατρὸς ὁ υἱὸς ἀπησχόλειτο, ἔδοξε τοῖς φίλοις προσαγαγεῖν, τὸ μειράκιον εἰς τὸ στρατόπεδον· ὡς διαλεχθείη τε τοῖς στρατιώταις, καὶ χρήματα διανεμόμενος, (ὡς ἔθος ἐπὶ τοῖς βασιλείαν διαδεχομένοις) μεγαλόφρονι ἐπιδόσει οἰκειώσηται τὸ στράτευμα: id est, *celebrato funere Marci, visum & amicis Commodum adducere ad exercitum, ut & milites alloqueretur, & (qui novis Imperatoribus mos est) pecuniis elargiendis illorum animos sibi devinciret.* Ideo addit præmia Tacitus, quorum jus penes solum Principem erat. Quare milites illi seditiosi apud Tacit. lib. 1. annal. *novum,* inquiunt, *id plane esse, quod Imperator sola militis commoda ad senatum rejiciat. eundem ergo senatum consulendum, quoties supplicia aut prælia indicantur. an præmia sub domino, pœnas sine arbitrio esse?* Ideo Philotas ille in defensione sua apud Curt. libro 6. *Et quis è vobis corruptus est donis? quem ducem, quem præfectum impensius colui?* idque est quod Verus M. Antonium monet, ne talem inter præcinctos habeat, quem milites libenter audiunt, libẽter vident quo

Ne quis militũ studia ambiat.

Ne quis aliũ, quã Princeps, stipendia militib. decernat.

Ne quis prætorianos alloquatur.

Ne milites præmia, nisi à Principe accipiant.

M 2 etiam

Cap. VII. etiam pertinet illud Absolonis, qui extorturus patri Imperium, primumdum omnium animos militum sibi conciliavit. Ejusdem criminis accusatus est Silanus, quod nimis prodigus esset largitionibus, & corruptione studia militum ambiret. Quam ob causam l. contra. C. de re milit. lata mihi fuisse videtur: ne milites à numeris, injussu Principis, ad alios numeros transferantur. Itaque additur in fine legis; *nisi hoc Augusta majestas publicæ utilitatis causa fieri jusserit*. Omnes enim clientelæ, & nimiæ amicitiæ, suspectæ sunt Principibus. Id quod monuit Philosophus lib. 5. Polit. cap. 8. cauto opus esse, ne quis nimis potens fiat amicorum præsidiis: quin potius hujuscemodi clientelas tollendas esse.

Nimia clientela suspecta.

CAP. VII.

Ne quis sponte civitatem muniat. Jus muniendi. Lex Romuli. Transilitio murorum; murorum destructio, & in transitu quædam de usu propugnaculorum.

Lex regia de mœnibus.

LEx illa Romuli, *Mœnia sancta existimantor*, maximum mihi videtur sapere arcanum dominationis. Certe Remus transilitione muri Imperium fratri adimere voluisse, vel saltem abjectum eum reddere visus est. Ideo Poeta 4. Fastorum:

Neve quis aut muros, aut factam vomere fossam
Transeat, audentem talia dede neci.

Est enim illud hostile & abominandum, ut ait Pompon. in l. 11. D. de rer. divis. Hinc jus muniendi nemini competebat, nisi cui illud indulserat Princeps. Tacit. 5. Histor. *Judæi*, inquit, *emto jure muniendi, struxere muros in pace, tanquam ad bellum*. & Ulpian. l. 9. D. de rer. divis. *Muros municipales nec reficere licet, sine principis vel præsidis autoritate, nec aliquid ejus coniungere vel superponere.* Quare ædificia mœnibus ita sociata, ut exinde insidiæ metui possint, dirui ac posterni debent, l. ædificia. C. de operib. publ. Est nimirum illud arcanum dominationis, ne cuiquam liceat arcẽ exstruere, vel civitatẽ muris circumdare. Quare cũ Marsus Syriæ Præses Claudio Cæsari indicasset, Agrippam murũ ingẽtis magnitudinis circa Hierosolymã inchoasse; Claudius

Jus muniendi.

dius novarum rerum ac discordiæ suspicionem captans, Agrippæ novum opus nunciavit: quo facto statim ab opere destitit Agrippa, Iosephus lib. 19. Antiquit. cap. 7. Et plerumque murorum demolitione puniebantur rebelles. Suetonius in Galba: *quasdam*, inquit, *civitates Hispaniarum Galliarumque, quæ cunctantius ei accesserant, murorum destructione punivit:* & de Placentinis Gunterus: CAP. VII. *Pœna destructionis murorum.*

Talique reis est reddita pacto
Gratia, directis ut tota turribus urbe
Mœsta ruinosis lacerarent mœnia muris:
Quasque metu regis cepissent ducere, rursus
Ingesto patulas implerent aggere fossas.

Neque alias exstruere licebat: Idem lib. 4.

Terdona veteres, nobis prohibentibus, arces
Erigit, & vetitas audet sarcire ruinas.

Et ibidem, *Ne claudere pergeret urbem,*
Jussus ab incepto populus desistere muro.

Quin etiam hodie multæ civitates, teste Gailio, privilegium ab Impp. obtinuerunt, ne vicinis liceat, intra unum vel duo milliaria prope civitatem, castrum ædificare; quod hæc res vicinorum potentiam ac robur auget, ipsis vero periculum ac metum infert: idque refert de Rege Scytharum Curt. lib. 7. eum urbem, quam in ripa amnis Macedones condiderant, suis impositam cervicibus, emissa militari manu dirui jussisse. Quo argumento cumprimis utuntur illi, qui tam hodierna, quam veterum propugnacula deprimunt. quæ tamen maximum usum habent; & Romani sæpenumero totam salutem in iis posuerunt, ut videre est in illo Livii lib. 32. *Vides tu Aule Corneli cacumen illud supra hostem, arx est illa spes salutisque nostra, si eam, quoniam cæci reliquere Samnites, impigre capimus:* & Cremonam Tacitus *propugnaculum* vocat, *adversus Gallos trans Padum agentes, & si qua alia vis per Alpes rueret.* Neque Augustus, accepto nuncio de clade Vari, aliam ob causam tam fœde exterritus dicitur, adeo ut caput parieti alliserit, quam quod nullum propugnaculum erat inter Germaniam & Italiam, quod Germanorum impe- *Usus tam veterum, quam hodiernorum propugnaculorum.* *Metus Imperatorum a Germanis.*

Cap. VIII. tum & incursiones retardare potuisset. quo etjam nomine Germanos, quos armigeros secum habebat, dimisit ut suspectos; Sueton. in Aug. Idem etjam metus à Germanis fuit Marci Imp. ut testatur Herodianus: sed de his etjam vide quæ accurate disserit Florentinus ille Ammiratus, contra popularem suum Machiavellum.

CAP. VIII.

Ne quis arcem exstruat, vel nimis splendide ædificet. Ne quis tribunal militare exstruat, vel ascendat. Ne quis in clypeo sedeat. Signum dare prætoriæ cohorti. Annulus aureus. Fortuna aurea.

ARcanum etjam dominationis Regiæ videtur, ne quis nimis splendide ædificet. Quæ magnificentia privatorum, Principibus suspecta esse solet. *Erat*, inquit Tacit. lib. 3. Annal. de Pisone, *inter irritamenta invidiæ domus foro imminens festo ornatu, conviviumque & epulæ, & celebritate loci nihil occultum.* Idem 15. Annal. *Nero jubet prævenire conatus consulis; occupare velut arcem ejus, opprimere delectam juventutem. quia Vestinus imminentes foro ædes, decoraque servitia, & pari ætate habebat* Sic Lucas ille Pittus, qui adversus Petrum Medicæum postea conjuravit, Florentiæ ad Romanam portam, editiore in loco, ad effigiem munitæ arcis ingētem domum exstruxit, ut Cosimum magnificentiæ gloria superaret, & hac via ad principatum grassaretur. Ejusdem notæ est, ne quis in castris cespititium tribunal exstruat, vel ascendat, & ex eo verba faciat: quod erat proprium Principis, & ab eo missi Ducis, sive Imperatoris. Vopiscus in Probo: *Undique ab omnibus acclamatum est: Probe Auguste Dii te servent. Deinde concursus, & cespititium tribunal, appellatusq; Imperator.* Quare cum milites seditiosi cōgessissent cespites, adeoque tribunal exstruxissent: Blæsus vehementer eos objurgavit, ac veluti capitis reos, inquiens: *Mea potius cæde imbuite manus, leviore flagitio legatum interficietis, quam ab Imperatore descisctis.* & Suetonius refert inter portenta mortis Galbæ, quod obliti mini-

Splendida ædificia, & celebria.

Arx exstructa.

Cespititium tribunal.

ministri erant, adoptionis die milites allocuturo Castrensem *Cap. IX.* cellam, de more, pro tribunali ponere. Sic Commodus, patre mortuo, ad Imperium vocatus tribunal ascendit; vide Herodianum in Commodo. quod etjam notat Josephus in Archelai *Suppositio clypei vel scuti.* electione lib. 17. Antiq. cap. 12. Hisce adde Principis positionem in scuto aut clypeo. Niceph. lib. 2. *Postea autem Imperator dictus est sedens in clypeo, more recepto:* & Zonaras de quodam qui per seditionem electus erat καὶ ἐπὶ ἀσπίδος αὐτὸν μετέωρον ἄραντες, ἀναῤῥήσουσι βασιλέα. Idcirco factus Imperator, statim signum dabat *Signum dare Prætorianis.* Prætorianis militibus, idque proprium erat Principis. Tacit. *Annulus Aureus.* 1. Annal. *Defuncto Augusto, signum prætoriis cohortibus ut Imperator dederat.* Sic apud Curtium annulus aureus est indicium, sive signum traditi Imperii: & apud Imperatores Romanos, Fortunæ aureæ missio. *Fortuna aurea missio.*

Cap. IX.

Ne Coss. pecunias spargant. Ne quis regia vela suspendat. Principales vestes. Purpura, Inscriptio Purpurea. Insignia Imperii. τὰ τῆς ἀρχῆς ἐπίσημα. Excubiæ, arma, comitatus militum. Diadema, Sella, Crux.

Libet in hoc caput tumultuarie congerere, καὶ ὕστερον πρότερον, aliquot alia hujusce rei exempla. Nam illa constitutio Marciani, ne Consules pecunias spargant, C. de Coss. & non sparg. *Ne Coss. pecunias spargant.* ab his pec. quid aliud est, quam præsidium aliquod dominationis Regiæ: quod ex superioribus liquet. quam tamen legem Justinianus mitigavit; Leo vero in Novel. 94. prorsus abrogavit. *Ne quis privatos carceres habeat.* Eadem ferme fuit causa Constitutionis, qua cautum est, ne quis privatos carceres habeat, quippe quod id speciē quandam Imperii præ se ferebat: & Constitutio illa Honorii & Theodosii, ne *Ne quis titulos prædiis imponat.* quis privatus titulos prædiis suis, vel alienis imponat, vel regia *Regia vela.* vela suspendat: quāvis eo inprimis facit, ne quis nomine fisci loca aliena invaderet, tamē huc etjam spectat, ne quis hac ratione ad imperium repeteret. *Regiæ enim majestatis est*, ut ait Imper. l. 1. C.

ut ne-

Cap IXI. ut nemo privat. &c. *ut nostra tantum domus & patrimonia titulorum inscriptione legantur.* Ejusdem farinæ est Constitutio Valentin. C. de Vestib. holos. & aut. Ne quis vestes auratas getat ptæter Principem: ne quis Vellera sacro murice intingat: ne quis sericas vel holopurpuras vestes, & quibus Princeps utitur, vsurpet; quæ ut ait Imper. Theodos. in l. 4. C. eo*d. soli Principi, ejusque domui dicantur.* qua ratione identidem purpuræ nundinæ innumeris constitutionibus prohibitæ sunt. l. ult. d. tit. Unde qui Imperatores salutabant, dicebantur *sacram purpuram adorare.* l. 1. C. de App. præf. præt. Adeoque non licebat fucare purpuram, vel adulterino colote intingere. quod receptum est propter existimationem hominum; & ne facile rebellibus foret, Tyrannum, Imperatoria majestatis purpura vel vera, vel fucata, amicire, quod ex Marcellino constat, & l. 1. C. Quæ res ven. non possint: Quo nomine l. 1. C. Quæ res export. non deb. quædam ad barbaros transferri vetat, ne hi suavitate frugum inlecti impetum faciant in Romanum Principem. quæ prima fuit Gallorum in Italiam adventus causa, teste Livio. Idem Arcanum animadverto in Inscriptione Purpurea, quæ solius erat Imperatoris, ut est in l. 6. C. de divers. rescr. Ubi Imp. Leo *Hanc*, ait, *sacri incausti confectionem nulli sit licitũ aut cõcessum habere, aut à quocunque sperare: eo videlicet, qui hoc aggressus fuerit tyrannico spiritu, post prœscriptionem bonorum omnium, capitali pœna plectendo.* Hæc ille. Quinimo totus fere postremus liber Codicis nihil nisi hæc dominationis arcana continere mihi videtur, modo sint qui enucleent; quæ tamen longe aliter à plerisque intetpretibus accipiuntur. Insignia enim illa Imperii, sive vt Dion, τὰ τῆς ἀρχῆς ἐπίσημα, quid ni huc referas? quippe quæ soli Principi tribuebantur. Inde Vitellius filium suum designaturus heredem Imperii, cunctis fortunę principalis insignibus cinxit. Tac. 2 Histor. Quæ insignia idem Tac. notat 1. Annal. *Excubiæ*, inquit, *arma, cetera aulæ; miles in forum, miles in curiam comitabatur.* & Herodian. de Gordiano: *Sequebatur ipsum principalis pompa omnis, milites quicunque aderant; juvenesque urbani procera statura, ad eorum similitudinem qui Romæ Imperatorem comitantur; virga item laureata,* quo

Ne quis vestes auratas gerat præter principem.

Vestes sericæ.

Sacra purpura.

Inscriptio purpurea.

Fortunæ Principalis insignia.

quo insigni Principes à privatis dignoscuntur. Praeterea ignis de more praeferebatur, &c. Quibus accessit Diadema, corona, sceptrum, sella. Hinc Maro; *Et sellam regni trabeamque insignia nostri:* quam occupare capitale fuit; quod & de sella regum Persiae refert Curtius lib. 8. item crux. Hieronymus quam graphice? *Regum,* inquit, *purpuras, & ardentes diadematum gemmas, patibuli Salvatoris pictura condecorat:* quod jus postea solum Pontificem Romanum habuisse, memini legere. In quibus insignibus magna plerumque majestas quaedam posita fuit. Quocirca Flandri hortabantur Anglos, ut insignia Galliae usurparent, quo facto, putabant se liberari posse à juramento Gallo praestito. Froissardus. Qui enim insignia habet, imperium habet; nec ulla unquam, ut scribit Cujac. 20. obser. 37. insignium & imperii separatio fuit.

Cap. X. *Ne quis sella principali insideat.* *Ne quis cruc[e]m ferat in veste.*

CAP. X.

Ne mentio fiat heredis, duobus ad Imperium contendentibus & vivo Principe. Principes Juventutis, Augusti, Caesares. Reguli, Reges Romanorum, Delphinus, Infans. Σολοικισμὸς Galbae, Corrhois, aliorumque in nuncupando herede.

INterest Reipublicae, in principatu *ne successor in incerto sit,* ut cum Tacito loquar. At enimvero ipsi etjam Principi expedit, partim ut pluribus munimentis insistat, partim etjam ut aliorum spes cohibeantur. Quod & Plinius ait lib. Epist. 2. *Malim hoc potius tempore me patrem fieri, quo futurus essem & securus & felix:* idque vovet Paedo Augusto:

Et tibi succrescant Juvenes bis Caesare digni,
Et tradant porro Caesaris usque genus.

Augustus enim princeps sapientissimus, ut dominationē quam occupaverat, inter tot factionum conjurationumque fluctus retineret, adque posteritatem transmitteret, Cajum & Lucium nepotes à patre per aes & libram emtos in familiam Caesarum induxit: quibus defunctis, rursum Aggrippam Posthumum &

Cap. X.

Tiberium curiata lege adoptavit, eaque conditione, ut hic primum Germanicum atrogaret. Quæ vestigia ut multa alia, identidem instituit Tiberius, & Drusum adhuc summæ rei admovit, *ne si extra domum Augustam successor quæreretur, memoriæ Augusti nomenque Cæsarum in ludibria verteret.* Aliorum principum ac regum ex mpla sunt trecenta; inter quæ hoc recens est & illustre in Carolo V. qui vivus adhuc impetravit, vt filius suus Rex Romanorum crearetur, id est, heres Imperii. Qui enim olim dicebantur Principes Juventutis, sive, ut vertit Zonaras, προὔχοντες τῆς νεότητος *sive* διάδοχοι τῆς ἀρχῆς ut est apud Dionem; sive heredes & consortes Imperii, apud Sueton. sive Augusti & Cæsares apud Ammian. & Spartianum; sive ut est in veteri gl. Regulli sive Reguli, (Regullus inquit, υἱὸς βασιλέως) ii nunc sunt reges Romanorum, quemadmodum in Gallia Delphini, in Hispania Infantes, in Scotia Principes Scotiæ. Quæ uti regulariter ita se habent, ita si duo sint, vel plures, quibus spes est ad Imperium, satius est neutrum nuncupare, *ut sine periculo vivere possis*, uti eadem de re ait lex 77. §. 24. D. De legat. 2. Altero enim nuncupato, alterius spes præciditur, atq; ex desperatione temeritas & audacia additur. Sub Tiberio fuerunt Germanicus, & Drusus. Hic erat filius Principis, & pollebat amore patris: Germanicus vero progener Augusti, adoptatus à Tiberio, & jussu ejus qui Imperium dederat. Huc accedebat summus in eum favor populi ex patrui alienatione, postremo rerum gestarum gloria. quin etiam claritudine materni generis anteibat, avum M. Antonium, avunculum Augustum ferens: *contra Druso proavus eques Rom. Pomponius Atticus dedecere Claudiorum imagines videbatur*, ut commemorat Tacit. Quo tẽpore pro arcano dominationis sumo, ne mentio heredis fiat vivo adhuc Principe: Itaq; Tacitus de Tiberio, *eum judicium sustinuisse.* Quod enim alterum præoptabat ille, alterum vero populus, neminem populo ostẽdit; ne scilicet aut alterum firmando, suum abiiceret, aut hunc præferendo, studia popularium in se concitaret; ut sapienter hac de re disputat elegantissimus Messerus. Quam ob causam etiã hodie Turcicorum Imperatorum filii, non prius è custodia dimittũtur, quam mortuo

προὔχοντες τῆς νεότητος, διάδοχοι τῆς ἀρχῆς.

Cæsares.

Reges Romanorum.

Duobus ad Imperium contendentibus sustinendum est iudicium.

tuo Principe. Qua in re turpissime erravit Galba, adeoque in administratione Imperii magnum, ut ita loquar, solœcismum fecit. Pisonem enim nominavit, non ante abjecto Ottone, quæ res Ottonem animavit atq; incendit adversus utrumque. Similiter Corrhoes ille II. cum duo essent quibus spes ad Imperium erat, Syroes & Medarsa, temere rejecto Syroe, Medarsæ regnum tradidit; quæ res utriq;, & Corrhoi & Medarsæ, occasio fuit interitus. Quanto prudentius Augustus, antequam Cajum & Lucium ad spem imperii eveheret, Tiberium ablegavit Rhodum, & destinato Tiberio, Agrippam Posthumum in exilium ejecit. neq; Tiberius prius Drusum nominavit, quam comperta morte Germanici. Sic Theseus, ut scribit Pausanias, cum Phędram vxorem duxisset, liberosque procreasset, Hyppolitum, à quo merito sibi timebat, ad Pytheum amandavit. Et Philippus rex Macedoniæ duos habebat liberos, Demetrium & Perseum: utriq; erant suæ causæ, & favor suus. Perseus ætate major, sed ex pellice natus; Demetrius ex justis nuptiis, sed minor. Quare, presso primum Demetrio, pater Perseum regem declaravit. Et rex Ptolomęus, quod filium minorem præ omnibus amaret, primum reliquorum spem clanculum fregit, postea vero populo persuasit, ut suffragarentur minori: quo factum est, ut scribit Justinus, *ut populi non minor favor fuerit in accipiendo, quam regis in tradendo.* Idque non nescivit Elisabetha regina Angliæ, adeoque lege cavit, ne quis, sub pœna capitis, mentionem faceret heredis regni: dicēs, sibi ante mortem non esse fodiendum sepulcrum. Rationem reddidit Tiberius Macroni, *Orientem ab eo Solem adorari, occidentem deseri:* adeoque teste Tacit. 1. Histor. *suspectus semper invisusque dominanti est, quisquis proximus destinatur.*

Cap. XI. Galbæ imprudentia in nominando Pisone nondum abiecto Ottone.

Cautio in nominando successore Imperii.

C A P. XI.

Ne quis summam rei gestæ ad se trahat: militiæ auspicia & gloriam propriam esse summi Principis. Falsi triumphi.

HUjuscemodi dominationis arcana, uti salutem regis vel Principis respiciunt, ita inprimis efficiunt ut salva maneat

Cap. XI. ejus majestas & autoritas. Quo nomine ipsi, legatis etjam in bellum missis omnia dirigunt; mittendo milites, arma, pecuniam, commeatum, substituendo duces, centuriores; & revocando, ut de Justiniano refert Procopius, hanc nimirum ob causam, ut gloria rerum gestarum penes ipsos remaneat. Id vult Poeta Lyricus ad August.

Auspicia apud solum Principem.

Te copias, te consilium, & tuos
Præbente divos.

Et Alexander apud Curt lib. 6. *Quorum alia ductu meo, alia imperio auspicioque perdomui.* Et eodem libro Curt. *Craterus*, inquit, *omnibus præparatis, regis exspectabat adventum, captæ urbis titulo, sicut par est, cedens.* Hinc Tacit. de Tib. *Bellica Germanici gloria angebatur.* & alibi de Ottone. *Læto Ottone, & gloriam in se trahente, tanquam & ipse felix bello, & suis ducibus suisque exercitibus Rempub. auxisset.* Ubi enim rerum autores rei gestæ famam ad se trahunt, & principis majestatem existimationemque opprimũt, & hac militari gloria facile ad Imperium contendunt. Quare est hoc arcanum dominationis Regiæ, ne quis alius præter Principem famam gloriamque rei gestæ ad se trahat. Itaque de Silio illo, qui ingentes exercitus septem annos moderatus fuerat, cum immodice jactasset, suum militem in obsequio duravisse, cum alii ad seditiones prolaberentur, neque mansurum Tiberio Imperium, si iis quoque legionibus cupido novandi fuisset, ita Tacitus: *destrui per hæc fortunã suam Cæsar, imparemq; tanto merito rebatur.* Quo prudentius Mecænas, de quo Pedo,

Majus erat potuisse tamen, nec velle triumphos,
Major res magnis abstinuisse fuit.

Et Agricola ille, teste Tacito *nunquam in suam famam gestis exultavit, ad autorem & ducem, ut minister, fortunam referebat.* Unde Curtius lib. 6. *Alexander*, inquit, *hostes vinci voluerat, Antipatrum vicisse, re tacitus quidem indignabatur, suæ demtum gloriæ existimans, quicquid cessisset alienæ.* Quare Germanicus debellatis Germanis congeriem armorum struxit, superbo cum titulo, de se nihil addidit, metu invidiæ, an ratus cõscientiam facti satis esse. & de Alberto Comite Tirolensi Gunterus pulcre.

Aliis

Aliis magni reputantibus, ipse Cap. XII.

Negligit, & modico factum metitur honore:

Quo etiam respexit Constantius, qui, teste Ammiano lib. 16. edictis testatus est, se cum gestis non adfuisset, & dimicasse & vicisse. Sic Domitianus, more quamvis ridiculo & inepto, sed autoritatis conservandæ spe falsos triumphos egit. Quod tamen crimen grave erat, & olim appellatum fuit crimen falsæ pugnæ. De Domitiani falso triumpho, & Agricolæ victoria ita Tacitus: *Inerat*, inquit, *conscientia derisui, fuisse nuper falsum è Germania triumphum, emtis per commercia, quorum habitus & crines in captivorum speciem formarentur; at nunc veram magnamque victoriam tot millib. hostium cæsis ingenti fama celebrari; id sibi maxime formidolosum, privati hominis supra Principis attolli: frustra studia fori & civilium artium decus in silentium acta, si militarē gloriam alius occuparet, & cetera utcunque facilius dissimulari, ducis boni Imperatoriam virtutem esse.* Hæc ille. Militaris enim gloria propria est, vel esse debet, summi Principis.

Crimen falsi triumphi.

CAP. XII.

Majestas in Principe: Ne quis effigiem alterius magis colat, quam Principis. Ut pro Principe solo vota fiant. Ne quis privata sacra habeat, aut novos Deos. Ne quis quempiam de salute Principis consulat, neu rogatus respondeat.

PRope abfuit, quod abominandum est, olim imperatoria majestas à divina. Unde Imperatoribus effigies, statuæ, templa statuebantur. Hinc signa, nomina atque imagines eorum in vexillis & scutis. Quare cum Vitellius de imperio periclitaretur, Tacitus scribit 3. Histor. primores, Cassiorum nomen, atq; imagines Vitellii amolitos fuisse. Qui honor postea Christo habitus: quo respexit Prudentius,

Imperatorum effigies & nomina in vexillis.

Christus purpureum gemmato textus in auro
Signabat labarum, clypeorum insignia Christus
Scripserat.

Cap. XII. Hinc qui alterius effigiem plus quam Principis coluisse dicebatur, contumaciæ, imo læsæ majestatis reus fiebat. quod crimen Marcello intentatum est, quod ejus statua altius quam Cæsaris sita esset. & Lucius Ennius ejusdē majestatis postulatus est, quod effigiem Principis promiscuum ad usum argēti vertisset. Et cum pop. Romanus effigiem Agrippinæ ac Neronis gerens circumstetisset curiam, *Tiberius criminatus est, nihil reliquum esse, nisi ut caperent ferrum, & quorum imagines pro vexillis secuti forent, duces Imperatoresque deligerent.* nam & Ducum imagines in vexillis conspiciebantur. Ac tamen Tiberius Syriacis Legionibus munera dedit, quod solæ nullam Sejani imaginem inter signa coluissent. Sic Pontifices, cum pro incolumitate Principis vota susciperent, & Neronem quoq; & Drusum iisdem diis commendarent, Tiberius impatienter doluit æquari adolescentes senectæ suæ, adeoque ægre illis hoc condonavit. Refero hoc ad arcanum dominationis: tum quod pro solius Principis salute vota concipiebantur, l. 1. C. de oblat. Vot. & Plin. in Paneg. *Unum omnium votum est salus Principis:* tum etiam quod hac ratione majestas Imperatoris aliorum dignitate adæquabatur. Ceterum Imperatores id inprimis studebant, ut non tantum fortes essent & existimarentur, verum etiam sancti ac venerabiles, quod nihil animos plebis magis percellit quam religio: quod Curtius de Persis testatur lib. 8. *Persas prudenter reges suos inter Deos colere, Majestatis enim imperii, salutis esse tutelam.* Unde illud Pauli, *Dico dii estis.* Quo nomine Imperatores Rom. etiam Christiani, se æternos, sanctos, divinos appellabant, ut in l. 2. C. de Fabric. *Qui adorent Fabricenses nostram æternitatem*; & passim. quam tamen hyperbolen Ammianus Marcel. non immerito irridet, & alij detestantur. Unde qui per Principem Romanum pejerabat, fustibus cædebatur, l. si duo. §. vlt. D. de jurejur. & Tiber. apud Tac. Jusjurandum per Principem, perinde æstimandum esse ac si Jovem fefellisset. Quam etiam ob causam nemini fere licuit præter Principē, privata sacra habere, aut novos Deos facere: ut ex Suetonio colligo, & Callisthenes apud Curtium libro octavo: *Scilicet ego & tu, Cleo, deos fecimus?* & de Alcibiade

Pro solius Principis incolumitate vota.

Principes dii, Sancti, Æterni.

Æmil.

Æmil.Prob. *Aspergebatur etiam infamia, quod in domo sua facere mysteria dicebatur, quod nefas erat more Atheniensium; idque non ad religionem, sed ad conjurationem pertinere arbitrabatur.* Itaque soli Principes in Larario suo colebant Fortunam, tanquam habitatricem indigenam & auctricem Imperii Romani: Simili etiam ratione nemini licuit, alium de salute Principis, vel Reipublicæ consulere, Firmicus. *Cave*, inquit, *ne quando de statu Reip. vel de vita Romani Imperatoris aliquid interrogatus respondeas.* & Tertull.35.Apolog. *Cui opus est perscrutari super Cæsaris salute, nisi à quo aliquid adversus illam cogitatur, vel optatur, aut post illam speratur, aut sustinetur?*

Cap. XIII. *Ne quis privata sacra habeat, aut novos Deos asciscat.* *Ne de salute Principis consilia fiant.*

Cap. XIII.

Ne quis Magicam artē faciat. Mathematici. Chaldæi. Ne quis nisi apud regem vaticinia edat. Ne quis cum exule conversetur. Conventus & conciliabula in principatu.

Multi namque ad Imperium contenderunt, vel hoc solum prætextu quod fato sibi deberi arbitrati sunt: veluti Lentulus, qui destinatum familiæ suæ regnum ex Sibyllinis versibus vaticinatus est. Et de Telepho quodam Suetonius in Aug. *Ad extremum*, inquit, *Telephus quasi debita sibi fato dominatione, & Augustum & senatum aggressus est:* ut reliquos innumeros omittam. Quæ res Imperatores impulit, ut divinandi artem damnabilē fecerint l.6. C. de mal. Et olim prohibita fuit interdictione ignis & aquæ, ut constat ex Ulpian. fragmentis; postea pœna capitis punita: quippe *quæ ipsam pulsat propemodum Majestatem*, ut ait l.7. C. eodem. Dicebantur autem Mathematici qui futura prædicebant; Unde Juvenal. *Nota Mathematicis genesis tua.* Non enim intelligo veram illam & genuinam Mathematicam, quam teste Dioclet. discere atq; exercere publice interest, quæve permultum confert ad ædificandas urbes, propugnacula exstruenda vel oppugnanda, unde Philo appellat ἀρχὴν καὶ μητρόπολιν omnium scientiarum: sed illam artem Magicam quam Curtius *Vanissimi cujusque ludibrium esse* ait, & de qua Tacit. 12. annal.

Ars divinandi periculosa in principatu.

molitur

Cap. XIII. *molitur crimina & accusatorem qui objiceret Chaldæos, magos, interrogatumque Apollinis Clarii simulacrum super nuptiis Imperatoris.* & alibi: *Scribonianus in exilium agitur, quasi finem Principis per Chaldæos scrutaretur.* item, *Mathematici, genus hominum potentibus infidum, sperantibus fallax, quod in civitate nostra & vetabitur semper, & retinebitur.* Unde Domitianus Pomposianum interfecit, *quod imperatoriam genesin habere vulgo ferebatur.* Quo etiam modo Tiberius Aruspices secreto ac sine testibus consuli vetuit, Sueton. in Tib. Sic in regno Macedonico non licuit, nisi apud regem, vaticinia profiteri: Illud est quod Alexander Aristandrum increpat: *Non rex*, inquit, *sed privatus sum: sacrificium ut faceres mandavi, quid eo protenderetur, cur apud alium quam apud me professus es? Eriginus arcana & secreta, te prodente cognovit.* Curt. lib. 7. Ab hisce artibus etiam sibi timere dicuntur Turcici Impp. veluti est nobilis illa prædictio, fore, ut ex Transsylvaniæ rupibus prodeat Princeps, qui ad nihilum redigat Ottomanicum Imperium. Cui simile est illud responsum Aruspicum apud Vopiscum in Floriano. Hinc etiam periculosum erat cum ejusmodi versari; quemadmodum etiam nefas fuit cum exule diu multumque esse: de quo Plinius in Epist. quadam: *Equidem cum essent Philosophi ab urbe summoti, fui apud illum in suburbano, & quo notabilius hoc periculosiusque esset fui Prætor, pecuniam etiam dedi; &c.* Ideo Sejano accusato majestatis, nonnulli qui una cum eo consederant, surrexerunt, Dion 58. Quam etiam ob causam Mecænas ille Augustum docuit, quam perniciosa sint in principatu conventus & conciliabula: idque Tacit. notat in rebellione Galliarum: *Igitur*, inquit, *per conciliabula & cœtus seditiosa disserebant.* Unde Senatusconsultis & Constitutionibus Principum prohibiti sunt. tit. D. de colleg. & corporib. & tit. 53. Feud. libro secundo, §. Conventicula. Quod sic reddit Poeta Augustus libro octavo:

Magi.

Ne quis apud alium quã regem vaticinia profiteatur.

Ne quis cum exule diu multumque sit.

Conventus Principibus formidolosi.

Non conventiculum, vel conspiratio fiat,
Sine sodalitii, seu juncti sanguinis astu.

CAP.

CAP. XIV. *Cap. XIV.*

Præsidiis se munire, armatum, loricatum esse. Nimia securitas Cæsaris, καὶ ἀπυδευσία in dimittendis Prætorianis militibus. Regalis corporis custodiæ.

Sicut jus armorum minime privato competit, ita contra Princeps se armis, contra factiosorum hominum insidias, munire debet. Nam ut ait Livius lib. 2. *parum tuta est sine viribus Majestas.* Ideo Romulus trecentos armatos ad custodiam corporis, quos Celeres appellavit, non in bello solum, sed etiam in pace habuit. idem sedulo Livia Augustum monuit, ut sui corporis custodiam exquisitissimam institueret: & Mecænas ad eundem: *Suadeo*, inquit, *ut duos præstantissimos ex equitibus, qui præsidio præsint, sumas, ut sint qui tui custodiam gerant.* Non enim audio illos qui hoc plus quam tyrannicum esse existimant. Enimvero horum arcanorum usus, vel ipso Aristot. teste, non tam est in tranquilla & pacata Republ. quam in turbulenta ac seditiosa. Ac multum à tyrannide differt dominatio; illa suum commodum spectat, hæc & suum & civium; illa per scelera occupatur, hæc violenter quidem, sed vi ac jure belli; illa armis munita est ad perniciem civium, hæc ad subsidium & custodiam sui. Quare recte Augustus, quod lorica sub veste munitus ferroque cinctus in curiam ivit: recte Tiberius, quod in funere Augusti præsidia disposuit, utut irrisus fuit à populo: quos secutus Cosinus Mediceus occupato imperio Florentino, non nisi armatus & cum manu militari in senatum venit. Quin etiam Masinissa ille parum hominibus credens, canibus salutem suam vallavit, teste Val. Max. Quænam enim, per fortunam Principum, alia causa fuit tam inopinæ & festinatæ C. Julij Cæsaris necis, quam quod neglexit excubias, prætorianosque milites dimisit firmissimum corporis regalis robur? Quare in quo Syllam increpat, quod Dictaturam deposuerat, eum literas nescivisse; in eo multo magis objurgandus est Cæsar ipse, quod, non deposita Dictatura, prætorianos tamen milites dimisit. *principatus enim armis*

Celeres Romuli.

Dominatio differt à Tyrannide.

Augustus loricatus.

Cosmus armatus in senatum tum ivit.

Ἀπυδευσία Iul. Cæsaris, in dimittenda prætoria cohorte.

O *quasi-*

Cap. XV. *quæstus*, ut monuerunt eum Pansa & Hirtius apud Paterc. *armis tenendus erat*: quo nomine eum merito Anglicus scriptor Henricus Savilis solæcum appellat & pessimum Grammaticum. Vere Tragicus in Hercule furente,

Quod civibus tenere te invitis scias,
Strictus tuetur ensis.

Custodia regalis corporis. Quare quod Augustus & Tiberius Germanorum custodia usi sunt, Galba Euocatorum, Caligula Batavorum, Antoninus Germanorum equitum, atque alii aliorum; ideo & se securos reddiderunt à sceleribus civium, & nefariis hominibus terrorem incusserunt. Quam etiam ob causam antiquissimi reges, ut est apud Xenoph. & Justinum, circa se habebãt gustatores, qui temperabant, sive prægustabant potum propter periculum veneni. Qui mos regius adhuc hodie in usu est. Ceterum stationem militum Suetonius vocat *vim Dominationis*: *Statione*, inquit, *militum, hoc est vi & specie Dominationis assumta*: & Nævius *Regalis corporis custodias appellat*.

CAP. XV.

Non omittere sedem Imperii, id est, caput rerum: & discutiuntur rationes propter quas Tiberius, Antoninus, Justinianus, Carolus rex Galliæ, Ammurates, ab urbe non discesserint. Imperatoriæ Majestatis est, præcise agere. Gallorum imprudentia in deserendo Mediolano.

Sedes Imperii. ROma, ut dictum est, erat sedes Imperii Romani, & caput rerum, de qua Romulus ille apud Livium lib. I. *Abi nuncia*, inquit, *Romanis, cælestes ita velle, ut mea Roma caput orbis terrarum sit*. Quo circa non facile eam deserebant Principes Romani. De Augusto Sueton. *Non diu*, inquit, *urbem reliquit*: alibi: *Biennio continuo post adeptum Imperium pedem porta non extulit*. Idem fecit Tiberius: Exorta enim seditione in Illyrico, vulgus incusare Tiberium, ire ipsum, & opponere majestatem Imperatoriam debere: verum immotum adversus eos sermones fixumque

xumque Tiberio fuit, non omittere caput, neque se remque publicam in casum dare. Referas hoc identidem meo periculo ad arcana Dominationis: Ac quidem rationes non erant de nihilo, imo gravissimæ; quamvis Tiberius alium prætextum excogitavit, magnitudinem Imperii extollens. Primo, quod urbs erat caput rerum, unde in omnia regimen, ut ait Tacit. 2. annal. *Neque decorum*, inquit alibi, *Principibus si una alterave civitas turbet, omissa urbe, unde in omnia regimen, &c.* Deinde, ne se & Rempubl. in discrimen conjiceret malùit enim vulpecula sedem Imperii premere, quam absens Rempublicam adeoque Dominationem suam conjuratorum insidiis obnoxiam facere. III. Quia si ivisset, aut utrique exercitui, tam in Illyrico quam in Germania, satisfactū oportuisset, aut neutri, aut alterutri. Si utrique, futurum hoc erat contra salutem Reipublicæ, quę tantis oneribus erat impar: si neutri, metuebat ab utroque, ne sibi vim intentarent, & quod ultro nequissent, necessitate exprimerent. ideo Tacit. 1. annal. *Periculosa severitas, flagitiosa largitio, seu nihil militi, seu omnia concederentur, in ancipiti Republ.* si alterutri, atque ita hunc exercitum alteri prætulisset, periculum erat, ne postpositi hac contumelia incenderentur. IV. Itaque consultius erat filios mitti, Imperatoria majestate salva, *cujus ex longinquo major est reverentia*: & ut Cæsar ait, *omnia plerumque quæ absunt, vehementius hominum mentes perturbant*: & Livius libro 35. *continuus aspectus minus verendos magnos homines ipsa satietate facit.* V. Legatis licebat perplexe agere, & Senatus arbitrium prætendere, quædam etiam ad Imperatorem rejicere: at imperatoriæ majestatis est, præcise omnia agere, & ad punctum, hoc est, ut Alciatus interpretatur, sine tectorio aliquo & sermonis involucro; vel ut Cicero libro octavo ad Attic. sine ulla exceptione. Ideo Tacitus de Druso, eum arbitrium Senatus & patris prætendisse. VI. Si milites resistant Germanico & Druso, mitigari & infringi posse; se vero, id est, imperatoria majestate læsa, quodnam subsidium sperarent? Idem factitarunt Antoninus, Justinianus, Carolus ille rex Galliæ, Ammurates, aliique. Antoninus hanc causam asseruit, quod provincialib. comitatus

Cap. XV.

Rationes quæ Tiberium detinuerunt.

Imperatoriæ Majestatis est præcise agere.

Cap. XVII. *manus nostra rapiunt, quam cōtinent.* Hæc eleganter Curtius. Taceo nunc singularem justitiam & patientiā Augusti, quippe qui nulli, teste Suetonio, bellū intulit, nisi justis de causis; prætereo etjam illud quod legati apud Procopium dicebant, ideo geri bellum, ut pax videatur quæsita: de quo suo consilio ipse Augustus magnifice loquitur apud Julianum in Cæsaribus. *Bellis vero civilibus sæpenumero in extremum discrimen adductam rem Romanam sic composui, firmaviq;. Non enim, immoderatis cupiditatibus morem gerens, omnia undiq; parare, & dominio ejus adjungere suscepi, sed duos Imperio nostro limites, tanquam à natura datos, Istrum & Euphratem statui. Deinde domitis Thracibus & Scythis, non bellum aliud ex alio sum cōmentatus, sed in Juris descriptione, & eorum quæ bellis civilibus depravata erant correctione incubui:* & quæ sequuntur. Intererat nimirum Reipubl. ægræ & sauciæ quiescere, *ne,* ut ait Florus, *vulnera curatione ipsa rescinderentur:* quod in Tiberio etjam laudavit prudens scriptor, *eum proferēdi Imperii incuriosum fuisse.* Quam etjam causam Florus lib. I. facit conjurationis Catilinariæ, *quod in extremis mundi finibus arma Romana peregrinabantur:* & Saluſt. *In Italia,* inquit, *nullus exercitus, Cn. Pompejus in extremis terris bellum gerebat.* Porro Claudius recte & ex dignitate Reipubl. Britanniam, & Trajanus Arabiam Imperio adjunxit, quippe quibus temporibus jam tum Respubl. convaluerat. Quare quod Justinus de Mithridate scribit, eum, cum ad administrationem regni accessisset, non de regendo, sed de augendo regno cogitasse, facilius fuit Mithridati, occupato tranquillo Imperio: ac tamen à reditu veneno periclitatus est. Justin. lib. 37. Quomodo etjam intelligendum est illud de Friderico Barbarossa, *Credens hoc perdere tempus,*

Quo nihil adjectum regni proventibus esset.

πολιτικὴ ἀρετὴ Augusti.

Occulta causa conjurationis Catilinariæ.

CAP. XVII.

Ne quis impune Principem, etjam hostem, interficiat. Ut acta priorum Principum conserventur, etjam Tyrannorum. Ne facile princeps supplicio afficiatur.

Cum

Cum reverentia civium erga Principes; tum etjam ipsius principis salus in eo posita est, ne facile aliquis regii vel principalis sanguinis interficiatur; imo etjam ne cædes principis, quantumvis hostis, impunita maneat; quod Laurentius ille Mediceus dixit, se nolle committere, ut opinio hæc in animos hominum illabatur, regium, sive principalem sanguinem licere effundere. Qui enim Princeps Principem interficit, exemplum dat sui interficiendi, suumque ipsius latus denudat. Ideo sanctus David: *Occidi*, inquit, *eum, qui nuncio allato de morte Sauli, præmium sibi dari postulabat; quanto magis homines impios, qui interfecerunt virum justum in domo sua & lecto dormientem?* Eodem consilio Augustus percussores Cæsaris intra triennium ultus est: quod eleganter Guntherus:

Cap. XVII. Non facile Principalem sanguinem fundere.

Sic Augustorum primus summusque Monarches
Eximiusque nepos, crudelia Cæsaris olim,
Hostibus extinctis, pius ac fortissimus ultor,
Protinus accepto diademate fata piavit.

Et Severus Imp. Pertinacis interfectores capitali pœna damnavit: *quod factum*, teste Herodia. *incredibilem illi tum gloriam attulit, tum etjam diutissime imperandi securitatem.* Sic Domitianus Neronis libertum, quod Neroni petenti jugulum opem tulisset, ad supplicium traxit. Unde acer scriptor: *Ultor est*, inquit, *quisquis successit.* Ideo Vitellius interfectores Galbæ, quantumuis hostis, omnes conquiri & interfici jussit: *non*, ut ait Tacitus, *honore Galbæ, sed tradito Principibus more, munimentum in præsens, in posterum ultionem.* Cujus rei rationem præclare exposuit Alexandro Darius à Besso letaliter vulneratus: *exempli, communemque omnium regum esse causam, quam negligere illi indecorum esse & periculosum, quippe cum in altero justitia ejus, in altero etjam utilitatis causa versetur.* Recte ait communem causam esse; sic apud Senecam Amphyt. increpatus à Lyco, quod Jovem mentiretur patrem Herculis; respondit: *Communis ista pluribus causa est deis.* Quæ etjam ratio videtur, propter quam Nero Pilato caput amputari jussit, quod Christum regem Judæorum supplicio afficere non dubitasset, si Suidæ credendum est. Sic

Exempli, communemque regum causam esse. ulcisci cadem Principis.

Baja-

Cap. XII. Hinc qui alterius effigiem plus quam Principis coluisse dicebatur, contumaciæ, imo læsæ majestatis reus fiebat. quod crimen Marcello intentatum est, quod ejus statua altius quam Cæsaris sita esset. & Lucius Ennius ejusdē majestatis postulatus est, quod effigiem Principis promiscuum ad usum argēti vertisset. Et cum pop. Romanus effigiem Agrippinæ ac Neronis gerens circumstetisset curiam, *Tiberius criminatus est, nihil reliquum esse, nisi ut caperent ferrum, & quorum imagines pro vexillis secuti forent, duces Imperatoresque deligerent.* nam & Ducum imagines in vexillis conspiciebantur. Ac tamen Tiberius Syriacis Legionibus munera dedit, quod solæ nullam Sejani imaginem inter signa coluissent. Sic Pontifices, cum pro incolumitate Principis vota susciperent, & Neronem quoq; & Drusum iisdem diis commendarent, Tiberius impatienter doluit æquari adolescentes senectæ suæ, adeoque ægre illis hoc condonavit. Refero hoc ad arcanum dominationis: tum quod pro solius Principis salute vota concipiebantur, l. 1. C. de oblat. Vot. & Plin. in Paneg. *Unum omnium votum est salus Principis:* tum etiam quod hac ratione majestas Imperatoris aliorum dignitate adæquabatur. Ceterum Imperatores id inprimis studebant, ut non tantum fortes essent & existimarentur, verum etiam sancti ac venerabiles, quod nihil animos plebis magis percellit quam religio: quod Curtius de Persis testatur lib. 8. *Persas prudenter reges suos inter Deos colere, Majestatis enim imperii, salutis esse tutelam.* Unde illud Pauli, *Dico dii estis.* Quo nomine Imperatores Rom. etiam Christiani, se æternos, sanctos, divinos appellabant, ut in l. 2. C. de Fabric. *Qui adorent Fabricenses nostram æternitatem*; & passim. quam tamen hyperbolen Ammianus Marcel. non immerito irridet, & alij detestantur. Unde qui per Principem Romanum pejerabat, fustibus cædebatur, l. si duo. §. vlt. D. de jurejur. & Tiber. apud Tac. Jusjurandum per Principem, perinde æstimandum esse ac si Jovem fefellisset. Quam etiam ob causam nemini fere licuit præter Principē, privata sacra habere, aut novos Deos facere: ut ex Suetonio colligo, & Callisthenes apud Curtium libro octavo: *Scilicet ego & tu, Cleo, deos fecimus?* & de Alcibiade

Pro solius Principis incolumitate vota.

Principes dii, Sancti, Æterni.

Æmil.Prob. *Aspergebatur etiam infamia, quod in domo sua facere mysteria dicebatur, quod nefas erat more Atheniensium; idque non ad religionem, sed ad conjurationem pertinere arbitrabatur.* Itaque soli Principes in Larario suo colebant Fortunam, tanquam habitatricem indigenam & auctricem Imperii Romani: Simili etiam ratione nemini licuit, alium de salute Principis, vel Reipublicæ consulere, Firmicus. *Cave*, inquit, *ne quando de statu Resp. vel de vita Romani Imperatoris aliquid interrogatus respondeas.* & Tertull.35. Apolog. *Cui opus est perscrutari super Cæsaris salute, nisi à quo aliquid adversus illam cogitatur, vel optatur, aut post illam speratur, aut sustinetur?*

Cap. XIII. *Ne quis privata sacra habeat, aut novos Deos asciscat.*

Ne de salute Principis consilia fiant.

CAP. XIII.

Ne quis Magicam artē faciat. Mathematici. Chaldæi. Ne quis nisi apud regem vaticinia edat. Ne quis cum exule conversetur. Conventus & conciliabula in principatu.

MUlti namque ad Imperium contenderunt, vel hoc solum prætextu quod fato sibi deberi arbitrati sunt: veluti Lentulus, qui destinatum familiæ suæ regnum ex Sibyllinis versibus vaticinatus est. Et de Telepho quodam Suetonius in Aug. *Ad extremum*, inquit, *Telephus quasi debita sibi fato dominatione, & Augustum & senatum aggressus est:* ut reliquos innumeros omittam. Quæ res Imperatores impulit, ut divinandi artem damnabilē fecerint l.6. C. de mal. Et olim prohibita fuit interdictione ignis & aquæ, ut constat ex Ulpian. fragmentis; postea pœna capitis punita: quippe *quæ ipsam pulsat propemodum Majestatem*, ut ait l.7. C. eodem. Dicebantur autem Mathematici qui futura prædicebant; Unde Juvenal. *Nota Mathematicis genesis tua.* Non enim intelligo veram illam & genuinam Mathematicam, quam teste Dioclet. discere atq; exercere publice interest, quæve permultum confert ad ædificandas urbes, propugnacula exstruenda vel oppugnanda, unde Philo appellat ἀρχὴν καὶ μητρόπολιν omnium scientiarum: sed illam artem Magicam quam Curtius *Vanissimi cujusque ludibrium esse* ait, & de qua Tacit. 12. annal.

Ars divinandi periculosa in principatu.

molitur

Cap. XIII. *molitur crimina & accusatorem qui objiceret Chaldaos, magos, interrogatumque Apollinis Clarii simulacrum super nuptiis Imperatoris.* & alibi: *Scribonianus in exilium agitur, quasi finem Principis per Chaldaos scrutaretur.* item, *Mathematici, genus hominum potentibus infidum, sperantibus fallax, quod in civitate nostra & vetabitur semper, & retinebitur.* Unde Domitianus Pomposianum interfecit, *quod imperatoriam genesin habere vulgo ferebatur.* Quo etiam modo Tiberius Aruspices secreto ac sine testibus consuli vetuit, Sueton. in Tib. Sic in regno Macedonico non licuit, nisi apud regem, vaticinia profiteri: Illud est quod Alexander Aristandrum increpat: *Non rex, inquit, sed privatus sum: sacrificium ut faceres mandavi, quid eo protenderetur, cur apud alium quam apud me professus es? Erigius arcana & secreta, te prodente cognovit.* Curt. lib. 7. Ab hisce artibus etiam sibi timere dicuntur Turcici Impp. veluti est nobilis illa prædictio, fore, ut ex Transsylvaniæ rupibus prodeat Princeps, qui ad nihilum redigat Ottomanicum Imperium. Cui simile est illud responsum Aruspicum apud Vopiscum in Floriano. Hinc etiam periculosum erat cum ejusmodi versari; quemadmodum etiam nefas fuit cum exule diu multumque esse: de quo Plinius in Epist. quadam: *Equidem cum essent Philosophi ab urbe summoti, fui apud illum in suburbano, & quo notabilius hoc periculosiusque esset, fui Prætor, pecuniam etiam dedi; &c.* Ideo Sejano accusato majestatis, nonnulli qui una cum eo consederant, surrexerunt, Dion 58. Quam etiam ob causam Mecænas ille Augustum docuit, quam perniciosa sint in principatu conventus & conciliabula: idque Tacit. notat in rebellione Galliarum: *Igitur, inquit, per conciliabula & cœtus seditiosa disserebant.* Unde Senatusconsultis & Constitutionibus Principum prohibiti sunt. tit. D. de colleg. & corporib. & tit. 53. Feud. libro secundo, §. Conventicula. Quod sic reddit Poeta Augustus libro octavo:

Magi.

Ne quis apud alium quã regem vaticinia profiteatur.

Ne quis cum exule diu multumque sit.

Conventus Principibus formidolosi.

Non conventiculum, vel conspiratio fiat,
Sine sodalitii, seu juncti sanguinis astu.

CAP.

CAP. XIV.

Præsidiis se munire, armatum, loricatum esse. Nimia securitas Cæsaris, καὶ ἀπαιδευσία in dimittendis Prætorianis militibus. Regalis corporis custodiæ.

SIcut jus armorum minime privato competit, ita contra Princeps se armis, contra factiosorum hominum insidias, munire debet. Nam ut ait Livius lib. 2. *parum tuta est sine viribus Majestas.* Ideo Romulus trecentos armatos ad custodiam corporis, quos Celeres appellavit, non in bello solum, sed etiam in pace habuit. idem sedulo Livia Augustum monuit, ut sui corporis custodiam exquisitissimam institueret: & Mecænas ad eundem: *Suadeo*, inquit, *ut duos præstantissimos ex equitibus, qui præsidio præsint, sumas, ut sint qui tui custodiam gerant.* Non enim audio illos qui hoc plus quam tyrannicum esse existimant. Enimvero horum arcanorum usus, vel ipso Aristot. teste, non tam est in tranquilla & pacata Republ. quam in turbulenta ac seditiosa. Ac multum à tyrannide differt dominatio; illa suum commodum spectat, hæc & suum & civium; illa per scelera occupatur, hæc violenter quidem, sed vi ac jure belli; illa armis munita est ad perniciem civium, hæc ad subsidium & custodiam sui. Quare recte Augustus, quod lorica sub veste munitus ferroque cinctus in curiam ivit: recte Tiberius, quod in funere Augusti præsidia disposuit, utut irrisus fuit à populo: quos secutus Cosmus Mediceus occupato imperio Florentino, non nisi armatus & cum manu militari in senatum venit. Quin etiam Masinissa ille parum hominibus credens, canibus salutem suam vallavit, teste Val. Max. Quænam enim, per fortunam Principum, alia causa fuit tam inopinæ & festinatæ C. Julij Cæsaris necis, quam quod neglexit excubias, prætorianosque milites dimisit firmissimum corporis regalis robur? Quare in quo Syllam increpat, quod Dictaturam deposuerat, eum literas nescivisse; in eo multo magis objurgandus est Cæsar ipse, quod, non deposita Dictatura, prætorianos tamen milites dimisit. *principatus enim armis*

Celeres Romuli.

Dominatio differt à Tyrannide.

Augustus loricatus.

Cosmus armatus in senatum ivit.

Ἀπαιδευσία Iul. Cæsaris, in dimittenda prætoria cohorte.

O *quasi-*

Cap. XV. *quæsitus*, ut monuerunt eum Pansa & Hirtius apud Paterc. *armis tenendus erat*: quo nomine eum merito Anglicus scriptor Henricus Savilis solæcum appellat & pessimum Grammaticum. Vere Tragicus in Hercule furente,

Quod civibus tenere te invitis scias,
Strictus tuetur ensis.

Custodia regalis corporis. Quare quod Augustus & Tiberius Germanorum custodia usi sunt, Galba Euocatorum, Caligula Batavorum, Antoninus Germanorum equitum, atque alii aliorum; ideo & se securos reddiderunt à sceleribus civium, & nefariis hominibus terrorem incusserunt. Quam etiam ob causam antiquissimi reges, ut est apud Xenoph. & Justinum, circa se habebāt gustatores, qui temperabant, sive prægustabant potum propter periculum veneni. Qui mos regiis adhuc hodie in usu est. Ceterum stationem militum Suetonius vocat *vim Dominationis*: *Statione*, inquit, *militum, hoc est vi & specie Dominationis assumta*: & Nævius *Regalis corporis custodias appellat*.

CAP. XV.

Non omittere sedem Imperii, id est, caput rerum: & discutiuntur rationes propter quas Tiberius, Antoninus, Justinianus, Carolus rex Galliæ, Ammurates, ab urbe non discesserint. Imperatoriæ Majestatis est, præcise agere. Gallorum imprudentia in deserendo Mediolano.

Sedes Imperii. ROma, ut dictum est, erat sedes Imperii Romani, & caput rerum, de qua Romulus ille apud Livium lib. I. *Abi nuncia, inquit, Romanis, cœlestes ita velle, ut mea Roma caput orbis terrarum sit.* Quo circa non facile eam deserebant Principes Romani. De Augusto Sueton. *Non diu*, inquit, *urbem reliquit*: alibi: *Biennio continuo post adeptum Imperium pedem porta non extulit.* Idem fecit Tiberius: Exorta enim seditione in Illyrico, vulgus incusare Tiberium, ire ipsum, & opponere majestatem Imperatoriam debere: verum immotum adversus eos sermones fixumque

xumque Tiberio fuit, non omittere caput, neque se remque publicam in casum date. Referas hoc identidem meo periculo ad arcana Dominationis: Ac quidem rationes non erant de nihilo, imo gravissimæ; quamvis Tiberius alium prætextum excogitavit, magnitudinem Imperii extollens. Primo, quod urbs erat caput rerum, unde in omnia regimen, ut ait Tacit. 2. annal. *Neque decorum*, inquit alibi, *Principibus si una alterave civitas turbet, omissa urbe, unde in omnia regimen, &c.* Deinde, ne se & Rempubl. in discrimen conjiceret maluit enim vulpecula sedem Imperii premere, quam absens Rempublicam adeoque Dominationem suam conjuratorum insidiis obnoxiam facere. III. Quia si ivisset, aut utrique exercitui, tam in Illyrico quam in Germania, satisfactū oportuisset, aut neutri, aut alterutri. Si utrique, futurum hoc erat contra salutem Reipublicæ, quę tantis oneribus erat impar: si neutri, metuebat ab utroque, ne sibi vim intentarenr, & quod ultro nequissent, necessitate exprimerent. ideo Tacit. 1. annal. *Periculosa severitas, flagitiosa largitio, seu nihil militi, seu omnia concederentur, in ancipiti Republ.* si alterutri, atque ita hunc exercitum alteri prætulisset, periculum erat, ne postpositi hac contumelia incenderentur. IV. Itaque consultius erat filios mitti, Imperatoria majestate salva, *cujus ex longinquo major est reverentia*: & ut Cæsar ait, *omnia plerumque quæ absunt, vehementius hominum mentes perturbant*: & Livius libro 35. *continuus aspectus minus verendos magnos homines ipsa satietate facit.* V. Legatis licebat perplexe agere, & Senatus arbitrium prætendere, quædam etiam ad Imperatorem rejicere: at imperatoriæ majestatis est, præcise omnia agere, & ad punctum, hoc est, ut Alciatus interpretatur, sine tectorio aliquo & sermonis involucro; vel ut Cicero libro octavo ad Attic. sine ulla exceptione. Ideo Tacitus de Druso, eum arbitrium Senatus & patris prætendisse. VI. Si milites resistant Germanico & Druso, mitigari & infringi posse; se vero, id est, imperatoria majestate læsa, quodnam subsidium sperarent? Idem factitarunt Antoninus, Justinianus, Carolus ille rex Galliæ, Ammurates, aliique. Antoninus hanc causam asseruit, quod provincialib. comitatus

Cap. XV.

Rationes quæ Tiberium detinuerunt.

Imperatoriæ Maiestatis est præcise agere.

Cap. XVI. Principis nimis gravis futurus erat: sed verius, judicio meo, Capitolinus, *ne Imperatore absente, sedes Imperii à conjuratis occuparetur.* Ideo Ammurates ille Turcarum Imperator gloriari ausus est, se sedentem Constantinopoli majores res gessisse, quam ullum ex Majoribus suis in ipsa acie: idque Tiberius dicebat, fide ac virtute Legatos, se consiliis superfuisse. Cujus rei tamen alia causa non fuit, quam quod Constantinopolis sedes erat Imperii, & plena Christianis hostib. Turcico nomini infensissimis. Sic Carolus Gallus bellum cum Edoardo rege Anglię per fratres gessit, ne reb. improspere gestis, ut est fortuna belli, absente rege, Parisienses more suo secessionem facerent: ac tamen Edoardus dixisse fertur, cum nullo unquā hoste sibi rem fuisse, qui minus armaretur, & plus negotii sibi facesseret: Frossar. lib. 2. Unde Machiavellus merito ipsorum etiam Gallorum imprudentiam perstringit, quod Mediolanū deseruerint, ubi si aliquamdiu pedem fixissent, non tam cito exinde ab Hispanis fuissent ejecti.

Gallorum imprudentia in deserendo Mediolano.

CAP. XVI.

Imperium intra terminos coercere. Metus, pro consilio & prudentia. Limites Imperii Romani sub Augusto. Difficultas retinendi Imperii in remotis regionibus. Reipubl. diu ægræ necessaria quies. Occulta causa conjurationis Catilinariæ.

Moles Imperii praegravis.

Felicitas Reipublicæ, ut testatur florentissimus rei Romanæ scriptor, non consistit in magnitudine, sed in summa imperandi parendique prudentia: idque oraculi instar videtur mihi in Republ. præsertim turbulenta, & multis intestinis discordiis laborante. Architectus certe intelligens, non graviores plaresq; contignationes superædificat, neq; altius domum tollit, quam ferendo est fundamentum. Quare Augustus Imper. occupato Imperio consilium iniit coercendi intra terminos Imperii, ut refert Tacit. & Dion. Qui locus magnum mihi arcanum sapere videtur dominationis. Non enim invidia id fecit Augustus, qualis

Limites ponere Imperii.

in Adria-

in Adriano fuit, neq; timore quodam, aut metu, aut etjam ignavia, ut fortasse vulgus hominum existimavit; sed ex summa prudentia, *ne*, ut testatur Dion, *si imperium dilatare voluisset, id difficilius tueretur, facilius etjam partum amitteret.* Erat enim Respublica Romana ægra, quæve vix cicatrices clade intestina acceptas obduxerat. Nisi forte apud Tacitum, cum Scipione Admirato, metum interpreteris prudentiam, sive, ut alibi Tacitus appellat, consilium, veluti in Agricolæ vita: *Ac longa*, inquit, *oblivio Britanniæ etjam in pace: consilium id D. Augustus vocabat, Tiberius præcipue*, sive, ut Lips. legit, præceptum: & alias metus pro prudentia sumitur. Hinc Arbiter: *quantum quisque timet, tantum fugit:* Metus enim tutos facit. Thucyd. τὸ δ' ἀντίπαλον δέος, μόνον πιστὸν ἐς ξυμμαχίαν: & Tacit. *Germania à Dacis mutuo metu, aut montibus separatur:* sic Ligurinus:

Urget quippe metus, faciuntque pericula fortes.

Ac quidem hujus consilii ratione etjam sunt aliæ. Primo, quod varia est fortuna belli & alea, adeoque ipsius virtutis. Hinc Senec. in Herc. fur. *Post multa virtus opera laxari solet.* Quare Corbulo ille meritę tot per annos gloriæ ultra periculum facere noluit. Deinde, quod Imperium Rom. jam mole sua laborabat. Erant enim termini, ab Oriente Euphrates, à Meridie Nili cataractæ, & deserta Africæ; & mons Atlas ab Occidente, à Septentrione Danubius & Rhenus; unde magna difficultas erat retinendi. Ideo Tac. 1. Annal. *Mari Oceano, aut amnibus longinquis septum Imperium; legiones, provincias, classes, cuncta inter se connexa:* quæ omnia pertinebant ad securitatem principis: qua de re pulcra est Venetorum Oratio apud Guicciardin. lib. 3. Histor. Civitatem Pisanam esse quidem peropportunam Venetis, ceterum quod nisi per alienam ditionem & portus eo appellere queant, difficulter, & non nisi magnis impensis contra Florentinorum injurias conservari posse. Et verissime Curtius lib. 4. *prægrave Imperium difficile est continere, quod capere non possis. Videsne, ut navigia quæ modum excedunt, regi nequeant? Nescio an Darius ideo tam multa amiserit, quia nimiæ opes magnæ jacturæ locum faciunt, facilius est quædam vincere quam hercule expeditius*

Cap. XVI.

Metus pro consilio sive prudentia.

Limites Imperii Romani.

Difficultas retinendi remotas ditiones.

Cap. XVII. *manus nostra rapiunt, quam cõtinent.* Hæc eleganter Curtius. Taceo nunc singularem justitiam & patientiã Augusti, quippe qui nulli, teste Suetonio, bellũ intulit, nisi justis de causis; prætereo etjam illud quod legati apud Procopium dicebant, ideo geri bellum, ut pax videatur quæsita: de quo suo consilio ipse Augustus magnifice loquitur apud Julianum in Cæsaribus. *Bellis vero civilibus sæpenumero in extremum discrimen adductam rem Romanam sic composui, firmaviq;. Non enim, immoderatis cupiditatibus morem gerens, omnia undiq; parare, & dominio ejus adjungere suscepi, sed duos Imperio nostro limites, tanquam à natura datos, Istrum & Euphratem statui. Deinde domitis Thracibus & Scythis, non bellum aliud ex alio sum cõmentatus, sed in Juris descriptione, & eorum quæ bellis civilibus depravata erant correctione incubui:* & quæ sequuntur. Intererat nimirum Reipubl. ægræ & sauciæ quiescere, *ne*, ut ait Florus, *vulnera curatione ipsa rescinderentur:* quod in Tiberio etjam laudavit prudens scriptor, *eum proferẽdi Imperii incuriosum fuisse.* Quam etjam causam Florus lib. 1. facit conjurationis Catilinariæ, *quod in extremis mundi finibus arma Romana peregrinabantur:* & Salust. *In Italia*, inquit, *nullus exercitus, Cn. Pompejus in extremis terris bellum gerebat.* Porro Claudius recte & ex dignitate Reipubl. Britanniam, & Trajanus Arabiam Imperio adjunxit, quippe quibus temporibus jam cum Respubl. convaluerat. Quare quod Justinus de Mithridate scribit, eum, cum ad administrationem regni accessisset, non de regendo, sed de augendo regno cogitasse, facilius fuit Mithridati, occupato tranquillo Imperio: ac tamen à reditu veneno periclitatus est. Justin. lib. 37. Quomodo etjam intelligendum est illud de Friderico Barbarossa,

Credens hoc perdere tempus,
Quo nihil adjectum regni proventibus esset.

πολιτικὴ ἀρετὴ Augusti.

Occulta causa conjurationis Catilinariæ.

CAP. XVII.

Ne quis impune Principem, etjam hostem, interficiat. Ut acta priorum Principum conserventur, etjam Tyrannorum. Ne facile princeps supplicio afficiatur.

Cum

Cum reverentia civium erga Principes; tum etjam ipsius principis salus in eo posita est, ne facile aliquis regii vel principalis sanguinis interficiatur; imo etjam ne cædes principis, quantumvis hostis, impunita maneat; quod Laurentius ille Mediceus dixit, se nolle committere, ut opinio hæc in animos hominum illabatur, regium, sive principalem sanguinem licere effundere. Qui enim Princeps Principem interficit, exemplum dat sui interficiendi, suumque ipsius latus denudat. Ideo sanctus David: *Occidi*, inquit, *eum, qui nuncio allato de morte Sauli, præmium sibi dari postulabat; quanto magis homines impios, qui interfecerunt virum justum in domo sua & lecto dormientem?* Eodem consilio Augustus percussores Cæsaris intra triennium ultus est: quod eleganter Guntherus: Cap. XVII. Non facile Principalem sanguinem fundere.

Sic Augustorum primus summusque Monarches
Eximiusque nepos, crudelis Cæsaris olim,
Hostibus extinctis, pius ac fortissimus ultor,
Protinus accepto diademate fata piavit.

Et Severus Imp. Pertinacis interfectores capitali pœna damnavit: *quod factum*, teste Herodia. *incredibilem illi tum gloriam attulit, tum etjam diutissime imperandi securitatem.* Sic Domitianus Neronis libertum, quod Neroni petenti jugulum opem tulisset, ad supplicium traxit. Unde acer scriptor: *Ultor est*, inquit, *quisquis successit.* Ideo Vitellius interfectores Galbæ, quantumuis hostis, omnes conquiri & interfici jussit: *non*, ut ait Tacitus, *honore Galbæ, sed tradito Principibus more, munimentum in præsens, in posterum ultionem.* Cujus rei rationem præclare exposuit Alexandro Darius à Besso letaliter vulneratus: *exempli, communemque omnium regum esse causam, quam negligere illi indecorum esse & periculosum, quippe cum in altero justitiæ ejus, in altero etjam utilitatis causa versetur.* Recte ait communem causam esse; sic apud Senecam Amphyt. increpatus à Lyco, quod Jovem mentiretur patrem Herculis; respondit: *Communis ista pluribus causa est deis.* Quæ etjam ratio videtur, propter quam Nero Pilato caput amputari jussit, quod Christum regem Judæorum supplicio afficere non dubitasset, si Suidæ credendum est. Sic Exempli, communemque regum causam esse, ulcisci cædem Principis.

Baja-

Cap. XVIII. Bajazetes Turcarum Imperator, Bernhardum Bandinum Juliani Medicis percussorem, qui in Asiam usq; perfugerat, dignitate hominis & sceleris atrocitate permotus, ad supplicium tradidit, ut refert Jovius. Causam etjam expressit apud Sophoclem Oedipus, qui Laii cædem ulcisci cupit; ut suam ipsius vitam tueatur. non enim piget versus egregios huc referre:

Υπὲρ γὰρ οὐχὶ τῶν ἀπωτέρω φίλων,
Αλλ᾽ αὐτὸς αὑτοῦ τοῦτ᾽ ἀποσκεδῶ μύσος,
Οστις, γὰρ ἦν ἐκεῖνον ὁ κτανών; τάχ᾽ ἂν
Κἄμ᾽ ἂν τοιαύτῃ χειρὶ τιμωρεῖν θέλοι·
Κείνῳ προσαρκῶν οὖν, ἐμαυτὸν ὠφελῶ.

Quo fine etjam priorum Principum acta conservantur. Sueton. in August. *nihil convenientius ducens, quam necem avunculi vindicare, & acta tueri*; imo etjam Tyrannorum. Cice. *nihil usitatius, quam Tyrannorum acta valere.* De simili re Gellius lib. 18. sic boni sententia mansit, turpis auctor mutatus est. Idem fecerunt Arcadius & Honorius, & Maximino Tyranno cæso legem tulerunt: *Quæ tyrannus contra jus rescripsit, non valere præcipimus, legitimis ejus rescriptis minime impugnandis.* Pari ratione Nerva & Trajanus beneficia Domitiani conservarunt.

CAP. XVIII.

Arcana Dominationis Aristocraticæ. Nimiæ largitiones. Nimiæ affinitates. Ne quis munitam domum habeat. Ne patricius in arce, aut Capitolio habitet. Ne penes alios quam patricios auspicia sint. Ne quis impune Senatorem pulset & injuria afficiat. Ne Patricius facile supplicio afficiatur.

ATque hæc sunt dominationis Regiæ arcana: ceterum non minus in Imperio multorũ, hoc est nobilium, sive patriciorum, id genus artibus opus est. Quanquam enim Senatus, ut Imp. ille dicebat, immortalis est, princeps vero mortalis, non minus tamen ille quam hic nefariorum civium injuriis obnoxius

Senatus immortalis.

xius eſt, niſi ipſe obviam eat. Et exempla conjurationum adverſus ſenatum & patricios ſunt obvia; qualis fuit nobilis illa Catilinæ, qui univerſum ſenatũ trucidare inſtituerat, exceptis Pompeij liberis; cui facinori patrando una nox Saturnalium conſtituta fuit. Quemadmodum ergo arcana regię dominationis ſunt occulta conſilia pro ſalute Principis excogitata, ita Arcana Ariſtocraticæ dominationis, ſunt intima atque occulta conſilia ad ſalutem Nobilium, ſive patriciorum in Repùbl. pertinentia; quorum multa ſunt, quæ cum arcanis regiis communia ſunt; quale eſt illud, ne largitiones aut conventus fiant; quippe quæ teſte Livio, *temeritatis apud plebem ſunt invitamenta.* De conventibus idem Livius lib. 2. *tum vero plebs cœtus nocturnos, pars in Eſquiliis, pars in Aventino facere, ne in foro ſubitis trepidaret conſiliis, & omnia temere ac fortuito ageret. Eam rem conſules rati, ut erat, pernitioſam, ad patres referunt.* De Largitionibus idem Livius eod. lib. *Publica patribus ſollicitudo inerat, largitione conſulum periculoſas libertati opes ſtruere:* & paulo poſt: *agros illos ſervitutem iis qui acceperant laturos.* quo pulcre faciunt illa M. Tullii ad Attic. lib. 2. Epiſt. 17. *Nihil eſt quod non timendum ſit,* ὁμολογουμένως τυραννίδα συσκευάζεται; *quid enim iſta repentina affinitatis conjunctio, quid ager Campanus, quid effuſio pecuniæ ſignificant? quæ ſi eſſent extrema, tamen eſſet nimium mali, ſed ea natura rei eſt, ut hæc extrema eſſe nō poſſint. quid enim eos hæc ipſa per ſe oblectare poſſunt? nunquam huc veniſſent, niſi ad res peſtiferas aditus ſibi compararent.* quo modo apud Livium lib. 4. Patres increpant conſules quod Spurii Melii largitiones cœtuſque plebis in privata domo paſſi eſſent fieri. Deinde, ne quis ex Patriciis nimis ſplendide ædificet. Livius lib. 2. *Valerius,* inquit, *Cos. affectati regni in ſuſpicionem venit, quia ædificabat in ſumma Velia. ibi alto atque munito loco inexpugnabilem fore, itaque delata confeſtim materia infra Veliam, domus in infimo clivo ædificata, unde latum ad populum eſt, ne quis patricius in arce aut Capitolio habitaret.* Taceo quod hæc ædificiorum magnificentia egenorum animos perſtringit, & ad ſeditiones invitat. Catil. apud Saluſt. *Quis mortalium, cui virile ingenium eſt, tolerare poteſt illis divitias ſuperare, quas profundant*

Cap. XVIII.

Arcana Ariſtocraticæ dominationis.

Largitiones.

Affinitas.

Ne quis in munito loco ædificet.

Ne patricius in arce vel Capitolio habitet.

Cap. XIX.

in exstruendo mari, & montibus coæquandis, nobis rem familiarem etiam ad necessaria deesse? illos binas aut amplius domos ædificare, nobis larem familiarem nusquam ullum esse? Idem Horat. increpat: *Structas in altum divitias, &, jactis in altum molibus:* & Petron. *Ædificant auro sedesq; ad sidera mittunt, Expelluntur aquæ saxis.* Cumprimis autem ad patriciorum salutem facit, ut senatores & patricii existimentur sancti & inviolabiles: unde apud Romanos penes eos solos auspicia erant. Liv. lib. 6. *Penes quos igitur sunt auspicia more majorum? nempe penes patres.* & lib. 23. *Nec privatum auspicia sequi, nec sine auspiciis profectum; in externo ea sola nova atque integra concipere posse.* Quare grande crimen fuit, virum senatorii ordinis pulsare, vel injuria afficere, quod ait Arnob. lib. 4. *Magistratum in ordinem redigere, senatorem convitio prosequi, suis esse decrestis periculosissimum pœnis.* Simili ratione patricii non facile supplicio affici debent: Id Decemviri posituri Imperium orant ac monent Patres, *ut ipsis ab invidia caveatur, nec suo sanguine ad supplicia patrum plebem assuefaciant,* Liv. lib. 3. Hujuscemodi arcana consilia in Aristocratica etiam Repub. opponenda sunt iis, qui Nobilium sanguine se polluere malunt, quam eorundem imperium æquo animo ferre.

Auspicia penes solos patricios.

Severissime vindicare injurias patricio vel senatori factas.

Ne Patricius supplicio afficiatur.

CAP. XIX.

Dictatoris creatio, & potestas. Ut patricii soli cum gladiis sint. Ciceronis Cos. Romani lorica. Lictores. Fasces.

Creatio Dictatoris.

INprimis autem arcanum dominationis Aristocraticæ sapere videtur creatio illa Dictatoris Romani post latam legem provocationis: idque testatur Appius Claudius apud Liv. lib. 2. consul revera ἥρως & plebi infensus. *id adeo,* inquit, *malum ex provocatione natum. Agedum Dictatorem, à quo provocatio non est, creemus, jam hic, quorum omnia ardent, conticescet furor: pulset tum mihi lictorem, qui sciat jus de tergo vitaque sua penes unum illum esse.* Equidem hoc consilio nisi fuissent usi patres Romani, vix, ac ne vix quidem, plebejorum vim atque atrocitatem sustinuissent.

ſent. Erat enim Dictatoris magna vis atque poteſtas, adeout ab eo & inprimis optima lege creato provocare minime licuerit. Unde Livius lib. 8. *Dictatoris* inquit, *edictum pro numine ſemper obſervatum*. Et Tribuni lib. 6. *Dictatorium fulmen in ſe creatum* ajunt. Ibid. *Nec adverſus Dictatoriam vim, aut tribuni plebis, aut ipſa plebs attollere oculos aut hiſcere audebat*. Neque ſolum tempore belli creabatur, ſed etjam in pace, Liv. lib. 7. *Dictatorem hic annus habuit M. Fabium, nullo terrore* belli. *ſed ne Licinia lex Comitiis conſularibus obſervaretur*. Ceterum illud ſalutariter in libera Republ. quod tanta vis atq; majeſtas ad ſex tantum menſes durabat; ne quis fretus diuturna potentia Rempubl. everteret: quod plerumq; accidit, ut hujuſcemodi Dictaturam ſubſequatur Principatus, uti videre etjam eſt in illo Taciti 11. Annal. *Exhauſtis, quas Dictator Cæſar lege Caſſia, & Princeps Auguſtus lege Senia ſublegere &c*. Quo etjam pertinet, ut in hac Republ. patricii muniti ſint, & cum gladio atque armis eant. quod quamvis parvi momenti eſſe exiſtimatur, mirifice tamen plebem deterret; patriciis vero vim atque autoritatem auget. Unde Cicero, quamvis gloriatus eſt ad Atticum, ſe firmiſſima hominum benevolentia munitum eſſe, tamen Conſul in campum aſcendit cum lata & inſigni lorica: qua re ſibi ſalutem attulit, Catilinæ vero & Antonio maximam invidiam conflavit. Qua de cauſa Coſſ. cum lictoribus & faſcibus incedebant: Itaque arcanum dominationis conſulum tentatum eſt, cum Livius ait: *violatos eſſe lictores, faſces fractos, &c.* ut ut Plinius lib. 3. Epiſt. vocet *faſces imaginarios*.

Cap. XX. Dictatoris maieſtas.

Dictatura diuturna cedit principatum.

Ut patricii armati incedant.

M. T. Ciceronis Lorica.

Lictores. Faſces.

CAP. XX.

Ne Senatores, Coſs. vel Patricii urbem deſerant, aut urbe cedant. Ne pax alicunde quam Roma petatur.

AD ſalutem etjam patriciorum ſpectat, ne facile ſedem avitam relinquant: de quo Cicero graviſſime incuſavit

Cap. XX.

Consilium optimatum Romanorum minime Aristocraticum.

Pompejum, adeoque universum senatum Romanum, quod adventante cum exercitu Cæsare, Roma discesserint, ὕπω μαλ' ἀριστοκρατικῶς. *Nec sum miratus*, inquit lib. 8. Epist. 1. ad Attic. *eum qui caput ipsum reliquisset, reliquis membris non parcere.* Et 7. Epist. 11. *Per fortunas, quale tibi consilium Pompeii videtur? hoc quæro, quod urbem reliquerit: ego enim ἀπορῶ. tum nihil absurdius: urbem tu relinquas? Ergo idem si Galli venirent. Non est*, inquit, *in parietibus Respubl. at in aris & focis, fecit idem Themistocles, fluctum enim totius barbariæ ferre urbs una non poterat. At idem Pericles non fecit, annum fere post quinquagesimum, cum præter mœnia nihil teneret. nostri olim urbe reliqua capta arcem tamen retinuerunt.* & paulo post: *Multa hominum querela est, sine magistratibus urbem esse, sine senatu.* in quo etjam Pompejum perstringit Petronius,

Nescis tu Magne tueri

Romanas arces, Epidauria mœnia quære.

Quanto fortius olim, cum plebs Romana Vejos migrare vellet, optimates ita contenderunt, ut morituros se citius dicerent in conspectu pop. Romani, quam relicta Roma transmigrare Vejos. Adde quod patribus absentibus facile nefarii cives res novas moliuntur. Livius lib. 3. de Terentillo, qui tempore capto insidiatus est Reipub. *Is*, inquit, *consulibus absentibus ratus locum tribunitiis actionibus datum, per aliquot dies patrum superbiam criminatus est*; & postea: *timebant patres ne absentibus consulibus jugum acciperent.* Quare in certaminibus hisce civilibus, non facile patricii & inprimis qui imperia habent, urbe cedere debẽt. Cujus rei exemplum est in exilio Cæsonis acerrimi defensoris patriciorum. *Cum velut victores Tribuni*, inquit Livius lib. 3. *perculsis patribus Cæsonis exilio, prope perlatam esse crederent legem, & quod ad seniores patrum pertineret, cessissent possessione Reipubl.*

Absentia Patrum.

Roma pax petenda est.

Quin etjam propterea pax non alicunde petebatur quam ex urbe Roma: tum ne promiscue ab exercitu in discrimen adducto extorqueretur, tum etjam ne unus extra Romam in periculum cum Reipubl. tum etjam ipsorum senatorum pacem facere posset, ut constat ex sponsione Caudina & Numantina, de qua alias.

CAP.

Cap. XXI.

Cap. XXI.

Ne patricii cum plebejis matrimonia ineant. Ne familiæ deficiant, & ut novæ sublegantur.

IN hac Aristocratica Republica, & in qua præcipuæ ac peculiares quædam familiæ rerum potiuntur, eadem ope niti decet, ne cum plebejorum sanguine commisceantur patricii, partim, quod hæc commixtio atque affinitas pætriciorum nobilitatem existimationemq; tollit, vel saltem minuit: partim etiam, quod plebeji hac affinitate moti & incensi Reipubl. participes esse satagunt: de quo cautum est in LL.12.tab. *Patricii cum plebejis connubia ne junguntō.* Quā ob causam maximæ dissensiones fuerunt in Rep. Romana. quippe quod *hæc matrimonia* (verba sunt Livii) *colluvionem gentium, perturbationem auspiciorum publicorum privatorumq; afferunt. ne quid sinceri, ne quid incontaminati sit, ut discrimine omni sublato, nec se quisquam nec suos noverit; quam enim aliam vim connubia promiscua habere, nisi ut ferarum prope ritu vulgentur concubitus plebis patrumq;, ut qui natus sit ignoret, cujus sanguinis, quorum sacrorum sit, dimidius plebis, ne secum quidem ipse concors?* Hæc Livius. Est nimirum hoc arcanum dominationis Aristocraticæ. Nam plebs postquam gentem adepta est, omnia etiam quę sunt patriciorum, ut magistratus, sacerdotia, ordines, imperia & triumphos assequitur: qua ratione patricii Romani plebejis se mirifice obnoxios fecerunt. Sed enim inquies; ita nōnullas familias nonnunquam ad inopiam delabi. Quin igitur ex publico ærario accipiunt, quantum ad splendorem familię opus est? qua liberalitate usus est Augustus erga M. Hortalum Hortensii nepotem, *ne*, ut ait Augustæus scriptor, *clarissima familia extingueretur.* Quod nisi fiat, periculum est ne plures Catilinæ in orationem erumpant, qualis est apud Sallust. *postquam Resp. in paucorum potentiam jus atq; ditionem concessit, semper illis reges, tetrarchæ, vectigales esse, &c. Ceteri omnes strenui, boni, nobiles atque ignobiles, vulgus fuimus sine gratia, sine auctoritate, his obnoxii, quibus, si Resp. valeret, formidini essemus.* Quo magis opus est, ut vetustissimis familiis exstinctis, novæ sublegantur; quod sæpenu-

Ne patricii cū plebeiis matrimonia contrahant.

Ut familiis extinctis novæ substituantur.

Cap. XXII. mero Romæ factum est, tum ne summa Reipub. elapsis temporibus, ad nimis paucos redigatur, tum etiam ne ipsorum patriciorum potentia diminuatur. Quæ res si in principatu usum habet, quanto magis obtinet in Republica, in qua certæ familiæ principatum obtinent. De Claudio Tac. 11. annal. *Iisdem diebus in numerum patriciorum ascivit Cæsar vetustissimum quemque, aut quibus clari parentes fuerant: paucis jam reliquis familiarum, quas Romulus majorum, & L. Brutus minorum gentium appellaverant, exhaustis etiam quas Dictator Cæsar lege Cassia, & princeps Augustus lege Senià sublegêre.* Et olim Romulus ille rex diruta Alba, in patres, ut ea quoque pars Reip. cresceret, legit Tullios, Servilios, Quintios: quo etiam cõsilio Cajus, quamvis in principatu quibusdam equitibus, teste Dione lib. 59. laticlavium dedit, id est, spem dignitatis senatoriæ.

CAP. XXII.

Ne alterius quam vernaculæ linguæ usus sit. Crimen alieni sermonis. Linguæ Germanicæ dignitas. Dæmagogi. Tribuni pleb.

AD autoritatem etiam Reip. conservandam permagni interest, ut sancte observetur & usurpetur lingua vernacula. Valer. 2. c. 2. *Magistratus*, inquit, *prisci quantopere suam populique Romani majestatem retinentes se gesserint, hinc cognosci potest. quod inter cetera obtinendæ gravitatis indicia, illud quoq; magna cum perseverantia custodiebãt, ne Græcis unquam, nisi Latine, responsa darẽt. Quin etiam ipsa lingua volubilitate, qua plurimum valent, excussa, per interpretem loqui cogebant; non in urbe tantum nostra, sed etiam in Græcia & Asia, quo scilicet Latinæ vocis honos per omnes gentes venerabilior diffunderetur. Nec illis deerat studia doctrinæ, sed nulla non in re pallium togæ subjici debere arbitrabantur; indignum esse existimantes, illecebris & suavitati literarum imperii pondus & autoritatem donari.* Hæc ille. Idque Phavorinus dicebat, posse Imperatorem hominibus barbaris civitatem Romanam dare, vocabulis nominibusque barbaris nõ posse; quippe *quæ à naturali civium usu, qui ut* est in l. D. de usu. *autoritate senatus immutari nequit,*

Latina lingua observantia apud Romanos.

nequit, vim atque proprietatem accipiunt. Cujus rei Philotam in reatu stantem & alieno sermone utentem incusat Alexander. *Ecquid videtis odio etiam sermonis patrii Philotam teneri? solus quippe fastidit eum discere: sed dicat sane utcunque cordi est, dum meminerttis æque illum à nostro more atque sermone abhorrere.* Eodem modo Turcici Impp. majestatem imperii sui ostentant, ut non alia lingua quam sua vel legatos exterorum Principum audiant, vel iisdem respondeant. quo etiam pertinet constitutio Imperii, ne in Camera lites alia lingua intendantur, quam Germanica, cujus linguæ, quidquid Ariæmontanus calumniatur, tanta est majestas, tantaque dignitas, ut cum aliis fere omnibus, non tantum de elegantia, verum etiam de exquisitorum verborum circumductione, & periodorum decenti amplitudine atq; tractu, certare possit. Quo magis cavendum est, ne in Rempubl. irrepant homines loquaces & male diserti, quippe qui veluti litui animos plebis adversus patricios animant atque incendunt; quales fuerunt olim apud Athenienses Dæmagogi, & apud Romanos Tribuni plebis, quorum locum hodie quidam ex ordine sacro [qui pudor est religionis nostræ] obtinent, veluti Kockisanus ille, cujus concionibus & debacchationibus Georgius à Kunstadt Podibradius regnum Boemiæ invasit. Quo laudabilius, civitates nonnullę adeo eorum loquacitatē ambitionemq; comprimunt, ut iis nulla fere alia de re præterquam de morum corruptione, animarumq; salute, publice verba facere liceat.

Cap. XXII. *Philotas incusatur de contemptu sermonis patrii.*

Lingua Germanica.

Litui & tuba plebis.

CAP. XXIII.

Arcana Dominationis Democraticæ. Ne quis civem Romanum vinctum teneat. Lex Portia. Ut Tribuni sint sacrosancti: ne extra urbem abnoctent. Ut nunquam eorum potestas cesset. Tribunitia potestas. Ne patricii nimis multos lictores habeant.

PORro, nihil minus in hac rerum natura mortale est, quam populus. Itaque haud scio, an populari Reipublicæ arcana domi-

Cap. XXIII. dominationis accommodari queant. Ad libertatem tamen ac salutem populi Rom. pertinet edictum illud Consulis Romani: ne quis civem Romanum vinctum teneret, aut clausum, quo minus nominis edendi apud Coss. potestas fieret: ne quis militis, donec in castris esset, bona possideret aut venderet, liberos nepotesque ejus moraretur. Inprimis vero huc pertinet lex illa Portia, qua sancitum fuit: ne cui civem Romanum interficere liceret. adeoque hæc vox, *civis Romanus sum*, multis sæpe in ultimis terris opem inter barbaros tulit & salutem. Hinc Vell. Paterc. *Illud*, inquit, *unum nefarie proditum, quod capitis, non dicam Gracchi, sed civis Romani, precium se daturum, idque auro repensurum proposuit.* Quare sæpenumero hæc lex renovata est cujus rei nō alia causa fuit, teste Livio lib. 10. quam quod plus paucorum opes, quam libertas plebis poterant. Contra quam legem, cum Cic. Cos. Romanus supplicium de hostib. patriæ sumsisset, non injuste in exilium ejectus est. Atq; hanc proprie ad dominationem popularem, imo ad jura populi de quibus ago lib. 4. referri oportere, vel ex eo liquet, quod mutata Republica, vim suam & valorem perdidit. Etenim Galba, ut refert Tranq. cuidam cruci affixo, implorantique leges, & civem Romanum testificanti; quasi solatio, & honore aliquo pœnam levaturus, mutari, multoque præter ceteras altiorem, & dealbatam statui crucem jussit. Ceterum tribuni plebis arcana quædam dominationis suæ usurpasse mihi videntur. primo, quod sacrosancti fuerunt. Canulejus ille apud Liv. lib. 4. *quid tandem est*, inquit, *cur negent se manibus temperaturos, violaturosq; denuntient sacrosanctam potestatem?* Deinde, quod Tribunis extra urbem abnoctare non licuit, teste Gellio & Appia. 22. de bel. civ. adeoque ne quidem in continentibus licuit versari diem unum, vel noctem unam; ne nimirum populi salus intuta esset, & patriciorum injuriis obnoxia: quo etiam sensu legibus Æduorum iis, qui summum magistratum obtinebant, excedere ex finibus nō licebat, Cæs. de bel. Gal. Tertio, quod prehendendi potestatem habebant eos, qui plebi injuriam inferebant, eosque in carcerem mittendi, unde appellabantur præsides, atque libertatis pop. Rom. custodes.

Ne quis civem Romanū vinctum teneat.

Lex Portia.

Lex Portia propria est dominationis popularis.

Sacrosancta potestas.

Ne Tribuni extra urbem pernoctent.

Quarto, quod creato Dictatore, cum reliquorũ magistratuum Jurisdictio cessaret, Tribunus plebis in potestate manebat. Adde, quod Tribunis licuit Senatusconsultis intercedere; imo in curia subsellia habere, adeo ut Veturius, teste Plutarcho, morte affectus fuerit, quod Tribuno in forum venienti non cessisset, quo facit illud apud Liv. lib. 3. *Aut plebs non est habenda, aut habendi sunt Tribuni plebis.* Propterea Imperatores, occupato Imperio, momento tribunitiam potestatem usurparunt, quod erat, ut scribit Tacit. 3. annal. *summi fastigii vocabulum.* Quare Augustus eam triginta septem annos continuavit, eandemque à Senatu principibus Juventutis petiit. Hinc Alexand. Imper. apud Lamprid. *Gratias*, inquit, *vobis ago de Cæsareo nomine, de pontificatu maximo, de tribunitia potestate.* Sed & hujus generis est illud: ne in populari statu patricii multos lictores habeant. Liv. lib. 3. *Non pudet lictorum vestrorum majorem prope numerum in foro conspici, quam togatorum aliorumque.* Hisce etiam similia sunt arcana quædam dominationis tum regiæ, tum Aristocraticæ, quæ huc referri possunt: ut sunt nimiæ clientelæ patriciorum, nimis munita ædificia, & id genus alia: quibus etiam plura ex variis historiis addi possunt, quod nos identidem aliquando, cum Deo & ætate, faciemus.

Cap. XXIV.

Tribunitia potestas summi fastigii vocabulum.

Nimis multi lictores Patriciorum.

CAP. XXIV.

Alia quædam famæ & existimationis obtinendæ, & communia consilia. Romanorum stupenda magnanimitas, externa corporis majestas; magnus animus in rebus adversis.

ILlud vero studium famæ atque reputationis, ut vocant, plurimum potest in omni republica conservanda. Cujus rei Romani, supra alias gentes, peritissimi fuerunt, & dignissimi admiratione: veluti illud, quod à senatu Rom. decretum est, *ne captivorum octo millia, quæ clades Cannensi superfuerant, ullo pretio redimerentur.* Ejusdem notæ est illud Cæsaris, *non esse consuetudinem populi Romani, ullam accipere ab homine armato conditionem.*

Rationes occultæ famæ & dignitatis conservandæ.

Q item

Cap. XXIV. item illa magni animi vox est: *navibus transire Rhenum, neq; suæ, neque populi Romani dignitatis esse.* itaque pontem struxit. Sicut etiam Romanorum magnanimitas in accipiendis muneurb. in stuporem conjecit sæpenumero vicinas gentes: qualis fuit Germanici, quod dum Galli, Itali, & Hispani arma, equos, aurum offerebant, laudato eorum studio, armis modo & equis ad bellum sumtis, propria pecunia militem juvit: quo facto magnanimitatem illam Philosophi ad vivum expressit. Primo equos & arma sumsit, aurum repudiavit. *Magnanimi enim est*, inquit Aristot. lib. 4. cap. 3. *non tam utiles & fructuosas res capere, quam egregias & elegantes, & Imperatore dignas.* nimirum equi & arma conveniebant Imperatori; aurum vero plebejo cuidam. Deinde, quod laudato ipsorum studio, & quasi cum pudore accepit. *Est idem magnanimi*, autore Arist. *conferre beneficia sed cum verecundia accipere.* Unde Liv. lib. 2. *Legatis*, inquit, *grata acta pro munificentia, curaque, patera, quæ ponderis minimi fuit, accepta.* Ac quidem principem ipsa nonnunquam armat augusta corporis species, atque majestas; qua multi deterriti atque obstupefacti, à cæde, quam destinaverant, abstinuerunt, quemadmodum etjam de Augusto memoriæ proditum est; à cujus facie, cum quidam miles se averteret, & interrogaretur ab Augusto, cur ita faceret; respondit, *Quia, Cæsar, fulmen tuorum oculorum ferre non possum.* Adeo nihil magis conservat salutem principum, nihilq; citius conjuratorũ insidias opprimit, quam sarta tecta existimatio atque majestas. Quod prudenter Tac. 4. annal. *Ceteris mortalium in eo stare consilia, quid sibi conducere arbitrentur: Principum diversam esse sortem, quibus præcipua rerum ad famam dirigenda.* Qualis magnitudo illuxit etiam in illo veterum Germanorum duce ac principe, qui fusus à Catualda, ad Romanos cõfugit, Tiberioq; scripsit, *non ut profugus aut supplex, sed ex memoria veteris fortunæ.* Rebus enim deperditis sæpe magnus animus fortunam comminiscitur, atque ab audacia mutuatur. Eadem gravitas fuit Cononis, qui regem, ad quem missus erat, adorare noluit. quod teste Æmilio Probo προσκυνεῖν illi vocabant, ne civitati suæ, quæ antea ceteris gentibus imperare consueverat, notam aliquam inure-

Magnanimitas Germanici.

Principũ una cura fama.

imirerec. Illa vero animi torpedo atque segnities principum latus veluti aperit, qualis stupor fuit in Vitellio Imp. cum de Imperio periclitaretur: de quo Tacit. 3. Histor. *Tanta torpedo invaserat animum, ut si Principem eum fuisse ceteri non meminissent, ipse oblivisceretur.* Est enim cordati & magni principis, nihil committere quod ipsius dignitati famæq; detrahit, quam animi magnitudinem etiam in Friderico Primo notat Gunt. lib. 6. *Cap. XXV. Torpedo Vitellii.*

Ergo pudet, populo, quasi debita, cogar avaro
Solvere, cui magni solvunt indebita reges.

CAP. XXV.

Omnium firmissima dominationis munimenta, pietas & cultus divinus; clementia; nullæ injuriæ; mitis gubernatio. Fati vis in interitu Principum & Rerumpubl.

Ceterum omnia hæc arcana consilia superat, tum clementia eorum qui imperant, tum pietas & cultus divinus, ut est in veteri Vaticinio C. Martii antiqui vatis: *Pietas & Timor DEI.*

Hæc si faxitis, recte gaudebitis semper,
Atque ideo fiet melior Respublica vestra.
Nam is Divus vestros perduelles stinguet ad unum,
Qui vestros campos placide nunc ruraque pascunt.

Ubi enim nimiis vectigalibus aliisque pensionibus onerantur cives, ibi conjurationes in caput Principis iniri oportet. Id est, quod monuit Pisonem Galba: *Cogita*, inquit, *quid aut nolueris sub alio Principe, aut volueris.* & Mecænas ille apud Dion. *Nulla in re laberis, si ea ipsa libenter feceris, quæ velles alium facere, si ejus imperio subjectus esses.* Quare nemo temere injuria afficiendus est: quin potius imperandi auspicium à clemẽtia fieri debet, ut recte Augustũ monuit Livia. In quo prudenter Germanicus, qui, Cappadocia in formulã provinciæ redacta, quędam ex regiis tributis deminuit, *quo*, ut ait Tac. *mitius Romanum Imperium speraretur.* id quod inprimis observare debent illi, qui noviter Imperium occuparunt: de quo idẽ Tac. arguit Mithridatem, *eum atrociorem fuisse, quam novo regno conduceret.* Mihi corollarii instar erit illa *Injuriis neminem afficere. Clementia.*

Q 2 Salu-

Cap. XXV.

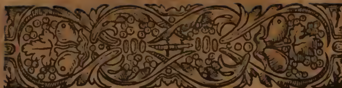
Saluſtii ad Cæſarem Oratio auro magis aurea: *Equidem ego cuncta imperia crudelia, magis acerba, quam diuturna arbitror; neque quenquam à multis metuendum eſſe, quin ad eum ex multis formido recidat. Eam vitam, bellum æternum, & anceps gerere: quoniam neque adverſus, neque à tergo, aut lateribus tutus ſis, ſemper in metu aut periculo agites.* Quid, quod hujuſcemodi humanæ cogitationes & arcana conſilia, ſæpenumero turpiter fallunt, & in fumum eunt?

Fati vis, ſeu potius immortalis Dei decretum, in Principum & Rerump. interitu.

Vſque adeo, ut canit elegantiſſimus Lucretius, *res humanas vis abdita quædam*
Obterit, & pulcros faſces, ſævasque ſecures
Proculcare, ac ludibrio ſibi habere videtur.

FINIS LIBRI TERTII.

ARNOL-

ARNOLDI CLAPMARII DE ARCANIS RERUMPUBLICARUM, LIBER QUARTUS.

CAP. I.

Diversitas Juris publici & privati. In illo magis dominatur vis & salus populi quam æquitas. Jus humanum. Jus belli. Belli commercia. Militaris Jurisdictionis summa lex pecunia. Quomodo Juri dominationis reliqua cedant jura.

Ui publica negotia, quæve ad regna & populos spectant, promiscue ex jure civili ac privato ponderant atque decidunt, næ illi mihi perperam facere videntur; idque duabus inprimis de causis: quarum prima est rei diversitas, atque dignitas. A causis privatorũ pendet uniusatq; alterius salus: à causis publicis populi, Respublicæ, imo aliquot regna, quæ respectu rerum privatarum, *quæ*, teste gravissimo scriptore, *semper offecere officientque publicis negotiis*, minime consideranda sunt. Hinc Poeta de arte Poetic.

Iura publica ex privato promiscue decidi non debent.

Diversitas iuris publici & privati.

Fuit hæc sapientia quondam,
Publica privatis secernere, sacra profanis.

Cap. I. Non attenuo eorum studium, qui de jure belli, de fœderibus, de legationibus, de magistratu, de imperio, non solum ex historiis & jure publico disputant, sed etjam ex jure privato.

Scimus & hanc veniam, canit Poeta, *petimus damusque vicissim:*

Sed non ut placidis coeant immitia, non ut

Serpentes avibus geminentur, tigribus agni.

In publicis negotiis magis dominatur vis, quam æquitas. Deinde, quod in publicis parva, imo nonnunquam nulla habetur ratio juris privati; quippe in quibus dominantur privilegia, fœdera, vis armorum, militum, pecuniæ. Adde quod obscuritas rerum privatarum, quæ teste Cicerone 2. de Orator. multo sæpe *Obscuritas Iuris privati.* obscuriores sunt quam publicæ: sicut &, ut Ulpianus vocat, judicialis illa subtilitas in publica negotia minime cadit. Hinc fa- *Iuris publici summa ratio. Ius populi.* ctum est ut, regni causa, juri civili multis modis abrogatum sit, juxta illud, salus populi summa lex esto; neque hoc sine ratione aut exemplo. Cum enim neque jus naturæ, sive gentium &, ut *Ius humanum.* Tacit. appellat, jus humanum, neque jus civile pro sua angustia omnibus temporibus accommodari posset, hinc evenit, ut ingruentibus bellis, juri civili; tum propter superbiam pervicaciamque civium, tum etjam propter militum sæviciam, detractum fuerit, novumque Jus constitutum, quod appellatum *Ius belli.* est jus belli: quemadmodum apud Liv. lib. 5. Camillus, *sunt*, inquit, *pacis, ita & belli jura, justeque ea non minus, quam fortiter ge-* *Belli commercia.* *rere didicimus*. & Tac. lib. 3. Hist. Sabini cæde diremta belli commercia, & Poeta in Cyr.

At belli saltem captivam lege necasses.

Hinc Curt. lib. 9. de gest. Alex. adeo etjam naturæ jura bellum *Iniquitas Iuris.* in contrarium mutat. Unde jura militaria atrociora sunt paganorum l. 5. §. 1. D. de re milit. quo tempore sæpissime, quæ iniqua sunt belli calamitas introducit, ut ait Iustinian. in l. unic. C. de *Militaris Iurisdictionis summa ratio, pecunia.* caduc. toll. Quippe præfecti militares sæpe non tam jus & æquum in cognitionibus, quam magnitudinem spectant pecuniarum; quæ, ut Mucianus dicebat, bellorum nervi sunt: quæ tamen restituta pace iterum abolentur. d. l. C. de Cad. toll. Atque ita ea usurpantur quæ contraria sunt juri civili, fiuntque, ut

ait

ait Tacit. 1. Annal. bono magis exemplo quam concesso jure. Cujus rei exempla sunt multa in ipso jure civili, ut testantur interpretes ad l. 1. D. de offic. Procos. idque Julianus ait in l. 51. D. ad leg. Aquil. *multa jure civili contra rationem disputandi, pro utilitate communi, recepta esse, idque innumerabilibus rebus probari posse*: id quoque vult Seneca in Epist. *JCtorum responsa valere, etiamsi ratio non reddatur*. ut Ulpian. *quamvis*, inquit, *id perquam durum est, tamen lex scripta est*. Sicut igitur jus naturæ corrigitur à jure gentium, jus gentium à jure militari, jus militare à jure legationis, jus legationis à jure civili: ita hoc jus civile iterum corrigitur, sibique veluti frænum injici patitur, à jure quod appello Regni sive dominationis. cujus naturam describit Cicero, cum ait pro Rabir. Post. *Regum autem sunt hæc Imperia: animadverte & dicto pare, & præter rogitatum si querare; & illa mina: si te secundo lumine hic offendero, moriere.* *Cap. I.* *Iuri dominationis omnia cedunt iura.*

CAP. II.

Jus dominationis quaduplicitier appelletur. Vis potestatis, vis regni, vis Imperii, vis Principis. ἐπανόρθωμα νομίμου δικαίου. ragion de stato. exceptiones regiæ, jura exorbitantia, dispensationes, juris hujus Definitio. Boni publici cura apud Deum & homines. Magnorum heroum dicta.

QUod jus dominationis varie appellatur. Cicero in Epist. ad Q. Frat. vocat *vim potestatis*. *Ut remoto*, inquit, *Imperio, ac vi potestatis & fascium, publicanos cum Græcis gratia & autoritate conjungas.* Curtius interdum *Jus regni*. Attius vim Imperii: *neque*, inquit, *feræ hominum pectora fragescunt, donec vim persenserint Imperii.* Tacit. nonnunquam *vim Principis*, alii, id quod de jure regni licet. Aristot. δίκαιον πολιτικὸν item δυναστευτικὸν, lib. 2. Polit. cap. 8. & 5. Polit. ἐπανόρθωμα νομίμου δικαίου. & alibi. παμβασιλεία. Itali, *Ragione di dominio, di Signoria, di regno d' Imperio*, & omnium elegantissime, *ragionamento di stato.* JCti appellant nunc exceptiones regias, nunc restrictiones, nunc jura *Vis potestatis.* *Vis Imperii.* *ἐπανόρθωμα νομίμου δικαίου, παμβασιλεία.*

exor-

Cap. II. exorbitantia, quod ab orbita, hoc eſt, lata & communi via divertant, nũc diſpenſationes, nunc limitatoriam diſpoſitionem, nunc leges limitatorias, hoc eſt, quæ à regulis Juris communibus recedunt, legibuſque derogant. Id enim Ciceroni eſt limitare, ut in Epiſt. ad App. Pulc. *De tua prolixa beneficaque natura limitabit aliquid poſterior annus.* item jura de quibus nemini, excepto principe, diſponere licet. Eſt autem tale, quo nihil excelſius, nihilve auguſtius in hac humana ſocietate excogitari poteſt, ſecundum eam, quæ eſt omnium princeps, quæ dicitur lex, ſive juſſum, immortalis Dei. Hujus enim Princeps veluti vicarius eſt atque beneficiarius, unde Horat. lib. 1. Carm. od. 1.

Limitatoria diſpoſitiones.

Limitare.

Maieſtas iuris dominationis.

Regum timendorum in proprios greges,
Reges in ipſos imperium eſt Jovis.

Et Gunth. lib. 6. *Nullum caput iſta ſuper ſe*
Aſpicit, excepto cœlorum rege, poteſtas.

Definitur ius dominationis. Quare ſic definio, eſſe ſupremum quoddam jus, ſive privilegium, bono publico introductum, contra jus commune ſive ordinarium; ſed tamen à lege divina non alienum, atque eſt jus veluti legitimæ Tyrannidis: ſive, ut Alciat. definit, eſt juris communis quædam relaxatio, ſive correctio, quod privilegium dici poteſt: quod quamvis ibi de privatis intelligitur, tamen huc accommodari poteſt. Sicut enim alias privilegia, in jure civili ſunt correctio legis, circa unius atque alterius commodum: ita jura dominationis ſunt correctio legum circa ſalutem & commodum multorum; hoc eſt, & ipſius principis, & civium. Addo boni publici cauſa, cujus tam ſancta tamque antiqua ratio haberi debet: cui omnia jura adeoque ipſe princeps cedere debet. Quemadmodum Otto Imperator mortem elegit potius, quam ut pateretur tantum Romanæ pubis, tot egregios exercitus Æterni rurſum & Reipubl. eripi, ut refert Tacitus. *Noluit nimirum,* ut ſcribit Sueton. *tanto rerum hominumque periculo ſibi dominationem aſſerere.* quæ etiam cauſa traditur, propter quam Carolus rex in pugna à Montifortio ſuperatus eſt; quod id pleriq;, teſte Froſſardo, credebant ex compacto factum, quod alia ratione finis imponi bello non potuiſſet. ſed cur ego de mortalibus

Cura boni publici apud Deum & homines.

bus ſolis agam? Inſpice ſis, ſummi atque immortalis Dei actiones atque conſilia, an non eadem ſunt? Quid? an non filiū ſuum unicum & innocentiſſimum neci dedit boni publici cauſa, id eſt, propter ſalutem humani generis, ſecundum illud Caiphæ Joan. cap. 8. *Expedit hominem mori pro populo.* de quo tamen exemplo, aliiſque id genus, quod μυστικώτερα ſunt, & ſupra captum humanum, reverenter & ſobrie ſentiendum eſt: quemadmodum & de illo Moyſis, *Dele me potius ex libro vitæ, & populo peccatum condona.* quam vocem hac ætate noſtra, bellicoſiſſimus atque incomparabilis Rex protuliſſe fertur; ſe pro ſalute populi vel ad infernos iturum. Magna vox, dii immortales! neque facile ex noſtro ingenio metienda, neque imitanda facile: Recte Non. Pedo.

Cap. III.

Magnorum heroum dicta & facta non facile imitanda.

Non eadem, vulgusq; decent, & culmina rerum.

C A P. III.

Qua in re differant jura dominationis ab arcanis dominationis. Disjunctio honeſtatis & utilitatis. Inter jus dominationis, & jus Imperii quid interſit. Jus in manu poſitum, ἐν χειρὸς νόμῳ; manu gubernare; manu agere, manu obtendere, ἐγχειρίζειν τὰς ἐπαρχίας.

HÆc jura dominationis pleriq; adeo ad arcana Rerumpubl. referunt, ut cum arcanis dominationis confundant. Qui, ut in primo recte ſentiunt, ita in altero aberrant. Sane ſunt hæc jura dominationis occulta conſilia atque privilegia ſalutis principum rerumque publicarum conſervandæ; non ſunt tamen ea quæ appellavimus dominationis arcana. Primum enim, jura Dominationis ſunt, quæ de regni jure licent; quorum pleraque ſunt contra jus commune, ac, neſcio quam iniquitatis atque injuſtitiæ ſpeciem præ ſe ferunt, ut ſunt ſupplicio non damnatum afficere, aliorum regna invadere: ceterum in rem & ſalutem ſiunt principis, reiq; publicæ. Et disjunguntur hæc nonnunquā,

Iura dominationis differunt ab arcanis dominationis.

Speciosa iniquitas iuris dominationis.

Cap. III.

In publicis negotiis, honestas cedit utilitati.

invito etjam quovis in Republica viro bono, honestas scilicet & salus Reipublicæ, ut in illo Taciti de Galba Imp. *accessit Galbæ vox, pro Republ honesta, ipsi anceps, legi à se militem, non emi*: Nam in hac materia, non tam jus, quam utilitas publica respicitur, de quo Livius lib. 3. *Neque suum cuique jus modum faciebat, sed virium spe, & manu obtinendum erat, quod intenderes.* Arcana vero dominationis neque fiunt contra jus commune, & si maxime fiant, non tamen hujuscemodi speciem injustitiæ habent: Deinde, arcana dominationis proprie & pleraque sunt de facto aliorum; ut ne cui liceat prætorianos publice alloqui, aut castellum aliquod munitum ingredi: Jura vero dominationis sunt de facto principis. Hæc sunt quæ Principi licent. & iis qui in Repub. principatum obtinent: illa vero, quæ aliis non licent; ut ex. gratia. arcanum dominationis est, ne quis senatorum aut illustrium virorum nimio favore apud milites crescat: jus Dominationis est eundem frangere, alasque incidere, ne quid turbet. Quin hæc ita distingui, & subtiliter discerni debeant, mihi dubium non est. Sed enim, inquiunt alii: hæc jura dominationis comprehendi sub jure, quod dicitur, Imperii. Haud id quidem absurde, ceterum ita comprehenduntur, ut jus dominationis, ex jure imperii natum sit atque profectum. Diximus enim jus Imperii, sive Majestatis, in duobus inprimis cõsistere; & ut Princeps sit legibus solutus, & ut aliis leges ponat. Jus itaq; hoc dominationis est restrictio quædam earum legũm quibus solutus est, earumque limitatio: non enim omnibus solutus est. Deinde, jus Imperii nihil iniqui habet, sed cum summa æquitate conjunctum est. Deinde juris Imperii usus propriè est in pacata & tranquilla Repub. at vero juris dominationis in violenta ac seditiosa, in qua jus in manu est positum, ἐν χειρὸς νόμῳ, ut loquuntur Græci. Unde Pompon. *manu omnia gubernare.* & Tacit. in vita Agr. *manu agere*, & Livius *manu obtendere*; Græci eleganter ἐγχειρίζειν τὰς ἐπαρχίας: quo tempore multa fiunt, fieriq; oportet contra Jus commune, vel ipso Aristot. teste in Polit. unde Livius lib. 2. *Discordia intestina, & bellum externum facere, ut hoc magistratus opus esset.* ut nunc taceam, quod jura Imperii sint generalia,

Iura Dominationis sunt de facto Principis.

Arcana dominationis, de facto civium.

Ius dominationis, & ius Imperii, ut differant.

Ius in manu positum. ἐγχειρίζειν τὰς ἐπαρχίας.

lia, jura dominationis specialia, & in hypothesi pro forma Reipub. consideranda: Quæ quidem omnia mihi sic discernere libet, ne sit veluti ἄτροφος ὄχλος. *Cap. IV.*

C A P. IV.

Quare tantopere hæc jura dominationis vapulent; & an merito? Iniquitas bono publico rependitur; & ponuntur limites sive possessiones hujus Juris, religio, & fides: item Quotuplicia sint hæc jura.

QUare frustra sunt ac nimis superstitiosi, qui hæc jura tantopere detestantur atque damnant. Vere & recte Nicephorus: *is, qui in una Dei cognitione omnes cogitationes ponũt, huic montes & speluncæ conveniunt; at qui cum virtute & pietate civilem etjam vivendi rationem edidicit, & notitiam sibi comparavit rerum variarum; ille vero populum ad optima ducere idoneus est.* Ac primum dum omnium ita comparatum est, ut rarissime, imo nunquam, Politiam aliquam Platonicam reperias: quin potius pleræque sunt turbulentæ, vel saltem minus compositæ, in quibus omnia exacte & ad ungvem agere extremæ dementiæ est. Cato vir prudens & gravis, ut fuit, ita dum nimium præfracte ærarium atque vectigalia defendit, inque omnibus fere publicanis adversaretur, in multis sociis, equites à senatu alienavit, & discordem, imo bicipitem Rempubl. fecit: de quo conqueritur toties ipse Cicero. Sic Pompejus, autore Tacito, *censor factus, dum nimis severe vulgi mores inquirit, & graviora remedia, quam delicta erant, inducit; ea quæ armis tuebatur, armis amisit:* Quin potius hujuscemodi morbi pro valetudine Reipub. curandi sunt: quod Tacitus pulcre notat in Galba, qui dũ nimium honestatis retinens esse studebat, seq; Rempub. multum afflixit: itaque addit *neque ad hanc formam cetera erant.* Deinde, species illa iniquitatis, quam insipidi illi olfaciunt, sed devorare atque concoquere nequeunt, revera iniquitas non est, & si sit, publico bono recompensatur, Quid? quod legum iniquitates & incommoda sola consectantur, omisso jure & utilitate? Mihi vero

Respub. pleræque minus compositæ.

Catonis studium adversus publicanos.

Iniquitas hujus iuris bono publico recompensatur.

Cap. IV.

Omnes leges bonæ sunt, quæ in summa prosunt.

sempiterna lex erit, cujus iniquitates utilitate leviores sunt. Atque est aureum illud, ne dicam divinum effatum Corn. Taciti. *habet aliquid ex iniquo omne magnum exemplum, quod contra singulos utilitate publica rependitur*, & illud Plutarchi: *à Justitia in parvis rebus nonnunquam abeas, si salvam eam voles in magnis.* & illud Nervæ, *æque malum esse principem, sub quo omnia liceat, quam sub quo nihil*, & Catonis, *Nulla lex satis commoda est, id modo quæritur, si majori parti, & in summa prodest.* Postremo minime contradicunt hæc jura legi divinæ, ceteroquin non essent jura, sed flagitia. Sicut enim jura belli, jura fisci, jura Reipub. legationis, suos certos habent terminos, è quibus si evagantur, non amplius jura sunt, sed summa injustitia: ut si fiscus omnia rapiat, si naturæ vis inferatur, si specie legationis & Reipub. insidiæ struantur, jus gentium ac divinum violetur: sic etjam Jura dominationis suos certos habent limites, è quibus si excurrunt, & in vitiorum confinia atque possessiones involant, non amplius jura sunt, sed scelera, sed, ut Tac. appellat, *dominationis flagitia*: quale, præter cetera, est illud Ammiani lib. 14. *Quicquid Cæsaris implacabilitati sedisset, id veluti fas jusque perpensum urgebatur.* Quid enim? Jus hoc sit? Imo est extrema quædam immanitas atque Tyrannis, ne quis me injustitiæ patrocinari putet.

Limites & termini hujus juris.

Quare duo sæpimenta, sive terminos huic juri statuo: Divinum numen, sive Religionem; & Fidem, sive pudorem. Quæ si integra maneant, nihil prohibet, nonnunquam à communi jure recedere, pacis ac quietis causa. Ceterum non solum huic juri locus est in Principatu, verum etjam in aliis Rebuspubl. Quarum cum tres potissimum sint species, totidem etjam Jura constituenda sunt: veluti sunt jura dominationis Regiæ, Jura dominationis Aristocraticæ, & iura dominationis Popularis; quæ tamen in plerisque concurrunt.

Religio. Fides.

Triplicia dominationum Jura.

CAP.

Cap. V.

Cap. V.

Jura dominationis Regiæ, quæ & qualia sint. Apertitio, & Jus Asylorum.

PRimum ergo, jura dominationis regiæ sunt, quæ principi licent contra jus ordinarium; tum conservandæ augendæque Reipublicæ, tum ipsius securitatis causa. Quibus in recensendis primo loco sese mihi offert apertitio Asylorum, in quibus recipiebātur, ut refert Plutarchus, omnium ordinum homines; nec servus domino, nec creditoribus reddebantur noxii, nec magistratibus criminosi: Nam hæc tria hominum genera ad Asyla confugiebant: quod etiam notat Tacit. 3. annal. *Complebantur templa pessimis servitiorum, eorum subsidio obærati adversum creditores, suspectique capitalium criminum receptabantur.* In quo valde vapulat Romulus. Ideo Satyricus appellat infame Asylum, & Augustinus facinorosorum domus. alii durius: Qui quantum nimia pietate, nolo enim dicere superstitione excellere cupiunt, tanto ego illis Reipubl. communisque salutis amantior videri volo, & quantum illi de civili jure atque æquitate dimicant, tantum mihi de salute populorum atque incolumitate libet decertare. Etenim Romulus, & laudabiliter, & pro dominatione sua fecisse dicendus est. Non enim modo Romanam Rempubl. civibus locupletavit, verum etiam alias civitates, quæ erga ipsum hostili erant animo, ejuscemodi ferocibus hominibus deoneravit, sibiq; devinxit; quæ non exigua jacti tanti fundamenti pars fuit. Quid? quod ipse Moyses Asylum aperuit Num. 35. *De urbibus quas dabitis Levitis, erunt sex urbes refugii, quas dabitis, ut fugiat illuc homicida.* & Deuter. 26. *Ne trade servum domino suo, qui ad te confugit:* idque aliæ gentes secutæ sunt, ut de Theseo refert Plutarch. & Senon ille apud Cæsar. de bell. Gall. *Ut primum defecerat Gallia, collectis undique perditis hominibus, servis ad libertatem vocatis, exulibus omnium civitatum receptis, latrociniis impedimenta & commeatus Romanorum intercepit.* Illa autem ratio videtur magni momenti esse, quod non tantum Rempub. suam hisce gentibus roboravit, verum etiam inconditam multitudi-

Jus & utilitas Asylorum.

Asylum Moysis.

Cap. VI. nem honestis legibus ad societatem civilem traxit atque composuit: adeoque, ut de Orpheo Poeta:

Placitus hominum, fera corda mitigavit.
Doctaque vitam voce temperavit,
Justitiam docuit, cœtu quoque congregavit uno,
Moresque agrestes expolivit Orpheus.

Quo tamen jure Alexander, ceteroquin sui juris non negligens, non est usus. Nam exstructa Alexandria captivos, quos incolas novæ urbi dedit, liberavit, sed reddito pretio dominis, Curt. libro septimo.

CAP. VI.

Stautæ Imperatorum. Aræ. Ædes sacræ, Ecclesia, Jura civitatis & ordinis dare victis hostibus. Asylorum abusus.

QUin etiam circa statuas Imperatorum idem jus fuit, cum, ut miseris perfugium essent, tum etiam ut eo venerabiliores sanctioresque viderentur principes. Itaque in honorem Cæsaris edixere Duumviri, inquit Dion, μηδένα ἐς τὸ ἡρῷον αὐτοῦ καταφυγόντα ἐπ' ἀδείᾳ, μήτε ἀνδρηλατεῖσθαι, μήτε συλᾶσθαι, ὅπερ οὐδενὶ οὐδὲ τῶν θεῶν, πλὴν τῷ ἐπὶ τοῦ Ῥωμύλου γενομένῳ ἐδεδώκεσαν, *ne quis qui in templum D. Julii impunitatis causa confugisset, inde extrudi, vel abripi posset, quod nemini Deorum concessum, exceptis iis quæ ad Romuli Asylum pertinent.* [*Templum D. Iulii.*]

Ius statuarii. Hæc Dion. Nec solum hoc jus statuarum fuit, verum etiam imaginum principalium: idque Philostr. scribit lib. 1. de vita Apoll. *impietatis damnatum quendam fuisse, quod servum suum verberasset, qui drachmam argenteam Tiberii imagine signatam gestabat.* Sed & ad aras confugiebant. Plautus, *Ego interim hanc aram occupabo.* & Virgil. 2. Æneid. *Ingens ara fuit, &c.* [*Ius aræ.*]

Hic Hecuba, & natæ ne quicquam altaria circum
Præcipites, atra ceu tempestate columbæ,
Condensæ & divum amplexæ simulacra tenebant.

& postea: *hac ara tuebitur omnes.*

Abusus huius iuris. Ceterum hæc miserorum perfugia, quæ hoc jure nituntur, in abusum trahi non oportet. Quo circa Tiberius nimiam licentiam & im-

& impunitatē circa Asyla abrogavit. & laudabilis est constitutio in l.unic.C.de his qui ad stat.conf. *Qui ad statuas, vel vitandi metus, vel creandæ invidiæ causa confugiunt; si certas habuerint causas, quibus confugere ad Imperatoria simulacra debuerint, jure ac LL. vindicentur: sin vero probati fuerint artibus suis invidiam creare voluisse, ultrix in eos sententia proferatur.* & Callist. in l. 28. §.7. D. de pœn. Eum qui imaginem Cæsaris in invidiam alterius prætulisset, in vincla publica coerceri, D. Pius rescripsit. Idem circa Ecclesiam jus est. l.2. C. de his qui ad Eccl. conf. nec tamen promiscue ad alias domos referendum est: ideoq; Pompejus ille Columna Salernitano Principi summa familiaritate sibi cōjuncto, tanquam reo læsæ majestatis comminatus est, nisi extemplo maleficum hominem ad carcerem statuisset, qui è manibus præfecti vigilum elapsus, tanquam ad Asylum in domum ejus perfugerat. Sed de Jure Asylorum & Ecclesiæ, quibus indulgendum sit & quomodo, vide alios. Non enim libet actum agere, & quæ nimis vulgaria sunt, recoquere. Porro quo jure Asyla aperta sunt, eodem Reges Imperatoresq; gentibus hostilibus jura civitatis & ordinis dederunt, contradicente quamvis Senatu. De Anco Liv. lib.1. *Ancus secutus morem regum primorum, qui rem Romanam auxerant, hostibus in civitatem accipiendis, multitudinem omnem Romam traduxit.* & Claudius Imp. in pulcerrima de hac ipsa re oratione apud Tac. 11. annal. *Quid aliud exitio Lacedæmoniis fuit atque Atheniensibus, quanquam armis pollebant, nisi quod victos pro alienigenis arcebant? At conditor noster Romulus tantum sapientia valuit, ut plerosque populos eodem die hostes, dein cives habuerit,* & ibid. *Jam moribus, artibus, affinitatibus, nostris mixti aurum & opes suas inferant potius, quam separati habeant.* prorsus ad sapientiam sacram 14. Proverb. *Ex multitudine populi apparet magnitudo regis, & ex inopia infirmitas principis.* Reperio etiam occultiorem causam, ne senatus ex solis Romanis constaret, sed interessent etiam, qui & natura magis obsequiosi essent, & principi devincti. Id ait Tac. 3. annal. *Simul novi homines è municipiis & coloniis, atque etiam provinciis in senatum crebro assumpti, domesticam parsimoniam intulerunt.*

Cap. VI.

Ius Ecclesiæ.

Iura ordinis hostibus dari.

CAP.

Et quidem necessitatis exempla sunt in ipso jure civili, ut in l. 2. Cod. de patr. qui fil. suos distr. l. 7. D. de admin. & per. tut. & in aliis: Et hæc omnia Romulus summus Nomothetes publicæ utilitatis causa usurpavit; ne civibus destitueretur Respubl. Ea est enim necessitatis vis, ea dignitas, ut sæpe rei non licitæ jus & æquum tribuat. Quamvis quomodo hoc illicitum fuit, contra fraudulentos homines, & capitales inimicos, sui conservandi causa nonnihil exorbitare, &, ut dicitur, manu agere; cumprimis Romanos, qui erant homines militares. *Credunt plerique*, inquit Tac. in vita Agric. *militaribus ingeniis subtilitatem deesse; quia castrensis jurisdictio secura & obtusior, & plura manu agens, calliditatem fori non exerceat.* Et ne quidem ipsæ raptæ admodum ægre tulerunt cum fortissimis viris conjungi: *Accedebant*, inquit venuste Livius, *blanditiæ virorum, factum purgantium cupiditate atq; amore, quæ maxime ad muliebre ingenium efficaces preces sunt.* Unde mos mansit apud Rom. rapiendi virginem ex gremio matris, cum ad virum ducitur. Ceterum cessante necessitate, nefas erit: & regulariter raptus virginum capitis supplicio puniuntur. l. un. C.D. rapt. virg. seu vid.

Cap. VIII.

Civium multitudo pertinet ad αὐτάρκειαν Reipubl.

Militaris jurisdictio minus subtilis.

Pœna raptus.

CAP. VIII.

Fratris filiam in uxorem ducere. Imperator fons ac caput juris Civilis. Matrimonium cum fratris filia juri civili non repugnat. Princeps profanus.

MOrtua Messalina Claudii Imperatoris uxore, cōsilium habitū est à tribus in aula Imperatoris potentissimis libertis, de secundis nuptiis Imperatori viduo conciliandis. Narcissus favebat Æliæ Pætinæ: Pallas Juliæ Agrippinæ, Germanici, id est, fratris Imperatoris filiæ: Callistus Lolliæ Paulinæ, Lollii consularis filiæ. *At Pallas*, inquit Historicus, *id maxime in Agrippina laudare, quod Germanici nepotem secum traheret, dignum prorsus imperatoria fortuna, stirpem nobilem & familiæ Claudiæ, quæ posteros conjungeret; ne fœmina experta fœcunditatis integram claritudinem Cæsarum aliam in domum ferret.* Itaque ejus sententia

Cap. VIII. *Claudii Imp. matrimonium cum fratris filia.*

prævaluit. Sed enim dices, quo jure? Imo vero optimo, hoc est, jure hoc regni, sive dominationis. Primum enim Agrippina erat ex domo Augusta; quæ si alii nuberet, periculum erat, ne is Imperio Claudii insidias strueret, fretus hoc conjugio cum nepte Imperatoris. *Est enim fœmina*, ut ait Plin. in Epist. *interdum pestis generis humani.* Quo etiam nomine Ruffus Crispinus in exilium pulsus est, invisus Neroni, quod Poppæam quondam matrimonio tenuerat, Tac. 5. an. Et Asinius suspectus fuit Tiberio, tanquam ducta in matrimonium Vipsania M. Agrippæ filia, quæ quondam Tiberii uxor fuerat, plus quam civilia agitaret. Deinde, quod nefas erat Augustæ domus splendorem in aliam familiam transferri. id enim dedignationem aliquã & contemptum Cæsaribus inlaturum erat, quod testatur Tac. 5. ann. Romanam Rempubl. in luctu fuisse, *quod Julia Drusi filia, quondam Neronis uxor, denupserat in domum Rubellii Blandi, cujus avum Tiburtem equitem Rom. pleriq; meminerant.* Adde, quod erat expertæ fœcunditatis, sive ut cum Varrone loquar, nondum erat exparta. Ceterum expediebat tum Reipubl. tum ipsi principi, heredes nasci, de quo vide quæ dixi supra. Ac ne mihi quis opponat jus divinum: utut enim hoc sit, Romani tamen respectu suæ sectæ, ut Galenus alicubi tradit, adeoque pro religione sua, tum in his, tum in aliis excusationem mererentur. Juri enim Civili non repugnat, ut recte ex Ulpiani fragmentis tradit Cujac. lib. 13. obser. multo minus juri gentium. At enim, inquit prudens scriptor, *nova nobis in fratrum filias conjugia, sed aliis gentibus solennia.* Et si maxime sit contra jus civile, Claudius juri huic, cujus ipse velut fons erat ac caput, opposuit bonũ publicum; id quod late patebat, adeoque tunc temporis totum ferme complectebatur terrarum orbem. Quin etiam alias in ipso jure civili, propter excellentiam personæ à regula generali receditur l. 2. C. de senten. ex per. recit. sicut & plura illustribus personis conceduntur quam inferiorib. l. 17. C. de dignit. Ut taceam nunc dispensationes Pontificum super hac re, ut videre est in libro Taxarum Pœnitent. Apost. At enimvero quod de Ptolomæo Alexandro, Heraclio, nonnulli afferunt, frustra sunt; quippe qui libidinis saltem

Principum dignitas posita est in splendidis nuptiis.

Princeps fons & caput legũ.

saltem explendæ hujuscemodi matrimonia affectarunt, non tranquillitatis publicæ conservandæ. Quare posteriores principes constituta pœna, hasce nuptias prohibuerunt, adeoque hodie regulariter nullam ex tertio gradu uxorem ducere licet, l.17. C.de nupt. & l. ult.C. de incest. nupt. Neque enim illud probo, quod peculiari SCto in exemplum raptum est. Nam, ut ait JCtus in l. 14. C. de LL. *quod contra rationem juris receptum est, non est producendum ad consequentias*. tametsi ideo factum est, ut puto, ne princeps videretur incestum committere, adeoque populus sperneret Imperium profani principis; quod Seneca exprobravit Neroni, ut refert Tac. 14. annal. *pervulgatum esse incestum gloriante matre, nec toleraturos profani principis Imperium*: & vel hanc ob causam, ne heredes, ejus & Imperii, ex nefariis nuptiis dicerentur nati: id quod Princeps ille Waldensis dicebat, filium illegitimum non oportere occupare regnum, fieri hoc pessimo exemplo, ut præjudicio ceterorum regum ac principum, ut est apud Frossard. Et Pompejus ille Columna Julium Medicem Pontificem fieri noluit, indignum ratus eum Christiano orbi & sacrosanctis ceremoniis patrum judicio præfici, qui parum certa, neque propalam legitima Juliani patris uxore natus esse diceretur. Jovius in vita Pomp. Colum.

Cap. IX. *Iura dominationis stricte accipienda.* *Profanus princeps.*

CAP. IX.

Ne fœmina ex augusta domo pro arbitrio nubat. Matrimoniorum cura in principibus. Via per matrimonia ad Imperium.

Matrimoniorum magnorum Principum maxima cura est, atque esse debet, quod exinde & bella oriuntur, & rursum desinunt; quemadmodum Frossardus venuste dixit, *magnorum ducum bella comicos habere exitus*. Quæ causa est, quare cum alias matrimonia libera esse debeant, id mutet in fœminis Augustis. Etenim Agrippina vidua Germanici fœmina potentiæ avidissima; (quæ cum liberius quiddā questa esset, Tiberius manu apprehensa græcoque versu εἰ μή, inquit, κρατεῖς τεκνίον νομίζεις ἀδικεῖσθαι; ita enim Canterus conjicit fuisse verba illius, quod Sueton.

Principum cura circa matrimonia.

Cap. IX.

refert, *Si non dominaris filiola, injuriam te accepisse existimas?*) hæc igitur Agrippina maritum petebat, sed Tiberio negante, *nō ignaro*, ut ait Tacitus, *quantum ex Republ. peteretur*. Est hoc jus dominationis & juri communi cōtrarium, adeo ut ex DD. Sententia, lex, sive statutum, prohibens matrimonium contra jus naturale, non valeat. Verumenimvero Cęsar metuebat, ne is cui fœmina, & à favore vulgi, & à familia potens nuberet, res novas adversus se moliretur, sibique imperium extorqueret, accedente uxorio animo dominandi avidissimo. Hinc Seneca in Octav.

Quantumvaleant matrimonia ad occupanda imperia.

Mactata soceri concidit thalamis gener
Victima, tuis ne fieret hymenæis potens.

& Africanus, *Uxorem quære firmamentum familiæ. Est enim*, ut eleganter ait Tac. in Agric. *matrimonium ad majora nitenti decus ac robur*. Quam ob causam David rex sanctissimus atque sapientissimus, decem concubinas à filio suo constùpratas, vinctas detinuisse mihi videtur, Sam. 2. c. 20. quippe quod erant concubinæ regiæ, quas non satis tutum erat dimitti, aut cuipiam elocari; quamvis nō ignoro, quid hac de re sentiat dòctissimus Theologus. Qua identidem arte Octavia filia Claudii Imp. Neroni desponsata est, quod ait Historicus, *majora patefacturum erat*, hoc est, aditum illi ad Imperium facturum. & Liv. lib. 1. de Servio: *Idem*, inquit, *affinitatibus, perq; nuptias filiæ, multos sibi cognatos amicosque conciliat*. & Perdiccas, ut viribus autoritatem regiam acquireret, ad nuptias Cleopatræ sororis Alexandri Magni, & alterius Alexandri quondam uxoris intendit. Justin. lib. 13. & lib. 1. de Dario, *Principio*, inquit, *regni, Cyri Regis filiam, regalibus nuptiis regnum firmaturus, in matrimonium recepit, ut non tam in extraneum translatum, quam in familiam Cyri reversum videretur*. Eodem consilio Lycus ille apud Senecam in Hercule furente ambit nuptias Megaræ:

Davidis concubinæ in custodia retentæ.

Alieno in loco
Haud stabile regnum est; una sed nostras potest
Fundare vires, juncta regali face
Thalamisque Megara: ducet è genere inclyto
Novitas colorem nostra.

Quam

Quam etjam causam esse certus sum, propter quam Sejano petenti matrimonium Liviæ obscure negavit Tiberius apud Tac. 4. Annal. *Falleris*, inquit, *Sejane, si te mansurum in eodem ordine putas, & Liviam, quæ C. Cæsari, mox Druso nupta fuerit, ea mente acturam, ut cum equite Romano senescat.* Cap. X.

C A P. X.

Prævenire iis qui nocere possunt, Bella populi Romani. Diversitas rerum privatarum & publicarum.

ILla vero omnium maximam iniquitatem præ se ferre videntur, quæ passim ad invidiam Romanorum, cum voce, tum scriptis circumferuntur, de studio ipsorum juvandi socios: propterea, quod hac specie pedem lento gressu promoverint, aliarumque gentium agros atque possessiones invaserint, sine ullo jure atque titulo. *Studium Romanorum invandi socios.* Neque enim M. Tullius potest, quin publice fateatur, *populum Rom. juvandis sociis totum terrarum orbem occupasse.* & rex ille apud Salust. *Namque Romanis*, inquit, *cum nationibus, populis, regibus cunctis una & vetus causa bellandi est, cupido proferendi Imperii.* At enim vero mihi in plerisque, & pro magnitudine sua, & pro jure dominationis suæ fecisse videntur. Primum enim, merito cavebant, ne quis, hostili præsertim animo erga se, cum periculo magnitudinis Romanæ nimium cresceret: id quod ipsi Macedones prætendebant, *id agendum ne vis ac potestas ad unum populum deveniret.* Est enim, ut Lyricus Poeta canit, *ipsa utilitas justi prope mater & æqui*; in magnis præsertim & præruptis negotiis. Alterum est, ne populus semel sedatus, & in amicitiam populi Romani receptus, iterum arma caperet: id quod cum periculo Romanorum conjunctum erat. Cum enim Latini ab senatu Romano peterent, ut aut mitterent sibi subsidium, aut seipsos tuendorum finium causa arma capere sinerent, *Romanis tutius visum est, defendi inermes Latinos, quam pati retractare arma*, Livius lib. 2. Addo quod ad dignitatem rei Romanæ pertinebat, ne socii injuriis adficerentur. Cæsar de bell.

Cap. X.

Gall. *Æduos fratres consanguineosque populi Rom. in ditione atque servitute Germanorum teneri, in tanto imperio pop. Romani turpissimum sibi ac Reipubl. arbitrabatur.* Sic Guntherus lib. 4.

Hoc siquidem bellum quod juris amore coactum
Milite suscipitur, meritum, non culpa vocatur.

Et Maro laudi id ducit,

Nunc aliam ex alia bellando quærere gentem,
Vincere & Oceani finibus ulterius.

Prævenire iis qui nocere possunt.

Ecquis enim adeo nullius animi est, adeoque suæ salutis prodigus, ut expectare velit, donec alter à multis victoriis potens & efferatus, bellum transferat, & ferrum in ipsius viscera stringat? Ut enim hoc in privatis negotiis, & religionis & patientiæ alicujus dem; quod do libenter: in publicis certe negotiis, quæ ad regna & populos pertinent, nequaquam tibi concedo, quemadmodum recte Crotognitates ille apud Cæsarem, *Atque ego,* inquit, *hanc sententiam probarem, tantum apud me dignitas potest; si ullam præterquam vitæ nostræ rationem fieri viderem: sed in consilio capiendo omnem Galliam respiciamus oportet, quam ad nostrum consilium excitavimus.* Quo verius Dionis. Halicarn. *Ratio imperiorum est ne noceri possit.* & Antonius ille: *non concedendum, ut Hispani, sub nomine pacis, moliri res novas possint:* & legati Campanorum ad senatum Romanum: *Pugnavimus*, ajunt, *verbo pro Sidicinis, re pro nobis, cum videremus finitimum populum nefario latrocinio Samnitium peti, & ubi conflagrassent Sidicini, ad nos trajectum illud incendium esse*, Livius lib. 7. Neque absurde apud Curtium lib. 6. Alexander recte intellectus, *sicut*, inquit, *in corporibus ægris nihil quod nociturum est, Medici relinquunt, sic nos quicquid obstat Imperio, recidamus.* Qua de causa Florentini Pontificem Sixtum tantopere rogabant, ne pateretur Venetos Ferrariam occupare; sic denique illos totam Italiam tandem occupaturos, novos homines, qui è paludibus in proximum continentem pedes extulerint. Jovius Romani certe istac erga socios pietate toti terrarum orbi pacem conciliarunt: quod pulcre Cicero in Epist. prudentissima ad Q. Fratrem *Simul & illud Asia cogitet nullam à se neque belli externi, neque discordiarum domesticarum*

carum calamitatem abfuturam, si hoc imperio non teneretur. & de Tyro Curt. lib. 4. *Eam civitatem multis casibus defunctam, & post excidium renatam, longa pace cuncta refovente, sub tutela Romanæ mansuetudinis acquievisse.* Cap. XI.

CAP. XI.

Οστρακισμὸς. Falsa legatio. Exilium Tiberii, Ottonis, Hadriani Pontif. Ludowici XI. Miris modis frangere nimis potentes; æmulos adjungere; pecunia exuere.

SAnguinis emissione & purgatione, ajunt Medici, plurimum etjam boni sanguinis ejici & abradi. Expedit tamen, nisi voles vitæ periculum facere. Eadem est ratio in Republ. in qua nonnunquam reperiuntur, quorum virtus ita in conspicuo est; ut facile studia vulgi ad se trahant vel inviti; quibus Rempubl. evacuari oportet. Fulserat Romæ cometa, qui ex vulgi opinione mutationem regis portendebat: & omnium ore Rubellius Plautus celebrabatur. Quibus permotus Nero, literas ad Plautum componit, *consuleret sibi & turbis, seque prave diffamantibus subtraheret, esse illi per Asiam avitos agros, in quibus & tuta & inturbida juventa frueretur.* Atque ita Plautus illuc cum conjuge Antistia, & pauc s familiarium concessit. Humaniter mea sententia & recte Nero, mõstrum alioquin non homo: Nam & ipsi Plauto pepercit, & tranquillitati Reipublicæ consuluit. Hæc enim est natura regni ut ait Seneca: *cedat, quicquid excelsum est.* & alibi haud absurde, quanquam in persona Tyranni: *Ostracismus in regno.*

Servare cives Principi & patriæ graves,
Claro tumentes genere, quæ dementia est?

Non enim moveor illorum sermonibus, qui exclamant, iniquum id esse, cõtra leges esse, hac ratione virtutũ viam occludi. At enimvero tranquillitatis Reipublicæ interest, cui, quicunque volet vir bonus esse, æquo animo atque vultu pro tempore cedat; sibi vero imputet, quod nimis virtutes suas exerit, quas non-

Cap. IX. nonnunquam dissimulare, atque occultare, boni ac prudentis viri est. De Pisone Vellejus, eum in magnis negotiis otioso similem fuisse. & de Galba Sueton. *paulatim in desidiam segnitiemque conversum esse, ne quid materiæ præberet Neroni.* Ac multi sponte se subduxerunt. De Tiber. Sueton. eum *ultro secessisse, & devitasse æmulationis cum Cajo Lucioque suspicionem.* & Vell. Paterc. lib. 2. *Marcus*, inquit, *Agrippa sub specie ministeriorum Principalium profectus in Asiam, ob tacitas cum Marcello offensiones, præsenti se subduxit tempori.* Quod ut ut iniquum sit, utilitate tamen publica rependitur: Adeoque Respublicas antiquas & hodiernas intuenti apparebit, non posse aliter, quin nonnunquam à justitia recedatur: idque innuit Philosophus 5. Polit. cap. 11. κοινὴ φυλακὴ πάσης μοναρχίας τὸ μηδένα ποιεῖν ἕνα μέγαν, & cap. 3. *Satius esse providere, ne aliquis in Repub. tantopere crescat: ubi vero Respubl. in eum statum pervenit, medicina utendum est.* Sic acer Historicus noster: *Imputare perfidiam*, inquit, *non possunt, qui Vitellium Vespasiano prodidere, cum à Galba descivissent? quamvis interfuit Vitellium vinci:* plane ex mente divini vatis, & Salvatoris nostri, *expedit fieri scandala, sed væ illis qui faciunt.* Illud vero omnium humanissime, quod specie honoris, vel legationis, vel studiorum, vel amicitiæ, vel aliorum ministeriorum principalium emissi sunt, qui nolentes volentes præsentem dominationem plebi invisam faciebant. Hinc illud vulgatum de Ottone, qui per causam legationis in Lusitaniam sepositus est:

Solum vertere specie honoris, legationis studiorum.

Cur Otho mentito, sit, quæritis, exul honore,
Uxoris mœchus cœperat esse suæ.

Ac tamen nescio quo plerumque fato reduces Imperium sortiuntur. Tiberius certe è medio quam longissime se amovit, ut vitato assiduitatis studio, autoritatem absentia tueretur, atque etjam augeret, si quando indiguisset sui Respubl. Tranquil. in Tiberio. De quo tritum illud est,

Exilium Tiberii.

Regnabit sanguine multo
Ad regnum quisquis venit ab exilio.

Sic Hadrianus ille, moliente Carolo Ceurio, honoris specie ablegatus est, & haud multo post pontifex creatus. Et notum est

exilium

exilium Ludovici XI. Galliarum regis, apud Philippum Ducem Burgundiæ; item Medicæi, Allobrogum Principis, aliorumque. Sunt & aliæ rationes quæ nituntur hoc jure, quasve usurpant principes in frangendis iis, qui vel à nimia potentia, vel ab affectato imperio suspecti sunt: veluti Tiberius Germanico Pisonem adjunxit, qui eum coerceret: & mira arte Ferdinandus rex Hispaniæ emunxit Consalvum Magnum: Sic Romani Capuanis omnia jura ademerunt, *ne Senatus, ne plebis consilium, ne magistratus essent; sed sine consilio publico, sine imperio, & ut multitudo, nullius rei inter se socia, inhabilis esset, &c.* & Fridericus I. rebelles pecunia exuit: De quo pulcri versus sunt Guntheri lib. 11.

Cap. XII.

Rationes frangendi nimis potentes & suspectos.

Nec melius stultæ furor atque superbia plebis
Puniri poterat, quam tanti ut causa furoris
Eriperentur opes, ut quos opulentia rerum
Fecerat elatos, in se revocaret egestas.

CAP. XII.

An Sejanus, Cæcina, Parmenio, aliique juste interfecti sint? In quo casu ordo judiciarius non observetur: & an quis possit non accusatus damnari.

NOn una exempla in Historiis sunt eorum, qui manu & imperio militari, in ipsa herba, quod dicitur, oppressi sunt; è quibus quædam tantum excerpam, eaque quæ in regno licuerunt, (nam de jure dominationis Aristocraticæ & popularis postea) ex quibus de reliquis Judicium esto. De Sejano, qui Germanici uxore & liberis, nefariis modis oppressis, non solum suspectus, sed etjam reus fuit affectati Imperii testantur Sueton. & Tac. eum sine ullo ordinario processu ad supplicium raptum, *& dolo magis*, (verba sunt Suetonii) *quam principali autoritate.* Sic Titus Imp. Cæcinam consularem vocatum ad cœnam, ac vix dum triclinium ingressum confodi jussit, Sueton. in Tito: *sane urgente discrimine, cum etjam chirographum ejus præparatæ apud milites conjurationis deprehendisset.* Eodem jure usus est Alexander adversus Parmenionem, de cujus tamen crimine ad huc

Supplicium Sejani, Cæcinæ, Parmenionis aliorumq;.

locum habere puto illud Marci apud Volcat. *non possumus reum facere, quem nullus accusat.* Est enim hoc privilegium quoddam, quod derogat Juri communi, quodve merito indulgetur principi tanquam personæ publicæ, tum ipsius principis, tum etjam Reipublicæ causæ. Cap. XIII.

CAP. XIII.

Exasperatio criminũ, & acris animadversio. Quomodo crudelitati locus sit in Republ. Punire conjurationis conscios: punire voluntatem conjurandi.

EOdem jure nonnunquam atrocia supplicia ob rem leviculam decernuntur exempli statuendi causa, quod appellat Tacitus *multa crudeliter agere, quo ceteris quies sit*, & eleganter Gunth. lib. I. *Atrocia supplicia.*

Plus sæpe nocet patientia regis,
Quam rigor, ille nocet paucis, hæc incitat omnes,
Dum se ferre suos sperant impune reatus.

Neque hoc solum locum habet in bello, in quo solenne est, teste Polybio, *crudelitatem exercere terroris causa*, sed etjam in Republ. quo nomine acutus scriptor ab Herruria Florentinos ridet, quod, cum Aretinos rebellantes in suam potestatem redegissent, nimis leniter cum illis egerint: quasi vero, inquit, urbs tota sine dedecore Florentinorum destrui non potuisset, &c. Quare Cæsar exẽplo supplicii deterrendos reliquos ratus, omnibus qui arma tulerant, manus præcidit, vitamq; concessit, quo testatior esset pœna improborũ. Neq; enim bello finis facile imponitur, nisi hæc interdum frangendæ pertinaciæ usurpentur. Sed hæc inquã ad jus belli pertinent. Atqui etjam tẽpore pacis, & quo inprimis seditiones gliscũt, hujus severitatis usus est. Ideo Mimus ille: *Bonis nocet, quicunque parcit improbis.* Qua de causa Pompejus Colunna jussit manũ detruncari honestissimo Equiti Neapolitano, cum mox jurgio gladium, in atriis domus, in altercantis caput, sine vulnere strinxisset; atq; pœnam deprecantib. amicorũ præcipuis, ni ita faceret, velut alita auctaq; audacia, quę *Severitatis usus in Republ.*

Cap. XIV. Neapolitanorum animis insita videretur, non defuturum respondit, qui cubiculo suo ferrum inferre, & ad cædem enudare dubitaret. Nimirum recte Symmachus in quadam Epist. *Tantum legibus severitatis addendum est, quantum flagitia creverunt.* Quare idem Columna, cum ab Hispano, per præconem, ignominioso tubæ cantu, duellum detrectasse proclamaretur, è vestigio hominem trucidari jussit, & cum apud Julium Pontif. hac de re cõquereretur Hispaniç Regis legatus, Pontifex nihil aliud respõdit, quam rectissime factum, quod servi à pedibus, ut tantam injuriam vindicarent, Hispanicam insolentiam Romana superbia contudissent, hæc Jovius. Eadem severitate conscii etiam conjurationis in principem puniuntur l. 5. C. ad l. Jul. Majest. ut eo citius insidiæ detegantur: de quo varia vide apud Curtium lib. 6. Sed & quæ animum alicujus percutiant: adeo periculosum est in hujuscemodi tempora & veluti noctes incidere: quod dicebat Philotas: *Si, & cum indicamus, invisi, & cum tacemus, suspecti sumus, quid facere nos oportet?* Et quamvis regulariter ratione solius consensus nemo ad pœnam obligatur l. 18. D. De pœnis: sed secuto demum actu l. 225. D. De verbor. signific. aliud tamen obtinet in crimine in principem; in quo voluntas punitur d. l. 5. C. ad l. Jul. Majest. sed intellige talem voluntatem ut recte docet Cujac. ad d. l. D. De verb. signific. cum qua conjunctum est initium facti, id est, factio vel conjuratio: sola enim & nuda voluntas puniri nequit: atque ita intelligo illud Guntheri lib. 8.

Conscii conjurationum.

Voluntas pro initio facti.

> *Quicquid in augustos ausus committere reges*
> *Vel meditatus erat,*

Illud enim Poetæ,

> *Et scelus intra se tacitum qui cogitat ullum,*
> *Facti crimen habet, &c.*

Juris conditores, teste Cujac. minime probant: Sicut & vix illud Paterculi lib. 2. *Adeo illi viri magis voluntatem peccandi intuebantur, quam modum; factaq́, ad consilium dirigebant, & quid, non in quantum admissum foret, æstimabant.* Quorum nonnulla, quæ sçvitiam aliquam præ se ferunt, salute publica cõpensantur, & me-

& merito, ad terrendos nefarios perditorum hominum conatus, pro salute principis constituta sunt. Cap. XXII.

CAP. XIV.

Imperialis abolitio. Vindicta noxia. Ne in omnia delicta, & in singulos autores inquiratur. locus pœnitentiæ.

NOnnunquam etiam hoc iure nocentes absolvuntur, nam, ut ait Claudianus:

Ignoscere pulchrum
Jam misero est, pœnaque genus vidisse precantem.

Et Tacit. in Agric. *Omnia scire, non omnia persequi, parvis peccatis veniam, magnis severitatem accommodare, nec pœna semper, sed sæpius pœnitentia contentum esse.* Quod & Germanicus censuit Annal. *Dandum adhuc spatium, si recenti exemplo sibi ipsi consulerent:* idque facit ad securitatem principis, ne nimiis suppliciis exacerbentur subditi. Quæ ratio fuit imperialium abolitionum, quæ fiebant vel in auspicio regni, vel ob festum diem, ut ait Jurisconsultus in l. 8. D. ad Senatusconsultum Turpilian. adeoque observatum est, ne quoties princeps introiret urbem, supplicium de quoquam sumeretur, Tranquill. in August. Sed dices, hoc modo delicta impunita abire. Mihi vero Thraseæ illud semper probabitur: *Non quicquid nocens reus pati meretur, id egregio sub principe statuendum est.* & apud Senecam AMP. *Tacita sic abeant mala!*

Locus pœnitentiæ.

Criminum abolitio.

HER. *Ut inultus ego sim?* AMP. *sæpe vindicta obfuit.*

Adeo nonnunquam delicta nimis asperis remediis atque suppliciis magis magisque augentur: quod potissimum locum habet in conjurationibus, idque Tacitus de Tiberio: *Quanquam multi è domo principis equitesque ac Senatores, sustentasse opibus, juvisse consiliis dicerentur, haud quæsitum.* Sic Theodosius militari scientia futura conjiciens, de conjuratis quæstiones agitari prohibuit, ne, formidine sparsa per multos, reviviscerent provinciarum turbines incompositi. Et Trajanus rescripsit autore Plin. libro 10. Epist. *Christianos conquirendos non esse, sed si defe-*

In omnes conjurationum socios non anxie quærendum.

Cap. V. *rantur & arguantur, puniendos.* Ceterum qui iterum delinquit, &, quod dicitur, ad nauseam redit, principis generali abolitione non fruitur. l. 3. C. de episc. aud. Quin etiam Fridericus I. cum in inauguratione sua quidā ex ministris, qui propter ingens aliquod crimen gratia exciderat, ad pedes ejus se projecisset, ratus ob præsentis diei hilaritatem Imperatoris animum emollitum iri, tamen negavit, inquiens, non ex odio, sed amore justitiæ eum à se puniri.

CAP. V.

De cōjuratorum filiis & propinquis pœnas sumere, ne aď parentum exempla succrescant. In nomina damnatorum sævire. Extrema consilia. Obsides punire.

UT autem hæc omnia cum iniquitate aliqua conjuncta esse videntur, ita inprimis illud iniquissimum videtur, quod in conjuratorum sobolem nonnunquam æque severe atque in autorem, animadvertitur, etiam innocentissimam. Regulariter enim crimen vel pœna paterna nullam filio maculam infligere potest: namque unusquisque ex suo admisso sorti subjicitur, nec alieni criminis successor constituitur. l. 26. D. de pœnis. & peccata suos debent tenere autores. l. 22. C. eodem. Ceterum id fit, partim ut parentes amore liberorum à cæde principum abstineant, partim quod paterni, hoc est, hereditarii criminis exempla in filiis metuuntur, ut ajunt Impp. Arcad. & Honor. & Tertullianus,

Cōiuratorum sobolē punire.

Filii hereditarii criminis heredes.

Autores scelerum, facinus ne cresceret ultra,
Extinxit sobolemque patrum peccata sequentem.

Et Cicero in Epist. 11. ad Brutum: *Itaque cum rogamus, ut misericordiam liberis ejus impertiamus, nihil affertur quo minus summa supplicia, si, (quod Iupiter omen avertat) pater puerorum vicerit, subeunda nobis sint. Nec vero me fugit, quam sit acerbum, parentum scelera filiorum pœnis lui: sed hoc praeclare legibus comparatum est, ut charitas liberorum amiciores parentes Respublica redderet.*

Itaque

Itaque Lepidus crudelis in liberos, non is qui Lepidum hostem judicat. Inprimis vero propter cupidinem vindictæ paternæ, qua æstuant liberi, hoc constitutum est. Non aliter atque Dido illa imprecatur: Cap. V.

Exoriare aliquis nostris ex ossibus ultor,
Qui face Dardanios ferroque sequare colonos.

Sed ita est, sed iniquum est, quis negat? Sed & hoc terrore tyrannicidæ citius à sanguine regio abstinent. Ac tamen vix etiam his suppliciis capiuntur parentes in tot conjurationum exemplis. Itaque Tac. lib. 5. Annal. de liberis Sejani: *placitum posthac, ut in reliquos Sejani liberos adverteretur.* & Ammian. Marcel. *Intercepti imperiali motu interiere omnes ad unum, eorumque soboles parva etjam tum, ne ad parentum exempla subcresceret, pari sorte deleta est.* Quod etiam in hostium filiis locum habebat. Tacit. *Mutianus,* inquit, *Vitellii filium interfici jussit, mansuram discordiam obtendens, ni semina belli restinxisset.* Unde Senec. in Herc. *Gnatos paterni regni vindices:* sic apud Venetos, mortuo Duce, ejus administratio examinatur, & in cognitionem trahitur, quæ si paulo iniquior & ferocior fuit, sævitur in mortuum ejusq; propinquos. Porro non tantum in filios sæviebatur, verum etiam tota memoria damnabatur, de quo supra. Hinc Guntherus,

Atque feros manes & nomina sæva nocentum
Damnat, & irati natos odere parentes.

& Seneca in Octavia: *Sævit in nomen ferus*
Matris Tyrannus, obrui meritum cupit,
Simulacra, titulos destruit mortis metu,
Totum per orbem.

Et Curtius: *Nihil, inquit, ex omnibus inconsulto ac temere actis, regem magis moverat, quam Parmenionis cum honore mentio illata.* *Ne damnatorũ mentio fiat.* Quanquam multi Imperatores, tantum abest, ut conjuratorum filios supplicio affecerint, ut potius eos multis beneficiis sibi devinxerint. Alexan. apud Curt. lib. 8. *Olim istum morem occidendi cum scelestis insontes propinquos parentesque solvi, & profiteor in eodem honore futuros omnes eos, in quo fuerunt:* idque dicebat Verus: *nemo successorem suum occidit.* Unde Diocletianus *Lex Macedonum.*

Cassii

Cap. XVI. Cassii liberos non tantum non occidit, verum etiam honoribus affecit. In hujuscemodi enim rebus extrema consilia omnium optima sunt: aut enim interficiendi sunt, aut præmiis multis emolliendi, tertia via nulla est. Paulo aliter atque Amphytruo ad Herculem apud Senec.

Extrema consilia omnium optima.

Sic statue, quicquid statuis, ut causam tuam
Famamque in arcto stare, & ancipiti scias:
Aut vivis, aut occidis.

Quo consilio Solymannus Turcarum Imperator illustrem illum piratam Ariadinum Barbarossam splendidissimis & pretiosissimis præmiis ad se allicere studuit, oblato etiam ei Architalassi officio, ut quem bello vincere non posset, beneficiis expugnaret, ne amplius damnum rebus Ottomannicis inferre posset. Eodem Jure obsides puniuntur, quamvis innocentes, id est, etiam fœminæ, quas à Romanis Germanisque, pro obsidibus traditas legimus.

Obsides puniré.

CAP. XVI.

Civibus res adimere causa Reipubl. Hæc jura non tam ex plenitudine potestatis, quam ex cōmuni utilitate metienda esse. Res populi hosti addicere, census agere, vectigalia indicere. Census, sive, Losungen/anima Rerumpubl.

U*Tilitas publica*, ait Imp. in l. 3. C. de Primip. *præferenda est privatorum contractibus.* Quod quamvis alia ibidem mente dicitur, tamen huc referri potest. Quoties enim Reipublicæ interest, privatas res in usum publicum destinari, toties cives ac subditos à jure suo discedere oportet, & nisi volent, à principe cogi, hoc nimirum Jure dominationis. Iniquum id sane videtur, imo miserabile, sed in favorem Reipublicæ indultum; velluti Levinus Consul Rom. apud Livium ait lib. 26. *Respublica incolumis, & privatas res facile salvas præstat, publica perdendo, tua nequicquam serves.* De tempore belli liquidum est. Jovius: *Galli*, inquit, *obsesso à Cæsare Mediolano, adhortante Gritto Veneto necessaria, sed miserabili ratione, suburbana ædificia incenderunt, ne bis*

Bona civibus auferre.

his ad ponenda castra uteretur Cæsar, & propius & tutius tegentibus tectis muro succederet: idque Vercingetorix ait apud Cæs. lib. 7. de bel. Gal. *salutis causa res familiaris commoda negligenda esse*, adeoque suadet Gallis, ut æquo animo sua ipsi frumenta corrumpant, ædificiaque incendant, qua rei familiaris jactura, perpetuum imperium libertatemque se consequi videant. Sed an etiam extra bellum? Ita vero serio, suadente id utilitate publica: nec tamen vix aliter, quæ est benignior sententia, nisi refuso aliquo pretio l. 2. C. pro quib. cau. ser. præm. lib. acc. Quippe quod omnia princeps possidet, *non tamen Dominio*, ut ait Seneca, *sed imperio.* Et Poeta Ligurin. lib. 3.

Cap. XVI.

Princeps omnia possidet imperio.

Quicquid habet locuples, quicquid custodit avarus,
Jure quidem nostrum est: populo concedimus usum.

Ac tamen id, quod ajunt nonnulli, licere principi sine ulla causa alicui rem suam auferre; non tam ad Jus dominationis refero, quam ad dominationis flagitium, ut Corn. appellat: quæ sententia nō ex alio fonte promanavit, quam assentationis & emerendæ gratiæ, quo nihil turpius de justitiæ sacerdote dici potest. Nam hæc, & id genus alia, nō tam ex plenitudine potestatis metienda sunt, quam ex salute atque utilitate publica: *Quasi vero,* inquit Sallust. *injuriam facere, id demum esset imperio uti:* & laudabile est illud de Tito apud Sueto. *abstinuit alieno, ut si quis unquam.* Sed licetne Principi, jure dominationis vel belli, icto fœdere, civium bona hinc & inde direpta remittere? Ita certe, inprimis si aliter pax fieri nequit: adeoque cives perpetuo omni actione excluduntur. Nam quod glossa ait, compositiones Dominorum non officere juri subditorum: haud iis convenit, qui pro arbitrio suo, & ut Curtius ait, regio more imperant; sed quorum Imperium variis conditionibus restrictum est. Sed ἰδοὺ πάρεργον: Nam sobrie hæc & circumspecte aget prudens Princeps, quod, ut docet Philosoph. libro 5. Politic. capite 6. *per ablationes rerum conjurationes instituuntur.* Et hæc fere jura sunt dominationis regiæ, quibus alia id genus addas licet. Nam ratio illa agendi census, ex qua non tantum facultates civium innotescunt, & in tabulas censuales referuntur; verum etiam ex

Iura dominationis ex salute Reip. metienda sunt, non ex plenitudine potestatis.

Civium bona hosti remittere pacis causa.

Census agere.

V cujus

Cap. XVII. cujus modo tributum & vectigal penditur, adeoque respublica locupletatur, haud ulla, ut opinor, excusatione opus habet. Cum enim Imperium sine vectigalibus nullo modo retineri possit, æquo animo cives parte aliqua suorum fructuum, pacem sibi sempiternam, atque otium redimere debent, ut scribit Cicero ad Q. Fr. Atque est hujuscemodi census, nos Losungen appellamus, anima magnarum Rerumpublic. Unde Livius non immerito vocat *rem saluberrimã magno futuro Imperio*: & Claudius vocavit opus arduum. *Quod opus*, inquit, *quam arduum sit, nobis cum maxime, quamvis nihil ultra, quam ut publice nota sint facultates nostræ, exquiratur, nimis magno experimento cognoscimus.*

Census anima Rerumpubl.

CAP. XVII.

Jura dominationis Aristocraticæ. Ne quis ex patriciis, regis, vel principis filiam ducat. Ejicere cives nimis potentes. Ut interfecto domino omnes servi puniantur. Decimatio militum.

EAdem fere sunt Jura dominationis Aristocraticæ, & à quovis huic accommodari possunt. Sunt tamen etiam peculiaria quædam. Nam sicut jura regia saluti regni & unius inserviunt, ita quoque jura Aristocratica ad salutem & dignitatem nobilium, eorumque qui imperant, comparata sunt, sicut & jura populi ad civium: quale est illud: Ne quis ex optimatibus principis alicujus, vel regis filiam in uxorem ducat, quod is fultus fretusque hac nuptiali dignitate, facile animum dominandi sumit: id quod ex præcedentibus liquet; quod tamen potius ad arcana dominationis, quam ad jura referendum est. Magni enim periculi res est in libera Republica principem nasci, non secus atque, ut Senec. ait, *semper magno constituit nasci Deum*. Adeoque cavendum esse existimo in Aristocratica Reipublicæ ab iis, qui originem ducunt à regibus: quæ res Cæsarem ad invadendam Rempublicam exstimulavit, ut constat ex funebri oratione de Julia amita: *Est in genere & sanctitas regum, qui plurimum*

Principales affinitates.

unum inter homines pollent, & ceremonia Deorum, quorum ipsi in potestate sunt reges. Tales autem, & qui hujuscemodi, & id genus aliis dignitatibus nimium crescit, ex Republica libera ejici potest, & quidem hoc jure dominationis. Qua ratione Scipio Africanus lubens, & merito, civitate cessit. Nam, ut testatur Livius, *periculosum erat, in Republica præsertim libera, unum hominem esse caput, & columen Imperii. sub umbra Scipionis urbem terrarum orbis dominam latere, nutus ejus pro decretis patrum esse, &c.* Quo facit Atheniensium & Ephesiorum Ostracismus: *Nemo de nobis unus excellat, sed si quis exstiterit, alio loco & apud alios sit.* Quo nomine Romani omnes Tarquinios è civitate Romana expulerunt, *ne quam*, ut ait Varro apud Non. *seditionis per gentilitatem speciem haberent*; veluti fortiter & præclare Brutus ad Tarquinium Cos. *Hunc tu*, inquit, *tua voluntate remove metum, meminimus, fatemur, ejecisti reges, absolve beneficium, aufer hinc regium nomen*: & apud eundem Livium libro quadragesimoprimo, C. Sempronius. *Nec senatui tanti se civem aut quenquam alium debere esse, ut in parendo uni malum publicum fiat.* Illud est quod Catulus de Pompejo dixit; esse quidem præclarum virum, sed nimirum jam liberæ Reipublicæ, neque omnia in uno reponenda Vell. libro secundo. Idem testatur Jovius lib. I. Histor. de Venetorum Rep. *Neminem*, inquit, *temere ex optimatibus, qui vel insigni virtute, vel spiritu in gerendis rebus ceteris antecellat, nimio plus crescere, vel collecta gratia potentem & clarum fieri patiuntur.* Sed hæc palam sunt, & à multis exemplis obvia. Ille vero mos animadvertendi in singulos servos ob unius domini necem, maximam crudelitatem referre videtur; verum spectabat, tum ad salutem clarissimorum hominum, tum etiam ad contundendam ferociam mancipiorum: de Marcelli cæde Servius Sulpicius. *Ego tamen ad tabernaculum ejus perrexi; inveni duos libertos, & pauculos servos: reliquos ajebant profugisse metu perterritos, quod dominus eorum ante tabernaculum interfectus esset.* Quam severitatem confirmavit Augustus, & Nero, viro consulari, & præfecto urbi à servo occiso: qua de re ita Cassius in Tac. 14. Ann. *At quidem insontes peribunt.*

Cap. XVII.

Ostracismus Atheniensiũ & Ephesiorũ.

Venetorum Ostracismus.

Omnes familiares puniri ob unius necem Domini.

Cap. XVIII. *Decimatio militum.*

Nam & fuso exercitu, cum decimus quisque fuste feritur, etiam strenui sortiuntur. De qua decimatione Livius libro 2. *Centuriones, duplicariosque, qui reliquerant ordines, virgis cæsos securi percussit: cetera multitudo sorte decimus quisque ad supplicium lecti.* Utrumque hoc cum iniquitate conjunctum est, sed, ut idem ait Cassius, *contra singulos utilitate publica rependitur*; neque enim pudet me hanc sententiam toties repetere, cujus rei rationem reddit M.Tul. in Cluentiana, *Statuerunt*, inquit, *ita majores nostri, ut si à multis esset flagitiũ rei militaris admissum, sortitione in quosdam animadverteretur, ut metus ad omnes, pœna ad paucos perveniret. Nam qui miles locum non tenuit; qui hostium impetum vimq; pertimuit; potest idem postea & civis esse melior, & vir bonus & civis utilis. Quare ne in bello propter hostium metum delinqueret, amplior ei mortis & supplicii metus est à majoribus constitutus; ne autem nimium multi pœnam capitis subirent, idcirco illa sortitio comparata est.* Hæc Cicero.

CAP. XVIII.

Proscriptorum liberos à jure ordinis prohibere; & perfunctorie ostenditur differentia inter hæc jura Aristocratica & jura regia.

SYlla, ejectis & proscriptis quãplurimis Senatoribus, & equitibus Romanis, lege lata proscriptorum liberos à jure petendorum honorũ prohibuit, simulq; *ut Senatorum filii*, (verba sunt Velleii) *& onera ordinis sustinerent, & jura perderent.* Quæritur an recte? Sane Vellejus indignissimum esse censuit. Mihi vero & jure dominationis, & ad salutem atque tranquillitatem præsentis Reipubl. fecisse videtur: quemadmodum Cicer. ait 1. Philip. *non quod probem; sed quod rationem habendam esse censeo maxime otii & pacis.* Et Quintil. lib. 11. c. 1. *Mollienda est*, inquit, *in plerisque alio colore asperitas orationis, ut Cicero de proscriptorum liberis fecit. Quid enim crudelius, quam honestis parentibus ac majoribus natos à Republ. summoveri? itaque durum id esse, summus ille tractandorum animorum artifex fatetur: sed ita legibus Syllæ cohærere statum civitatis, ut his solutis, stare ipsa non possit. itaque est,*

Proscriptorum liberos ab honoribus excludere.

est, ut aliquid eorum quoque causa videretur facere, contra quos diceret. Hæc Quintilianus egregie. Ideo enim jura ordinis perdiderunt, ne copiam haberent amore vindictæ Rempubl. perturbandi. Eadem ratio fuit in Bruti filiis, quos occupata libertate necesse fuit è medio tolli, de quo vide Machiavellum. Proprie autem hoc convenire dominationi Aristocraticæ ex eo liquet, quod, imperio postea in unum devoluto, honoribus restituti sunt. Ita enim Sueton. de Cæsare: *Admisit ad honores & proscriptorum liberos.* Unde Cicero appellat *legem temporis, non hominis.* Eodem modo Alexander, cum reversus ex India Epistolas in Græciam scripserat, quibus omnium civitatum exules, præter cædis damnatos, restituebantur, magni motus exorti sunt, quod plurimi non legibus pulsi patria, sed per factionem principum fuerant, verentibus iisdem principibus, ne revocati potentiores in Republ. fierent, Justin. lib. 13. Non enim omnia hæc jura omnibus Rebuspublicis promiscue, omnibusque temporibus conveniunt, sed suo modo singulis accommodanda sunt. *Cap. XIX.*

CAP. XIX.

Lupanaria admittere. Fœneratoribus atque usurariis locum dare. Tyranno interfecto de crimine demum cognoscere. Supplicium S. Melii.

PORRO hoc quoq; jure lupanaria colorari posse existimo, quæ passim propter hominum libidinem in vastis Rebuspubl. conceduntur, ut nimirum avertantur stupra honestissimarum fœminarum; & quod alias, ut festive JC. ait l. 27. D. De hered. pet. *etjam in honestorum virorum prædiis lupanaria exerceantur:* *Lupanaria.* quo etjam alludit Catullus; *ille domum nobis atque dedit dominam.* Quare Nerone delapso in amorem libertæ Actę, & abhorrenre ab uxore Octavia nobili fœmina & probitatis spectatæ, ne quidem severiores amici principis aversabantur. *Metuebatur enim,* inquit Tacitus, *ne in stupra fœminarum illustrium prorumperet, si illa libidine prohiberetur.* Ceterum erat hoc bono fisci atq; ærarii. Nam sub Severo Imp. hujuscemodi prostibula, sicut

Cap. XX. & ipsi Lenones solvebant vectigal à questu meretricio, idque in ærarium referebatur, ad refectionem publicorum ædificiorum, ut amphitheatri, circi, aliorumque. Cui simile est illud Deuteron. 23. *Extraneo tuo fœnerabis, at fratri tuo non*; idque Judæis indultum fuit propter duritiem eorum: & illud Christi ad Pharisæos apud Matth. cap. 19. *Moyses, pro duritia cordis vestri, permisit vobis dimittere uxores vestras; ceterum à principio non fuit ita.*

Fœneratores.

Διγαμία.

Lex Valeria. Ejusdem farinæ est Lex Valeria, quæ permittebat Tyrannum interficere, & postea causam dijudicare; idque propter periculum moræ sicut & latronem & seditiosum statim licebat interficere, & postea ad principem scribere, l. 6. D. De injust. rup. irr. testam. Ceterum, ut dixi, pleraque jura dominationis Regiæ huc referri possunt. Eadem enim fuit ratio in Spurio Melio; quæ in Sejano & Cæcina: Spurius Melius ille quod in libera Repub. regnum affectaverat, & à Dictatore ad causam dicendam vocatus minime paruerat; quin potius quiritando multitudinem concitaverat, à magistro equitum in publico obtruncatus est. Sed rursum inquies; inique vero, non auditus, non damnatus. At enimvero publico judicio cum illo agi non potuit, nisi cum seditionis periculo: & fortasse partium favore è reatu fuisset elapsus. ne repetam illud, quod hæc iniquitatis species utilitate publica tegitur & recompensatur. Ut enim in omnibus actionibus politicis, ita cumprimis in hac materia locum habet illud elegantissimi Poetæ:

Iniquitas magnorum exemplorum.

Medio de fonte Leporum
Surgit amari aliquid, quod in ipsis floribus angat:

Quibus multa alia addi possunt, multa etjam exemplis illustrari: Mihi, ut ait Plinius in Epist. *harum rerum difficilior fuit electio, quam inventio.*

CAP. XX.

Jura dominationis Democraticæ. Parricidium Timoleontis; cujusvis parricidii detestatio.

PLeraque ex his omnibus competunt etjam populari Reipublicæ, in qua multa cum singulorum salutis causa, tum etjam

jam præsentis Reipubl. conservandæ gratia fiunt, ac paulo quidem iniquius: quibus tamen iterãdis supersedeo, quod ex prioribus sumere, & huic formę accommodare cuivis in proclivi est. Non tamen possum mihi imperare, quin huc referam parricidium illud Timoleontis. Hic fratrẽ suum Timophoontem, qui tyrannidem moliebatur, multisque adeo viris magnis in Rep. extrema quæque minitabatur, nequicquam monitum ut absisteret, cõfestim confodi jussit, & quidem intra parietes. Cujus rei cum Timoleontem pœniteret, & idcirco se à publicis negotiis subduceret, Teleclides eum vehementer increpans; *si*, inquit, *decertaveris præclare, tyrannum te occidisse arbitrabimur, sin minus, fratrẽ.* Sane haud id fecit odio fratris incitatus, sed incredibili amore patriæ impulsus, neque tam privata autoritate, quam publica: erat enim ex principibus Senatus. Ac quidem legibus Romanis tantum abest, ut in eos, qui vel parentes vel filios hostes patriæ interfecerãt, animadversum sit, ut potius præmiis fuerint adfecti, ut est in l. 25. D. De relig. & sumpt. fun. Quare mihi Timoleon non magis patricida erit: quam Manlius ille, qui filios perduelles interfici jussit, vel Servilius Hala, qui Melium affectati regni accusatum obtruncavit. Et quidem dolorem, quem ex morte fratris conceperat Timoleon, vehementer perstringit Plutarchus: *Usque adeo*, inquit, *judicia hominum vacillant, & quibusvis laudibus vel probris in transversum rapiuntur: sicut edones illi ingenti esurie capti ingluttiunt cibos, sed satiati nauseant, ita nos rebus perpetratis animum abiicimus.* Hæc ille in Timoleon. Ac nescio, an non aliquo pacto excusari possit Nero de cæde matris. Consideranti enim mihi historiam totam, occurrunt multa scelera & affectati regni indicia: veluti, quod, præter alia, tribunos & centuriones comiter excepit; quod nomina & virtutes nobilium in honore habuit; quod ducem quæsivit & partes; aliaque id genus dominationis arcana invasit. Imo ipse Burrhus & Seneca, teste Corn. Tacit. eo descensum credebant, ut nisi præveniretur, Neroni pereundum foret. Id quod carpit Octavia illa apud Senecam:

Cap. XXI.

Fratricidium Timoleontis.

Matricidium Neronis.

Extin-

Cap. XXI. *Extinguat & me, ne manu nostra cadat.*

Ceterum est tamen res atrox, & ab affectione atque naturali pietate alienissima. Neque aliquis facile in necem suorum jura verit, nisi qui omnibus affectibus bellum indixerit. Recte Justinus lib. 16. *In parricidio, nulla satis justa causa ad sceleris patrocinium prætexi potest.*

CAP. XXI.

Quomodo hæc jura inserviant religioni. Hæc jura dominationis cedunt divino juri: Prætextus religionis. Αὐτονομία. varietas religionum.

HÆc dominandi jura, tantum abest ut religionem depravent, vel pietati adversentur, ut potius ei inserviãt. Id enim efficiunt, ut religio in Republica sarta tecta sit, & rite colatur. Neq; hercule juris nomine dignum est, quod divinæ legi, quod religioni contrarium sit. Sunt equidem hæc jura instar clypei, & veluti propugnaculum summæ potentiæ, ad securitatem præstandam civitatis principi, veluti personæ publicæ, quive rerum caput est, & cui fas est omnia Reipubl. membra cedere fascesque summittere: Verumtamen habet hæc majestas terminos suos; ut sunt religio, pudor, fides. Hæ enim veluti victrices Deæ frænum iniiciunt potentię humanæ, cohibentque, ne ulterius progrediatur, quam lex divina patitur. Hinc Poeta: *Dis te minorem quod geris, imperas.* Quare in Romana Republ. cum de Campanorum petitione Senatus consultus esset, & si magnæ parti vrbs maxima opulentissimaque Italiæ, uberrimus ager, marisq; propinquus ad varietates annonæ, horreum populi Romani videbatur; tamen tanta utilitate fides antiquior fuit, ut præclare refert Livius lib. 7. Et fortiter Achæorum ille Prætor, *Veremur*, inquit, *vos, Romani, & si ita vultis etjam timemus, sed plus veremur & timemus Deos immortales*, Livius lib. 39. Quare in eos etjam merito hoc jure animadvertitur, qui absque ulla probabili causa, vel ambitione quadam incitati, vel studio novarum rerum inducti, in religione temere aliquid mutant, no . . neque dum

Iura Dominationis cedunt iuri divino.

tot

tot quantumvis consiliis habitis, decisas quæstiones obtrudunt, animas curiosorum hominum cruciant, cœlum terramque miscent. Quæ insolentia compesci debet in iis, qui ut cum Tacito meo loquar, *religionis specie in ambitionem delabuntur:* de quo cavit l. 2. D. De extraord. crimin. Est equidem Religio, pura ceteroquin atque incorrupta, veluti puella, verum tot fucis, totque cerussarum generibus inficitur atque obfuscatur, ut quicquid agitur, hæc sola obtentui sumatur. Unde Lucretius: *Cap. XXI.* *Religionis obtentus.*

quod sæpius olim
Relligio peperit scelerosa atque impia facta.

& Tacit. 1 Annal. *Pietatem erga parentem & tempora Reipubl. sumta:* qua specie etjam Sinon ille utitur apud Poetam 2. Æneid.

Hanc pro Palladio, moniti, pro numine læso
Effigiem statuere, nefas quæ triste piaret.

Profecto libido dominandi unicum fere hoc pallium sumit; cum tamen Religio populo invito obtrudi nequeat, nedum cogi, ut quod non credit, credat tamen. Vere enim Tertullian. *Hoc ad irreligiositatis elogium concurrit, adimere libertatem Religionis, & interdicere opinionem divinitatis; ut non liceat mihi colere quem velim, sed cogar colere, quem nolim:* & Curtius, quantumvis profanus scriptor, lib. 8. *tanquam perinde animis imperari possit, ac linguis.* Quod enim ajunt, ex hac religionum differentia oriri seditiones; quin ergo puniunt eos, qui Rempub. turbant, iis vero parcunt, qui Reipub. pacem diu noctuque moliuntur, Deumque immortalem de salute publica precibus suis fatigant. Non enim Religio, hæc, vel illa, seditionis causa est; sed depravatissimorum hominum vecors, atque corruptus animus. Ideo Orosius: *Rerumpublicarum mala non nasci ex religione, sed fuisse semper in universo terrarum orbe.* Mihi hoc caput concludere libet pulcerrima atque vere Christiana sententia Scipionis Ammirati in Tacit. *Et perche,* inquit, *la religione è cosa maggiore come habiam detto, della ragione di stato, & fassi conti suoi diversamente, da quelli degli huomini, & non si da proportione dalla* *Αντιπορία.* *Religio non est causa seditionum.*

Cap. XXII. *cose temporali all' eterna: conviene, in tali accidente, te ricorrer priemieramente alla religione, & veder, si ella ti si oppone; perche in tal caso, bisogna accommodar la ragione di stato alla religione, & non la religione alla ragione di stato.* Et quæ plura hac de re disserit prudens sane ac disertus scriptor.

CAP. XXII.

Similia exempla, cum ex sacris, tum ex jure civili desumpta. Sacrilegium Friderici Barbarossæ. Modus non legitimus, non ordinarius. Quomodo Princeps confirmet ea, quæ non jure facta sunt.

SEd & multa alia, tam in sacris literis, quam jure civili, respectu tum publici boni, tum etjam aliarum circumstantiarum, contra æquitatem naturalem, atque jus ordinarium sive commune constituta sunt, quorum nonnulla huc referre libet. Olim nefas erat pane propositionis vesci præter Sacerdotes & Levitas: sed cum David fame periclitaretur, non veritus est à Sacerdotibus petere, neque Sacerdotes abnuerunt. Quo argumento utitur Salvator noster adversus Pharisæos, cū quidam fame coacti die sabbati spicas vellerent, & fricata grana comederent. Quorum exemplo Fridericus Ænobarbus, cum premeretur inopia commeatus, loca sacra invasit: postea vero Episcopatus illos insigni & ampliore remuneravit beneficio, ut refert Frising. Qua de re Guntherus lib. 2.

Panis propositionis.

Sacrilegium Friderici Ænob.

Mentis quippe bonæ proprium est, agnoscere culpam,
Culpa ubi nulla subest.

Secundum quæ limitandam esse existimo l. 9. D. Ad L. Jul. pecul. Sic Jure Canon. adventante hoste, divinam domum, vel sacram turrim munire licet, & loco propugnaculi habere. In jure porro civili quot & qualia sunt? Nonne lex generaliter vetat, cogi invitum, ut rem suam vendat. l. 11. C. de contrahen. empt. ac tamen difficili tempore ad Ædiles spectat, ut annonam ut bi suffi-

Leges repugnantes Iuri ordinario.

sufficiant, possessoresque, ceteris justo pretio copiam ejus facere jubeant. l. 6. D. De extraordin. criminib. lex enim quamvis amplissimis verbis concepta, interpretatione restringitur, ne publicæ utilitati desit. Quid? nonne adversus leges rationemque naturalem receptum est, ut filius, tametsi non heres, pro principali debito teneatur, atque uxor in pignore posteriorem causam habere censeatur. l. 4. C. De primipil. Sic in l. 31. D. Depositi. pugnant jus naturale, sive gentium, & jus civile. *Si*, inquit, Triphoninus, *naturale & gentium jus intuemur, ei qui dedit, restituenda sunt; si civile jus, & legum ordinem magis, in publicum deferenda sunt.* Sic lege constitutum est, ne quis sibi jus dicat; ac tamen si judex copiam sui non faciat, propria autoritate illatam injuriam ulcisci nihil prohibet. Similiter tutor suspectus removetur, etjamsi non dubitet, finita tutela, rei malæ gestæ rationem reddere. Eodem modo impuberes matrimonio conjungi prohibentur; quod tamen admittitur, suadente pacis utilitate. Ejusdem notæ est l. 11. D. ad l. Jul. Majest. l. 10. §. 16. D. Quæ in fraud. cred. fact. sunt. Qua ratione judex famosum latronem neci dat, tametsi ad ejus Jurisdictionem non pertineat. Cui simile exemplum est apud Tacit. 1. Annal. jusserat Menius Castrorum præfectus duos seditiosos supplicio affici, contra jus militare: Nam ut testatur Vegetius lib. 2. ad præfectum castrorum solum pertinebat castrorum positio, valli & fossæ designatio, impedimentorum militarium cura: jus vero plectendi militis, erat prætoris, vel legati, quem gladio succinxerat princeps, hoc est, ductoris exercitus. l. 9. D. de custod. reor. Itaque addit Histor. *factum id esse, bono magis exemplo, quam concesso jure*: & ut vulgariter loquimur, extra ordinem. quod enim lex omisit, religio magistratus omittere non debet. l. 13. D. De Testibus. idque recte voces modum extraordinarium, quemadmodum Suetonius in Augusto *non legitimum & ordinarium modum*: & Maro, *sine more*, quod Græcis est *παρανόμως*. Omitto nunc alias circumstantias, quas *appendices & momenta* appellat Agellius; ut sunt levium delictorum frequentia, contumacia, locus, tem-

Cap. XXII.

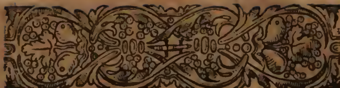
Modus extraordinarius. Modus non legitimus.

X 2 pus,

Cap. XXII pus,& id genus alia, quorum respectu jus ipsum, non tantum à Philosophis, verum etjam ab ipsis legum autoribus, sæpenumero vel restrictum vel ampliatum fuit: idque D. Augustinus ait. *Imperatorem habere potestatem alias leges ferendi; non temere quidem, sed ex justa causa, & Reipublica salute; atque adeo confirmandi etjam, qua non jure facta sunt.* Unde etjam in iure civili, contractus principales, pro justis & legitimis habentur, etjamsi non legitime facti sint. Et hactenus de Jure Dominationis.

FINIS LIBRI QVARTI.

ARNOL-

ARNOLDI CLAPMARII DE ARCANIS RERUMPUBLICARUM, LIBER QUINTUS.

CAP. I.

Cap. I.

Quid sint dominationis flagitia: quomodo appellentur. Consilia Machiavellistica. Vis dominationis. Jus concinnatis mendaciis adumbratum: callidæ & malitiosæ juris interpretationes: sanguinaria Justitia: voluntas cruenta, la cattiva ragione de stato, gefährliche Rechten. Domus augusta, Hauß Oesterreich/secreta noctium.

EA est natura summi ac vasti Imperii, ut nonnunquam permagni intersit, ab æquitate recedere, ut ex præcedenti libro constat. Verum tamen haud adeo longe deflectendum est, ut res ad Tyrannidem deveniat. Est enim Dominatio medium quiddam inter civile Imperium, & Tyrannidem, quæ, si omisso altero, ad Tyrannidem vergit, non amplius est Dominatio, non Jus, non Imperium, sed summa injustitia atque extrema tyrannis; & ut appellat Tacit. *Flagitium Dominationis*. lib. 14. annal. *Temporum Claudianorum obliqua insectatione, cuncta ejus* DOMINATIONIS FLAGITIA *in matrem transtulit*. sicut & alibi, *militiæ flagitia:*

Tyrannis.

Dominationis flagitia.

tia:

Cap. I. *tia:* Itali la cattiva ragione di stato. Ac recte quidem jura illa dominationis inter odiosa referas, à quibus, secūdum interpretes, omnino recedere non oportet, sed quæ præfracte & ad literam accipiuntur: ceteroquin non essent limitatio, non exceptio, sed transgressio, sive ut Arist. vitiosas Respubl. eleganter appellat, παρεκβάσεις quædam; sed fœdæ atque barbaræ rationes, atq; scelera dominationis conservandæ atque augendæ; & ut uno verbo hodie loquimur, consilia Machiavellistica, quæ Principes, quantum potest, vitare debent. Vere ac supra sexum, Livia illa ad Augustum, *Oportet te*, inquit, *nihil facere per injuriam; sed nec omnino facere videri. Nam privatis quidem hominibus satis est nihil delinquere; principibus ne quidem suspectis esse licet.* Et Theseus apud Senec. in Herc. fur.

Consilia Machiavellistica.

Scelera taxantur modo majore nostra.

Ac tamen juris nomine teguntur. Hinc Tacit. *Nam quæ alii scelera, hic remedia vocat, dum falsis nominibus, severitatem pro sævitia, parsimoniam pro avaritia, supplicia & contumelias vestras disciplinā appellat.* Ceterum hujuscemodi flagitia Tacit. alibi appellat *vim Principis*, lib. 5. Annal. *sed paratos ad ultionem vi principis impediri:* alibi, *vim Dominationis*; sicut & Paterc. lib. 2. *Marullus pene vim Dominationis expertus est.* Cicero 1. offic. *callidas & malitiosas juris interpretationes.* Scriptor Dialogi de Orat. *sanguinariam sententiam.* Ammian. *Jus concinnatis mendaciis adumbratum*; item, *Jus cruentum*; item, *voluntatem cruentam*, quam opponit civili ac justo Imperio. 15. lib. *Civili*, inquit, *justoque imperio ad voluntatem converso cruentam.* Germani efferunt per gefährliche Rechten. Cujus farinæ est illud Cæsaris, *regni causa scelerarum esse:* & illud Euphemi apud Thucyd. ἀνδρὶ τυράννῳ ἢ πόλει ἀρχὴν ἐχούσῃ, οὐδὲν ἄλογον, ὅ τι ξυμφέρον: *principi nihil est injustum, quod fructuosum*, Et Eteoclis apud Euripid. *regni causa jus violandum esse*, & Senecæ, *ubi honesta tantum dominanti licent, precario regnatur*; & illud Taciti de Agrippina: *Nihil domi impudicum, nisi quod dominationi expediret*; & Lepidi apud Sallustium: *nihil gloriosum, nisi tutum; & omnia retinendæ dominationis honesta esse*; & Luciani illud:

Vis dominationis.

Malitiosa juris interpretationes.

Ius cruentum.

Voluntas cruenta.

Sceptrorum vis tota perit, si pendere justa
Incipit. Cap. II.

Differunt ergo jura dominationis, a flagitiis dominationis, imo hisce veluti opposita sunt. Primo, quia in his tantum utilitas privata spectatur; in illis & privata & publica: hæc fiunt explendæ crudelitatis & libidinis gratia; illa tranquillitatis publicæ conservandæ. Deniq; in illis habetur ratio divini numinis, honestatis, fidei, pudoris; in hisce hæc omnia læduntur ac pedibus conculcantur. Utraque tamen sunt occultæ & reconditæ rationes imperii firmandi, augendique. Quo minus mirum alicui videri debet, hæc à me referri ad arcana Rerump. Addo, quod ipse Tacit. lib. 1. Annal. appellat *arcana domus*, vel ut nostro ritu loquar, arcana Aulæ. Domus enim pro aula usurpatur, sicut & Dominatio pro Imperio. Tacit *gravis domui Cæsarum noverca*: quod etjam nos retinemus, Hauß Oesterreich / Hauß Sachsen: sic alibi libidines augustæ domus, Tacit. vocat *secreta noctium*. *Differentia inter jura, & flagitia dominationis.*

CAP. II.

Arcana domus: quomodo differant à flagitiis dominationis. Dominationis Magistri. Plebis Magistri. Particeps secretorum, Arcanorum arbiter. Imperii æmulos è medio tollere: conjunctam domum, sive aulam cum Republica habere.

ARcana domus à Corn. Tac. non aliter, nisi in malam partem accipiuntur. Non enim sunt jura illa aulæ, vel leges & jura Palatina, quorũ à scriptoribus rei Germanicæ toties mentio fit; sed mera Dominationis flagitia. Differunt tamen identidem inter se; quod illa propric sunt occulta, & quasi domestica sive privata consilia, hoc est, occultæ artes atque aulica scelera in domo Augusta dominationis conservandæ, & per quas illi quovis modo opprimuntur, qui præsenti dominationi obstare atque inhiare videntur; & committuntur fere in fratres, consanguineos, aliisque necessitudinibus conjunctos; de quo cape illud Tac. 12. Annal. *Iura Palatina aula.* *Differunt inter se arcana domus, & dominationis flagitia.*

Cap. II.

Annal. *Nihil domi impudicum, nisi dominationi expediret.* Flagitia autem dominationis sunt generaliora, & totam imperandi rationem respiciunt. Exempli gratia. In domo Turcica videntur arcana domus esse perpetua illa parricidia: flagitia vero Dominationis Turcicæ foras exeunt, & sunt ipsa violenta ac nefaria dominandi ratio. Unde Tacit. qui hæc callebant, appellat *Dominationis Magistros*, vulgus hodie Machiavellistas: veluti in populari Reipubl. Livius Tribunos appellat *plebis magistros:* qui illa; *participes secretorum: Particeps,* inquit, *secretorum Sallustius;* & Sueton. de Ottone, in eadem causa, *consiliorum secretorumque particeps;* & de Hephæst. Curt. lib. 3. *secretorum omnium arbiter.* & de Philota libro 6. *omnium arcanorum regis arbiter;* Ejus exemplum est illustre in lib. 1. Annal. apud Tacit. Defuncto enim Augusto, postquam Tiberius imperium occupasset cum magna, sed simulata tergiversatione; primum dum omnium æmulum & socium Dominationis, ac veluti consortem Imperii, P. Agrippam, immisso centurione interfici jussit. *Nuncianti enim centurioni, ut mos militiæ, factum esse quod imperasset; neque imperasse sese, & rationem facti reddendam apud Senatum respondit, quod postquam Salustius Crispus particeps secretorum comperit, monuit Liviam, ne* ARCANA DOMUS, *ne consilia amicorum, ministeria militum, vulgarentur; neve Tiberius vim principatus resolveret, cuncta ad senatum vocando.* De eadem re Plinius: *Juxta hæc,* inquit, *Postumi Agrippæ post adoptionem, desiderium post relegationem: inde suspicio in Fabium,* ARCANORUMQUE *proditiones.* Primum, intererat, & ad securitatem Tiberii pertinebat, æmulum, & quasi obicem imperii propter ingenii ferociam removeri. Quod tolerari posset, si alio leniore usus fuisset remedio: quod ipse Augustus perfecerat, ut sancito Senatusconsulto in Insulam Planasiam relegaretur: verumtamē in nullius unquam suorum necem duravit. unde Tacitus in Tiberio appellat *primum facinus novi principatus.* Deinde ait, arcana domus non esse vulganda, ne nimirum discreta sit aula à Republ. De quo idem Tacit. *non data,* inquit, *Senatus copia; intra cubiculum auditur.* At vere de Neronis initio; *discretam,* inquit 14. Ann. *ab illo domum & Rem-*

Dominationis Magistri.
Plebis Magistri.
Secretorum particeps.
Arcanorum, Secretorum arbiter.
Arcana Domus.

& Rempubl. fuisse: item, *non se negotiorum omnium judicem fore, ut, clausis unam intra domum accusatoribus & reis, paucorum potentia grassaretur*: hoc est, boni Principis, illud vero Tyranni. Quam enim diversa sunt à Tarquinii illius Superbi imperio, de quo Livius lib. 1. *L. Tarquinius regum primus, traditum à principibus morem, de omnibus Senatum consulendi, solvit; domesticis consiliis Rempubl. administravit*: & postea, *cognitiones capitalium rerum, sine consiliis, per se solus exercebat*: & Cicero: *in interiore ædium totius Reipublicæ nundinæ.* Eadem fuit fraus Neronis: de qua Sueton. *conscriptas ab unoquoque sententias, tacitus à secreto legebat; quid ipsi libuisset, perinde atque pluribus idem videretur, pronunciabat.*

Cap. III. Domesticis consiliis Rempub. administrare.

CAP. III.

Flagitia dominationis regiæ. Incestus, nuptiæ illegitimæ. Adulteria perpetrare regni causa. Divortia; Dispensationes Pontificum: regio more agere, sine legum metu. regia verba.

SUpra triplicia feci Dominationis Jura: nunc totidē facio flagitia; ut sunt flagitia Dominationis Regię, Dominationis Aristocraticæ, & Dominationis popularis. Est enim, inquit M. Tul. etiā in populo tyrannis. Sed primū videamus de flagitiis regiis; qualia sunt eorum, qui incestas nuptias contrahunt, vel divortia pro lubitu faciunt, cū dominationis augendæ, tum libidinis exercendæ causa. Illud puto fuisse, quod Absolon cum concubinis patris, hoc est, regiis, concubuit; & quod Sueton. de Augusto refert. *Augustus*, inquit, *adulteria exercuit, non libidine, sed ratione commissa, quo facilius consilia adversariorum, per cujusque uxores exquireret*: & illud Taciti de eodem. *Abducta Neroni uxor, & consulti per ludibrium pontifices, an concepto, nec dum edito partu, rite nuberet*; & de Tiberio: *sceleribus & libidinibus adeo indomitis exarserat, ut more regio, pubem ingenuam stupris pollueret*: & postea: *tunc primum ignota ante vocabula reperta sunt, sellariorum, & spintriarum, ex fœditate loci ac multiplici patientia: præpositiq; servi, qui quærerent, pertraherēt, dona in promptos, minas*

Triplicia Dominationis flagitia.

Flagitia regia.

Augusti adulteria.

Tiberii libidines.

Cap. III. *adversus abnuentes, & si retinerent propinquus aut parens, vim raptus, suaque ipsi libita, velut in captos, exercebant.* Sic, quod Ptolomæus sororem suam in matrimonium duxit, hoc flagitio fecit dominationis: quo pertinent omnes fere dispensationes Paparum repugnantes Juri Divino, & cumprimis Martini V. ut quis possit impune matrem aut consanguineam carnaliter cognoscere, sororem in matrimonio habere: ut Monacho liceat uxorem ad tempus habere, & prole suscepta, ut tum pater patratus, demissis auriculis, ad suum cucullum redeat, de quibus vide Hottomannum in Bruto fulmine. Idem flagitium committunt, qui pro libidine sua divortia faciunt. Quanto modestius Henricus III. Imper. postquam jurasset, se cum uxore sua nullas nocturnas aut maritales operas habuisse, ac frustra tamen dissidium peteret, respondit: *Si id fixum obstinatumque vobis est, imperabo egomet mihi, feramque hoc onus ut potero, quod deponere non valeo.* Aurea profecto sententia, & quanto melior illa? *Si libet, licet.* Ceterum Tacitus in dicto loco morem regium appellat, quod alias flagitium dominationis. Similiter Sallust. *de vita atque tergo, more regio consuluit*: quo & alludit Juvenal.

Dispensationes Papæ.

Mos regius.

Regia verba.

Scripturis leges, & regia verba lanista.

Id Seneca paulo aliter in Herc. fur.

Regamque cuncta sine legum metu.

Quorum immania atque infinita sunt exempla. utique eorum, qui per adulteria ad regna grassati sunt; quemadmodum Sejanus ille, Livia uxore Drusi cognita, Druso insidias vitæ struxit, sibique viam ad imperium fecit: ut innumerabilia omittam, quæve odiosa sunt. Neque enim tot turpissimorum exemplorum commemoratione capitur liberalis Lector.

CAP. IV.

Atheismus. In fidei negotiis velificari. Sacra diripere: & per satyram, An Romani pro tempore religionem interpretati sint? Superstitio præstat Atheismo.

Apud

Cap. IV.

APud Romanos, ceteroquin Ethnicos, magna fuit religionis reverentia; atque haud scio, an uspiam major. Valer. Max. *Omnia*, inquit, *post religionem ponenda semper duxerunt, etiam in quibus summa majestatis decus conspici voluerunt. Quapropter non dubitarunt, sacris Imperia servire; ita se humanarum rerum futura regimen existimantia, si divinæ potestati bene & constanter fuissent famulata.* Quo magis falso insimulantur religionis neglectæ, & quod pro tempore religionem suam interpretati sunt: hujus enim irreligiositatis eos arguit Machiavellus, eamque probare nititur. Atque & in hoc impius est, & in illo falsus. Equidem nulla gens religionis tenacior fuit Romana; quo nomine nunquam ad Senatum retulerunt de rebus humanis, nisi prius excussis sacris. Varro. *Prius de divinis, quam de humanis rebus ad Senatum referendum est*; & Livius libro sexto: *Consules, nulla de re prius, quam de religionibus Senatum consuluere.* Multo minus Papirius pro libidine sua augurium interpretatus est, sed prout nunciaverat pullarius. Qui enim auspicio adest, si quid falsi nunciat, in semetipsum religionem recipit. Itaque illud Livii, de Papirii filio, *ante doctrinam Deos spernentem nato*, non intellige respectu Imperatoris, qui interpretabatur tripudium, ut nunciatum erat, sed respectu pullarii, qui propterea inter prima constitutus, emisso temere pilo, ante signa cecidit, & suum ipsius scelus expiavit. Sic Gabinius, quod contra religionem & Senatusconsultum Ptolomæum in regnum cum exercitu Romano reduxisset, damnatus est, ut refert Dion lib. 39. in quam sententiam recte disputat Ammiratus adversus Machiavellum, politicum magni acuminis & judicii, sed minus sanæ ac piæ mentis. Quę cum ita sint, pudor est nostræ gentis, religionē pro libidine uniuscujusque, in hanc vel illam sententiam torquere, adeoque susque deque habere regni causa. Isti enim magnorum Heroum sermones, regnum aliquod uno errore dignum esse; & id genus alii, non facile in exemplum rapiendi sunt. Equidem in rebus civilibus licere promontorium flectere; atque ut Ulpianus ait, *alio atque alio modo agere*, non nego; imo laudi duco: an vero hoc liceat promiscue, & unicuique, in causis religionis ac fidei

Romanorum religio & pietas.

Arguitur Machiavellus.

Tripudium falso nunciatum.

In negotiis fidei τὸν ταὐτὸ tenere.

Cap. IV.

nostræ, mihi, ut verum fatear, neque dum exploratum est: cum præsertim magnorum Principum ea sit conditio, ut exemplo suo alios trahant. Scio ego, & probo dictum illud magni & pii Theologi, *Ecclesiæ vulnera leniter tractanda esse; verumtamen ita leniter, ne nimis molli & perfunctoria cura, pus contrahant, atque inflammentur.* Pudendum etiam illis est, qui promiscue, jure, ut ajunt, vel regni vel belli, sacra hostium diripere audent, atque depopulari: & veluti Guntherus de Cardinalibus Pontif. refert lib. 6.

Sacras ædes spoliari.

Divinas spoliare domos, sacra tollere vasa,
Excoriare cruces, abrumpere textibus aurum,
Omnia, quæ possunt avide corradere sævis
Unguibus, & secum collecta referre, &c.

Atqui non hoc jus est, sed summa impietas. In qua, Romani aliæque gentes nobis, Dii immortales, quanto humaniores. Livius lib. 1. *Templis tamen Deûm, ita enim edictum ab rege fuerat, temperatum est*; & alibi: *Edictum fuit, ut auro sacro abstineretur.* Sic Solymannus præstantissimus Turcarum Imperator, in omnibus expugnationibus, à sacris etiam hostilibus, & secundum suam religionem profanis, abstinuit: cujus rei duæ mihi occurrunt causæ. prima est, ut sua sacra hostimento veluti fruerentur, & eodem in urbium vastationibus jure: altera, ut hac pietate, se & suis, & ipsi hosti venerabilem faceret: idque assecutus est prudens, talis enim fuit, & cum quovis veterum comparandus princeps. Quare Cæsar, ut sibi laudem, Pompejo vero invidiam conciliaret, Pompejum coarguit, quod sacram pecuniam, omniaque ornamenta ex fano in oppidum Gades intulerit, & divina humanaque jura permiscuerit: quamvis nec ipse Cæsar à sacris abstinuit, si Suetonio credendum est: Sed, ajunt hodierni nostri illi Stratiotæ; nimis hoc superstitiosum videri: quibus mihi respondere libet verbis magni ilius J. Cæsar. Scaligeri, quive mihi instar veterum est. *Nulla humana opera melior, ad cultum divinum augendum, quam superstitio. Quemadmodum ambitio vitium est ipsa, maximarum autem virtutum mater; ita superstitio; de qua paulatim cum aliquid auferas, quasi*

Solymanni pietas.

Superstitio præstat Atheismo.

ursæ catulum lambendo formas. Ac qui nudam illam ac simplicem religionem ab initio hauserunt, minime quoque argumento labefactantur, levissimo attritu gracilescunt, atque tandem ἄθεοι fiunt. Ex his numerum novimus nos pene infinitum. Hæc incomparabilis Scaliger. *Cap. V.*

CAP. V.

Tarquiniana papaverum decussio. Scelestum consilium Alexandri Pontif. Fratricidia Turcarum.

IMmania sunt exempla conjurationum adversus Principes; & de re literaria meriti sunt, qui ea omnia collegerunt quos valde vellem, etjam in ipsorum Principum sceleribus, & veluti conjurationibus adversus viros egregios conscribendis, operam vel tralaticiam consumere, & fortasse centuplo majora & atrociora reperirent. Nota est Historia Lucii Tarquinii, quomodo is, ex præcepto patris, primores Civitatum Gabiorum confecerit, criminando alios apud populum, alios sua ipsos invidia opportunos interemerit, multos palam, quosdam in quibus nimis speciosa criminatio erat futura, clam interfecerit, quosdam in exiliũ egerit, idque regni & securitatis causa. Eadem de patre ipsius Livius, Tarquinius primores patrum, quos Servii rebus favisse credebat, interfecit, conscius, male quærendi regni, ab se ipso, adversus se, exemplum capi, *neque enim ad jus regni, quicquam præter vim habebat.* Qua quidem arte permulti ad imperiũ grassati, & occupatum tuiti sunt. Atque eandem insisterent viam hodie multi, nisi ipsorum crudelitati atque impietati obviam iret immortalis Deus. Cujus fraudulentæ malitiæ nuspiam major fuit seges atque φορμὴ, quam in Pontificatu. Id quod molitus dicitur Alexander Pontifex, in consilio, quod ab immanitate scelestum appellatum est; ut omnes Reguli, qui sub ejus imperio essent, ad unum interficerentur: id quod magnam partem factum est, summa cum Pontificum infamia apud posteritatem. Idem, ad montem Vaticanum instructo convivio, Cardinales aliquot veneno tollere decreverat, ipse vero errore ministri, vel

Tarquiniorum Tyrannica Dominatio.

Pontificia Tyrannides.

Cap. VI.

Turcici Imperii crudelitas.

potius consilio justi & immortalis Dei, à lagenis falernum aconito dilutum ebibit, ac fœde periit. Sicut ait Livius. *fraude visus agere, sua peremptus est mercede.* Par est crudelitas Turcarum adversus fratres, affines, Bassas, Vilieros. Et cum hodiernus Imp. permultas mulieres usurarias habeat, nemini dubium est, quin idem, de more gentis futurum sit. Sunt tamen qui existimant, unicum hoc fundamentum esse Imperii Turcici; quorum ego sententiam non deprimo: illud tantum adjungo, quod divinæ majestati, quod pietati naturali, contrarium est, vix diu durare posse. Quin potius hujuscemodi moles, nimia vitiorum atque scelerum multitudine onerata, ventrem faciet, & ruinam minabitur: ut ut hoc verum sit; *regnum per vim acquisitum, bonis artibus gubernari non posse.*

CAP. VI.

Privatas injurias vi magistratus ulcisci. Discrimen personæ publicæ & privatæ. Lex Valeria de Sylla. Lex regia de Imperio Vespasiani.

NUllius etjam animi eos esse oportet, ne quid dicam durius, qui quos privatim lædere nequeunt, eos vi magistratus atque imperii ulciscuntur: Quod ex parte tolerandum esset, nisi etjam id jure à se fieri arbitrarentur. Tu vero ne mihi Jus appelles, quod honestati, imperio, dignitatique tuæ repugnat; quodve contra officium est boni judicis, ut est in l. 19. D. de offic. præf.

Privatas inimicitias in magistratu exercere.

Quanto rectius Livius lib. 39. *Ne suas quidem simultates, pro magistratu exercere, boni exempli esse*; & lib. 42. *Injuria*, inquit, *Cos. Rom. etsi justa, minime tamen in magistratu exercenda*; & sana est oratio principis alias callidissimi, in causa Pisonis: *Nam*, inquit, *si legatus officii terminos, obsequium erga Imperatorem exuit, eiusdemque morte & luctu meo lætatus est: odero seponamque à domo mea, & privatas inimicitias non vi principis ulciscar*: ut recte legit Mercerus. Et Adrianus Imp. cum rogaretur, an de inimicis, quos habuerat nondum occupato imperio, pœnas nollet sumere? respon-

respondit: *illi vero evaserunt*. & Ludovicus XI. à suis monitus, ut puniret illos, quos sibi adversos esse intellexerat, cum adhuc esset Dux Aureliæ: regie respondit, *non oportere regem Franciæ ulcisci injurias Ducis Aureliani*. Hinc Poeta 10. Æneid. *Rex Juppiter omnibus idem*. Disjuncta enim aula à Republica esse debet: sicut & alia est persona privata, alia publica, quo facit illud Caroli V. scriptum, cujus mihi videndi copia fuit. Wir Carle der fünffte / entbieten dir Carle Ertzhertzogen zu Oesterreich / etc. Quid igitur fuit aliud Lex illa Valeria, qua Syllæ, teste Plutarcho, omnium præteritorum data fuit impunitas, in futurum autem jus vitæ & necis, publicationis bonorum, coloniarum deducendarum, jus regna auferendi, & pro libitu condonandi? quid in quam aliud sapit, quam flagitium Dominationis? Ideo merito Cicero illam *omnium legum iniquissimam dissimilimamque legis appellat*. Quo laudabilior lex illa de Vespasiani Imperio; *Uti, quæcunque ex usu Reipubl. majestate divinarum humanarum que rerum esse censebit, ei agere facere, jus potestasque sit*. Unde liquet, ea quæ tum majestati Reipublicæ, tum divinis legibus adversantur, Principi nequaquam licere.

Cap. VII.

Disjuncta aula à Republ.

Disjuncta persona publica à privata.

Lex de Imperio Syllæ.

Lex de Imperio Vespasiani.

CAP. VII.

Percussores & sicarios immittere. Hostem extra castra & exercitum interficere: arma veneno inficere: in fœminas sævire. Ars Romana. Cædes Marcelli Cos. Roman. crimen Assassinatus.

EOrum etjam, qui eos, quibuscũ de virtute certare nequeũt, per insidias interficiunt, insignis est impudentia & immanis crudelitas: quod flagitium interpretes juris crimen assassinatus vocant: pulcre Eurip.

Sicarios subornare.

οὐδεὶς ἀνὴρ εὔψυχος ἀξιοῖ λάθρᾳ
κτείνειν τὸν ἐχθρόν. *Nemo generosæ mentis clanculum hostem occidit*: idque est quod exprobrat Alexander Dario; *Impia*, inquit,

Cap. VII. inquit, *bella suscipitis, & quum habeatis arma, licitamini hostium capita: sicut tu, proxime talentis mille, tanti exercitus rex, percussorem in me emere voluisti:* quod Valerius vocat *victoriam non mereri, sed emere.* Qualis fuit Cæpio ille, qui Viriatum interficiendum curavit, veluti prædo ac latro. Qualis Pontifex ille, Leo X. qui Cavellanum percussorem summisit, ut Feltrium, quem bello & aperto marte superare nequibat, interficeret. Ut enim taceam, quod hoc fit contra jus gentium, quod, ut ait Livius, *belli & armorum jura, non minus juste quam fortiter geri debent:* ea est ratio belli, ut nisi quis palam, & ex condicto depugnans, animos quoque hostium devicerit, nullam certam victoriam consequatur.

Ratio victoria.

Nulla est victoria major, canit Poeta,
Quam quæ confessos animo quoque subjugat hostes.

Quare cum Adgandestrius Princeps Cattorum per literas mortem Arminii promisisset, si patrandæ neci venenum mitteretur laudabiliter responsum est à Senatu Romano, *non fraude, neque occultis, sed palam, & armatum populum Romanum hostes suos ulcisci.* Digna profecto vox majestate Romana: unde Livius passim vocat *artem Romanam*: quo exemplo Alfonsus ille Rex Neapolitanus Roberto de Pallenta offerenti necem Regis Castiliæ respondit: si sciam me hac ratione occupaturum totum terrarum orbem, nedum Castiliæ regnum, equidem tantum scelus non committerem: Nota est virtus Fabricii adversus Pyrrhum, de quo ita Cicero: *Magnum*, inquit, *illud bellum perfuga unus & gravem Imperii adversarium sustulisset, sed magnum dedecus ac flagitium, qui cum laudis certamen fuisset, eum non virtute, sed scelere superatum.* Hæc ille. Nam quod de Mutio, Juditha, Flamminio adferunt, nimirum aliter olent sues, aliter catuli: & sunt hæc adeo vulgaria, ut pene me pudeat nonnulla recoquere. Sed nec ubique hostis recte interficitur, veluti extra castra, &c. exercitum. Quare David vocat homines impios, qui interfecerant virum justum in domo sua, & lecto dormientem. Aliud tamen dicendum videtur de Marcello, qui exploratum exivit, una cum tribunis militum, & non sine mediocri equitatu. Adde, quod

Hostem extra castra & exercitum interficere.

Armorum naturam invertere.

quod nec flumina corrumpenda sunt, multo minus arma veneno inficienda. Natura enim armorum est cæsim vel punctim lędere: ubi vero veneno inficiuntur, ibi eorum natura atque usus invertitur. Sed hæc proprie sunt flagitia belli immania, & ut vocat Cicero, *belluarum similia*: veluti & illud, in fœminas & pueros sævire. Animose magnus ille Macedo apud Curt. lib. 7. *Bellum cum captivis & fœminis gerere non soleo; armatus sit oportet, quem oderim*: idque Brabantiæ Dux ille regem Galliæ docuit volentem novam nuptam Angli intercipere, inquiens, indecorum esse adversus imbellem fœminarum turbam aliquid hostiliter moliri. *Cap. VIII.* *In fœminas sævire.*

CAP. VIII.

Fidem frangere. fœdera violare. Fundamentum Reipubl. Romanæ fides. Pejuratiunculæ parasiticæ. Invitum cogere, ut quod non credit, credat tamen.

Nihil pene constitutum fuisse reperio in Repub. Romana, quin originem sumserit ab incunabulis Imperii. Seneca id innuit lib. 19. Epistol. *Nam cum à primo urbis ortu, regiis institutis, partim etjam Legibus, auspicia, ceremoniæ, comitia, provocationes, patrum concilium, equitum peditumque descriptio, totares militaris divinitus esset constituta, &c.* Tanti nimirum interest Rerumpubl. firma & valida fundamenta poni. Quorum non postremum hoc fuit, ut fides ac juramentum, propulso legum ac pœnarum metu, civitatem regerent, ut ait Livius: idque posteri adeo sancte observarunt, ut apud illos nihil fuerit antiquius fide; quod & Imp. ait l. 20. C. De transactionib. *nihil fidei humanæ magis convenire, quam servare pacta conventa.* Nam quod nobis de Numantina, Caudina, & Pætina sponsione obiicitur, perfidia ea non fuit, sed potius lex & jussum, tum populi, tum Principis. Illud vero perfide Vitellius, quod Sabinum Vespasiani fratrem contra fidem datam circumvenit, atque per milites obtruncavit: adeoque frustra culpam in milites conjecit, cum ad *Servata fides.* *Vitellii aliorumque perfidia.*

Z eum

Cap. VIII. eum misisset Sabinus, cum mandatis & quęsitu, quod pacta turbarentur, ut refert Tacit. 3. Histor. Id quod postea merito Vitellio exprobatum est; *Sabini cade, & incendio Capitolii, diremta esse belli commercia.* Sic Prosper Columna, cum esset demissus ex carcere hac conditione, ut per Syngrapham promitteret, sese sub signis regiis militaturum, si intra certum tempus ipsius opera Franciscus, præbito stipendio, uti vellet; Prosper, non pro dignitate sua, Cæsarianis se rursum adjunxit, Jovius: quo nomine eum Lautrechtius haud immerito perfidię insimulavit, Prospero necessitatem carceris nequicquam excusante. Sic Julius II. Pontifex jactare ausus est, turpissimo hercule exemplo, se fœdera & societates cum Gallis Germanisque, quos ipse Barbaros appellavit, non aliter contrahere, nisi fallendi causa. Omnia perfide, neque ullo jure, nedum Dominationis. Quod haud scio an non identidem de Francisco dici queat, qui pactus, se vel pacis conditiones ratihabiturum, vel in captivitatem rediturum, neutrum fecit. Quanto rectius Belizarius ille apud Procopium: *turpe est*, inquit, *Teutberte, cum aliis omnibus, quibus vel minima virtus est cordi, tum inprimis principi viro mentiri ac fidem fallere; jusjurandum autem, & pacta etjam scripto sancita violare, ne abjectissimo quidem homini decorum esse arbitror.* Istæ enim pejeratiunculæ, ut ait Plautus, parasiticæ sunt, minime vero regiæ: Qualem fallaciam perstringit Poeta: *quo contra jura fidemque Iliacam, rupto turbasti fœdere gentem:*

Peiuratiunculæ parasiticæ sunt, nō regiæ.

Constitutio de religionis libertate.

Carnificina animorum.

Illa etjam pactorum de religionis libertate dissolutio, qui aliud est quam flagitium dominationis: sicut & illa animorum lenta ac callida carnificina; de qua Nazianzenus. *Illud vero*, inquit, *admodum pravum ac malignum est, quod cum nec aperte nos allicere posset, nec tyrannice cogere, præ pudore vellet, leonina pelli vulpinam, aut, si mavis, Minois larvam summæ injustitiæ prætexens, leniter vim afferebat.* Ornare libet hoc caput corona aliqua de Imp. Claudio, qui rogatus ut ignosceret Mithridati; dubitavit, accipere captivum pacto salutis, an repetere armis rectius foret: nimirum hoc erat anceps ac durum; illud vero tutum, sed cum necessitate servandæ fidei conjunctum. Aut enim danda non est

Aut non danda est fides, aut data servanda.

fides;

fides; aut data servanda: quod qui capere nolunt, iis ego tantum in memoriam revoco calamitates, quæ plerumque, imo semper, perjuros ac perfidos, veluti à tergo, sequuntur ac manent. De quibus omnibus vide plura apud Hottomannum, & alios. Cap. IX.

CAP. IX.

Specie colloquii imponere. Jura hospitii violare. Mors Annibalis, Commii, & Pompeii Columnæ ἀπιστία.

NUllo etjam jure se tueri possunt Principes, qui specie amicitiæ atque colloquii hostes suos circumveniunt; quemadmodum Antonius ille, contra jus gentium, regem Armeniorum specie amicitiæ illectum interfici jussit. & Tiberius per dolum arcessitum regem Cappadocum ad mortem impulit. Idem Vononem regem Parthorum, qui pulsus à suis, quasi in fidem populi Romani cum ingenti gaza Antiochiam se receperat, occidit; Sueton. in Tib. Qua fraude Biron ille, Athenodorum invitatum ad epulas, per Boxum in convivio obtruncari jussit. Et de rege Thraciæ, cujus fidei Priamus filium suum commiserat cum ingenti copia auri, Poeta 3. Æneid. *Iura colloquii.*

Ille ut opes fractæ Teucrum, & fortuna recessit,
Res Agamemnonias victriciaque arma secutus;
Fas omne abrumpit, Polydorum obtruncat; & auro
Vi potitur.

Quo laudabilius Prusias rogatus à Romanorum legatis ut Annibalem pop. Romano dederet, recusavit, petiitque, *ne à se postularent, quod adversus jus hospitii esset, ipsi si possent, prehenderent.* Æmil. Prob. in vita Annib. Id quod ne quidem in ipsis Romanis toleravit Livius scriptor gravissimus: *Quantum mutaverint*, inquit, *mores Romani, hic dies argumento erit*; & quæ sequuntur, &c. Quanquã Flamminius, teste Plutarcho, quæsivisse visus est, non tam ut in præsenti Annibalem de medio tolleret, quá ut publicus hostis, qui tot clades inflixerat Romanis, vivus Romam perduceretur; idque populo Rom. utile, sibi vero honorificum fore existimabat: De quo ego ἐπέχω. Ceterum jura Colloquiorum *Iura hospitii.*

 san-

Cap. X.

sanctissime, strictissimeq; observarunt Romani: Quid enim per Deum superesset sublata colloquiorum securitate, omnique spe concordiæ præcisa? Turcæ hodie, qui disciplinam Romanorum militarem cumprimis æmulantur, tamen in eo ad Barbarorum, hoc est suum ingenium, redeunt, quod jura hospitii, colloquiiq; parvi faciunt, adeoq; turpissime violant; veluti non ita pridem Mahometes Bosniæ & Rasniæ Regem Stephanum, & Mailatum Transylvaniæ Waiuodam specie benevolentiæ ad se vocavit, vivosque excoriari jussit, occupatis Stephani provinciis, ut refert Traduccius in Turca vincibili. De Commio, quem Cæsar per simulationem colloquii interficere voluit, controversia est: Neque enim meo judicio prorsus Cæsar extra culpam est: quanquam Commius toties Romanis reconciliatus sæpissime rebellavit, & ad vomitum rediit, quæ hominis atrocitas atque hostilitas facile Cæsarem exacerbavit, ceteroquin Cæsar jura colloquii sanctissime coluit. Ita enim ipse de se, *ne, inquit, dici possit, eos à se per fidem in colloquio circumventos, &c.* Porro illud memorabile est, quod ipse Cæsar de Commio testatur, *eum unicum illud rogasse, ut timori suo concederetur, ne in conspectum cujusquam Romani veniret.* Eadem ἀπιστία fuit Pompeii Columnæ, qui revocatus Romam à Pontifice, nullis pignoribus aut vadibus adduci potuit, ut ad urbem regrederetur: Hujuscemodi dubitationem atque diffidentiam parit suspecta atque læsa fides.

Jura colloquii apud Turcas fere nulla.

Ἀπιστία Commii & Columnæ.

CAP. X.

Supplicia Eusebii, Herdinii, Dolabellæ, Vespini, aliorumque. Dominationis provisores, Imperiorum Artifices. Notorium. Elogium.

ITa est, nonnunquam salus Reipubl. postulat, ut in herba, & sine ulla, ut loquimur, ordinario processu, opprimantur hostes Reipubl. At enimvero id locum habet, non in suspectis, verum in iis quorum crimen manifestum est atque notorium. Etenim qui reos, vel perfidia accusatorum, vel levi

aliqua

aliqua de causa, atque ex rumore tantum suspectos, sed neque convictos, neque damnatos ad supplicia rapiunt, id faciunt, non jure dominationis, non κυρίως, ut loquitur Aristot. Id ait Tiberius apud Tac. 3. Annal. *non quidem sibi ignara, quæ de Silano vulgabantur, sed non ex rumore statuendum*; & alibi; *oro vos, ne, quia dolori meo causa connexa est, objecta crimina pro approbatis accipiatis*. Cujus immanitatis nuspiam fit crebrior mentio, quam in Historia Ammiani Marcellini, ut lib. 14. *tanquam licentia crudelitati indulta, per suspicionum nebulas æstimati quidam, noxiis damnabantur*, & de Eusebio quodam, *qui implorans cœlo justitiam, nec confessus, nec confutatus, pœnali est morte mulctatus*, & alibi: *inimico urgente vel nullo, quasi sufficiente hoc solo, quod nominatus esset delatus aut postulatus.* ibidem de Constantii flagitiis: *Jamque lituis cladium concrepantibus internarum; non celate, ut ante, turbidum sæviebat ingenium, à veri consideratione detortum, & nullo impositorum vel compositorum fidem solenniter inquirente, nec discernente à societate noxiorũ insontes, velut exturbatum è judiciis fas omne discessit, & causarum legitima silente defensione, carnifex rapinarum sequester, & abductio capitum, & bonorum ubique mulctatio versabatur per orientala provincias*. idem de Galba Sueton. *quosdam*, inquit, *claros ex utroq; ordine viros suspicione minima inauditos condemnavit*; adeoque, ut addit Tacit. *tanquam innocentes perierũt*: & Curtius de Alexandro libro 3. *multos egregios bello viros, & tot gentium secum domitores, indicta causa occidit*; & Livius libro 1. de Herdinio, qui indicta causa neci datus est; & Cicero in Verrin. *honestissimos atque integerrimos absentes reos factos, indicta causa, damnasse atque ejecisse.* Qua inquies specie? obtentu nimirum Dominationis contra conjuratos: Sed ô scelus, ô flagitium? Itane per huiuscemodi crudelitatum iniquitatumque exempla regnum conservari necesse erit? Et utut hoc sit, quis quæso mortalium principi credet, in re tam dubia tamque suspecta atque odiosa? Vere Livia illa apud Dionem lib. 52. χαλεπώτατα οἱ πολλοὶ πείθονται, ὅτι τις ἄοπλος ὤν, ἐπιβουλεύειν τῷ ὡπλισμένῳ: *ægerrime vulgus credit, aliquem inermem viro armato insidias struere*. Ac tamen reperiuntur, qui hujuscemodi flagitia ex professo principes do-

Cap. X.

Ex rumore statuere.

Constantii flagitia.

Dominationis Professores.

Cap. X. cent. Tacitus: *Vitellius*, inquit, *irrepentibus Dominationum Magistris superbior & atrocior factus, occidi Dolabellam jussit*. Ita enim appellabantur illi, qui hasce dominationis artes callebant, non secus atque olim magistri scripturæ, tabularum, Vicesimæ, pecorum. Livio etiam appellantur *Imperiorum artifices*. Unde & Tacit. 12. Annal. *ingruentium dominationum provisores*. Easdem artes ad unguem edoctus fuit Nero, de quo idem Tacitus: *Nero Vespinum, sine ullo crimine & accusatore* & indice, *ad vim Dominationis conversus, occidit*. Cujus farinæ est responsum illud Henrici IV. Imper. cum moneretur, ne Reinoldum Burgundiæ Comitem suspenderet: *Cœlum*, inquit, *cœli domino, terram autem dedit filiis hominum*. Impie, injuste atque nefarie omnia adeoque hoc dominationis flagitio. Sed ajunt rursum illi Dominationum candidati multos ex hisce nocentes fuisse. Atqui ego nullam causam video, quin in eos secundum leges, & ordinario processu animadverti potuerit, si sontes fuerunt. Præclare, & non pro more suo, Tiberius, idque velim principibus instar oraculi esse: *non utendum esse imperio, ubi legibus agi possit*; & de Philopœmene Achæorum duce Livius: *non quia salvos esse cupiebat, sed quia perire indicta causa nolebat*. In quo Alexandrum perstringit Curtius libro 8. *Nullius cædes majorem ei apud Græcos excitavit invidiam, quam quod præditum optimis moribus artibusque, non tantum occiderit, sed etiam torserit indicta quidem causa; quam crudelitatem sera pœnitentia secuta est*. & regulariter, neminem sine accusatore temere Imperatores damnari voluerunt; de quo vide apud Cujac. lib. 1. observ. c. 33. & Tertullianum; ne quidem ex notoriis vel elogiis Apparitorum, sive Irenarcharum, ut est in l. 6. Cod. de custod. & exhibit. reo. *quia*, inquit Marc. d. l. *compertum est, non omnes ex fide bona elogia scribere*. Quare recte Pontifex Florentinos sacris Christianis interdixit, quod Salviatum Antistitem inauditum & suspensum laqueo è fenestris præcipitaverant.

Imperiorum artifices.

Dominationum Provisores.

Non utendum Imperio, ubi legibus agi potest.

CAP.

CAP. XI.

Cap. XI.

Sine causa bellum inferre, Jus in armis ponere, belli causas ementiri; alios inter se committere: & nonnihil iniquitatis Romanis aspergitur in occupanda Cypro. *Ἀνομεῖα.*

IMmensa est mortalium atque profunda cupiditas dominandi. Nemo vel maximo imperio contentus est, & hodie regno occupato, cras inhiat aliis, idq; ut ajunt, jure regni atque potestatis suæ. Tu vero mihi jus appelles, in quo ne umbra quidē est justitiæ? Ac tamē aliis superiores se esse rentur, de quib. Lyricus:

Honoratum si forte reponit Achillem, *Jura in armis posita.*

Jura neget sibi nata, nihil non arroget armis:

& Seneca in Hercule Act. 2.

Jus est in armis, opprimit leges timor:

Quale est illud Tiridatis: *Id in summa fortuna æquius, quod validius; & sua retinere, privatæ domus, de alienis certare, regiam laudem esse:* & illud Gallorum apud Livium lib. 5. *se in armis jus ferre, & omnia fortium virorum esse.* Cui simile est, quod respondit Bajazetes ille Turcarum Imperator, qui à Sigismundi Legatis admonitus, ut à Bulgaria abstineret; Legatis in armamentarium suum deductis, subridens innuit, hic jus suum positum esse, in armis nimirum; idque supra Bulgariam ad orbis terminum se extendere. Eadem est fere ratio Pontificum, adeoque illud Prophetæ ad se trahunt, ridicule sane ac præpostere: *Dominabitur à mari usque ad mare, à flumine usque ad terminos orbis terrarum:* de quibus vide in libris Ceremoniarum Pontifical. Romani profecto, & inprimis stante Republica vix ulli bellum intulerunt, nisi lacessiti injuriis, vel ipsi, vel ipsorum socii atque confœderati: nec tamen in omnibus mihi excusantur. De Cypro occupata militariter, hoc est, ingenue, ut semper Ammian. Marcellinus: *Nec, inquit, piget dicere, avide magis hanc insulam populum Roman. invasisse, quam juste. Ptolomæo enim rege confœderato nobis & socio, ob ærarii nostri angustias, jussoque sine ulla causa proscribi: ideoque, hausto veneno, voluntaria morte deleto, & tributoria*

Cap. XII. Varias belli causas praetexere.

toria facta est, & velut exiles ejus exuviæ classi imposita in urbem advectæ sunt per Catonem. Ejusdem notæ sunt qui belli causas quærunt, nec inveniunt, adeoque speciosas prophases ementiuntur: sicut & illi, qui alios inter se committunt, quos tandem mutuis bellis exsuctos devorent. Quam artem calluit Pontifex ille, de quo Jovius in vita Columnæ. *Controversiam Columniorum & Ursinorum in immensum alebat, mira simulatione, modo his, modo illis favens, & occulte utrisque pecuniam, & arma summittens, ut mutuis atteriti cladibus, ab ipso demum, sine negotio delerentur.* & Tacitus de Druso 2. Ann. *Drusus non leve decus quæsivit, inliciens Germanos ad discordias, utque fracto Maroboduo usque in exitium insisteretur:* quanquam hæc ratio in arduis negotiis nonnunquam locum habere videtur. Quales etiam in privata vita sunt hominum pestes, quos Theophrastus in Character. paulo leniore vocabulo appellat ἀρέσκους, καὶ ἀκαίρους: παρακληθεὶς δὲ πρὸς δίαιταν μὴ μόνον οἷ πάρεστι βούλεσθαι ἀρέσκειν, ἀλλὰ καὶ τῷ ἀντιδίκῳ ἵνα κοινὸς εἶναι δοκῇ. *Idem captus arbiter, non ei tantum cui adest, sed etiam adversæ parti, ut communis utriusque amicus habeatur, gratificari studebit:* & περὶ ἀκαιρίας; καὶ παρῶν διαίτῃ συγκρίνειν ἀμφοτέρων βουλομένων διαλύειν: *idem captus arbiter, duos litigantes, quorum uterque rem transigi optat, inter se committit.*

CAP. XII.

Vectigalia tollere; res imperii alienare. Vectigalia à Carolo IV. oppignorata: & ἐν παρόδῳ, an revocari possint? Ærarium militare Augusti. Centesima rerum venalium.

Tributa nervi Rerumpubl.

MErito Ulpianus tributa appellat *nervos Rerumpublicarum:* rationem reddit Tacitus 4. Histor. *Neque enim quies gentium sine armis, neque arma sine stipendiis, neque stipendia sine tributis haberi queunt*, & Cicero in Epist. ad Q. Fr. *Imperium sine vectigalibus retineri nullo modo potest.* Hinc enim principatus sustinentur, & ut supersit ad subitas largitiones, necessitates, atque extraordinarios sumptus. Quare Neronem volentem cuncta vectigalia tollere, idque pulcherrimum donum generi mortalium

lium dare, docuit Senatus Romanus, inquiens *dissolutionem Imperii futuram, si fructus, quibus Respublica sustinetur, diminuantur; quippe sublatis portoriis, sequens ut tributorum abolitio expostularetur.* Imo est hoc flagitium dominationis, & inprimis ubi res Imperii alienãtur. Quomodo enim juris nomine dignum sit, quod Rempubl. evertit? Atque est hæc pene communis Jurisconsultorum sententia, Principem, cum omnia possit, res tamen imperii abalienare non posse, hæc enim non magis quam patrimonia privatorum, exinaniri aut eviscerari debent, ut utar verbo Imperatoris. Quare oppignorata illa telonia atque vectigalia à Carolo IV. ordinibus Imperii, teste Nauclero, mirifice diminuerunt Imperatoriam dominationem: veluti graviter in quadam oratione disputat Julius Pflugius episcop. Naumburg. Quorum tamen revocatio haud scio an non vehementer perturbaret præsentem Reipubl. statum. Primo, quod hac ratione res Imperii ad pristinum statum delaberetur. Deinde, quod reliqui ordines omni fere potentia exuerentur: ut taceam, quod illa ordinum æqualitas periret, quam tantopere hoc in Imperio probat atque exosculatur Machiavellus in libro de statu Germaniæ. Neque tamen me fugit, quæ sit hac de re JCtorum opinio, quorum frugem demerere hoc loco non licet: Mihi certe in Vectigalibus tota fere salus Reip. sita videtur. Quare præclare Hannibal, non solũ vetera vectigalia non abolevit, verum etiam nova addidit: quare, teste Æmyl. Probo, *id effecit, non modo ut esset pecunia, quæ Romanis ex fœdere penderetur, verum etiam ut superesset, quæ in ærario poneretur.* E contrario Leoni X. ut refert Jovius, valde invidiosum fuit, quod cõtracto gravi ære alieno, vectigalia publica fœneratoribus addixit. Privatæ enim opes distrahi possunt, non publicæ: quemadmodum Nicephorus Botoniates occupato imperio, quicquid fisco debebatur, in universum abolevit, ac novas tabulas magnifico edicto instituit, ut est in Const. Orientalib. Acuit me hoc loco memoria illius ærarii militaris, quod instituit Augustus, in quod omnium hereditatũ, legatorum, ac donationũ mortis causa, vicesima referebatur, exceptis, quæ proximis, agnatis & pauperib. legabantur: cui postea adjunxit centesimam

Cap. XII.

Ærarium militare Augusti.

Cap. XIII. Annua militum Romanorum stipendia. mam rerum venalium, hoc est, centesimum rerum in auctione venalium nummum. Fuit hæc res fundamentum principatus Romani. Quo tempore militum stipendia in annum, ex nostra moneta, fuerunt quinque milliones, quingenta sedecim millia & sexaginta duæ libræ, & decem solidi: ut numerat Savilius: idq; amplius esse putatur, quam magnus Turca hodie biennio recipit ex omni reditu. Quare Tiberius, deprecante populo centesimam rerum venalium, edixit, *militare ærarium eo subsidio niti*.

CAP. XIII.

Immensæ donationes, sive potius profusiones principales: & an à successoribus retractari possint. Donationes à Pariensi curia abolitæ.

EJusdem Tiberij constitutio, ut beneficia à superioribus concessa principibus, aliter rata nō haberent successores, quam si eadem iisdem & ipsi dedissent; ut circa res alias maximū usum habet, ita inprimis propter immensas donationes principales necessaria fuit. Quid si enim Nero omnia vectigalia Imperii sustulit, num illa perniciosa constitutione teneri oportuit successores? neque enim quod Princeps committit, Respub. luere debet, veluti Guntherus pulchre de rebus sacris canit, lib. 2.

Principis delictum Respubl. nō debet luere.

Neque enim quod pastor inique
Gesserit, Ecclesiæ fas est in damna refundi.

Atque ea restrictio fuit principatus Romani; quemadmodum Plinius in Paneg. ait de lege Imperii: *Hæc pro Imperio nostro, in qua sint verba suscepta, operæpretium est annotare: si bene Rempubl. atque ex utilitate omnium rexeris.* Unde constat hujuscemodi principales profusiones haud immerito retractari. Neque enim hic eos audio, qui negāt profusionem in principem cadere. Pulchre de Alexand. Lamprid. *Dies nunquam transiit, quin aliquid mansuetum, civile, pium faceret; sed ita, ut ærarium non everteret.* Nero vero effuderat, inquit Historicus, bis & vicies mille sestertium. Galba igitur occupato imperio, cum opus haberet pecunia, in publicum appellari singulos jussit, decima parte liberalitatis apud quemque relicta: Ubi Tacit. *justissimum*, inquit, *fuit*, *hoc*

hoc inde repeti, unde inopiæ causa erat. Et recte Tiberius apud eundem lib. 2. Annal. *Si quantum pauperum est venire huc, & liberis suis petere pecunias ceperint, singuli nunquam exsatiabuntur, Resp. deficiet*; adeoque objurgat eos, qui perstringunt ærarium, quod si ambitione exhaustum est, per scelera supplendum erit. Unde fit, quemadmodum M. Tullius deplorat, ut privatorum reditus sint uberrimi, vectigalia pene nulla. Quanto beatior illa Resp. de qua Horatius lib. 2. od. 15. *Cap. XIV.* *Respub. privatim dives, publice egena.*

Privatus illis census erat brevis,
Commune magnum:

Ideo in Gallia Philippus Valesius lege lata Principis largitiones revocari jussit, nisi tabulis Donationis continerentur: Et non una exempla reperio donationum regiarum, quæ à Parisiensi curia revocatæ atque abolitæ sunt. de quo vide Connan. lib. I. Comment. Et quid est quæso quod jure sibi deberi autument?

Largitio Reges
Non extorta decet; captivos ista reosque
Sors premit, extortis redimant sua tempora nummis.
Munera magnorum læta atque ultronea regum
Esse volunt, ut dans plus gaudeat accipiente.
Hoc est gratuitum quod possum dicere solum,
Quo plus ille dato, quam gaudeat iste recepto;

Ut mihi liceat elegantes Guntheri versus capiti huic annectere.

CAP. XIV.

Vectigalia inlicita exprimere, pro umbra, pro aere, pro vita. Commentarii, sive rationaria principum. Jura & artes senatoriæ: Pompejus scientissimus Juris publici.

NOn minori cum turpitudine conjuncta est illa nimia vectigalium indictio: qualia erant illa, quæ pendebātur pro umbra, pro aere, pro spiritu captando; unde illud Harmenopoli περὶ ζημιῶν ἀεριχῶν, ut notat doctissimus Cujacius. Et ausim huc referre etiā illud urinarium, quamvis autori, aurei numini, quos ex *Vectigalia pro captando spiritu.* *Urinarium Vespasiani.*

Cap. XIV. lotio acceperat, nō male olere videbantur, nimirum ita cives exprimendi sunt, ut supersit succus quē hauriant; ita olera abscindenda sunt, ait Plutarchus; ut radix maneat: ita pennæ incidendæ, ut rursum renascantur. Pessime illi, qui solius Fisci rationem habent, *homines senes manibus genere Geryonaceo*, ut loquitur Comicus: Quam regia ille Claudiani Poetæ de Honor.

Nec tua privatis crescunt æraria damnis.

Sed oggerunt illi Laverniones, Principes vix dignitatem suam tueri, nisi hujuscemodi utantur quinquagesimis, vicesimis, aliisque id genus oneribus. Ita certe: sed de re licita, sed modice, sed cum fruendi parsimonia. Quin ergo, ex more prudētissimorum principum, suos commentarios, sua rationaria habent, in quæ accepta & expensa referant, ut ne plus erogent, & profundant, quam ferendo sit Respublica: quemadmodum de Tiberio Tacitus, *eum proferri libellum recitariq; jussisse, in quo publicæ opes continerentur: quantum civium sociorumq; in armis, quot classes, regna, provinciæ, tributa aut vectigalia, & necessitates ac largitiones; quæ cūcta sua manu præscripserat Augustus:* quem morem identidem servarunt Franciscus rex Galliæ, & Amurathes Imperator Turcicus, cujus breviarium hodiernus Imperator Mahometes in administratione regni pro oraculo habere dicitur. an, ꝙ flagitium est in Principe, sicut & in quovis Senatore, imperādi imperitum esse? Unde Cicero de Legib. *Est*, inquit, *senatori necessarium nosse Rempubl. idque late patet; quid habeat militum, quid valeat ærario; quos socios Respublica habeat, quos amicos, quos stipendiarios, qua quisque sit lege, conditione, fœdere; tenere consuetudinem decernendi, nosse exempla majorum.* Quare cum Marcellus de re quapiam Senatum Rom. consuluisset, senatus rescribere Marcello jussit, verius fuisse consules, quorum provincia esset, quam se, quid è Republica esset, decernere. quo nomine M. Tullius Calenum perstringit. *Usum in Republica magnum habere, & debes, & potes, quando ita decernis vidisti, aut quod Senatusconsultum, &c.* Unde Plinius in Epistolis appellat *Jus senatorium.* Cicero *literas Senatorias: Illa literæ*, inquit, *forenses & senatoriæ conticuerunt:* estq; non minima pars juris publici; cujus scientiam in Pompejo veluti

Breviarium Augusti, de rebus Imperii.

Res Imperii ignorare flagitiū est in principe.

Literæ Senatoriæ.

veluti Principe civitatis tantopere laudat idem Cicero pro Balbo, cujus verba mihi referre libet, quod hoc jus turpissime ab iis, qui respublicas administrant, hodie negligitur. *Equidem contra existimo, judices, cum in omni genere, ac varietate artium, etjam illarum quæ sine summo otio non facile discuntur, Cn. Pompeius excellat, singularem quandam laudem ejus, & præstabilem esse scientiam in fœderibus populorum, regum, exterarum nationum, in universo denique belli jure ac pacis; nisi forte, quæ nos libri docent in umbra & otio, ea Cn. Pompejum, neque cum requiesceret, literæ, neque cum rem gereret, res ipsæ docere potuerunt.* Cap. XV.

CAP. XV.

Ὠτακουσταὶ, Auricularii, Delatores.

DEtestabilis ac plena immanitatis fraus fuit senatorum Romanorum, adversus Titium Sabinum: neque enim me piget ipsa autoris verba ad hæc scelerum exempla referre. *Tectum,* inquit, *inter & laquearia tres Senatores: haud minus turpi latebra, quam detestanda fraude, sese abstrudunt; foraminibus & rimis aurem admovent. Interea Latiaris, repertum in publico Sabinum, velut recens cognita narraturus, domum & in cubiculum trahit, præteritaque & instantia, quorum affatim copia, & novos terrores cumulat. Eadem ille, & diutius, quando mœstu, ubi semel prorupere, difficilius reticentur. Properata inde accusatio, missisque ad Cæsarem literis, ordinem fraudis suumque ipsi dedecus narravere. Non alias magis anxia & pavens civitas, etiam adversum proximos, congressus, colloquia, nota ignotaque aures vitari, etjam muta atque inanima, tectum & parietes, circumspectabantur.* Hæc Tacit. 4. Annal. Quæ quid aliud sunt quam dominationis extrema flagitia? Sed & eadem apud Polybium. *Plena,* inquit, *omnia suspicionum, & vix secreta domuum sine formidine.* Quem morem paulo aliter describit Arrianus in Epictet. lib. 4. Hoc modo viri boni Romæ subvertuntur. Arridet tibi homo quidam, instar privati sermonnes occeptat, & de principe inclementer loquitur; tu, ratus nactum esse exemplum aliquod atque monumentum fidei, *Senatorum Romanorum scelus.*

Cap. XV. pertexis illud quod prior inceperat, animique sententiam proferс; paulo post abductus linguæ temeritatem morte luis: & de quibus Turpilius. *Qui verba mea venatur, pestis accedat, & sermonem hinc sublegat:* quibus similia in Historiis reperias. Unde Tacitus, *Delatores,* inquit, *genus hominum publico exitio repertum, nec pœnis unquam satis coercitum, per præmia eliciebantur.* 4. Annal. Qua in re detesterne potius deperditissimorum nebulonum fumos atque fraudes; an vero principum insolentiam, qui hujuscemodi amant fovent, amplectuntur? Nec tamen morem illum improbo, in Republica præsertim seditiosis hominibus plena, quo milites emissi scrutantur sermones atque conjurationes in Principem, hoc consilio, ut Princeps eos, qui præsentem Reipubl. statum oderunt, notet, ab iisque sibi caveat: quos Sueto. appellat speculatores, veluti in Claudio. *Neque convivia inire ausus est, nisi ut speculatores cum lanceis adstarent: quippe qui erant veluti è specula Principis.* Quo in numero non sunt illi ὠτακουσταὶ sive auricularii, qui, ut utar Ammiani verbis lib. 14. *paulatim eruditiores facti, processu temporis ad nocendum per clandestinos versutosque rumigerulos, compertis leviter addere quædam malefuetos, falsa & placentia sibi dicentes, affectati regni, vel artium nefandarum, calumnias insontibus adfigunt:* & de quibus Arbiter.

Delatores.

Nec satis est vulgasse fidem, simulatius exit
Proditionis opus, famamque onerare laborat.

Atqui in eo quam longe alius Agricola ille, de quo Tacit. *secretum,* inquit, *& silentium ejus non timeres.* Ac tamen ego istas delationes principi nonnunquam remittam, si fiant justitiæ causa, & in salutem ejusdem: sed id rarissimum est. Plerique enim vel honoris cupiditate, vel sui muniendi causa amicos supplantant, veluti, ut ait Tacitus, *cupidine consulatus, ad quem non nisi per Sejanum aditus, neque Sejani voluntas, nisi scelere quærebatur:* & alibi de quodam qui alios accusabat *in subsidium sui.* Atque est vox illa Tyranni non Principis: *subverterent potius jura, quam custodes eorum amoverent.* Illi vero ex censu hominum eiiciendi sunt, qui palam laudant, & absentes flagitant, &, ut ait Seneca, *per ornamenta feriunt:* quos eleganter describit Theophrastus in Charact.

Delationes legitima.

Inimici laudantes.

tract. *Cavillator*, inquit, *est, qui inimicos suos accedit, quasi alloquens eos velit, non amplius od isse; quique illos, quibus clam struit insidias, præsentes laudat, & si victi fuerint, eorum vicem dolet.* & Ammian. lib. 15. *Impugnabat eum per ficta benignitatis illecebras, collegam & virum fortem propalam sæpe appellans Arbetio, ad innectendas letales insidias, vitæ simplici, perquam callens, & ea tempestate nimium potens.* Id genus homines demissis manibus grandique gradu fugies, & non effugies tamen: à quibus, ut ait Comicus, Cap. XVI. citur.

Qui cavet ne decipiatur, vix cavet, cum etiam cavet,
Etiam cum cavisse ratus, sæpe is cautor captus est.

CAP. XVI.

Abusus legis Majestatis. leges exercere. Inquisitio Pontificia: Sacra & cœlestia arma. Virga autoritatis Apostolicæ: affectus humanos tollere.

LEx Majestatis, veluti propugnaculum fuit Principatus Romani; in qua amplificanda singuli fere Principum ingenii vires intenderunt. Ideo Tiberius, consultante Macro Prætore, an judicia Majestatis redderentur, respondit *exercendas esse leges*, Tacit. 1. Annal. qua formula etiam Livius utitur lib. 4. *cum interim de sanguine ac supplicio suo latam legem confestim exerceri, & tantam vim habere*: Id quod propemodum Germanis est, Den Rechten ihren gewönlichen Lauff lassen. Illud vero non tam jus dominationis, quam flagitium refert, quod ad minima & ridicula quævis porrexerunt, ut si quis mimum vel ridiculum corpore, inter cultores principis asciviſſet; si quis nummum vel annulum effigie Principis signatum passus fuisset sibi è manibus in cloacam decidere; si quis eosdem in lupanar attulisset, & id genus plura & multo ineptiora: Unde Tacitus crimen majestatis vocat *vinculum & necessitatem silendi*: item *omnium accusationum complementum.* Cujus generis est illud Curtii lib. 10. de Alexandro, *Cum accusati essent Cleantes & alii spoliatarum provin-*

Lex Majestatis.

Accusatio Majestatis, omnium accusationum cõplementum.

Cap. XVI. *provinciarum, & per libidines alienatarum, regem cognita causâ pronunciasse, ab accusatoribus unum & idem maximum crimen esse prateritum, desperationem salutis suæ.* (ita enim appellat læsam majestatem) *non enim talia ausuros, si ipsum ex India sospitem aut optassent reverti, aut reversurum credidissent.* Cui etjam non absimile videtur Pontificum fulmen, sive inquisitio illa, in qua unicum crimen est eorum, qui crimine vacant, ut cum Tacito loquar. Unde Guiciard. vocat *sacra, sive scelestia arma.* Scaffneburg. *Apostolicæ autoritatis virgam.* Ceterum omnium inhumanissima atque immanissima ratio fuit tollendi affectus humanos, neque enim licuit ulli in reatu caritates suas, ut Ammianus loquitur, invocare; nedum patrem vel filium, dum ad supplicia rapiuntur, lugere vel ullis suspiriis editis. De Domitiano Tacitus in Agricola: *Pracipua,* inquit, *sub Domitiano miseriarum pars erat, videre & aspici; cum suspiria nostra subscriberentur, cum denotandis hominum palloribus sufficeret sævus ille vultus & rubor, à quo se contra pudorem muniebat.* & de Tiberio lib. 6. *quo non aliud atrocius visum, adstitisse tot per annos, qui vultum, gemitus, occultum etjam murmur exciperent.* Et Seneca in Octavia

Inquisitio Pontificia.

Tollere affectus humanos, & propinquorum suspiria.

Exposita rostris capita cæsorum patres
Videre mæsti, flere nec licuit suos,
Non gemere, dira labe polluto foro.

quare nihil mihi unquã crudelius nihilve inhumanius lectum est. Quid enim aliud est tollere affectus, quam naturæ bellum indicere. Ac tamen ut ut immanissima illa monstra externos ejulatus atque suspiria prohibere potuerunt, naturales tamen affectus, & interiores animi dolores penitus tollere nequiverunt: Atque si vel ipsorum tyrannorum eodem tempore recludantur mentes, plures inspicias laniatus & ictus. Illorum enim corpora verberibus, tyranni vero animus sævitia, libidine, malis consultis dilaceratur, ut testatur acerrimus rei Romanæ scriptor.

CAP.

CAP. XVII.

Aliquot alia flagitiorum regiorum exempla. Jus gratiæ dare. Pontificis accusatio apud universale consilium.

PUdet me omnia horum flagitiorum genera coacervare:

Et quis tot referre facinorum formas potest?
Et spes nefandas Principum, & blandos dolos
Regnum petentium per gradum scelerum viam?

Ejusdem tamen farinæ sunt illa Judæorum de Christo Servatore nostro (quanquam ego nescio quomodo ea, quæ sunt sacra & mystica, non libenter ad res humanas traho) sunt tamen, inquã, ejusdem notæ: *qui non punit Christum, non est amicus Cæsaris*, Joan. 19. *& si sinemus illum, omnes illi credent, venientque Romani & delebunt gentem nostram* Joan. 11. & illud in Actis. cap. 24. *Felix volens gratiam inire à Judæis reliquit Paulum vinctum.* & illud Taciti de Tiberio lib. 3. Ann. *Pro Plancina cum pudore & flagitio disseruit.* quanto laudabilius Senatus Romanus Massinissæ legato respondit: *si aliquid possint Massinissæ honoris gratia, & fecisse, & facturos esse; ceterum jus gratiæ populum Romanum non dare.* Illa vero Pontificiorum sententia flagitiosissima est: *Qui à Pontifice Maximo legibus solutus est, ei apud Deum immortalem satis cautum esse.* item; *Pontificem esse supra omne jus, contra jus, & extra jus omne.* & in Salisburiensi. *Pontifices Romanos non affectare solum dominationem terræ, sed cœli etjam:* cum tamen secũdum saniorum sententiam, Pontifex manifesti & atrocis criminis apud universale consiliũ accusari possit, & de gradu deiici, quod & non semel receptum est. Quo etjam pertinet mos ille Principum, cives ad turpissima quæque cogendi. Tacit. 14. Annal. *Nero notos equites Romanos operas arenarias promittere subegit, donis ingentibus, nisi quod merces, ab eo, qui jubere potest, vim necessitatis affert.* quæ sententia vera est, & ex Platone sumta. αἱ γὰρ τῶν τυράννων δεήσεις, οἶδ᾽ ὅτι μεμιγμέναι ἀνάγκαις: cujus meminit Cicero in Epist. ad Attic. idem est illud Dionis in Nerone. *Nullam jus plus potest, quam arma: Ut enim quisque potentissimus est, ita justissime dicere*

Ius gratiæ.

Pontificum dominatio flagitiosa.

Preces Tyrannorum vim necessitatis habent.

Cap. XVIII. *omnia & facere videtur.* Unde Aristot. 6. Polit. cap. 3. ἀεὶ γὰρ ζητοῦσι τὸ ἴσον καὶ τὸ δίκαιον οἱ ἥττους· οἱ δὲ κρατοῦντες, οὐδὲν φροντίζουσι. *Semper imbecilliores aequum & justum quaerunt, sed qui plus possunt, talia par vi faciunt.* Ac tamen regni etjam flagitium est, alios eodem crimine pollutos eximere: quo alludit Juvenalis:

Clodius accuset moechos, Catilina Cethegum..

& illud tritum,

Hebraeus nihil Hebraeo, Catilina Cethego.

Atque haec fere sunt dominationis occulta flagitia. Ut enim illa dominationis jura atque arcana, locum habent in regno, sive Principatu, ita haec flagitia dominationis à tyrannis usurpantur: quorum tamen vel minima principes invisos reddunt, & insidiis civium exponunt. Vere & argute Tragicus in Octav.

Majora populus semper à summo exigit.

CAP. XVIII.

Flagitia Dominationis Aristocraticae: Consulum, Dictatorum, Decemvirorum, Triumvirorum, regia Imperia. Regem esse, & regio Imperio esse, differunt. Aspera dominatio. Mors Siccii. Proscriptiones Syllae.

EX quibus apparet, nos aliter hac in materia versari, quam plerique. Sunt enim, quae ab his ad Tyrannidem referuntur: ea nos juri dominationis inserimus, iisque locum damus in turbulenta ac seditiosa Republica: & contra, quae alii licere principibus affirmant, ea nos tyrannidem referre dicimus. Ceterum totidem fere sunt flagitia Aristocratica, & propemodum conveniunt Oligarchiae: ac tamen regiorum flagitiorum pleraque huc referri possunt. In Repub. certe Romana Consules, Dictatores, Decemviri regio imperio fuerunt. De Consulibus Cic. *Consules Rom.* *Duo*, inquit, *regio imperio sunto*, & Poeta

Nullum martia summo
Altius Imperio Consule Roma videt.

Et res plana est ante legem Terentillam, quae postea lata est de consu-

consulari imperio minuendo. De Decemviris Livius. *Tum in Appii Claudii sententiam Senatusconsultum factum est, ut reliquis abrogatis magistratibus, cum consulari Imperio ac regio, sine provocatione, decemviri crearentur.* & lib. 3. *Decem regum species erat.* De Dictatura Cic. 1. Philip. *Dictaturam, quæ vim jam regiæ potestatis obsederat, funditus ex republica sustulit.* Idem appellat *Syllæ Dominatum*, & Tacit. 1. Annal. *Non Cinnæ, non Syllæ longa Dominatio.* Neque est quod contradicant alii: aliud est regem esse, aliud regio imperio esse, ita enim (scio) distinguit ipse Cicer. 1. Phil. *sublato non solum regno, quod pertuleramus, sed & regio Imperio.* id quod ideo mihi hoc loco tradere libuit, ut intelligatur, eadem fere esse aristocratica flagitia, quæ fuerunt regia: Ubi enim patricii plebem exsugunt nimiis vectigalibus atque oneribus deprimunt; ubi sine ulla probabili causa bella gerunt, vicinisq; populis bona ac possessiones eripiūt; vel eos, quorum virtus ipsis formidolosa, promiscue nefaria fraude circumveniunt, atque evertunt; vel fidem datam frangunt; vel percussores subornant, & emittunt; vel morem consulendi Senatum intermittunt, ut de Decemviris scribit Livius lib. 3. aliaque id genus scelera cōmittunt; ubi flagitia dominantur non jura, quod enim religioni contrarium est, quod fidem & pudorem violat, quod honestatem lædit, id & in hac, & illa Republ. tam à Jure est alienum, quam quod omnium maxime. Quam imperandi rationem Pomponius vocat *nimiam & asperam Dominationem*. Hinc Guntherus de Mediolanens. lib. 8.

Cap. XVIII. Decemviri

Dictatura.

Flagitia Aristocratica.

Nimia & aspera dominatio.

Sed durior æquo
(Pace bona dixisse velim) dominatio vestra
Extitit, immodicis vicinas legibus urbes
Terruimus, scit Cuma quidem, scit regia Lauda,
Quosque per Italicas urbes aut oppida fines
Stravimus, aut validis servire coegimus armis.

Plaustra sunt exemplorum. Livius lib. 2. *Cum à patribus, non consulem, sed carnificem ad vexandam & lacerandam plebem, creatum esse contenderet, &c.* ibid. *Consules immoderata infinitaque potestate esse, omnes metus legum, omnia supplicia vertisse in plebem.*

Cap. XIX.

Item. *Plebi, cui ad eum diem summa ope inservitum erat, injuria à primoribus fiere cepere.* & libro 3. de Decemvir. *Hominum, non causarum, toti erant; ut apud quos gratia vim æqui haberet: judicia domi conflabant, pronunciabant in foro: si quis collegam appellasset, ab eo, ad quē venerat, ita discedebat, ut pœniteret non prioris decreto stetisse:* atque hoc flagitio L. ille Siccius à Decemviris interfectus est. Idem scelus fuit Appii Claudii, qui, ut L. Virginii filiæ amore potiretur, postquam omnia pudore septa animadverterat, *ad crudelem superbamque vim animum cōvertit*, ut ait Livius. Nota est historia, neque hic ingerenda. Illæ vero proscriptiones omnium flagitiosissimæ fuerunt, de quibus sic Vell. Patercul. *Primus*, inquit, *Sylla exemplum proscriptionis invenit, ut in qua civitate petulantis convicii judicium histrioni exoleto redditur, in ea jugulati civis constitueretur auctoramentum; plurimumque haberet, qui plurimos interemisset; neq; occisi hostis. quā civis uberius foret præmium; fieretq; quisquis mortis merces sua.* Hæc Paterculus. Parum abest, quin huc etjam referam illud de Fabiis, quos, quod contra jus gentium arma ceperant, sibi dedi postulabant Galli. *Senatui*, inquit Livius lib. 5. *nec factum placebat Fabiorum, & jus postulare Barbari videbantur; sed ne id, quod placebat, decerneret, in tanta nobilitatis viris ambitio obstabat.* Nisi forte dicas, Romanos magno animo maluisse cum Gallis bellum sustinere, quam hujuscemodi magni nominis in Republ. viros hosti tradere.

Promiscua proscriptiones Syllæ.

CAP. XIX.

Flagitia dominationis popularis. Libertas vitiosa. Fraus Manlii: rem inter alios controversam sibi adjudicare: atq; obiter discutitur, an recte Cæsarem Brutus interfecerit.

QUÆ quidem omnia fere dominationis flagitia nusquam in majori usu sunt, quam in populari statu: quicquid Hetruscus ille populi virtutem attollit, & principum deprimit, jam ab aliis confusus. Est enim plebs belluæ similis, adeo-

Vulgi natura.

adeoque ut Claudius dicebat, ut *prona in misericordiam, ita immodica in sævitiam*; nullaque ratione, sed effreni impetu regitur, parum pensi habens vel divina vel humana jura, dum modo libertatem illam suam, hoc est, omnia pro libitu agendi dissolutissimam licentiam, tueri possit: de qua Romanus Lyricus, Cap. XIX.

Sed in vitium Libertas excidit, & vim
Dignam lege regi.

Libertas digna lege regi.

& Jovius unus, inquit, erat peracerbe sæviendi prædandiq; non ignobilis prætextus, illa dulcissimi nominis, uti prædicabant, ab longo tempore recepta libertas. Quod & Quintius ille Cos. Rom. ait apud Livium lib. 3. *sub titulo æquandarum legum nostra jura oppressa tulimus & ferimus.* Sicut autē centuriones, teste Tac. sunt vetustissima militaris odii materies: ita etiam inveteratissimū fuit in Republ. Romana odium plebis adversus Patricios. Ubi enim imperium plebis est; ibi patricios ac nobiles multis magnisque injuriis affici necesse est, ut ostendit Arist. 3. Polit. c. 7. Cujus rei exemplum est in Manlio, qui calumniando aurum, quod Romani contribuerāt, ut à Gallis sese redimerent, Gallis rursum ademtum esse, & apud primores conservari; maximam invidiam patriciis conciliavit. Cui simile est, quod adducit Machiavellus in Repub. Florentina. Quo dominationis flagitio C. Sempronius, nequicquam omnia expertis patribus, ut mitigarent plebem, quindecim millibus æris damnatus est, Liv. lib. 4. Idem lib. 5. de Virginio & Q. Pomponio, qui pessimo exemplo innoxii denis millibus æris gravis damnati sunt, quod gratificantes patribus, rogationi tribunitiæ intercessissent. & de Furio lib. 5. qui injuste, & sine ulla probabili causa damnatus in exilium ivit. Omnia enim regia & aristocratica flagitia, quæ enumeravimus; uti in regni suspectos immodice sævire, fidē violare, sacras ædes detipere, aliorū bona invadere, aliaque insolenter & crudeliter agere; hæc, inquam, omnia etiam in populari statu fiunt & multo magis: veluti, quod populus Rom. judicium rogatus finium regendorum, sibi controversam rem adjudicavit *instar quadruplatoris & interceptoris litis alienæ*, ut ait Liv. lib. 3. quæ flagitia in plebe perstringit Fabius ille apud eundem: *potestatem tribunitiam ad singulorum auxilium, non ad perniciem*

Odium hereditarium plebis adversus patricios.

Condemnatio Sempronii, Virginii, Pomponii, Furii.

Quadruplator & interceptor litis alienæ.

ciem

Cap. XIX. *ciem universorum comparatam esse tribunos plebis vos creatos non hostes patribus, nobis miserum, invidiosum vobis est desertam Rempublicam invadi. non ius vestrum, sed invidiam minueritis, &c.* Immania sunt exempla tum in Republica Florentina, tum in quibusdam Germaniæ civitatibus apud Crantzium, quorum recensendorum me pudet pigetque: adeo nihil crudelius plebe, inprimis ducem nacta. Non quidem facile incipit, & ut ait acer Historicus, *non facile prima vox plebis*, sed præeunte autore, è vestigio comitatur, & contagione veluti insanit. Equidem non nego esse etiam populo sua dominationis jura, quoties aliquis dominandi cupiditate captus Rempublicam invadit, libertatemque evertere conatur: quo tempore extraordinario nonnunquam & repentino judicio opus est: at enimvero & honestatis & fidei haberi ratio debet; absque quibus erit, non amplius erit imperium, sed flagitiosissima tyrannis. Quæri hic possit de C. Julio Cæsare, an recte à Bruto, Cassio, alisque occisus sit? Equidem non ignoro, quid viri docti atque prudentes de hac re sentiant. At enimvero mihi hic ἰσχύειν libet. Certe secundum jura libertatis, sive ut Cicero vocat jura civium, licuisse videtur civibus, quorum majores regnum juramento detestati erant, eum evertere, qui libertatis jura involabat. Quod si enim Princeps merito in eum animadvertit, qui libertatis amans imperium sibi & vitam adimere conatur; quidni etiam populo licebit eum interficere, qui libertatem invadere tentat, & servitutem imponere civibus? id ait Tacit. libro 1. Annal. *cum occisus Dictator Cæsar, aliis pessimum, aliis pulcherrimum facinus videretur.* Respectu enim præsentis Reipublicæ nefarie fecerunt: quippe is erat Reipublicæ status, ut salva esse non potuisset, nisi imperio ad unum devoluto, teste Tacito & Dione: quod & Pomponius ait libro 2. §. 11. de Orig. Jur. *Evenit, ut necesse esset, Reipubl. per unum consuli.* Quanquam haud scio annon Cæsar ipse, alique, in causa fuerint redactæ in ejusmodi statum Reipublicæ Romanæ.

Plebs non facile incipit.

An recte Brutus Cæsarem interfecerit.

CAP.

CAP. XX.

Cap. XX.

Ostenditur ratio divisionum & differentiarum in hac materia. Arcana mixtarum Rerumpub. Imperium Germanorum mixtum.

ATq; hęc sunt arcana flagitia dominationis, quibus illi utuntur, qui in Repub. principatum obtinent, vel unus, vel pauci, vel multi: qua in re non sum nescius, patari judicia & censuras. Alii negabũt, à numero aut multitudine imperantium differentias sumendas esse: alii dicent, plures esse Rerump. species, adeoque plura, ex mea ipsius sententia, enasci Imperiorum arcana. Non eo inficias, differentias essentiales, ut appellãt, spectare vel commune, vel privatum commodum. Hujus respectus facit declinantes Respublicas, ac παρεκβάσεις, ut appellat Aristot. illius rectas atque bonas, in illis habetur ratio virtutis ac prudentiæ: in hisce nunc divitiarum, nunc paupertatis, nunc nobilitatis, nunc dignitatis, nunc etiam libertatis. At enimvero quod patricii & nobiles plerumque sunt pauci, multi vero, imo maxima hominum pars, ut est plebs, ignobiles & egeni; ideo ab accidentali potius differẽtia, quippe cum essentiali conjuncta, ordinem auspicati sumus. Etsi autem nonnunquam evenit, ut patricii sint pauperes, plebeji vero divites; ideo Resp. aliam formam non induit. Quare ea plerumque est Aristocratica, in qua pauci imperãt, Democratica in qua multi, regnum in quo unus. Omnes tamen & singuli, pro conditione loci, temporis, populique natura, viri σπουδαῖοι. Posui enim & consideravi Respub. quales pleræque fuerunt, & adhuc sunt: quæ, ut ad alterum accedam, ad tres species referri possunt: unde totidẽ rationes administrãdi facit Cic. & Tac. Prima occupatur circa naturam, & ingenium optimatum sive Senatorum; altera circa naturam vulgi; tertia circa regum atq; principum: hæc non tantum Monarchiam & Dominationẽ complectitur; sed etiam Tyrannidem; illa & Democratiam, & politiam, & ochlocratiam: ista & aristocratiã, & oligarchiam. Sed & mixtæ ex his fiunt Respubl. quales pleræque sunt, in quibus unaquæq; pars sua habet vel arcana, quę religiose servat; vel simu-

Essentiales differentiæ Rerumpubl.

Hodierna Resp. publ.

Resp. mixtæ

Cap. XX. simulacra, quæ alia pars alii indulget; veluti cum imperium divisum est. Neque enim existimo facile puram atque simplicem Remp. reperiri. Nam sæpe partem aliquam imperii habet unus, partem populus, partem Senatus, vel Senatus & populus, vel princeps & Senatus, vel princeps & populus: de qua mixtione Liv. lib. 6. *non posse æquo jure agi, ubi imperium penes patricios, penes Tribunos auxilium tantum sit, nisi imperio communicato, nunquam plebem in parte Reipubl. fore.* Jamdudum enim illorum sententia

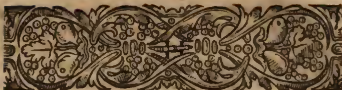
Imperium Germanicum. repudiata est, qui negant jura Imperii dividi posse. Imperium hoc certe Germanorum, quod Moguntinus Elector Aristocraticum esse dicebat in Comitiis Francofurtensibus, mixtum potius est; sicut & alia multa: adeoque unaquæque pars sua habet & imperii libertatisque jura, & arcana, & simulacra etiam. quod temperamentum inprimis colligo ex Aristot. lib. 4. c. 9. Polit. &

Arcana sophismata mixtarum Rerumpublicarum. lib. 4. Polit. c. 13. ubi de arcanis & sophismatibus agit, ὥστε φανερὸν, ὅτι εἴ τις βούλεται μιγνῦναι δικαίως, δεῖ τὰ παρ' ἑκατέροις συνάγειν, καὶ τοῖς μὲν μισθὸν πορίζειν; τοῖς δὲ ζημίαν οὕτω γὰρ κοινωνοῖεν ἅπαντες ἐκείνως δ' ἡ πολιτεία γίγνεται τῶν ἑτέρων μόνον. *Itaque*, inquit, *manifestum est, si quis velit juste hæc temperare, oportere utrinque assumere, & illis quidē salaria constituere, his autem pœnam: sic enim omnes communicarent. nam illo quidem modo Resp. fit vel alterorum solum.*

Sed nunc porro videamus de Simulacris Imperii.

FINIS LIBRI QVINTI.

ARNOL-

ARNOLDI CLAPMARII DE ARCANIS RERVMPVBLICARVM, LIBER SEXTVS.

CAP. I. Cap. I.

Quid ſint Simulacra Imperii, ſive arcana inania. Quomodo differant ab arcanis, & Jure Imperii: item ab arcanis dominationis. Libertatis umbra: inania jubendi jura: nomen Imperii: Imperium ſine re: Imago ſine re: blandimenta: vis ac vera potentia : ἀπεικόνισμα : εἴδωλον. In Republ. quomodo ſimulatio locum habeat.

Ureum eſt effatum Ariſtotelis, illum Reipublicæ ſtatũ diutiſſime perdurare ſalvum & incolumem, quem omnes civitatis ſuæ partes amant & durare cupiunt. Ardua profecto res; verumtamen ut id fiat, neceſſe eſt quædam Imperii & libertatis ſimulacra iis obtrudi, quibus alias aditus ad Rempublicam præcluſus eſt. *Ubi enim*, ait idem Ariſt. lib. 2. Polit. cap. 8. *plebs nihil de Imperio habet, id malæ Reipubl. ſignum eſt*. Sicut igitur arcana Imperii pleraque ſunt occulta, ſed validæ artes, quæ opponuntur hominibus ſeditioſis, quive è Reipublicæ adminiſtratione removentur: ita hæc ſimulacra ſunt occultæ artes, ſed inanes, ſed caſſæ, & ut Jo-

Signum bonæ Reipubl.

Simulacra Imperii & libertatis.

Cap. I.

Inania iubendi iura.

ut Jovius appellat 1. Histor. inania jubendi jura, quæ iis indulgentur, qui extra Rempubl. sunt; & quibus aliud agitur, aliud simulatur: Merito tamen ab arcanis Imperii, & multo magis à Jure Imperii distinguenda sunt; quin potius iis opponenda. Hæc usurpant in Republ. principes; illa, qui imperii expertes sunt. sicut & ab arcanis dominationis differunt. Hæc enim civibus non licent: at simulacra indulgentur civibus; & sunt speciosa saltem, & ut Tacitus appellat, ARCANA INANIA: item, *Imperii inania & subdola*; *item species & SIMULACRA IMPERII*. Plinius vocat *libertatis umbram*. Umbra enim plerumque major est, quam is, quem refert: veluti apud Varronem, *cornuatum*, *umbram jacit, icere parat*; umbram, id est, telum, cujus umbra imminebat. Idem Plinius alib. *nomen*, ut 1. Epistol. *plurimum refert, quid esse tribunatum putes; inanem umbram, & sine honore nomen, an potestatem sacrosanctam, &c.* Sic Tacitus 4. Histor. *vim principatus complecti, nomen remutere.* Et Justinus: *alii nomen regis, alii imperium tenent.* Unde Cæsar, nihil amplius Remp. esse, appellationem modo sine corpore. Vellejus vocat *Imperium sine re*. lib. 2. *Hoc consulatu Pompejus tribunitiam potestatem restituit, cujus Sylla imaginē sine re reliquerat:* quale Imperium scribit Otto Frisingensis habuisse heredes Bartoldi Zeringensis Sueciæ Ducis: principes sine principatu, soloque nomine sine re participantes. Liv. lib. 3. vocat *artem: jam ne virtute quidem premi libertatem, sed arte ludi*, & Justinus lib. 14. *blandimenta. Eumenes*, inquit, *blandimentis agere*, alii aliter. Quibus simulacris opponitur *vis ac vera potentia, vis Imperii; vis Principis; jus Imperii:* de quibus nemo clarius quam Tacitus. *Apud Romanos*, inquit, *jus Imperii valet, inania transmittuntur:* & alibi 4. Ann. *sublatis manibus, vera potentia augere.* deque his hactenus. Ceterum ideo appellātur simulacra, quod externam aliquam & magnam speciem præ se ferunt, qualia sunt simulacra Deorum. Virgil.

Arcana inania.

Imperii inania subdola.

Species Imperii.

Libertatis umbra.

Vmbra & sine honore nomen.

Imago sine re.

Princeps sine principatu.

Ars.

Blandimenta.

Vis ac vera potentia.

Vis Imperii.

Visa mihi ante oculos & nota major imago.

De quo supra: Ac sunt hæc simulacra ventosæ, & veluti nuces cassæ, & ut Horatius ait, *inopes rerum, nugæque canoræ*. Ideo in veteri glossa simulacrū, ἀπεικόνισμα εἴδωλον ξόανον. Porro qui ipsum imperium

Nugæ canoræ.

ἀπεικόνισμα.

Ξόανον.

Imperium habent, haud adeo magni faciunt hæc, quæ ſpecioſa tantum ſunt & vmbratica: contra, qui reipſa carent, videri mahint, quam & non eſſe, & non videri. Quo imprudentius Romani milites non contenti victoria, quam à Germanis obtinuerant, aggeres ſtruxerunt, ſubſcriptis victarum gentium nominibus; ubi Tacit. 2. Annal. *Haud perinde*, inquit, *Germanos vulnera, luctus, excidia; quam ea ſpecies, dolore & ira adfecit.* argute Modeſtinus, & commode ad hanc materiam in l. 52. D. de condict. & demonſt. *Nonnunquam contingit, ut quædam nominatim expreſſa officiant, quamvis omiſſa tacite intelligi potuiſſent, nec eſſent offutura.* Atque hæc etiam ſimulacra fere ſunt, quibus aliud ſimulatur. Illud ſimulatur agi, ut alii quoque participent Rempublicam; at vero ſerio contrarium agitur. At rurſum dices, dolum eſſe, qui non tantum in eo eſt, qui fallendi cauſa obſcure loquitur, ſed etiam qui inſidioſe & obſcure diſſimulat, l. 43. D. contrahen. empt. & qui perluſorie aliquid dicit, decipit l. 69. de evictione. Tu vero ne mihi privatos contractus ad publica negotia referas: in his ſumma ratio eſt ſalus Reipublicæ, in illis æquitas & juſtitia: in his deflectere parumper licet à regia virtutis via; in illis non item. Sed hæc tela ſupra à nobis diſcuſſa ſunt.

Cap. II.

Romanorum militum περιεργία, ἀλαζονεία.

Quædã expreſſa magis nocēt, quam omiſſa.

Dolus & ſimulatio quomodo in publicis negotiis locum habet.

CAP. II.

Aliarum rerum Simulacra. περίεργος ἀπειρόκαλος, infrunitus. Specioſæ inſcriptiones librorum: Tumores Poetici. Inania famæ, inania honoris. τὰ κενὰ τοῦ πολέμου, Παναγή. belli ſimulacra. Tutanus.

HUjus rei exempla identidem reperiuntur in omni vitæ genere: id ait Æſch. οὐ γὰρ δοκεῖν ἄριστος, ἀλλ' εἶναι θέλει. Ac quidem Greci eum, qui ſpeciem rerum atq; umbram capit, eleganter appellant περίεργον, ἀπειρόκαλον. Latini infrunitum, oſtentatorē, qualem in characterib. ſuis pulchre deſcripſit ſapientiſſimus Theophraſtus, & Cicero ad Heren. & Ammian. Marcell. *alii, nullo quærente vultus ſeveritate patrimonia ſua in immenſum extollunt, cultorum ut putant feracium, multiplicantes annuos fructus, quæ*

Ἀπειρόκαλος. Infrunitus, Oſtentator.

 à primo

Cap. XVIII. *omnia & facere videtur.* Unde Aristot. 6. Polit. cap. 3. ἀεὶ γὰρ ζητοῦσι τὸ ἴσον καὶ τὸ δίκαιον οἱ ἥττους, οἱ δὲ κρατοῦντες, οὐδὲν φροντίζουσι. *Semper imbecilliores aequum & justum quaerunt, sed qui plus possunt, talia parvi faciunt.* Ac tamen regni etjam flagitium est, alios eodem crimine pollutos eximere: quo alludit Juvenalis:

Clodius accuset moechos, Catilina Cethegum.

& illud tritum,

Hebraeus nihil Hebraeo, Catilina Cethego.

Atque haec fere sunt dominationis occulta flagitia. Ut enim illa dominationis jura atque arcana, locum habent in regno, sive Principatu, ita haec flagitia dominationis à tyrannis usurpantur: quorum tamen vel minima principes invisos reddunt, & insidiis civium exponunt. Vere & argute Tragicus in Octav.

Majora populus semper à summo exigit.

CAP. XVIII.

Flagitia Dominationis Aristocraticae: Consulum, Dictatorum, Decemvirorum, Triumvirorum, regia Imperia. Regem esse, & regio Imperio esse, differunt. Aspera dominatio. Mors Siccii. Proscriptiones Syllae.

EX quibus apparet, nos aliter hac in materia versari, quam plerique. Sunt enim, quae ab his ad Tyrannidem referuntur: ea nos juri dominationis inserimus, iisque locum damus in turbulenta ac seditiosa Republica: & contra, quae alii licere principibus affirmant, ea nos tyrannidem referre dicimus. Ceterum totidem fere sunt flagitia Aristocratica, & propemodum conveniunt Oligarchiae: ac tamen regiorum flagitiorum pleraque huc referri possunt. In Repub. certe Romana Consules, Dictatores, Decemviri regio imperio fuerunt. De Consulibus Cic. Consules Rom. *Duo,* inquit, *regio imperio sunto,* & Poeta

Nullum martia summo
Altius Imperio Consule Roma videt.

Et res plana est ante legem Terentillam, quae postea lata est de consu-

consulari imperio minuendo. De Decemviris Livius. *Tum in Appii Claudii sententiam Senatusconsultum factum est, ut reliquis abrogatis magistratibus, cum consulari Imperio ac regio, sine provocatione, decemviri crearentur.* & lib. 3. *Decem regum species erat.* Cap. XVIII. Decemviri.

De Dictatura Cic. 1. Philip. *Dictaturam, quæ vim jam regiæ potestatis obsederat, funditus ex republica sustulit.* Idem appellat *Syllæ Dominatum*, & Tacit. 1. Annal. *Non Cinnæ, non Syllæ longa Dominatio.* Neque est quod contradicant alii: aliud est regem esse, aliud regio imperio esse, ita enim (scio) distinguit ipse Cicer. 1. Phil. *sublato non solum regno, quod pertuleramus, sed & regio Imperio.* id quod ideo mihi hoc loco tradere libuit, ut intelligatur, eadem fere esse aristocratica flagitia, quæ fuerunt regia: Ubi enim patricii plebem exsugunt nimiis vectigalibus atque oneribus deprimunt; ubi sine ulla probabili causa bella gerunt, vicinisq; populis bona ac possessiones eripiũt; vel eos, quorum virtus ipsis formidolosa, promiscue nefaria fraude circumveniunt, atque evertunt; vel fidem datam frangunt; vel percussores subornant, & emittunt; vel morem consulendi Senatum intermittunt, ut de Decemviris scribit Livius lib. 3. aliaque id genus scelera cõmittunt; ubi flagitia dominantur non jura, quod enim religioni contrarium est, quod fidem & pudorem violat, quod honestatem lædit, id & in hac, & illa Republ. tam à Jure est alienum, quam quod omnium maxime. Quam imperandi rationem Pomponius vocat *nimiam & asperam Dominationem*. Hinc Guntherus de Mediolanens. lib. 8.

Dictatura. Flagitia Aristocratica. Nimia & aspera dominatio.

Sed durior æquo
(Pace bona dixisse velim) dominatio vestra
Extitit, immodicis vicinas legibus urbes
Terruimus, scit Cuma quidem, scit regia Lauda,
Quosque per Italicas urbes aut oppida fines
Stravimus, aut validis servire coegimus armis.

Plaustra sunt exemplorum. Livius lib. 2. *Cum à patribus, non consulem, sed carni cem ad vexandam & lacerandam plebem, creatum esse contende c &c.* ibid. *Consules immoderata infinitaque potestate esse, omnes me us legum, omnia supplicia vertisse in plebem.*

Bb 2 Item;

Cap. XIX. Item. *Plebi, cui ad eum diem summa ope inservitum erat, injuria à primoribus fiere cepere.* & libro 3. de Decemvir. *Hominum, non causarum, toti erant; ut apud quos gratia vim aequi haberet: judicia domi conflabant, pronunciabant in foro: si quis collegam appellasset, ab eo, ad quē venerat, ita discedebat, ut poeniteret non prioris decreto stetisse:* atque hoc flagitio L. ille Siccius à Decemviris interfectus est. Idem scelus fuit Appii Claudii, qui, ut L. Virginii filiae amore potiretur, postquam omnia pudore septa animadverterat, *ad crudelem superbamque vim animum cōvertit*, ut ait Livius. Nota est historia, neque hic ingerenda. Illae vero proscriptiones omnium flagitiosissimae fuerunt, de quibus sic Vell. Patercul. *Primus*, inquit, *Sylla exemplum proscriptionis invenit, ut in qua civitate petulantis convicii judicium histrioni exoleto redditur, in ea jugulati civis constitueretur auctoramentum; plurimumque haberet, qui plurimos interemisset; neq; occisi hostis. quā civis uberius foret premium; fieretq; quisquis mortis merces sua.* Haec Paterculus. Parum abest, quin huc etjam referam illud de Fabiis, quos, quod contra jus gentium arma ceperant, sibi dedi postulabant Galli. *Senatus*, inquit Livius lib. 5. *nec factum placebat Fabiorum, & jus postulare Barbari videbantur; sed ne id, quod placebat, decerneret, in tanta nobilitatis viris ambitio obstabat.* Nisi forte dicas, Romanos magno animo maluisse cum Gallis bellum sustinere, quam hujuscemodi magni nominis in Republ. viros hosti tradere.

Promiscua proscriptiones Syllae.

CAP. XIX.

Flagitia dominationis popularis. Libertas vitiosa. Fraus Manlii: rem inter alios controversam sibi adjudicare: atq; obiter discutitur, an recte Caesarem Brutus interfecerit.

QUAE quidem omnia fere dominationis flagitia nuspiam in majori usu sunt, quam in populari statu: quicquid Hetruscus ille populi virtutem attollit, & principum deprimit, jam ab aliis confusus. Est enim plebs belluae similis, adeo-

Vulgi natura.

adeoque ut Claudius dicebat, ut *prona in misericordiam, ita immodica in sævitiam*; nullaque ratione, sed effreni impetu regitur, parum pensi habens vel divina vel humana jura, dum modo libertatem illam suam, hoc est, omnia pro libitu agendi dissolutissimam licentiam, tueri possit: de qua Romanus Lyricus, *Cap. XIX.*

Sed in vitium Libertas excidit, & vim
Dignam lege regi. & Jovius unus, inquit, erat peracerbe sæviendi prædandiq; non ignobilis prætextus, illa dulcissimi nominis, uti prædicabant, ab longo tempore recepta libertas. Quod & Quintius ille Cos. Rom. ait apud Livium lib. 3. *sub titulo æquandarum legum nostra jura oppressa tulimus & ferimus.* Sicut autē centuriones, teste Tac. sunt vetustissima militaris odii materies: ita etiam inveteratissimū fuit in Republ. Romana odium plebis adversus Patricios. Ubi enim imperium plebis est; ibi patricios ac nobiles multis magnisque injuriis affici necesse est, ut ostendit Arist. 3. Polit. c. 7. Cujus rei exemplum est in Manlio, qui calumniando aurum, quod Romani contribuerāt, ut à Gallis sese redimerent, Gallis rursum ademtum esse, & apud primores conservari; maximam invidiam patriciis conciliavit. Cui simile est, quod adducit Machiavellus in Repub. Florentina. Quo dominationis flagitio C. Sempronius, nequicquam omnia expertis patribus, ut mitigarent plebem, quindecim millibus æris damnatus est, Liv. lib. 4. Idem lib. 5. de Virginio & Q. Pomponio, qui pessimo exemplo innoxii denis millibus ęris gravis damnati sunt, quod gratificantes patribus, rogationi tribunitiæ intercessissent. & de Furio lib. 5. qui injuste, & sine ulla probabili causa damnatus in exilium ivit. Omnia enim regia & aristocratica flagitia, quæ enumeravimus; uti in regni suspectos immodice sævire, fidē violare, sacras ædes diripere, aliorū bona invadere, aliaque insolenter & crudeliter agere; hæc, inquam, omnia etiam in populari statu fiunt & multo magis: veluti, quod populus Rom. judicium rogatus finium regendorum, sibi controversam rem adjudicavit *instar quadruplatoris & interceptoris litis alienæ*, ut ait Liv. lib. 3. quæ flagitia in plebe perstringit Fabius ille apud eundem: *potestatem tribunitiam ad singulorum auxilium, non ad perniciem*

Libertas digna lege regi.

Odium hereditarium plebis adversus patricios.

Condemnatio Sempronii, Virginii, Pomponii, Furii.

Quadruplator & interceptor litis alienæ.

Cap. XIX. *ciem universorum comparatam esse tribunos plebis vos creatos non hostes patribus, nobis miserum, invidiosum vobis est desertam Rempublicam invadi. non jus vestrum, sed invidiam minueritis, &c.* Immania sunt exempla tum in Republica Florentina, tum in quibusdam Germaniæ civitatibus apud Crantzium, quorum recensendorum me pudet pigetque: adeo nihil crudelius plebe *Plebs non facile incipit.* inprimis ducem nacta. Non quidem facile incipit, & ut ait acer Historicus, *non facile prima vox plebis*, sed præeunte autore, è vestigio comitatur, & contagione veluti insanit. Equidem non nego esse etiam populo sua dominationis jura, quoties aliquis dominandi cupiditate captus Rempublicam invadit, libertatemque evertere conatur: quo tempore extraordinario nonnunquam & repentino judicio opus est: at enimvero & honestatis & fidei haberi ratio debet; absque quibus erit, non amplius erit imperium, sed flagitiosissima tyrannis. Quæri hi possit de C. Julio Cæsare, an recte à Bruto, Cassio, aliisque occisus sit? Equidem non ignoro, quid viri docti atque prudentes de hac re sen- *An recte Brutus Cæsarem interfecerit.* tiant. At enimvero mihi hic ἐπέχειν libet. Certe secundum jura libertatis, sive ut Cicero vocat jura civium, licuisse videtur civibus, quorum majores regnum juramento detestati erant, eum evertere, qui libertatis jura involabat. Quod si enim Princeps merito in eum animadvertit, qui libertatis amans imperium sibi & vitam adimere conatur; quidni etiam populo licebit eum interficere, qui libertatem invadere tentat, & servitutem imponere civibus? id ait Tacit. libro 1. Annal. *cum occisus Dictator Cæsar, aliis pessimum, aliis pulcherrimum facinus videretur.* Respectu enim præsentis Reipublicæ nefarie fecerunt: quippe is erat Reipublicæ status, ut salva esse non potuisset, nisi imperio ad unum devoluto, teste Tacito & Dione: quod & Pomponius ait libro 2. §. 11. de Orig. Jur. *Evenit, ut necesse esset, Rei publ. per unum consuli.* Quanquam haud scio annon Cæsar ipse, aliique, in causa fuerint redactæ in ejusmodi statum Reipublicæ Romanæ.

CAP.

CAP. XX.

Cap. XX.

Ostenditur ratio divisionum & differentiarum in hac materia. Arcana mixtarum Rerumpub. Imperium Germanorum mixtum.

ATq; hęc sunt arcana flagitia dominationis, quibus illi utuntur, qui in Repub. principatum obtinent, vel unus, vel pauci, vel multi: qua in re non sum nescius, parari judicia & censuras. Alii negabũt, à numero aut multitudine imperantium differentias sumendas esse: alii dicent, plures esse Rerump. species, adeoque plura, ex mea ipsius sententia, enasci Imperiorum arcana. Non eo inficias, differentias essentiales, ut appellãt, spectare vel commune, vel privatum commodum. Hujus respectus facit declinantes Respublicas, ac παρεκβάσεις, ut appellat Aristot. illius rectas atque bonas, in illis habetur ratio virtutis ac prudentiæ: in hisce nunc divitiarum, nunc paupertatis, nunc nobilitatis, nunc dignitatis, nunc etiam libertatis. At enimvero quod patricii & nobiles plerumque sunt pauci, multi vero, imo maxima hominum pars, ut est plebs, ignobiles & egeni; ideo ab accidentali potius differẽtia, quippe cum essentiali conjuncta, ordinem auspicati sumus. Etsi autem nonnunquam evenit, ut patricii sint pauperes, plebeji vero divites; ideo Resp. aliam formam non induit. Quare ea plerumque est Aristocratica, in qua pauci imperãt, Democratica in qua multi, regnum in quo unus. Omnes tamen & singuli pro conditione loci, temporis, populique natura, viri σπουδαῖοι Posui enim & consideravi Respub. quales pleræque fuerunt, & adhuc sunt: quæ, ut ad alterum accedam, ad tres species referri possunt: unde totidẽ rationes administrãdi facit Cic. & Tac. Prima occupatur circa naturam, & ingenium optimatum sive Senatorum; altera circa naturam vulgi; tertia circa regum atq; principum: hæc non tantum Monarchiam & Dominationẽ complectitur; sed etiam Tyrannidem; illa & Democratiam, & politiam, & ochlocratiam: ista & aristocratiã, & oligarchiam. Sed & mixtæ ex his fiunt Respubl. quales pleræque sunt, in quibus unaquæq; pars sua habet vel arcana, quę religiose servat; vel simu-

Essentiales differentiæ Rerumpubl.

Hodierna Respubl.

Resp. mixtæ.

Cap. XX.

ſimulacra, quæ alia pars alii indulget; veluti cum imperium diviſum eſt. Neque enim exiſtimo facile puram atque ſimplicem Remp. reperiri. Nam ſæpe partem aliquam imperii habet unus, partem populus, partem Senatus, vel Senatus & populus, vel princeps & Senatus, vel princeps & populus: de qua mixtione Liv. lib. 6. *non poſſe æquo jure agi, ubi imperium penes patricios, penes Tribunos auxilium tantum ſit, niſi imperio communicato, nunquam plebem in parte Reipubl. fore.* Jamdudum enim illorum ſententia repudiata eſt, qui negant jura Imperii dividi poſſe. Imperium hoc certe Germanorum, quod Moguntinus Elector Ariſtocraticum eſſe dicebat in Comitiis Francofurtenſibus, mixtum potius eſt; ſicut & alia multa: adeoque unaquæque pars ſua habet & imperii libertatiſque jura, & arcana, & ſimulacra etiam. quod temperamentum inprimis colligo ex Ariſtot. lib. 4. c. 9. Polit. & lib. 4. Polit. c. 13. ubi de arcanis & ſophiſmatibus agit, ὥστε φανερὸν, ὅτι εἴ τις βούλεται μιγνύναι δικαίως, δεῖ τὰ παρ᾽ ἑκατέροις συνάγειν, καὶ τοῖς μὲν μισθὸν πορίζειν; τοῖς δὲ ζημίαν οὕτω γὰρ κοινωνοῖεν ἅπαντες ἐκείνως δ᾽ ἡ πολιτεία γίγνεται τῶν ἑτέρων μόνον. *Itaque*, inquit, *manifeſtum eſt, ſi quis velit juſte hæc temperare, oportere utrinque aſſumere, & illis quidē ſalaria conſtituere, his autem pœnam: ſic enim omnes communicarent. nam illo quidem modo Reſp. fit vel alterorum ſolum.*

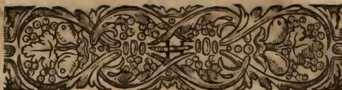
Imperium Germanicum.

Arcana ſophiſmata mixtarum Rerumpublicarum.

Sed nunc porro videamus de Simulacris Imperii.

FINIS LIBRI QVINTI.

ARNOL-

ARNOLDI CLAPMARII
DE
ARCANIS RERVMPVBLICARVM,
LIBER SEXTVS.

CAP. I. 　Cap. I.

Quid ſint Simulacra Imperii, ſive arcana inania. Quomodo differant ab arcanis, & Jure Imperii: item ab arcanis dominationis. Libertatis umbra: inania jubendi jura: nomen Imperii: Imperium ſine re: Imago ſine re: blandimenta: vis ac vera potentia : ἀπεικόνισμα : εἴδωλον. In Republ. quomodo ſimulatio locum habeat.

Ureum eſt effatum Ariſtotelis, illum Reipublicæ ſtatũ diutiſſime perdurare ſalvum & incolumem, quem omnes civitatis ſuæ partes amant & durare cupiunt. Ardua profecto res; verumtamen ut id fiat, neceſſe eſt quædam Imperii & libertatis ſimulacra iis obtrudi, quibus alias aditus ad Rempublicam præcluſus eſt. *Ubi enim*, ait idem Ariſt. lib. 2. Polit. cap. 8. *plebs nihil de Imperio habet, id malæ Reipubl. ſignum eſt.* Sicut igitur arcana Imperii pleraque ſunt occulta, ſed validæ artes, quæ opponuntur hominibus ſeditioſis, quive è Reipublicæ adminiſtratione removentur: ita hæc ſimulacra ſunt occultæ artes, ſed inanes, ſed caſſæ, &

Signum bonæ Reipubl.

Simulacra Imperii & libertatis.

Cc　ut Jo-

Imperium habent, haud adeo magni faciunt hæc, quæ speciosa tantum sunt & vmbratica: contra, qui reipsa carent, videri mahint, quam & non esse, & non videri. Quo imprudentius Romani milites non contenti victoria, quam à Germanis obtinuerant, aggeres struxerunt, subscriptis victarum gentium nominibus; ubi Tacit. 2. Annal. *Haud perinde*, inquit, *Germanos vulnera, luctus, excidia; quam ea species, dolore & ira adfecit.* argute Modestinus, & commode ad hanc materiam in l. 52. D. de condict. & demonst. *Nonnunquam contingit, ut quædam nominatim expressa officiant, quamvis omissa tacite intelligi potuissent, nec essent offutura.* Atque hæc etiam simulacra fere sunt, quibus aliud simulatur. Illud simulatur agi, ut alii quoque participent Rempublicam; at vero serio contrarium agitur. At rursum dices, dolum esse, qui non tantum in eo est, qui fallendi causa obscure loquitur, sed etiam qui insidiose & obscure dissimulat, l. 43. D. contrahen. empt. & qui perlusorie aliquid dicit, decipit l. 69. de eviction. Tu vero ne mihi privatos contractus ad publica negotia referas: in his summa ratio est salus Reipublicæ, in illis æquitas & justitia: in his deflectere parumper licet à regia virtutis via, in illis non item. Sed hæc tela supra à nobis discussa sunt.

Cap. II. *Romanorum militum περιεργία, ἀλαζονεία.* *Quædã expressa magis nocẽt, quam omissa.* *Dolus & simulatio quomodo in publicis negotiis locum habet.*

Cap. II.

Aliarum rerum Simulacra. περίεργος ἀπειρόκαλος, infrunitus. Speciosæ inscriptiones librorum: Tumores Poetici. Inania famæ, inania honoris. τὰ κενὰ τ̃ πολέμου, Πανικὰ, belli simulacra. Tutanus.

HUjus rei exempla identidem reperiuntur in omni vitæ genere: id ait Æsch. οὐ γὰρ δοκεῖν ἄριστος, ἀλλ' εἶναι θέλει. Ac quidem Greci eum, qui speciem rerum atq; umbram capit, eleganter appellant περίεργον, ἀπειρόκαλον. Latini infrunitum, ostentatorẽ, qualem in characterib. suis pulchre descripsit sapientissimus Theophrastus, & Cicero ad Heren. & Ammian. Marcell. *alii, nullo quærente vultus severitate patrimonia sua in immensum extollunt, cultorum ut putant feracium, multiplicantes annuos fructus, quæ*

Απειρόκαλος *Infrunitus.* *Ostentator.*

nus Deus consecratus. Varro in Satyr. Ejusmodi simulacra in C. Rabirio Equite notat M. Tullius. *Umbram*, inquit, *Equitis Romani, & imaginem videtis Judices, unius amici conservatam auxilio, & fide: nihil huic eripi potest, prater hoc simulacrum pristina dignitatis, quod Cesar solus tuetur & sustinet.* Porro eodem exemplo in Republ. sunt Imperii simulacra, quibus homines parum intelligentes inhiant, quæve viri in Republ. principes facile aliis atq; æquo animo indulgent: quod Guicciardinus lib. 1. Histor. inter laudes ponit Aloisii XI. Caroli Octavi Patris: semper eum magis res ipsas, quam rerum umbras sectatum esse.

Cap. III. Simulacra dignitatis.

CAP. III.

Quotuplicia sint Imperiorum simulacra. Simulacra Imperii regii. Magni tituli. Sacrificuli creatio. Venetorum simulacra. Sacerdos Turcicus: Regia sepultura.

AC quidem hæc simulacra idemtidem variare videntur pro varietate Rerumpublicarum. Quot enim sunt Imperiorum formę, totidē etjam sunt Imperiorum simulacra: & quidem triplicia. Simulacra regia in Aristocratia, & populari statu: simulacra Aristocratica, in regno & populi Imperio: & Simulacra Democratica, in regno & aristocratia. Totidem enim sunt etjam imperii arcana, quæ hisce simulacris opponuntur. Sunt autem simulacra regia, occulta veluti privilegia, sed vana, atque, ut dixi, hordeacea, quæ ab iis usurpantur, qui imperio carēt; ut quod non habent, videantur tamen habere. Ac nescio, an uspiam plura hujus rei exempla reperias, quam apud Venetos & in hoc etjam imperio. Dux enim Venetorum pleraque habet sola imperii simulacra, nonnulla etjam Imperii arcana; utpote titulum Ducis, primum locum sententiæ, munitam habitationem, & id genus alia. De Macedonibus Curtius lib. 4. *Macedones assueti quidem regio imperio, sed majore libertatis umbra, quam cetera gentes.* In Romana Republica pauca simulacra regia reperio; an vero quod ejectis Tarquiniis, uno velut ictu totum regnum

Tres simulacrorum species.

Simulacra regia.

Venetorum simulacra.

CAP. III. abſciderunt? Ac tamen illud inſigne eſt, quod refert Livius lib. 2. *Rerum*, inquit, *deinde divinarum habita cura, & quia quadam publica ſacra per ipſos reges factitata erant, nec ubi regum deſiderium eſſet, regem ſacrificulum creant.* Eſt hoc ſimulacrum regii imperii. Nam ſacerdotium Pontifici ſubjecere, ne additus nomini honos, aliquid libertati, cujus tunc prima erat cura, officeret. Creatio etjam illa duorum Conſulum ideo magis libertatem aliquam introduxit, quod annua fuit, quam quod diminutum quicquam fuerit ex regia poteſtate, teſte Livio eod. libro. Unde Poeta:

Creatio regis ſacrificuli.

Creatio duorum cōſulum.

Quo primum dominatus Roma ſuperbos
Mutavit placidis tempore conſulibus:

Eadem Imperii ſpecies fuit in Muphthio, qui ſub Selimo Turcarum principe, primus ſuperſtitionis Mahometicæ Antiſtes & interpres, tantæ in ſpeciem autoritatis fuit, ut refert Las. Sorantius, ut ipſius ſententiæ nunquam quiſquam aperte contradiceret: quoties vero princeps ipſe præſens aliquid imperat, Muphthius veluti attonitus, ad adulandum laudandumq; prodit. Sed & illud ſimulacrum regium videtur, regio more ſepeliri, quod argute juxta & ſapienter Henricus IV. roganti cuidam, cur Rudolphum non regem regio tamen honore ſepultum ſineret, reſpondit: *utinam omnes inimici mei tam honorifice jacerent.* Unde Poeta Germanus de reb. geſt. Frider. l. 7.

Antiſtites Turcici.

Regium ſepulcrum.

Stulta ſuperſtitio, quodque huic ſors juſta negarat,
Viventi, ſtolidus morienti contulit error.

Quanquam aliter viſa eſt ſentire Theodora illa, quæ ad Juſtinianum Imp. maritum trepidantem imperium occupare, Neſcis, inquit, mi marite, quam pulcrum ſit in ſepulcro poſitum eſſe Imperatoris nomen. Aliter etjam Nero erga matrem: quod tamen deteſtatur Tragicus in Octav.

Regia monumenta.

Simulacra, titulos, deſtruit mortis metu.

Ceterum illā in ſepultura ſuperbiam ridet in ſuo ἐλέγχῳ Theophraſtus: *Quod ſi, inquit, uxor obierit, monumento ejus, & mariti, & patris, & matris nomina inſcribit, itemque cujas ipſa ſit; tum hoc elogium inſuper addit: ſingulari omnes iſti probitate erant.*

CAP.

CAP. IV.

Cap. IV.

Tiridatis Regis Parthorum inanis & fumosa ambitio: ferrum non tradere, provinciales amplecti, in honore consulari esse. Victis nomen, linguam, habitum, & vestes relinquere. Superba nomina, toruli fœminarum.

RIsi, neque enim diffiteor, postquam legi Vologesis illius apud Tacitum, 15. Annal. ventosam, & minime regiam, imo abjectam ambitionem. Hic Vologeses propriis nunciis à Corbulone duce Romano petiit, ne frater suus Tiridates, postquam regium suum Diadema Neroni subjecisset, ferrum traderet, aut complexu provincias obtinentium arceretur, foribusve eorum assisteret; tantusque Romæ, quantus consulibus, honos esset. Qualis hæc, di boni, petitio pro Rege? nisi quod turpe erat Regi, discingi, & quidem, Parthorum Regi, qui semper, & de more gentis, teste Ammiano lib. 23. c ncti erant. Atque alias plebeiis non licebat consules Legatos amplecti: quod Severus, Legatus tunc temporis Africæ, apud Spartianum ait: *Legatum populi Romani, homo plebejus, temere amplecti noli.* Sed nec exigua erat dignitas & autoritas consulis, sed tunc temporis inanis, & sine ulla re. Quare Romani, qui hæc simulacra parvi faciebant, petitioni illius gratiam facile fecerunt. ideo Tacitus: *Scilicet externæ superbiæ sueto, non noticia nostri, apud quos jus imperii valet, inania transmittuntur.* Nam ut in cedendis ejuscemodi simulacris umbraticis indulgentissimi erant Romani, ita in retinendo jure & vi Imperii fuerunt studiosissimi. Cujus rei etjam exemplum est apud Poetam 12. Æneid. Iuno cum omnia nequicquam tentasset ut opprimeret Teucros, ne Imperium Italiæ invaderent, tandem veluti tantis rebus impar, à Jove petiit, ut quandoquidem Trojani Italia potituri essent, nomen tamen mutarent; Latini vero retinerent pristinum nomen, eandem linguam, eundē habitum:

Regis non regia petitio.

Gladium non tradere.

Legatos amplecti.

Consulari honore affici.

Romanorum est inania transmittere.

Victis pristinum nomen relinquere, & victorum nomen assumere.

Ne velis Indigenas nomen mutare Latinos,
Neu Troas fieri jubeas, Teucrosque vocari,
Aut vocem mutare viros, aut vertere vestes.

Ecquis

Cap. V. Ecquis adeo est nullius nasi, quin olfaciat hoc simulacrum solummodo esse, in quo Jupiter facile morem gessit Junoni; ita enim pergit Maro:

Olli subridens hominum rerumque repertor
Do quod vis, & me victusque volensque remitto.

O victoriam inanem! Idem fere de Longobardis scribit aliter ille Augustus vates lib. 2.

Dicitur à Longis ea Longobardia barbis,
Protinus indigenis paulatim sanguine mixto,
Barbara plebs, præter consuetum gentibus usum,
Transiit in sociam suscepto nomine gentem.

Superba nomina, magni tituli, inania sunt: & de quibus parum solliciti sunt viri fortes, modo rem ipsam habeant. in quo Comicus ludit militem illum Pyrgopolinicen *plenum*, ut ait, *gloriarum, de campis Gurgustidoniis, de Bombomachide, Cluninstati, dysarchide.* Quæ eadem vecordia erat eorum, qui falsos triumphos ementiebantur, vel de falsis pugnis ad tribunum referebant: qua de re idem Plautus, *Mille commemorari possunt; qui convicti & condemnati falsis de pugnis sient:* qualem gloriolam multi è mustaceo quærunt; veluti fœminæ ex torulis, quæ, ut est apud Juvenal. *compagibus altum ædificant caput*, quas Lucanus appellat turritam coronam.

Falsa pugna.

Corona turrita fœminarũ.

CAP. V.

Simulacra Aristocratici Imperii: non omnia momento immutare: eadem vocabula magistratus relinquere, paulatim καὶ βραδεῖ ποδὶ, insurgere: cuncta per consules incipere: speciem pristinæ reipub. relinquere.

HUjuscemodi, & id genus alia, obtrudi fas & mos est iis, qui imperii nomine delectantur; tum ut hisce perceptis altiora negligant; tum etjam ut mutato regno umbra prioris Reipubl. remaneat. Atque eodem modo republica aristocratica in regnum mutata, imagines quædam libertatis relinquuntur: quas nullus

Simulacra aristocratica Reipubl.

nullus Historicorum aut Politicorum acrius diligentiusque expressit: quam Cornel. Tacitus; cui qui Salustium præferre ausi sunt, næ illi hæc occulta atque arcana consilia parum intelligũt. Quo magis absurdum est, & ut JCti loquuntur, novum, quod disputat acutus Scriptor ex Hetruria; mutata republica, omnia uno momento mutari oportere; quod cum alias neget, quoties tyranni opprimũtur, & cives se in libertatem vindicant, mirum est, quare hoc in novo principatu statuat. Cæsari certe hæc mutatio ac celeravit interitum: Plurima enim, ait Tranquil. in Cæs. immutavit, continuum consulatum, perpetuam Dictaturam accepit, præfectos pro prætoribus constituit, & spreto patriæ more magistratus in plures annos ordinavit. Quo prudentius Augustus, de quo Tacit. 1. Annal. *Domi res tranquillæ, eadem magistratuum vocabula:* & regulariter, ut ait Ulpian. l 16. D. De constitut. princ. *In rebus novis constituendis, evidentem utilitatem esse debere, ut recedatur ab eo, quod diu æquum visum est.* Quare de eodem Augusto Tacit. ibid. *insurgere paulatim, munia senatus, magistratuum, legum in se transferre, nullo adversante.* Et vide astutiam Augusti; non solum enim veterem morem reliquit; sed etjam exegit, ut quoties sibi consulatus daretur, binos pro singulis collegas haberet, clamantibus cunctis, satis majestatem ejus imminui, quod honorem eum non solus, sed cum altero gereret, Sueton. in Aug. Quem Tiberius secutus, *paulatim*, ut idem Sueton. ait, *principem exercuit*, hoc est, lento nisu, & ut Euripid. eleganter ait, σιγᾷ, ἐ βραδεῖ ποδί. & Tacit. 1. Ann. *cuncta*, inquit, *per consules incipiebat, tanquam vetere Republ.* & alibi, *sua*, inquit, *consulibus, sua prætoribus species.* umbram nimirum & speciem veteris Reipub. relictam oportuit, qua mirifice capitur vulgus. Idem ait Tacit. lib. 2. Annal. *Erat adhuc frequens Senatoribus si quid è republica videretur, loco sententiæ dicere.* Eadem arte usus est Laurentius Mediceus occupata iterum Repub. Florentina. Nam ut demulceret civium animos, qui Soderino favebant, Ioannem Baptistam Rudolphum popularem & libertatis studiosum in locum Soderini annuum Vexilliferum creavit, ne videretur Aristocratiam inducere; idque minime observarunt Decemviri

Cap. V.

Mutata republ. species pristina Reip. linquenda.

Cæsaris præpostera festinatio.

Eadem magistratuum vocabula retinere.

Paulatim principem exercere.

Cuncta per consules incipere.

Cap. VI. apud Romanos: ideo Livius lib.3. *Leta principia magistratus ei us nimis luxuriavere, eo citius lapsa res est, repetitumque, uti duobus mandaretur consulum nomen Imperiumque.* In eandem sententiam expresse Aristot. lib. 4. Pol t. cap. 5. Contingit autem hoc maxime post mutationem Rerumpublicarum. Non enim statim mutantur, sed contenti sunt homines ab initio parva accessione potentiæ. Itaque leges quidem manent, ut erant; prævalent tamen, qui Rempubl. mutaverunt.

CAP. VI.

Non usurpare novos aut fastuosos titulos. Princeps senatus. Civitatis, plebis princeps. Tribunatus: à regio, & Domini, & Jovis titulo abstinere. Servum servorum se appellare, fratrem se profiteri civium. Superstitio & curiositas circa titulos.

Vulgare nomen & usitatos titulos usurpare.
Dominatione abuti.
Princeps.
Princeps Senatus.
Domini vocabulum sicut & regis, invidiosum Romanis.

IDque adeo verum est, ut etjam primi Principes atque Imperatores Romani, non alios titulos usurparint, quam qui usitati erant in Republ. Romana; hoc enim esset, ait Sueton. *dominatione abuti.* Tacitus lib. 1. Annal. de Augusto. *Lepidi atque Antonii arma in Augustum cessere, qui cuncta discordiis civilibus fessa, nomine Principis sub imperium accepit*, & Dion de Tiberio; *Princeps à Senatu, ritu prisco, dicebatur; & ipse sæpe ajebat, dominum se servorum esse, imperatorem militum, principem ceterorum.* Principis enim vocabulum usitatissimum erat in Republ. Romana. Livius lib. 2. *Appius in Principum dignationem pervenit:* & lib. 4. *plebis principes.* & passim *princeps Senatus, & civitatis:* Varro: *interrogatur*, inquit, *a Principe civitatis.* Contra, Domini nomen, sicut & regis, infensum erat apud Romanos. Quo alludit Martialis:

Frustra blanditiæ venitis ad me
Attritis miserabiles labellis,
Dicturus Dominum Deumque non sum,
Jam non est locus hac in urbe vobis.

Idem

Idem enim Tacit. de Tiberio, *acerbe*, inquit, *increpuit eos, qui divinas occupationes, ipsumque dominum dixerant*. Id enim laborabat, ut externa Reipubl. forma, quam solam intuetur plebs, aliquamdiu conservaretur: adeoque Augustus haud alia, quam tribuniciæ potestatis præscriptione, senatum coegit; & ut Vellejus clarius, *præmuniendæ regalis potentiæ tribunatum ingressus est*. Sic Philippus rex Macedoniæ, devicta Græcia, non regem se Græciæ, sed ducem appellari jussit, Justin. lib. 9. Et Alexandro mortuo, principes Macedoniæ non prius reges appellari cupiverunt, quam tota Alexandri stirpe mortua: ita enim Justinus lib. 15. *Regii honoris ornamentis tamdiu omnes abstinuerunt, quamdiu filii regis sui superesse potuerunt. Tanta in illis verecundia fuit, ut cum opes regias haberent, regum tamen nominibus æquo animo caruerint, quoad Alexandro justus heres fuit*. Et singularis in Vespasiano fuit, modestiane an vero prudentia, quod Vologesen, qui ad eum scripserat his verbis: *Rex Regum Arsaces Flavio Vespasiano salutem*: ne reprehendit quidem, sed ei iisdem verbis non ascriptis, Imperatoriis nominibus respondit. Aliter Gregorius Magnus Patriarcham Constantinopolitanum acriter monuit, ne se appellaret universalem Dominum, sed potius Servum Servorum. Quam insolentiam etjam in Alexandro Curtius arguit lib. 4. *Jovis filium se non solum appellari passus est; sed & jussit, & rerum gestarum famam, dum augere vult, tali appellatione corrupit*. Quare Julianus ille Medices, autore Jovio in vita Leon. X. ex tanto temporum locorumque intervallo reductus in Rempubl. Florentinam, primum non in Medicæas ædes, sed in Albicianam se contulit; deinde singulari humanitate & comitate, Domini & Magnifici nomen repudiavit, seque civem omnium æqualem, atque omnium fratrem esse professus est: Quo insolentius Vitellius tunc demum Cæsarem se appellari jussit, cum de Imperio periclitaretur, antea aspernatus. Est igitur hoc arcanum simulacrum formæ aristocraticæ in principatu. Ceterum fuit & olim nonnunquam & hodie propter præjudicium aliarum rerum, magna superstitio titulorum: idque est quod Patres Romani maluerunt cõmunicare plebi consularem

Cap. VI.

A regiis ornamentis abstinere.

Servum Servorum esse.

Juliani Medicis popularitas.

εἰρωνεία Vitellii.

Magna superstitio circa titulos.

Dd 2 pote-

Cap. VII. poteſtatem, quam conſulum nomen, teſte Dionyſio. Unde Curtius lib. 4. refert, *Alexandrum præcipue movisse id, quod Darius ſibi regis titulum, nec eundem Alexandri nomini aſcripſerat.* Sic, cum Julius Pontifex Pompejo Columnæ per literas gratiam & reditum polliceretur, Columna tamen literas illas, quod Epiſcopi Reatini titulum in præſcriptione non poſuerat, rejecit, præconique dixit; alibi eum Pompejum, ad quem Pontifex ſcripſerat, eſſe quærendum, ſe eſſe Epiſcopum Reatinum. Qua de re nonnunquam maximæ controverſiæ fuerunt inter Impp. & Pontifices. Unde Gunterus:

Verba remittebat chartis odioſa ſuperbis.

CAP. VII.

Senatum participem facere comitiorum; ut habeat poteſtatem creandi minores magiſtratus, & gerendi. Quæſtura Romanorum. Pontifices horum arcanorum Magiſtri.

Imaginem comitiorum remittere ſenatui.

COmitiorum jus, ut primo libro dixi, ſummi Imperii eſt. Quare Principes Romani illud, qua poterant, in ſe traxerunt; ſed lente ac pedetentim. Imaginem enim comitiorum reliquerunt ſenatui. Julius Cæſar, teſte Suetonio, illud cum populo diviſit, conſulũ creatione excepta, quam ſibi & ſenatui aſcripſit. Idem fecit Auguſtus. Tiberius vero totum comitiorum jus, excluſa plebe, cum ſenatu fere communicavit. Hic dices; hæc ſummi Imperii fuiſſe, ideoque minime cum Senatu communicanda. At enimvero non tam ipſa communicabatur res, quam rei tantum ſpecies, dirigente identidem & adminiſtrante ſummo principe. Ad hæc in novo principatu quibuſdam conceſſis opus eſt, quæ poſtea, corroborato imperio, facile abolentur. Tacit. 1. Annal. *Tunc primum è campo comitia ad patres translata ſunt: Nam ad eam diem, etſi potiſſima arbitrio principis, quædam tamen ſtudiis tribuum fiebant*; (nota mihi hoc loco hujus ſimulacri veſtigium) *neq; populus ademtum jus queſtus eſt, niſi inani rumore; & ſenatus, largitionibus ac precibus ſordidis exſolutus, libens tenuit, moderante Tiberio, ne plures quam quatuor candi-*

Speciem Imperii communicare cum Senatu ſed omnia moderante principe.

candidatos commendaret, sine repulsa & ambitu designandos. Hæc Tacitus. Quorum quidem pleraque nihil aliud sapiunt, quam imperii simulacra: potissima enim, inquit Tacit. arbitrio principis fiebant. Itaque in fine lib. 1. explicata ratione comitiorum, quæ maxime confusa videbatur, subjungit: *speciosa verbis, re inania aut subdola, &c.* Hujuscemodi imaginem reliquit pristinæ Reipubl. Enimvero consulum renunciationem, quorum erat summi imperii nomen, teste Pompon. l. 2. de orig. jur. in se transtulit, aliorum magistratuum, inaniorumque, ad senatum retulit, commendatione sua interposita: minores namque magistratus creare, minores etiam gerere, simulacra tantum Imperii sunt. Cumprimis tamen cavendum est, ne ulterius progrediantur; quemadmodum Romæ plebeji quæstores facti, de quo Livius lib. 4. *Pro ingenti*, inquit, *victoria id fuit plebi, quæsturamque non honoris ipsius finem æstimabāt, sed patefactus ad consulatus ac triumphos locus novis hominibus videbatur: Patres contra non pro communicatis, sed pro amissis honoribus fremere, negare, si ita ea sint liberos tollendos esse.* Ceterum hanc artem egregie calluerunt Pontifices, ut notat Alber. in l. 3. C. de quadrien. præscript. cujus verba non dubitavi huc referre, quod præsenti rei convenientissima sunt: *Pontifices*, inquit, *Ecclesiæ Romanæ insigni astutia, secundum temporum varietatem, sua variarunt statuta, nunc imperium attollendo, nunc deprimendo, de tempore in tempus; nullam ob causam, nisi ut sensim omnia & cœlestia & terrena, & spiritualia, & temporalia pedibus suis, ut palam gloriantes, subjicerent. Ego quorundam pragmaticorum libros inspexi tantum: ac tamen mirifice me capiunt, propter acumen & maximarum rerum scientiam atque usum. Ad quorum tamen lectionē delicatuli nostri juvenes fere nauseant: quasi vero non aliquando lucri sit, ex fæce aquam haurire.*

Cap. VII.

Creare & gerere minores magistratus, simulacrum est Imperii.

Restringenda sunt hæc simulacra.

Quæstura primus gradus ad dignitates.

Pōtificum Romanorum σοφίσματα, sive arcana cōsilia.

Pragmaticorū ἐμπειρία.

CAP. VIII.

Altercationes senatui præbere: de omnibus reb. ad P. C. referre: quædam ad senatum rejicere; ut coercitionē luxus, provinciarum postulata; in speciem etiam ea, quæ majora sunt offerre.

Cap. VIII.

Actum fuit in Senatu Romano de seditione Histrionum, dicebanturque sententiæ, ut prætoribus jus virgarum in Histriones esset. Ibi tunc intercessit Haterius Agrippa, increpitusq; est Asinii Galli oratione; ubi Tacitus, *silente Tiberio, qui ea* S I M U L A C R A L I B E R T A T I S *senatui præbebat*. Ecce, senatorum liberas altercationes & dissensiones, appellat simulacra libertatis: idq; olim stante Repub. licebat, ut videre est in orationibus apud Livium, & inprimis ex duabus illis & diversis Catonis, & Cæsaris apud Salustium. Idem certamen fuit inter Pisoné & Gallum censente Pisone, de publicis rebus agendum esse absente principe, ut senatus & equites sua munia sustinerent: Gallo contra dicente, nihil ex dignitate pop. Romani agi posse, nisi coram & sub oculis Cæsaris. Ubi idem Tacit. 2. Annal. *audiente hæc Tiberio, & silente*. Quæ contradicendi licentia, magnam præ se ferebat libertatis veterisque Reip. imaginem. Ex quo loco vide quæso, & considera diversitatem ingeniorum in Senatu Romano. Pisonis enim sententia, quam fuit Aristocratica? Galli vero, quam assentatoria & obsequiosa? Nam quod per literas Tiberius castigavit patres, cur cuncta ad Principem referrent, id refero ad simulacrum Imperii; sicut & illud Suetonij de Augusto: *res novas molientem, senatui damnandum tradidit*. Et de Tiberio. *Quin etiam speciem quandam libertatis induxit senatui ac Magistratibus, & majestate pristina, & potestate. Neque tam parvum quiddam, neque tam magnum publici privatique negotii fuit, de quo non ad Patres conscriptos referretur*. Et sane magnifice in oratione quadam Tiberius, sed subdole: *Majus aliquid & excelsius, in principe requiritur*: ita enim ego sententiam illam intelligo, longe aliter atque alii. Nimirum senatui concessit & remisit ea, quæ nullius momenti erant; ut erat coercitio luxus in vasis, vestibus, multitudine servorum; ipse vim & jus Imperii tenuit, quod ait multo majus atque excelsius esse. Illa enim minora atque inferiora negotia, tuto ministris committuntur. Unde Horatius,

Nec Deus intersit, nisi dignus vindice nodus
Inciderit.

Mutuas objurgationes senatui præbere.

Altercantibus Senatoribus silere.

Ingeniorum in Senatu diversitas.

Princeps ipsa iura Imperii tractat, reliqua transmittit. & Senatui concedit.

Eadem

Eadem quoque de Decemvirorum imperio Liv. lib. 3. *quædam, quæ sui judicii videri possent, ad populum rejecerunt.* Qua in re omnes fere principes superasse mihi videtur Tiberius. Diserte Tacit. 3. Annal. *Tiberius vim principatus sibi firmans,* IMAGINEM *antiquitatis senatu præferebat, postulata provinciarum ad disquisitionem patrum mittendo:* quomodo identidem Consulares, præfectos exercitibus corripuit, quod non de rebus gestis Senatui scriberent, quodque de tribuendis militibus donis, ad se referrent, quasi non omnium tribuendorum ipsi jus haberent. Mira me hercules astutia, quippe quod hæc omnia solius erant Principis, veluti Dominationis arcana. Quam etiam vafritiem in eo comperio, qui tamen, quoties de paulo majorib. negotiis agebatur, toties fere adversatus est senatui, retinendæ Dominationis causa: quod acute ut omnia Tacit. 2. Annal. *Inclinatio senatus incitamentum fuit Tiberio, quo promptius adversaretur.* Sed hoc potius arcanum quoddam Dominationis est.

Cap. IX.

Mira astutia Tiberii in offerendo, quod ipse retinere malebat.

Princeps in arduis negotiis adversatur senatui.

CAP. IX.

Decennalia Imperii. Senatui tradere regendas provincias imbelles. Exercitum appellare non suum, sed populi Rom. Senatum appellare caput Imperii. P. Conscriptos in Oratione præponere Cæsari. Senatui assurgere, via cedere: Senatum appellare Dominos suos. Senatui jus vectigalium ad tempus demandare.

EJusdem notę sunt decennalia illa Imperii. Etenim Augustus ne videretur perpetuum Imperium invasisse, promisit, decennio post, non modo imperium, verũ etiam provincias, quas sortitus erat, Senatui à se restitutum iri: quo tempore elapso tantum abfuit, ut restituerit regnum, ut sibi iterum in decennium prorogaverit. Refero ego hoc ad simulacrum Imperii, quo Augustus lactabat, & producebat senatum Romanum. Sicut & illud, cujus meminit Dion lib. 53. quod eas provincias Senatui reliquit, quarum incolæ minime erant bellicosi aut feroces,

Iurare se restituturum imperium decennio post.

quo

Cap. IX.

Belli molestia carere.

quo videretur omnes belli molestias Senatui adimere, atque in se transferre. Quocirca potentissimas quasque provincias ipse administravit; ubi Historicus ἔργῳ δὲ, inquit, ἵνα ἐπὶ τῇ προφάσει ταύτῃ ἐκεῖνοι μὲν καὶ ἄοπλοι, καὶ ἀπόλεμοι ὦσιν· αὐτὸς δὲ δὴ μόνος καὶ ὅπλα ἔχῃ, καὶ στρατιώτας τρέφῃ. *Revera autem ideo fecit, ut senatus inermis esset, ipse vero arma & milites haberet.* Ac tamen quod maximum erat antiquæ libertatis simulacrum, exercitus Romanos non principis appellari voluit, sed populi Romani. Ideo Cicero de Lepido, *meminisset, non suum illum exercitum, sed populi Romani esse.* & Adria. ita se Rempublicam gesturum, ut sciret rem populi, non suam esse. Eadem ratione post Patres Conscriptos demum Cæsares appellabantur; ut apparet ex illo Crispi municipis Visillensis, quod Interpres Juvenalis citat: *P. C. & tu Cæsar.* Eadem simulatione Otto Imper. Senatum Romanum appellavit *caput Imperii*, Tacit. lib. 1. Histor. Quo nomine etiam Duces Imperatores appellabantur, Tacit. 3. Annal. *Tiberius id quoque Blæso tribuit, ut Imperator à legionibus salutaretur, prisco erga duces honore, qui bene gesta Republ. gaudio & impetu victoris exercitus conclamabantur; pluresque simul Imperatores, nec super ceterorum æqualitatem. Concessit quibusdam & Augustus id vocabulum, ac tunc Tiberius Blæso.* Videntur hæc nullius rei esse, quorum tamen neglectio maximam invidiam cōcilia vit principibus; veluti Julio Cæsari, quod senatui non assurrexit: Sueton. *Præcipuam*, inquit, *& inexpiabilem invidiam sibi movit, quod adeuntes se cum honorificentissimis decretis universos P. C. sedens pro æde Veneris genetricis excepit.* In quo Augustus sapientior, Patres saluta vit sedentes, ac nominatim singulos, nullo submonente, & discedens sedentibus singulis valedicebat. & de Tiberio, *Consulibus assurrexit, & decessit via.* Ecquid aliud vult Oratio illa Tiberii ad Senatum, vel potius simulatio? *Et nunc & sæpe alias dixi P. C. bonum & salutarem principem, quem vos tanta & tam libera potestate instruxistis, senatui servire debere, & universis civibus sæpe, & plerumque etiam singulis, neque id dixisse me pœnitet: & bonos & æquos & faventes vos habui dominos, & adhuc habeo:* Sueton. in Tiber. plane ex consilio Seniorum erga Rhoboam: *Si hodie fueris servus populo huic, servie-*

Exercitum vocare pop. Rom. Rempub. dicere rem pop. non suam.

Patres conscripti, & tu Cæsar.

Senatus caput Imperii.

Duces belli appellare Imperatores.

Sedēti senatui assurgere & valedicere.

Via decedere.

Senatores Dominos appellare.

servierisq; eis, & locutus fueris eis bona verba, erunt tibi servi omnibus diebus, 1. Reg. 12. quam ob causam etiam Tiberius nunquam curiam nisi solus intravit, & lectica introlatus æger, Comites à se removit. Cujus generis est identidem illud, quod Nero vectigalium cōstitutionem, quæ ut dictum est, & teste Hermogeniano; est summi principis, indulsit consulib. & tribunis, *acri*, ut loquitur Tac. *libertate*, in speciem nimirum & ad tempus tantum. Neque aliter accipio initium illud Neronis, quod tantopere prędicatur: *Teneret antiqua munia senatus: Consulum tribunalibus Italia & publica provinciæ assisterent: illi patrum aditum præberent; se mandatis exercitibus consulturum.* Talia in initio regni usurpari solent civilitatis indicia, & plena illecebris ac technis.

Cap. X.

Vectigalium cōstitutionem indulgere Consulibus.

Neronis insidiosa civilitas.

CAP. X.

Simulacra Imperii Democratici. Varias voluptates, ut ludos & spectacula; præbere plebi: congiaria militibus & plebi dare: plebem laudare, gratias agere. Hominum, rerum, ac temporum ratio in publicis negotiis.

PORRO cum in regno, tum etiam in Aristocratia, plebi quædam obtruduntur simulacra, quibus veluti lacte se pascit atque infatuatur, &, ut Lucret. ait, *decepta non capitur.* Id quod ait Canulejus ille lib. 4. apud Livium: *Nemo est nomen daturus, nemo arma capturus, nemo dimicaturus pro superbis dominis, cum quibus nec in Republ. honorum, nec in privata connubii societas est.* Augustus certe occupato imperio, varias & occultas artes excogitavit, quibus populum, memorem adhuc pristinæ libertatis, occupatum teneret sibiq; devinciret, donis, annona, dulcedine otii, inprimis vero indulgendis voluptatibus, adeoque ludis atque spectaculis exhibendis: unde Cic. appellat popularia munera. Hinc enim fit, teste Aristot. lib. 6. Pol. c. 4. *ut plebs præsentem Republica statum amet, siquidem plerisque lubet dissolute vivere, quam modeste.* Locus est hac de re insignis apud Tacit. in vita Agricolæ, qui à me adducitur, non tantum quod huic rei conve-

Simulacra Reipubl. popularis.

Spectacula, aliaq; munera popularia exhibere populo.

Cap. VII. niens est; verum etiam propter multifarias prudentiæ notas. *Sequens*, inquit, *hyems saluberrimis consiliis absumpta: namque ut homines dispersi ac rudes, eoque bello faciles, quieti & otio per voluptates assuescerent, hortari privatim, adjuvare publice, ut templa, fora, domus exstruerent, laudando promptos, & castigando segnes. Ita honoris æmulatio, pro necessitate erat. Jam vero principum filios liberalibus artibus erudire, & ingenia Britannorum studiis Gallorum anteferre, ut qui modo linguam Romanam abnuebant, eloquentiam concupiscerent; inde etiam habitus nostri honor, & frequens toga, paulatimque discessum ad delinimenta vitiorum, porticus, & balnea, & conviviorum elegantiam; idque apud imperitos humanitas vocabatur, cum pars servitutis esset.* Primum ait, voluptatibus frangi atque conservari plebem. Est enim hoc simulacrum aliquod libertatis. Quippe vulgus cum hujuscemodi voluptates impune exercet, omnia se assecutum esse existimat. Ideo Tacitus de Augusto lib. I. Annal. *Neque ipse abhorrebat à talibus studiis, & civile rebatur misceri voluptatibus vulgi*: utut hoc animi vitium esse existiment Jurisconsulti. Quare Augusto cupienti hanc licentiam restringere, respondit Mecænas ille prudentissime: Συμφέρει σοι Καῖσαρ, περὶ ἡμᾶς τὸν δῆμον διατρίβεσθαι: *Expedit tibi Cæsar, plebem sic occupatam esse*: & Liv. lib. 5. de Vejorum Rege; eum in odio fuisse, *quod solennia ludorum, quæ intermittere nefas erat, diremisset*. Quo imprudentius mihi fecisse videntur Galba, Piso, Pertinax, Hadrianus sextus, aliique in nimis severe restituenda disciplina. Omnium turpissime Galba, qui eo tempore, quo heredem designabat Imperii orbis terrarum, donativum negavit militibus, & quidem prætorianis, in quorum manu posita erat salus principis: quibus eo tempore indulgendum erat potius, quam danda occasio, qua omnem disciplinam abrumperent. *Constabat enim*, inquit Tacitus, *potuisse conciliari animos quantulacunque parci senis liberalitate.* Qua severitate, cũ intellexisset Galba se militem offendisse; tunc demum de congiario cogitavit, sed sero, ideoq; frustra, *Sera tunc remedia*, inquit ille, *cum vulnus jam ad extremos halitus pervenit.* De Ottone vero, postquam milites muneribus expugnasset, quæ & qualia Tacitus: *Nec deerat*, inquit, *Otto proten-*

Pulchræ artes emolliendi hostem ferocem & barbarum.

Σολοικισμὸς imperandi in Galba, Pisone, Pertinace.

Artes serviles, sed necessaria pro dominatione.

protendẽs manus, adorare vulgus, jacere oscula, & omnia Servi- Cap. X.
liter, pro Dominatione. De Pisone vero: *Nec*, inquit, *aliud sequenti quatriduo dictum à Pisone in publicum factumve.* Eant hujuscemodi Pisones in Utopiam alicujus Mori, indigni & impares turbulento imperio. Sed ad priorem locum Taciti redeo: Romanos Britannorum ingenia prætulisse Gallis. Astute medius fidius. Eadem arte usus est consul Romanus apud Livium lib. 3. *Agite*, inquit, *juvenes, præstate virtute peditem, ut honore atque ordine præstatis.* & Otto, qui militum seditionem pietatem appellavit, *Nimia*, inquit, *pietas vestra, acrius quam consideratius hunc tumultum excitavit.* Ideo Tacit. *Romanos laudando Britannorum barbariem* fregisse. Unde Livius lib. 2. *Addebantur & laudes.* & ibid. *Cohortes Latinæ Hernicæque, gratiis ob impigram militiam actis, remissæ domos*, & argute Scaliger in Epidorpidum libris plenis non dicam Socraticis, sed divinis sermonibus:

Piso nimis bono antiquorũ hominum.

Præferre Britannos Gallis.

Seditiosos milites appellare pios.

Plebem laudare.

Laudarier à plebe aditum dat ad senatum,
Laus ore senatus dabit imperare plebi.

Ceterum hæc popularitas Histrionica in Augusto laudem meruit: in Vitellio vituperium, Tacit. 3. Histor. *Sed comitia consulum cum candidatis civiliter celebrans, omnem infimæ plebis rumorem, in theatro ut spectator, in circo ut fautor, aspectabat: quæ grata sane & popularia, si à virtutibus proficiscerentur; sed memoria vitæ prioris indecora & vilia accipiebantur.* Nimirum vere Plinius 6. Epist. *Non omnibus eadem conveniunt: præterea faciendi aliquid, vel non faciendi, vera ratio tum hominum ipsorum, tum rerum ac temporum initur.*

Non omnia omnib. decora.

CAP. XI.

παῤῥησία & libertas dicendi, scribendique. Turcarum reverentia erga principem. Plebs natura loquax, & verbis se ulciscitur. Rumusculi & pasquilli frustra prohibentur.

MEmorabile mihi visum est, quod memoriæ proditum est de reverẽtia Turcarum erga principem, grande nefas esse,

Cap. XI.

Apud Turcas nefas est de principe sinistre cogitare.

de Principe sinistre cogitare; idque severissime vindicari: quod recenti exemplo testatum fecit hodiernus Mahometes. Nam Scholasticorum, quos Torsi sua lingua vocant, 500. crudelissime interfecit, quod erga eum significationem aliquam cogitationis minus pudicæ edidissent. Id quod iniquissimum dicerem, nisi me idem monuisset sapiens Ecclesiast. c. 19. *Etiam in cogitatione tua regi ne maledicas, & in penetralib. cubiculi tui ne maledicas diviti: quia avis cœli deferet vocem ipsam, & habens alas annunciabit verbum.* Paulo humanius antiqui reges Ungariæ, quos, teste Ottone Frisingense, nemo non solum manifestis contradictionib. exasperare; sed etiam occultis susurris lacerare impune audet. Ceterum pleriq; Imperatores Romani hanc maledicēdi licentiam populo indulserunt. De Cæsare Suet. *Si qua aut cogitarentur gravius adversus se, aut dicerentur, inhibere maluit quā vindicare: & acerbe loquentibus, satis habuit pro concione denunciare, ne perseverarent.* Unde olim nō appellabantur seditiosi; sed tantum novi sermonis autores, ut videre est apud Livium libro 5.

Novi sermonis autores.

Plebs enim, ut est natura loquax, ita præclare secum agi autumat, si possit lingua ad criminandum pro libidine uti; libertate præsertim amissa, & cruda adhuc servitute: ut Justinus ait lib. 9.

Plebs verbis se ulciscitur.

quoniam rebus nequit ulcisci, verbis usurpare libertatem cupit: quod ait Tiberius apud Tranq. *in civitate libera, linguam mentesque liberas esse oportere.* Quid enim plebi reliquum erit, adempto per inquisitiones loquendi audiendiq; commercio? Unde idem Tiberius ceteroquin severissimus, *in se,* inquit, *jacta, nolle ad cognitionē vocari:* & pulchre Crematius in Oratione quadā apud Tac. *Ipse D. Julius, ipse D. Augustus tulere illa & reliquere; haud facile dixerim moderatione magis, an vero sapientia, nam spreta exolescūt, si irascare, agnita videntur.* Adde, quod lubricum linguæ ad pœnam non facile trahendum est, l. 7. D. ad leg. Jul. Majestat. Ac tamen difficile est nonnunquam viris potentib. hęc devorare atq; concoquere: ideo August. ad Tiber. *Ætati tua, mi Tiberi, noli hac in re indulgere, & nimium indignari, quenquam esse, qui de me male loquatur, satis est si hoc habemus, ne quis nobis male facere possit:* prudenter & recte. Qui enim mentem atque nasum habet,

Lapsus linguæ.

hæc

hæc identidem susque deque habet, contentus ipsa vi Imperii: idque Laurentius ille Medices dicere solitus est; *loquantur illi, nos vero faciemus.* & Lycus apud Senec. in Herc, *Ars prima regni, posse te invidiam pati.* Sed & crudele est, ut facta, ita dicta punire, Curtius lib. 8. *Detestabile carnificis ministerium occupaverat Rex verborum licentiam, quæ vino poterat imputari.* Et quis tantis cervicibus qui comprimat? *Ingens opus*, canit Poeta, *labore bisseno amplius*: adeo nimia coercitio *alimentum famæ est*, ut scribit Tac. Caute tamen faciet, si ex iis, quos potest, studiose notet, ab iisq; sibi diligenti custodia caveat. Nam, ut ait Alexand. apud Curt. lib. 6. *linguæ temeritas pervenit ad gladios.* Quæ causa fuit latæ Constitutionis à Theod. l. unica. C. si quis Imper. maled. cujus sufficit hic meminisse; quod ab aliis lucem accepit. Eadem est prurigo scribentium: Nero tamen scriptorum monuméta concremare voluit, arbitratus scilicet illo igne vocem populi Rom. libertatem Senatus, & conscientiam generis humani aboleri. *At contra*, inquit Tac. 11. Annal. *punitis ingeniis gliscit autoritas: neque aliud externi reges, aut qui eadem sævitia usi sunt, nisi dedecus sibi, atque illis gloriam peperere.* Qua de re valde jucunda est Historia apud Jovium, de Hadriano sexto; qui cum gravissime ferret, se famosis carminibus apud Pasquilli statuam lacerari; postea id civili animo tulit, edoctus à Ludowico Suessario, eam maledicendi licentiam obscurorum hominum libertati atque nequitiæ dari, ut cum insignes viros impune carpserint, fortunam suam ea vindictæ cupiditate consolentur.

Cap. XII.

Coercitio alit rumusculos.

Pasquilli & prurigo scribentium frustra inhibetur

Cap. XII.

Ad leviora delicta connivere. quomodo nimiis remediis delicta accendantur. Paucorum supplicio contentum esse.

PErmultum quoque facit ad infatuandā, & frangendam plebem, cum ii, qui imperium obtinent, ad leviora quædam delicta connivent: quod vocat Ulpianus in l. 4. D. De manumissio. *conniventibus oculis agere*, id est, ut Accursius explicat, non inspecta

Ad delicta quædam connivere.

Cap. XII. specta stricta juris ratione. Id ait Rex ille Macedonum apud Livium lib. 42. *Non quia probaret; sed quia in nova possessione regni patienda omnia essent, passum.* Tiberius, quamvis fuit disciplinæ retinentissimus, tamen populum per tot annos molliter habitum, non ausus est ad duriora vertere; & cum instarent Romani Senatores, de luxu coercendo, respondit, *non ad tempus esse censuræ:* (quemadmodum & Livius lib. 1. *non id tempus, ut merita exsolverentur*) & 3. Annal *Quam indecorum obtrectare quod non obtinetur. Quod si quis ex magistratibus tantam industriam ac severitatē pollicetur, ut ire obviam queat, hunc & laudo, & exonerari laborum meorum partē fateor.* Mihi equidē magis hic probatur Servilius aliquis lenibus remediis aptus, quam Appius quidam vehementi ingenio: quod sæpenumero nimiis remediis delicta augent: de Felice Tacitus, *eum nimiis remediis delicta accendisse:* & de Manlio Livius lib. 6. *remedio seditionem irritasse.* Ego hoc accipio pro simulacro libertatis: id quod identidem seditiosi juvenes Romani optimatum imperio infensi dicebant: *Regem hominem esse à quo impetres, ubi jus, ubi injuria opus sit; esse gratiæ locum, esse beneficio; ignoscere, & irasci posse.* Dico de levibus delictis: aliud est in atrocioribus, quæ seditiones movent, & respublicas pessumdant. Ideo Livius: *id persecare novum prætorem, ne serperet longius, patres jusserunt:* quod & Gunterus eleganter expressit;

Nimiis remediis delicta nonnunquam irritantur.

Tutius est ferro jam putrida membra rescindi,
Quam partis vitio totum tabescere corpus.

Paucorum supplicia.

Ac tamen in his etjam paucorum supplicio contenti fuerūt Romani, Livius lib. 4. *Consules, summa moderatione ac lenitate per paucorum supplicia, quos sibimet ipsos conscisse mortem satis creditum est, transacta re, nequivere tamen consequi, ut non ægerrime id plebs ferret,* & Tacit. *cujus terrore, & paucorum supplicio, rediit oppidanis concordia.* & Seneca in Octavia,

Populi furorem, cæde paucorum diu
Qui restiterunt temere, compressum adfero.

Ceterum in suppliciis decernendis, ea ratio securissima est, qua usus est Germanicus in puniendis seditiosis militibus; in quos

ipsos

ipsos supplicii sævitiam atq; invidiam transtulit. Rogatus enim à quibusdam, ut noxios puniret, jussit, ut ipsi exequerêtur. Quo loco Tacit. *Cæsar arcebat; quando, nullo ipsius jussu, eadem sævitia facti & invidia erat.* Et rectè Claudianus,

Qui fruitur pœna, ferus est, legumque videtur
Vindictam præstare sibi.

Cap. XII. Invidiam facti in ipsos reos transferre.

CAP. XIII.

Multa alia plebi concedere, vel indigna: Annonæ curam habere: portoriis liberare plebem: multa alia indulgere, quæ postea revocari possunt. Comitiorum Germanorum summa, pecunia.

Omnium plenissima sunt hac doctrina illa Livii lib. 2. *Multa,* inquit, *blandimenta plebi per id tempus data: annonæ inprimis habita cura; & ad frumentum comparandum missi alii in Volscos, alii Cumas, salis quoque vendendi arbitrium, quia impenso pretio venibat in publicum, omni sumtu ademto concessum privatis; portoriis quoque, & tributo plebe liberata.* & paulo post; *Hæc indulgentia patrum, asperis postmodum rebus, in obsidione ac fame adeo concordem civitatem tenuit, ut regium nomen non summi magis quam infimi horrerent, nec quisquam unus malis artibus postea tam popularis esset, quam tum bene imperando universus senatus fuit.* Hæc ille. Est hoc ingens simulacrum in plebem, *cui,* ut Tacit. 4. Histor. scribit, *una ex Republ. annonæ cura,* & Satyricus;

Varia blandimenta in plebem.

Plebi una annona cura.

Duas tantum res anxius optat,
Panem & Circenses:

Quo nomine nonnunquam plebi indulgenda sunt vel iniquissima, quod ait Livius, *per æqua & iniqua retinendam esse concordiam.* Exercitus Romanus fretus novo & nutante Principe, postulabat, ut singulos denarios mererent; sextus decimus stipêdii annus finem adferret; ne ultra sub vexillis tenerêtur, sed iisdem in castris præmium pecunia solveretur: quo tempore satius fuit ultro concedere, quâsi necessitate expressa fuissent, Livius lib. 2. *Neque patribus satis decorum, per metum potius, quam postmodum volun-*

Præstat ultro facere, quam necessitate cogi.

Cap. XIV. *voluntate, Afflictis civium suorum fortunis consuluisse.* & lib. 4. *Opportune senatus, priusquam ab Tribunis plebis agrariae seditiones, mentione illata de agro Lavicano dividendo, fierent, censuit frequens coloniam Lavicos deducendam.* Sed dices; indignum id fuisse de stipendii petitione, adeoq; Rempublicam tantis oneribus imparem fuisse. At enim, nonne sedato populo retractari possunt? Sic enim Tacit. *mutata*, inquit, *quae per seditionem expressa erant*, & alibi: *proximae seditionis male consulta abolita in posterum.* & Livius lib. 2. *multi venisse tempus putabant recuperandi Jura, quae extorta seditione ac vi patribus essent.* Et absque hoc esset, nonne praestat particulam Reipubl. tradere plebi, quam totam Rempubl. in extremum periculū vocare. Varro pulcre: *Digitum praescidi oportet, si ob eam rem gangrana non sit ad brachium ventura.* Qua ratione Carolus Quintus multas immunitates ordinibus imperii concessisse dicitur, ut adversus Turcam communem Germaniç hostem pecuniam colligeret; quę plerumq; omnium Germanorum Comitiorum summa est, ut argute dixit Jovius. Quare, sicut peritus eques non semper & uno tenore frenum stringit, aut calcaria subdit; sed saepenumero laxat, & veluti adulando palpandoque quoquo versum ducit etjam ferocissimum equum atque inhabilem. Sic viri prudentes in Republ. plebem succussantem & ferocientem moderate regunt, freno injecto, sed laxo; ne, si violento tractu reducant, seipsos Imperio excutiant. Apposite Alexander apud Curt. lib. 6. *In novo & precario Imperio, adhuc jugum ejus rigida cervice subeuntib. Barbaris, tempore opus est; dum mitioribus ingeniis imbuuntur, & efferatos mollior consuetudo permulcet.*

Perperam indulta revocari possunt, ad eamque rem tempora captanda.

Pecunia, Germanorum comitiorum summa est.

Plebs leniter tractanda est.

CAP. XIV.

Aliquot alia simulacra. Provinciam solito more intrare, ferias pro more dare, laudes suas audire. Summissi fasces: adulari, salutare, invitare plebem.

SImulacrum etjam libertatis est, quod Ulpianus in l. 1. D. De offic. Procos. monet proconsulem, ne per aliam partem provin-

provinciam ingrediatur, quam per quam ingredi moris est. *Nam*, inquit, *magnifaciunt provinciales servari sibi consuetudinem istam, & hujuscemodi prærogativas*: & l. 7. D. eod. *Pati debet proconsul commendari sibi civitatem, laudesque suas non gravate audire, cum honori suo provinciales id vendicent; & ferias secundum mores & consuetudinem, quæ retro obtinuit, dare.* Sic apud Livium lib. 2. summissi fasces plebem à seditione revocant: *Valerius*, inquit, *affectati regni suspectus, vocato in consilium populo submissis fascibus in concionem ascendit. Gratum id multitudini spectaculum fuit, submissa sibi esse Imperii insignia, confessionemque factam populi quam consulis majestatem vimque majorem.* Ecce, hæc externa & moderata species quantum potuit ad dementandam plebem! In eandem sententiam Livius lib. 3. *ibi plurimum profectum, quod modo quodam temperavere impetus suos.* ibid. *consilium & modum adhibendo, ubi res posceret, priores erant.* Quo pertinent illa V. Paterculi lib. 2. *M. Livius Drusus in iis ipsis, quæ pro senatu moliebatur, Senatum habuit adversarium, non intelligentem, si qua de plebis commodis ab eo agerentur, veluti inescandæ illiciendæque multitudinis causa fieri, ut minoribus perceptis, majora promitteret*: idque ait Cicer. 3. de nat. Deo. *Multi cum obesse vellent, profuerunt; & cum prodesse, obfuerunt.* Porro nihil magis plebem induit, quam speciosa adulatio, veluti Patres Romani, cum animadverterent tribunorum potestate impediri delectum ultro tribunis adulati sunt, Livius lib. 2. *Patres universi comiter ac benigne tribunos appellare, & consulares, ut cuique eorum privatim aliquid juris adversus singulos erat, partim gratia, partim auctoritate obtinuere, ut tribuniciæ potestatis vires salubres vellent Reipub. esse.* Eadem arte senatores Romani totum annum eluserunt legem Terentillam, Livius lib. 3. *Mediis diebus, quibus Tribuni de lege non agerent, nihil iisdem illis placidius aut quietius erat, benigne salutare, alloqui plebis homines, domum invitare, adesse in foro, tribunos ipsos cetera pati, sive interpellatione concilia habere, nulli neque privatim truces esse, nisi cum de lege agi ceptum esset.* & paulo post: *his per totum annum artibus lex elusa est.* De quo Salust. in Jugur. *Quibus maxima industria videtur, salutare plebem, & conviviis*

Cap. XIV. inanes prærogativas plebi concedere.

Ferias pro consuetudine dare.

Fasces & insignia summittere.

Vis consilii expers mole ruit sua.

Minora indulgenda, ut majora captes.

Speciosæ adulationes.

Benigne salutare, alloqui plebem.

Invitare plebem.

Cap. XV. *gratiam quærere.* Ejusdem fere generis sunt; ut plebejus patricio sit vicinus, ut eodem itinere eat, ut idem convivium ineat: de quibus tamen cavillatur Canulejus ille Trib. pleb. apud Livium lib. 4. Hæc, & id genus majora, ubi obtinent, ibi res ipsa abest; id quod ait Livius lib. 3. *dilata in speciem actione, reipsa sublata.* Sed omnia ponere est περιεργία quædam, & ut ait Ulpian. *otiosum est.* Mihi libet digitum tantum ad fontem intendere.

Ubi hæc simulacra dominantur, ibi res ipsa abest.

CAP. XV.

Horum Simulacrorum vis ac dignitas in Republ. Alia quędam simulacra Aristotelica, Democratica, & Aristocratica. Plebejos consiliarios facere: promulgare aliorum decreta: reos absolvere: nonnullas leges ferre: non cives cives appellare. Ἀνωμαλία JCtorum.

Hæc simulacra rationem gubernandi variant, ipsam vero Rempub. non constituunt.

HOrum Simulacrorum magna est species: ceterum nō adeo magna, ut Reipubl. statum vel constituant, vel immutent. Non enim ex simulacris Respub. definienda; sed penes quos sunt summa illa Imperii capita, secundum illos de forma Reipubl. statuendum est. Rationem tamen gubernandi nonnihil variant; ut hæc Respub. propter varia simulacra, magis videatur popularis, quam illa, & illa magis regia, quam hæc. Ratio enim gubernandi nonnunquam in hisce simulacris consistit; at forma Reipub. in ipsa vi Imperii. Ceterum ab Aristotele magna quædam simulacra traduntur: ut in populari statu consultores ex divitibus constituere, iisdem quantum pote parcere: communicare etiam divitibus vel patriciis ex omnibus rebus vel paria vel potiora, excepto summo Imperio: quod semper penes populum, vel penes pauperes remanere oportet. In aristocratico statu hæc simulacra sunt; plebeiis sive pauperibus ejuscemodi magistratus commendare, ex quibus rem facere possint: quosdam è plebe ad deliberationem vocare; creare, tam ex plebeiis quam patriciis, qui de iis rebus disceptent, de quibus postea pauci

Simulacra aristocratica. Consultores ex patriciis constituere.

Simulacra democratica.

Ut plebs de iis rebus disceptet, quæ postea à patriciis constituuntur.

pauci patricii pro suo arbitrio statuant; item committere populo potestatem sciscendi ea, quæ antea ab optimatibus decreta sunt: quale fere est illud apud Livium lib. 1. *Decreverunt patres; ut cum populus regem jussisset, id sic ratum esset, si patres autores fierent. hodieque in legibus magistratibusque rogandis usurpatur idem jus, vi ademtũ; priusquam populus suffragium ineat, in incertum comitiorum eventum patres autores fiunt.* item nonnullis ex populo relinquere potestatem absolvendi, sed non condemnandi. At contra in populari statu; ut patricii absolvere possent, condemnare non item: quemadmodum Romæ de capite civis agi non potuit, nisi centuriatis, hoc est, maximis & plenissimis comitiis. Sed & in aristocratia, plebi potestas relinquenda est ferendi leges de non magnis rebus: Unde Sidonius in Panegyr. *Cap. XV. Ut populus ea sciscat, quæ à patribus decreta sunt. Ut plebs absolvere possit. Ut leges ferat de rebus haud magni ponderis.*

Tum cetera pares

Turba, libens servit, propriis quia legibus autor.

Quinetjam cives nominandi sunt ii, qui cives non sunt: in illa inprimis Republica, in qua omnes cives suffragiorum capaces sunt; saltem, ut ait Aristot. ἀπάντας χρήσθαι ... Audientes enim se appellari cives, hac unica appellatione contenti quiescunt, & res suas agunt. Quæ omnia diligenter à jure Imperii discernenda sunt: adeo nonnunquam ea quę simulacra tantũ sunt, pro jure Imperii habentur; & cõtra, quæ Imperii sunt, simulacris adscribuntur. Quæ res facit, ut quidam magni nominis interpretes, in explicatione tituli de læsa majestate, ea ad crimẽ majestatis trahant, in quibus vix Imperii illa arcana tentantur, ne dum ipsum Imperii Jus, ac majestas, quippe quæ simulacra tantũ sunt: & contra, quæ juris Imperii sunt, ad simulacra referant. Sed de his ago peculiariter in commentario de publicis judiciis. Hui dices, tam cito publice nomen tuum in censu magnę illius Deæ, quæ Jovi assidere dicitur? Ain vero, itane tibi hæc nostra sedentaria, atque umbratica vita pigritiæ dedita videtur? Nonne & ego scio, quædam animalcula prius parere, quam concipere? Sed absque joco. Ego sic existimo; neminem in istos libros terribiles luculenter & erudite scriptutum, nisi una rerum Romanarum, *Ut cives nominentur, qui cives non sunt. Huius doctrinæ ignorantia. ἀνεπιγνωσία Iurisconsultorum.*

Cap. XVI. aliarumque gentium historiam cognoverit; quo adminiculo interpretes plerique, cetera viri exercitatissimi, & minime ἀπειρόκαλοι τῶν πολιτικῶν πραγμάτων destituti mihi fuisse videntur.

CAP. XVI.

Arcana quædam militaria. Jura militaria. Jura spoliorum: Flagitia militiæ: arcana militiæ; signa dare, è tribunali alloqui milites, signa militaria, aquilas corripere. Simulacra militaria; milites commilitones appellare, victores gentium. Ab hisce arcanis quomodo differat ars militaris.

HUius doctrinæ non tantum in negotiis pacis, verum etjam bellicis maximus usus est. Et possem sine negotio non solum belli jura, sed etjam arcana & simulacra, sicut & militiæ flagitia ut Tacit. appellat, militaribus exemplis illustrare; nisi plæraque obvia essent, ut sunt jura spoliorum, quod ait Æmilius ille apud Livium, *in spoliis arbitrium esse Imperatorum, non militum*: item prædas agere, agros populari, oppugnare, expugnare, atque solo æquare magnas & vastas civitates, veluti Corbulo ille Dux Romanus Artaxatam urbem in Armenia delevit. quia, inquit Tacitus, *nec teneri sine valido præsidio ob magnitudinem mœnium, nec id nobis virium erat, quod firmando præsidio & capessendo bello divideretur*. Quo jure Annibal Saguntum, Scipio Carthaginem, Vespasianus Hierosolymam, Degobertus Putavium everterunt. Sed & flagitium militiæ est, promiscue in muros & mœnia sævire: quod exprobrat Phaneas ille Philippo regi Macedoniæ, cum in bello non congredi æquo campo, neque collatis signis dimicare, sed refugientem incendere, atque deripere urbes, & vincentium præmia victum corrumpere. At non sic antiquos Macedonum reges, sed acie bellare solitos, urbibus parcere quantum possent, quo opulentius imperium haberent. Atq; in servata Capua Romanos laudo: Ita enim Livius, non sævitum incendiis ruinisque in tecta innoxia muros-

Iura militaria.
Iura spoliorū.
Agros depopulari, urbes delere.
Flagitia militia.

murosque, & cum emolumento quæsita etiam lenitatis species *Cap. XVI.* incolumitate urbis nobilissimæ opulentissimæque, cujus ruinis omnis Campania, omnesque qui Campaniam circa accolunt, ingemuissent: de quibus plura vide in discursibus Politicis Scipionis Ammirati. Sed & arcanum militiæ erat, signum dare ex- *Arcana militia.* ercitui, cespiticium tribunal exstruere, è tribunali publice alloqui milites, signa militaria, aquilas corripere & alio transferre, consilia bellica inire: quæ solius erant ducis. Deinde, quid aliud refert quam simulacrum alicujus Imperii atque dignationis illa *Simulacra in militem.* Alexandri Oratio apud Curt. lib. 3. in qua Macedones appellat, tot bellorum in Europa victores ad subigendam Asiam, item terrarum orbis liberatores, & omnibus gentibus imposituros jugum: & illa Cerialis apud Tacit. *ipsi plerumque legionibus hisce præsidetis, ipsi has aliasque provincias regitis: & illa Germanici: Primane an vicesima legiones, illa signis à Tiberio acceptis, tu tot præliorum socia, tot præmiis aucta, &c.* Qua insidiosa simulatione sæpenumero militem tumultuantem in officio continuerunt. Eædem insidiæ fuerunt Catilinæ: *vel me duce, vel milite utemini:* & Cæsaris, quoties milites pro concione commilitones suos appellavit. Et Eumenes ille apud Justin. singulos suppliciter alloqui; nunc commilitones suos, nunc suos patronos appellans, & ut non tam ducem se, quam commilitonem recipiant, unumq; èx corpore suo esse velint. Qua etiam arte Cæcina fugientes mi- *Cecina & Cerialis μεγαλοψυχία.* lites stitit, dum se in limine portæ projecit, & miseratione demum, quia per corpus legati eundum erat, viam claudit. Et Cerialis fugientes manu retrahens, intecto corpore promptus inter tela, felici temeritate & fortissimi cujusque accursu, recuperatum pontem lecta manu firmavit, & de Alexandro Curtius lib. 4. Haud quaquam rudis tractandi militares animos, quos animadverterat de occupatione Tyri milites desperasse, pronunciat dextram porrigens, *illo duce, illo aperiente, in urbem intrare se visum.* Hisce artibus citius capitur miles, quam severa aliqua *Intellectum* increpatione. Eadem simulatione, Datames Dux Persarum, cum *dissimulare* partem equitũ suorum transfugere comperisset, ceteros omnes *erga milites.* venire secum jussit, assecutusque transfugas, collaudavit, quod

Cap. XVI. eum alacriter præcessissent, hortatusq; est eos ut fortiter hostem adorirentur; ubi Frontinus: *Pudor,* inquit, *transfugis attulit pœnitentiam, & consilium suum, quia non putabant deprehensum, mutaverunt.* Sic Labienus, ut idem refert Front. lib. 2. post Pharsalicam pugnam, cum victis partibus Dyrrachium refugisset, miscuit vera falsis, & nō celato exitu pugnæ, æquatā partium fortunam gravi vulnere Cæsaris finxit, & hac assimulatione reliquis Pompejanarū partium fiduciam fecit. Et sunt hæc occulta & simulatoria consilia in officio retinendi militem: A quib. discernere oportet ipsas militares artes, quales sunt; in tēpore pugnam inire, firmare subsidiis aciem, ubi res fert, equitē ad pedites deducere, restituere pugnā; subvenire exclusis ab acie, & id genus alia, de quib. omnibus C. Sempronium accusavit C. Julius Trib. pl. ut est apud Liv. lib. 4. Longe alia disciplina à nostra, alia militia à nostra, in qua ne quidē errores puniuntur, in quos olim tyronibus, vel gregario militi incidere, pudendū fuit & pœna dignū.

Ab hisce arcanis militaribus differunt artes bellicæ.

CAP. XVII.

Arcana quædam communis vitæ. blanditiæ; oblata casu flectere ad consilium aliud agendo: videri non intelligere. *σύφρων ἀπάτα.* Inimicitiæ clandestinæ maxime noxiæ & implacabiles.

SEd quid ego *aliena negotia curo*
Excussus propriis? ut cum Poetā loquar.

Sunt enim in civili vita sua simulacra, sua arcana consilia, quibus emergunt multi, seque contra inimicorum injurias muniunt: sunt denique sua jura, quæ nunquam regiæ virtuti contraria sunt; quale est illud Ciceronis in honorum petitione. *Sed, opus est,* inquit, *magnopere blanditia; quæ etsi vitiosa est & turpis in cetera vita, tamen in petitione est necessaria. Etenim cum deteriorem aliquem assentando facit, improba est, cum amiciorem, non tam vituperanda:* unde Donatus in Terent. ambitionem appellat *magnarum rerum desiderium atque appetitum;* in quo obtinendo nonnihil deflectere quid prohibet. Sunt denique etiam vitæ communi sua flagitia, cum alter supplantat alterum, vel per invi-

Jura communis vitæ.

Blanditia.

Ambitio.

Communis vitæ flagitia.

invidiam, vel in ſubſidium ſui; quales ſunt, qui aliorum vitia excuſando exprobant, & per alterius latus alienique nominis jactura, ſibi laudem exædificant: at dum nimium properant, deficiunt. Brutidium quendam, ut refert acer ſcriptor, artibus honeſtis copioſum, & ſi rectum iter pergeret, ad clariſſima quæque iturum, feſtinatio exſtimulabat, dum æquales, dein ſuperiores, poſtremo ſuas ipſe opes anteire parat: quod multos etiam bonos peſſumdedit, qui ſpretis, quæ tarda cum ſecuritate, prœmatura vel cum exitio properant. Contra quos miris modis te munias oportet, ne decipiaris. Atque eſt hoc mihi arcanum vitæ civilis; ut quæcunque tibi eveniunt, ad uſum transferas, ſive, ut Livius ait, *oblata caſu, flectas ad conſilium*; & quidem aliud agendo. Quod ſi indies meliorem occaſionem præſtolabere, fruſtra eris, & jam hærebis. Metuebant aliquando Galli bellum Anglorum, & futurum animadvertebant. Britones hanc occaſionem nacti, ut de pace facienda, quam unice optabant, regi Galliæ perſuaderent, multis modis bellum Anglicum exaggerant; pericula, difficultates ſpecioſe deſcribunt, nulla facta mentione pacis: qua ſimulatione regem facile in ſuam ſententiam traxerunt. Imitare tu in vita etiam communi, & inprimis contra eos, qui nullam ex virtutibus ſuis magis amant, quam ſimulationem, ut de Tiberio tritum fuit. Veriſſime enim M. Tullius: *Multis ſimulationum involucris tegitur, & quaſi velis quibuſdam obtenditur uniuſcujuſque natura: frons, oculi, vultus, ſæpe mentiuntur, oratio vero ſæpiſſime.* A quibus ut caveas tibi; opera danda eſt, ut videaris non intelligere, quod intelligis, & ut Cicero ad Attic. ſcribit: *ut minus dicas, quam ſentis.* Tiberius in occupando Imperio, ad introſpiciendas ſenatorum mentes, dubitationem introduxit; Senatus, uti hanc fraudem viciſſim illuderet, & cum vulpe, quod dicitur, vulpinaretur, ſimulabat ſe non intelligere. *At patres*, inquit Tacitus, *quibus unus metus, ſi intelligere viderentur, in queſtus, lachrymas, vota effundi.* & de Agrippina. *ſolum inſidiarum remedium eſſe, ſi non intelligerentur.* Quod exprimit Seneca: *Quidam fallere docuerunt, dum timent falli.* & Seneca Tragicus in Octav.

Cap. XVII.

Arcana vitæ civilis.

Oblata caſu, ad uſum transferre, aliud agendo.

Videri non intelligere.

Minus dicere quam ſentire.

Pericula diſſimulatæ.

Vicit

Cap XVIII. Dolorem premere.

Σώφρων ἀπιστία.

Vicit sapiens tamen obsequium
Conjugis alta, pressusque dolor.

Quare quod M. Tullio aureum est, mihi oraculi instar est, μέμνησο ἀπιστεῖν *Nam in hoc uno*, inquit Plinius lib. 2. Epist. *vir alioqui prudentissimus, honesto quidem, sed tamen errore versatur, quod plures amicos, quam sunt, arbitratur.* ὦ φίλοι οὐδεὶς φίλος: Quid enim aliud est hæc vita hominum, quam deceptio & simulatio? Nemo ex animo loquitur; nemo palam mentitur; sed vera falsis miscet, exornat, adeoque facilius imperitis imponit. Quotus quisque jam ex professo inimicitias alit: atque hoc qui facit, quam cito fictis & occultis criminationibus obruitur! Id acriter Tacitus 4. Histor. *manente*, inquit, *in speciem amicitia:* & 1. Annal. *Tiberius in Haterium statim invectus est, Scaurum, cui implacabilius irascebatur, silentio transmisit*, & 3. Histor. *inde graves simultates, quas Antonius simplicius, Mutianus callide, eoque implacabilius nutriebat.* Contra eos qui aperte oderunt facile te munias, sed & illi facile desistunt. At vero, qui clanculum rem agunt, non prius te mittent, quam nihil tale cogitantem præcipitaverint: quibus hominibus (si homines, ac non potius venena dici merentur) nihil pestilentius toto terrarum orbe judicandum est.

Speciosa amicitia.

Odia clandestina magis nocent quam aperta.

CAP. XVIII.

Arcanorum difficultas, & circa has artes pericula, si depræhendantur. Quomodo hæc arcana adumbranda, ut colorem habeant: & respondetur ad duo objecta.

ATque hæc sunt pleraque, quæ sub arcanorum nomine à scriptoribus comprehenduntur. Nam ut omnia possim, ἀρκαδίαν μ' αἰτεῖς; & ait ille,

Ἀκίνδυνον γὰρ ἐστὶ τῆς σιγῆς γέρας,
Securum enim est silentii alti præmium.

Hisce etiam Respublicæ mixtæ, ut pleræque sunt, accommodari possunt. Fieri enim potest ut in uno Imperio, in una Republica hujuscemodi arcana reperiantur, & regia, & Aristocratica, & Democratica. Ac tamen magna est difficultas circa hanc rem probe confi-

Hisce arcanis non nimium confidendum est.

conficiendam: quod ait Aristot. 5. Polit. cap. 8. μὴ πιστεύειν τοῖς σοφίσματος χάριν πρὸς τὸ πλῆθος συγκειμένοις· ἐξελέγχεται γὰρ ὑπὸ τῶν ἔργων *non esse confidendum his, quæ finguntur & adumbrantur ad populum; suis enim operibus vana sunt*, loquitur enim de his ipsis arcanis. & lib. 4. cap. 12. ἀνάγκη γὰρ χρόνῳ ποτὲ ἐκ τῶν ψευδῶν ἀγαθῶν ἀληθὲς συμβῆναι κακόν. *Necesse est, procedente tempore, ex falsis bonis verum malum evenire*: idque Guntherus laudat in principe suo, lib. 2.

Cap. XVIII.

Sed inania princeps
Et quasi vana ratus, stulta assentamina plebis
Sprevit, & has alias properans adjungere clades.

Et Livius lib. 2. Postquam Volero Trib. plebis rogationem tulisset ad populum, ut plebeji magistratus tributis comitiis fierent, sed nullo verbo violatis consulibus: *Haud parva*, inquit, *res sub titulo prima specie minime atroci ferebatur, sed quæ patriciis omnem potestatem per clientum suffragia creandi quos vellent tribunos, auferret.* Nimirum fictiones & simulationes hujuscemodi magnum usum habent in Republ. sed nonnunquam deteguntur; &, ut canit elegantissimus Arbiter,

Periculosissima sunt hæc arcana, si deteguntur.

Grex agit in scena mimum, pater ille vocatur,
Filius hic, nomen divitis ille tenet:
Mox ubi ridendas inclusit pagina partes,
Vera redit facies, dissimulata perit.

Ideo de hac ipsa re Dictator quidam Rom. apud Liv. *Quod ad me attinet, neque frustrabor ultra cives meos, neque ipse frustra dictator ero.* Quod si enim illi, quibus insidiæ tales struuntur rem præsenserint, uno impetu Remp. evertent. Appius ille Decemvir volebat sibi Decemviratum prorogari; quod ne fieret, artem excogitant reliqui, eique comitiorum habendorum munus injungunt: ubi Livius lib. 3. *Ars hæc erat, ne semetipsum creare posset.* At ille artem animadvertit, seque ipsum creat, dejectis in optimatum causa constantissimis: Quocirca vir prudens in Rep. hæc quantum potest variis formis adumbrat,

Hæc arcana quibus coloribus imbuenda sint.

Atque ita mentitur, sic veris falsa remiscet,
Primo ne medium, medio ne discrepet imum.

Quem secutus Ligurinus lib. 3. quamvis in re improba:

Cap. XVIII.

Pulchram fallendi noverat artem,
Veris falsa probans; quia tantum falsa loquendo
Fallere nemo potest, veri sub imagine falsum
Influit, & furtim deceptas occupat aures.

Illud à me hoc loco prætereundum non est, quod multi existimant, horum nonnulla parvi esse momenti: Atqui inquit Arist. lib. 5. Polit. c. 8. παραλογίζεται γὰρ ἡ διάνοια ὑπ' αὐτῶν, ὥσπερ ὁ σοφιστικὸς λόγος. εἰ ἕκαστον μικρὸν, καὶ πάντα· τοῦτο δ' ἔστι μὲν ὥς, ἔστι δ' ὡς οὔ· τὸ γὰρ ὅλον καὶ τὰ πάντα, οὐ μικρὸν, ἀλλὰ σύγκειται ἐκ μικρῶν. *Decipitur mens ab illis, ut sophistica illa ratio: si unumquodque pusillum, & omnia: hoc autem est ut sit, & est ut non: totum enim, & omnia, non parvum; sed composita ex parvis.* Adeoque cauto opus est, ut nimis remissus sis in hujuscemodi simulacris indulgendis. Nam ubi parvas res assecuti sunt, majores affectant semper, quousquam in infinitum procedant, ut tradit Philos. 1. Polit. cap. 5. & Liv. lib. 3. *concedendo omnia, non mitiorem in se plebem sed asperiorem alia ex aliis iniquiora postulando, cum prima impetrasset, futuram.* Ceterum quædam à me passim ingeruntur, quæ proprie ad arcana illa sophismata non pertinent, idque carpent alii: quibus iterum respondeo, me dupliciter sumere Rerumpubl. arcana. Alia arcana simulatoria sunt & σοφιστικά; alia non sunt, & tamen ad eundem scopum collineant, tum ad salutem eorum qui principatum obtinent, tum etiam ad præsentem naturam, statum, atque formam Reipublicæ conservandam. Quo magis confido, in eo mihi veniam datum iri, quod arcana aristocratica nonnunquam exemplis regiis illustro, & contra. Ea quippe est affinitas harum rerum, ut aliæ ab aliis lucem invicem accipiant: quin etiam interdum sub acumen styli subeunt atque inrepunt scribenti, vel invito, & non vocata.

Cauto tamen opus est, ne nimis multa concedas.

CAP. XIX.

Quædam recondita de Imperio Germanico: mutuus ordinum metus: membrorum æqualitas & συμφωνία. Caput Imperii. Prærogativa regis Bohemiæ. Supremum Imperii judicium.

Liber

Libet ἐπιμετρεῖν, & quædam annectere τινὰ δῆς περὶ τῆς πειρώσεως κα-ζησίσεως. Unaquæque enim Respubl. habet occulta sui conservandi consilia. veluti in Imperio Germânico occultæ artes, quas scire fas est: (quædam enim sunt quas, quemadmodum Ammianus de literis ad Cõstantium missis monet, scrutari non licet, nec si liceret proferre decet in publicum) quas igitur in vulgus dare licet, fere sunt, mutuus ille Principum metus, atque respectus; Imperatoris in reliquos ordines speciosa vis ac majestas; ista libertas Religionis; illa pacis publicæ constitutio, & violatę pœna. Deinde quatuor sunt imperii membra sive sum̃a præter Imperatorem culmina: Hi se omnes invicem respiciunt, & jam à multis annis coaluerunt. Quorum si alterum membrum nimis intumescat, vel potentia vel re militari, dubium mihi non est, quin detrimentum capiat Respublica. Id olim summus Philosophus & politicus comprobavit arte symphoniaca, in qua magister chori non patietur, ut unus è choro nimis vocem intendat, nimisque elatam atq; acrem emittat, & reliquos obtundat: sed ut æquabilis sit melodia, quod Aristot. eleganter vocat συμφωνεῖν. Quare inprimis opera danda est, ne hæc membra invicem à se alienentur, neve alterutrum nimis opprimatur; veluti Grachus ille depresso senatorio ordine, & nimis exaggeratis reliquis, primum Rempub. Romanam perculit. Coaluit enim hęc compages, veluti de Romana Rep. Tacitus, aliquot annorum fortuna, & disciplina, quæ cõvelli sine covellentium exitio non potest. Cicero apposite in Epist. ad Q. Frat. *Quibus publicanis si adversamur, ordinem de nobis optime meritum, & per nos cum Republ. conjunctũ, & à nobis & à Republ. disjungemus; quorũ non modo saluti, sed etiam commodis servire debemus.* Quare permagni interest, imperii hujus unum caput esse; quo amputato, quod Dii prohibeant, quid aliud quam bella omnium inter se membrorum existent? ut quondam dixit Romanus Dux. Quo etiam consilio cautum est, ne quis externus ad Imperium evehatur. Hic enim potentia externa fretus, & consortii impatiens, facile libertatem Germaniæ pessumdabit. Unde etiam prudẽter constitutum est, ut in eligendo Imperatore, & discordantib. suffra-

Cap. XIX.

Imperatoris speciosa vis atque Maiestas.

Imperii membra.

Ordinũ in Imperia Συμφωνία.

Caput Imperii.

Electio Imperatoris.

Cap. XX.
Dignitas regis Bohemiæ.

Ægiis, rex Bohemiæ prærogativam obtineat; ut si ex æquo dissideant, ipse ad maturandam electionem superante suffragio, in quam voluerit partem accedat. Illud autem supremũ Judicium, hujus Imperii unicum coagulum est atq; vinculum; adeoq; hæc membra continet, ut laxari nequeant: quibus solutis, nulla spes salutis restat. Livius id ait lib. 2. *Profectò si essent in Republ. magistratus nullum futurum fuisse Romæ, nisi publicum, consilium: nunc in mille curias concionesque, cum alia in Esquiliis, alia in Aventino fiant consilia, dispersam ac dissipatam esse Rempublicam.* Sed manum de tabula: Nam de interioribus illis Imperii tum arcanis, tum simulacris, quæ vel Imperator, vel Principes, vel præcipuæ quædam civitates, mutuo metu usurpant: χαλεποὶ λόγοι: & insusurrat mihi magnum illud rei literariæ decus I. Lipsius Epistol. quæst. lib. 5. Epist. 11. Quis ille tam confidens, aut tantis cervicibus, qui audeat Historiam usquequaque veram scribere? Quis regum illa κρύφια, & ut Tacitus noster appellat, arcana Imperii prodi vult? Denique ubi illa Juvenalis *Simplicitas, cujus non audeo dicere nomen!*

Camera Imperii.

CAP. XX.

Quædam de Imperio Turcico, aliisq; Rebuspubl. Constantinopolis sedes Imperij. Preces publicæ. Alcoranum. Respubl. Veneta. De rebus decretis ad populum referre.

Turcici Imperii fundamenta.

Turcæ etiam habent occulta sua consilia imperii ac dominationis, ut sunt, violẽta gubernatio; magno metu maximisq; superstitionib. induere plebem, consilia agitare non tam pacis, quã belli; nunquã à bello cessare; non facile deserere Constantinopolim; filios atq; Imperii heredes ita arctè in custodia tenere, ne erumpant, & res novas moliantur; magna simulacra Bassis & Visieris indulgere, etiam affinitatib. ornare; plebem vel mercatura, vel rebus bellicis occupatam tenere. Illud autem pro magno Imperii arcano capio, quod nemini, ex devictis gentibus, liceat preces pro salute Principis in templis cõcipere: id quod Pontificum erat & sacerdotum olim sub Romanis Imperatoribus

Simulacrum Turcicum.

Arcanum Turcicum.

Tacit.

Tacit.4 Annal. *Pontifices,eorumque exemplo ceteri sacerdotes,cum pro incolumitate Principis vota susciperent, &c.* privatim vero omnibus licuit. Martialis ad Jovem, *Cap. XX. Unum votum salus Principis.*

Nil pro me mihi Juppiter petenti
Ne succensueris velut superbo,
Te pro Cæsare debeo rogare,
Pro me debeo Cæsarem rogare.

& Plin.in Paneg. *Unum omnium votum est salus Principis.* Ceterum totæ & singulæ fere leges Alcorani nihil continent, quam arcana consilia dominationis conservandæ augendæve. Quo majori prudentia atque industria opus erat, adversus tam potens,tamque munitum Imperium: Ac tamen ille nostris dissensionibus ac discordiis clarus, ut olim Galgacus ille Britannorum dux dicebat, vitia nostra in gloriam exercitus sui vertit. Quin transigitis ergo cum expeditionibus Principes Germani? Imponite tot annis magnum illum diem, approbate Reipubl. nunquam exercitui imputari potuisse, aut moras belli, aut causas debellandi. Sic enim Agricola ille olim ad milites Romanos. Porro in Repub. Venetorum, omnia simulacra & externa Imperii species est penes Ducem; ipsa vis Imperii, penes Senatum. Non facile ad arma veniunt Veneti, neutralitati student, partibus tamen auxilia mittunt; plebi humiliora munera permittunt; ut Cancellarii; Scribarum, &c. In Republica, quæ ocellus est Germaniæ, cura census, familiarum præcipuarum dignitas; dignitatum gradus, distinctio, frequentia Senatorum, in curia, velut è specula totius urbis: ut ii, qui ipsum imperium ac vim potestatis habent, externis illis simulacris abstineant, parce & frugaliter privatim vivendo, tum in victu & vestitu, tum etjam in habitationibus: ut Senatores erga plebem humani sint & civiles, erga improbos severi; ut plebeii vel officiis, vel insigni mercatura occupati sint, & ut ad minores magistratus admittantur: ut Optimatum filii arte equestri, bellica, literaria, variis peregrinationibus præstent vulgo. Illud vero in nostris Rebuspubl. vulgare est, & insigne imperii simulacrum: de rebus decretis ad populum

Alcoranum. *Respub. Veneta.* *De rebus decretis ad populum referre.*

Cap. XXI. postea referre. Sed rursum mihi aurem vellit Helenus ille apud Poetam:

Prohibent nam cetera Parcæ
Scire Helenum, fari que vetat Saturnia Juno.

CAP. XXI.

Usus & dignitas Arcanorum. Arcanorum artifices. Cautelæ JCtorum quid valeant in arduis negotiis. Ratio interpretandi Jus publicum. Distinctio officiorum in Republica.

Hæc arcana servant Respublicas.

USus & dignitas maxima præclarissimaque hujus doctrinæ, quippe qua omnes Respublicæ conservantur, quæ alias vel funditus perirent, vel in aliam formam mutarent. Nisi enim hisce arcanis Consules Romani, ejectis regibus, adeoque mutata rursum Republica Imperatores Romani, instructi fuissent, tam valida tamque diuturna imperandi fundamenta minime jecissent. At vero pauci hæc intelligunt. Ideo Salustius vere: *Mihi*, inquit, *multa legenti, multa audienti, quæ populus Romanus domi militiaque præclara facinora fecit; & agitanti, quæ res maxime tanta negotia sustinuissent, constitit tandem, paucorum civium egregiam virtutem cuncta patravisse.* Sed nec omnes ad hanc rem apti sunt, verum ii demum, qui sunt πρακτικώτατοι, versatiles, exercitatoque vultu atque ingenio, quive videri nolunt, quod sunt; non circa omnia nimis cauti & abscissi, sed qui ea, quæ speciosa sunt, permittunt, ut majora eliciant. Magni ingenii res est, in publicis negotiis ex re & tempore consilium capere. Nerone audiente legatos Armeniorum perorantes, mater ejus Agrippina ascendere suggestum Imperatoris, & simul imperare parabat, obstupescente Senatu: ibi Seneca Neroni in aurem suggerit, ut venienti in consilium publicum matri, in speciem pietatis, occurreret. Ita obviam itum est, tum ambitioni fœminæ, tum dedecori publico; sed & reverentia Neronis erga matrem, & Principis majestas illæsa mansit. Equidem ridiculi sæpenumero sunt illi νυκ[illegible]-πλάχοι qui totam ætatem in scientiis tractandis habuerunt, vel leges

Vnius magni viri virtus in Republ.

Arcanorum quinam sint artifices.

Callida civilitas Senecæ.

leges tantum & jura ciuilia didicerunt, quæ in magnis & præruptis negotiis parum ponderis habent. Cujus rei exemplum in Florentina Republ. Joannes ille Victorius dedit, homo ceteroquin in legum studiis apprime versatus. Is in tractatione de Mediceis Florentiam reducendis, pro Florentinis adesse, multa de doctrina fœderum, eorumque violatione; de neutralitate copiose dicere, leges accumulare, agere omnia, cavere omnia. Ubi Historicus pulcre: Sed cum hæc, inquit, una maxime pecunia facile possent expiari, Victorius scientia juris & æqui potius, quam his artibus instructus, quæ ad tractandas res gravissimas necessariæ existimantur, totam spem rei componendæ fœde corrupit; quum dubitanti avaroque animo, tenacius quā oportere, pecuniis parcendum arbitraretur, nec externis & militaribus eorum ingeniis, propter lubricam eorum fidem, uti Cautus Jurisconsultus, vel data pecunia confideret: itaq; dimisso conventu Florentini hostes judicantur; Jovius lib. 2. in vita Leon. XI. Omnia contra consuetudinem Florentinorum, apud quos in proverbium ivit; Florentinos pecuniæ jactura patriam liberare. Pace hoc, non tam aliorum, quam mea etjam dixerim. Neque enim eos intelligo, qui præter Jurisprudentiam addidicerunt civilem scientiam, Historias, studium dicendi, adeoque jus publicum, aliasque id genus senatorias artes; sed qui totum salutis suæ tabernaculum ponunt in negotiis privatis, ex quorum ratione, publica negotia & quæ ancipitia sunt, metiri consilium non est. Ideo Mauritius Dux Saxoniæ, Carolo Quinto Imperatori, subtiles quasdam interpretationes adversus Philippi Landgravii Hassiæ liberationem nectenti, exprobavit: *At ego*, inquit *te, tanquam Imperatorem, non tanquam Jurisconsultum & Legistam, volo pactiones & fœdera interpretari*: idque olim Cicero monuerat in prudentissima Epistola ad Quintum Fratrem. *Possunt*, inquit, *in pactionibus faciendis, non legem spectare censoriam, sed potius commoditatem conficiendi negotii, & liberationem molestiæ*. Unde officia distincta esse oportebat eorum, qui in foro dominantur, ab iis qui res negotiaque tractant publica. Quod idem Cicero pro Cornelio Balbo ais.

Cap. XVI. Καιροπολιτεία Ioan. Victorii ICti.

Cautela Iurisconsultorum in publicis negotiis.

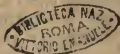
Ratio interpretandi fœdera.

Distinctio δικανικοῦ à Politico.

Cap. XXI. Etenim Scævola ille Augur, cum de jure prædiatorio consuleretur homo juris peritissimus, consultores suos nonnunquam ad Furium & Cascellium prædiatores reiiciebat, quod assiduus usus uni rei deditus, & ingenium & artem sæpe vincat, quis dubitet de fœderibus hoc est de toto jure pacis & belli omnibus juris peritissimis Imperatores nostros anteferre. Ac quidem hisce, & id genus rationibus, multo plus citiusq; impetrarunt principes Romani, quam si momento, unicoque impetu, imperium populo abscidissent: quod eleganter & vere Tacitus: *Speciosa verbis, re inania aut subdola: quantoque majore libertatis imagine tegebantur, tanto ereptura ad infensius servitium.*

Impp. prudentia in occupando Imperio.

FINIS LIBRI SEXTI.

INDEX

INDEX RERUM ET VERBORUM, QUÆ JUXTA CÆTERA NOTATU DIGNA VISA SUNT IN HOC OPERE.

A.

Hh

Alios

Destin-

Euse-

Ge

Jura

Machi-

Operam

Plebi

Preces

Vir-

FINIS.

6

7 Vol. coll. – R. prisé – 4 ᵗᵗ